

ملفوظات نقشبندیہ

حالات حضرت بابا شاہ مسافر صاحب
اوزنگ آباد (پنجابی)

۱۳۵۸ھ

نظامت امور مذہبی سرکار عالی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اورنگ آباد میں درگاہ حضرت بابا شاہ مسافر صاحبؒ
 معروف بہ ”درگاہ پنجگی“ مرجع خاص و عام ہے اب تک آپ کے حالات
 سے عام طور پر واقفیت حاصل نہ تھی۔ شاہ غلام محمود صاحب مرحوم
 آخری سجادہ درگاہ شریف کی خاتون سیدہ صاحبہ بیگم صاحبہ کے پاس ایک
 قلمی کتاب موسوم بہ ”ملفوظات نقشبندیہ“ موجود تھی جس کو شکریہ کے ساتھ
 بعض تنظیم اوقاف ضلع اورنگ آباد شایع کیا جاتا ہے۔

مردوم ۱۵ شعبان المعظم ۱۳۵۸ھ

علی الدین احمد
 ناظم امور مذہبی سرکار عالی

Walsley

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَللّٰهُمَّ لَوْ لَيْتَ، وَالصَّلَاةُ عَلٰی نَبِیِّهِ مُحَمَّدٍ وَّآلِهِ وَصَحْبِهِ اَمَّا بَعْدُ
 نیازمند درگاه و دود فقیر محمود که کمتر خاکبوسان و از خاک برداشندگان دست عنایت
 جامع الحقایق و المعارف مخزن الاسرار و العوارف مسافر راه طریقت سالک مسالک حقیقت
 حضرت شاه مسافر قدس سره از مدتی منیخواست که بر نئے از احوال برکات شتمال حضرت ایشان
 در جیتر تحریر آرد و سر جا که لفظ حضرت ایشان گفته آید مراد ایشان باشند و پیش ازین حقایق آگاه شیخ
 فضل اللہ ابن شیخ عطاء اللہ نقشبندی کہ نسبت استفادہ استفادہ از حضرت ایشان اشتند
 التماس اجازت جمع نمودن بر نئے از احوال شریف آنحضرت از آن حضرت در حین حیات آنحضرت
 کرده بود و مذمت بقضای فرمودنی و گمنامی کہ جبلی آنحضرت بود اجازت نیافتند این خاکسار بعد از چندے
 استدعای حصول این تمنا از خان والا شان گنجینه علم و بلاغت عنایت بیگ خان کہ از مریدان خاص
 حضرت ایشان اند نمود انگشت قبول جستم گذاشته شروع درین امر شریف نمودند درین اشعار
 اتفاق سفر ایشان بجانب ہندوستان افتاد اتمام این مرام در تعویق ماند بعد چند سال توفیق ربانی
 شوق حصول این مرام در دل جوش زد و عزیزان دیگر از خاصان جناب حضرت ایشان تخصیص
 سیادت پناہ میر عبد اللہ خلع میوصاف ضمیر میر محمد طاهر ہراتی کہ از مریدان خاص آنحضرت

بودند و از بهنگام طفولیت در نظر کیمیا اثر تربیت یافته بودند برین معنی ابرجد و باعث شدند
و خاطر فاتر را برین جمع قنایف آوردند فشرعت فیہ و بالله التوفیق ۔

ذکر حضرت باباقل مرید حسن | آنحضرت در قصه یغمد و ان که از مضافات قبه الاسلام

بخارا است سکونت داشتند شهر بخارا شهریت مشهور و مستحقی است از وصف فراتر که حضرت
خواجہ بہار الحق والدین نقشبند قدس سرہ در بخارا است و شد مولانا عبد الرحمن الجامی حیث قال

سکہ کہ در شرب بطحا زدند   نوبت آخر بہ بخارا زدند

از خط آن سکہ نہ شد بہرہ مند   جز دل بے نقش نہ نقشبند

ان گہر پاک نہ صبر جا بود   معدن او خاک بخارا بود

حضرت باباقل احمد در قبطیت از جناب صمدیت داشتند لامنتی مشرب بودند سخن ہاے لا ابالی

و حرف ہاے نامفہوم از زبان میراندند در کمال بیہوشی و زیادتی ہشیار بودند بمقتضای القائے بانی
جذبہ معنوی ایشان در دل معرفت منزل خلف رشید و دومان نبوت کوکب سعد آسمان سیاد

حضرت بابا شاہ سعید اثر نمود ہمارہ ہواے ارادت از رویہ بیعت در ہوا کمر و محبت آن مہر

سپہ کرامت میگشتند و سایہ مثال لخط از دنیال ایشان جادائی شدند آنحضرت از

غایت استغنا توجہ بقبول این معنی نمیفرمودند و چند آنکہ استغناء از انجانب بیشتر می شد اشتیاق

ازین جانب بیشتر از بیشتر میگشت چوں مدتی برین نمط بگذشت آنحضرت شبے در حجر و قبر کہ خوش

کہ در یکے از مدارس بخارا بود داخل شدہ در بستند و حضرت بابا شاہ سعید پلنگ پوش بیرون در

ایستادند بعد دیرے در بار کردہ پرسیدند کیفیت جواب دادند کہ فقیر حضرت ایشان است

از رویہ شفقت و رحمت بر رویہ ایشان باز کردہ اجازت داخل شدن و حجرہ دادند حرف ہا

مستانہ چند بطور ملائمتان گفتند آن سخنان را سر و ش فرخ در شان خود دانستند و یکسر روے

ستی در اعتقاد راہ نیافت بلکہ موجب فریاد اعتقاد گردید بنگاہ نگاہ تفحص و قبول بر چہرہ ارادت

ایشان مبذول داشتند دست ہدایت و ارشاد بر سر گذار شدہ خرقرہ در روشی در بر پوشانیدہ

تلقین ذکر الہی و تربیت آداب حضرت رسالت پناہی علی آور دند و در تہ بجا جنت فیض بخش
خود برگزیدہ چون آوان و فات و زمان ارتحال آنحضرت بدار الوصال ایند و متعال نزدیک
رسید ایشان را بھمازمت حضرت شیخ درویش عزیزان سپردند و حضرت شیخ درویش عزیزان
با حضرت باباقل خریدیم پیرہ می شنودند و ذات شریف ایشان متصف بحالات صوری و معنوی
بود و از زمرہ اولیائے عصر بودند و مندر شاہ بود و فایض الجود ایشان زینت داشت و
بزرگان آن دیار قاطبہ مرید و متقہ آنجناب بودند و سائر سکنہ نجد و ان بشارت ارادت
و بیعت ایشان مشرف بودند و *وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لهذا* زیارت فرار تبرک ایشان موجب کشایش و
سبب آسایش بندہ ہائے خداست بابا پلنگ پوش در خدمت آن آفتاب سپہر معانی عہدہ
آفتابہ داری گرفتہ در حاضر ساختن آب طہارت تقدیمی نمودند روزے چند برین نگذشت
کہ وقتی حضرت شیخ وضو میکردند و ایشان آب بہ دست مبارک می ریختند یکایک فرمودند کہ
محمد سجدہ آگاہ باش کہ حضرت باباقل فرید *اِنَّا رَاَ اللّٰهَ بُرْهَانَ* از جہان فانی بعالم جاودانی جلوت
ایشان فی الفور از آنجا بگذرند متذکرہ شتافتہ مضمون *رَضِیْنَا بِقَضَاءِ اللّٰهِ* بر زبان حال اندند
و بعد فراغ از تہنیر و کفین و ادائے نماز جنازہ بخیر مست شیخ درویش عزیزان مراجعت کردند
دوازده سال یکب فیض اشتغال نمودند و جمعی دیگر از مریدان نیز از خدمت ایشان کرم فیض
نمودہ بدرجہ کمال رسیدند روزے حضرت شیخ درویش عزیزان بر محفہ سوار شدہ از دریائے عبود
میکردند بابا پلنگ پوش باتفاق دیگر مریدان محفہ مبارک را بروا شتہ میرفتند بخاطر ایشان گذشت
کہ دیگر مریدان بہرکت نظم فیش اثر حضرت عزیزان بحال رسیدہ اند ایامین ہم خیرے شدہ ہاشم
یانہ دریں اندیشہ ساعتی فکر کردندی دل فروا و نیجتہ در آب ایستادند مریدان دیگر نیز بابر رفت
متوقف گشتند حضرت عزیزان فرمودند چرا محفہ را پیش نمی راینہ عرض کردند شاہ سعید ایستادہ اند
چون از ایشان سبب اہمال پرسیدند التماس نمودند کہ حضرت من ہم بتور مریدان دیگر بجائے
رسیدہ اہمیانہ شمارتہ دادند مدتی است کہ شما و اہل حق شدہ اید و ایشان را از ہما نخب

چندے از مکالمات اسرار شاہ کردہ خصصت فرمودند ایشان بشفاعت اجازت از آنحضرت
 مشرف گشته روی غریمت بدیارتاشکند نہادند و محنون و العشق لیلای حقیقی میگردیدند و سلسلہ
 تعلق از اہل روزگار بختہ بخمال جمال لایزال پیوستند پس از چندے حضرت خواجہ خضر علیہ السلام
 با ایشان دو چار گشتہ بام فرخ رسانیدند کہ اسے سعید الدین والد دنیا و بہت عریانی شاگرد شست
 اکنون وقت آنست کہ تن خود را بخلعت خاص قرب الہی پوشید و قبضہ کمانے باد و قیر عطار فرمود
 و ارشاد کردند کہ ہر رین بیشہ شیرے قوی ہیکل دو چار شما خواهد شد و ارشاد نمودہ پوستش را
 پستین خود بسازید آن ہر بر بتر شریعت نہنگ بجز حقیقت بموجب فرمودہ خضر علیہ السلام عمل نمود
 چون پوست آن شیر را بر قامت مبارک راست کردند گوی خورشید و خشان برج اسد
 را در جہ شرف بخشد از ان باز ہمیشہ جسم شریف را بہ پوست پلنگ متکلسن داشتہ با ہم بابے پلنگ پوش
 شہر آفاق گردیدند و از ان صحرا بہ شہر تاشکند رسیدہ بخانقاہ یکے از مشائخ ترک معروف
 بسید ابراہیم کہ در طریقہ کبرویہ بند کہ ہر شتوی میداشتند نرول فرمودند و سید مذکور پیش از
 رسیدن ایشان بکشف باطن از مقدم شریف ایشان اگہی یافتہ بخلعہ و درویشان خود فرمودند
 کہ درویشے صاحب کمال گریستہ از راہ دور قدم بخی میفرمایند طعمائے برائے ایشان ہمہ سازید
 چون ایشان رسیدند با عزا و اکرام تمام طعام پیش آوردند بر آتشیب خاطر مضیف تناول فرمودند
 بعد از ان دیدند کہ ملازمان آنجناب ایشانرا ہائے ہمیرم برائے مطبخ می آرند فی الفور از جا برخاستہ
 بیک دفعہ ایشانرا کھانے کہ وہ جوان قوی توانند برداشت از صحرا برداشتہ آوردند و خادمان
 آنکمال را بکدوش فراغت ساختند باز آن بزرگ ماحضرے از نواید روحانی بر سفرہ نطق و
 خوان در پیش آوردہ فرمودند کہ چون شمار حضرت ذوالجلال نعمتے نفیس از نعمت خانہ طریقہ علیہ
 نقشبندیہ مبذول داشتہ است و بارشاد سالکان طریق خاص و مجازہ ہستید اگر چاشنی ازین سلسلہ
 رضیہ تیر برداشتہ باشید نور علی نور خواهد بود بایا پلنگ پوش لخطہ دین امر متعال شدہ عذر آوردند
 کہ در طریقہ وثیقہ خواجگان ما غیرت بسیار است مبادا در اختیار طریقہ دیگر ایسیہ عاید گردد آن

سید بگوار فرمودند کہ مارا و شمارا در استخارہ باید زد و توجہ بار و احاطہ باید شد تا آنچہ در واقعہ معائنہ شود بران محل رود این ہر دو بزرگ در حین توجہ بار و احاطہ مشاہدہ کردند کہ طائفہ شریفہ روحانیہ بصولت و سکوہ تمام بر در خانقاہ رسیدہ دختر ہا از بیخ و بن میسکند و زمین ہا بدیوار خانقاہ گذارشتہ اند سید این معاملہ دیدہ فی الفور از خانقاہ برآمدہ سبب انہم بصولت و جلال از خدمت آن اعترہ کرام استفسار کردند آن بزرگان فرمودند محمد سعید را میجویم سید عرض کردند کہ من در باب طریقہ جہرہ یا نشان گفتہ بودم چون التماس سید گوش ایشان رسید ساعتی توقف و زبیدہ اجازت دادند صبح آن سید مذکور شاہ پلنگ پوش فرمود کہ آنچہ در شب شمارا معائنہ افتاد مارا نیز معائنہ شد بعد از ان رازے چند از خوا مض طریقہ کبرویہ بیاد دادہ مخض کردند چنانچہ بابا پلنگ پوش آداب طریقہ جہرہ را نیز با آداب طریقہ نقشبندیہ ضم ساختہ پاس میداشتند و بعد از استفادہ این برکات از ان مکان تبرک بقصد حج از راہ ایران عازم حرمین شریفین گشتند چون طے مسافت نمودہ بمشہد مقدس رسیدند چند از رافضیان مثل سرگان بازار کہ پلنگ را دیدہ فغان ہائے بیفائدہ میسکند گردوش حلقہ زدند ایشان مانند پلنگ حملہ برانہا کردند بار دیگر آنہا با ہیئت مجموعی علیہ تمام نمودند شاہ پلنگ پوش پناہ خواہ منورہ امام ہمام حضرت علی موسی رضا رضی اللہ تعالیٰ عنہ بردند بطریق امداد و اعانت از آنجناب چشم زخمی از انہا زید و بی مشاہدہ آن فرار مطلق الا انوار دیدہ را نورے و دل را سرور بخشیدہ و نعمتے بزرگ از آنجناب حاصل نمودہ یک شب توقف کردہ علی الصبح بیشتر روانہ شدند و بزیارت حرمین شریفین شرف دارین دریافتہ مراجعت بولایت ماوراء النہر فرمودہ تشریف بقبۃ الاسلام بخارا آوردند و بعد چندے پلنگ پوش وزیر نذر محمد خان کہ بادشاہ آن عصر بود رجوع بانحضرت کردہ اظہار نمود کہ قلماق با افواج کثیر در نواحی این ملک سرشورش کشیدہ اند و بادشاہ مرا بمقابلہ و مدافعہ آنها تعین کردہ حضرت توسعے فرمایند و یکے از درویشان را ہمراہ و ہندتا ہمین معاونت حضرت فتح این ہم باسانی صورت بند بابا پلنگ پوش خادے را کہ فقیرے

دیوانہ طور بوجہ دست ستقامی و آبداری اختیار داشت ارشاد کردند کہ ہمراہ میر و نوشول بدعا شویواب
 وادی حضرت من عقیل دست و دشن شستن و وضو کردن را خوب نمیدانم متوجہ شدن و دعا کردن را چو
 دانم فرمودند آنچه میفرمایم قبول کن پس فاتحہ خیر خواندہ دیوانہ را بہر ای وزیر رخصت دادند وزیر
 مقابل عنیم رسیدہ طرح جنگ انداخت و دیوانہ بطور خود عقب لشکر بر فرار کو نجواب رقبہ بود کہ
 فوج دشمن علیہ تمام کرد میر التاج بجانب حضرت بابا الینگ پوش کرد آنحضرت کشف باطن الہی یا
 ناکر دیکہ اے دیوانہ چہ غفست ترا بچتہ اعانت فرستادہ ام تا بر اسے خوابیدن دیوانہ فی الحال بیدار
 شدہ دید کہ حضرت الینگ پوش پیش لشکر اند و دیوانہ را میفرمایند کہ عنیم را بنین دیوانہ سنگہا
 در دست نعل گرفته بر لشکر عنیم حملہ کرد تا بید الہی لشکر طاق شکست خوردہ کہ نحت و فتحی عظیم بہ وزیر
 رہنمود و عنیت بسیار بدست آوردہ معاودت نمود و سرسرای پیش حضرت بابا ہند و از جملہ امتعہ
 مغتنہ دختر کے صاحب جمال ندآورد حضرت اورا دیوانہ بخشیدند کہ محنت بسیار کردی خوداں بگیر
 دیوانہ قبول نکرد و گفت بہر چہ کہ دندم اخیر کے ہم نبود و دختر بچہ کار آید آخر اورا آزاد ساختند۔
 میرزا محمد امین بیگ نقل میگردانہ امیرامام کولالی کہ من حضرت بابا الینگ پوش را ندیدہ بودم و می بینم
 کہ شخصی در دل خود ندرے مقرر میکنند و حضرت بابا اوطا قات میکنند میفرمایند کہ ندرے کہ داری
 بدہ و عدوان را ہم تعین میفرمایند و میگوینم کہ این قسم مردم در ایام سابق بودند درین زمان نیستند تا آنکہ
 ہفت روپیہ ندر حضرت شاہ نقشبند قدس سرہ در دل مقرر کردہ و جیب نیمہ خود بستہ نگاہ داشتہ
 بودم روزے با عزیزان سوار شدہ جاے میر قتم از پیش بابا الینگ پوش ظاہر شدند یارانے کہ ہمراہ
 بودند از اسپان فرود آمدہ سلام کردند من نیز از اسپ فرود آمدہ سلام کردم بجانب من نگاہ کردہ
 فرمودند ندرے کہ داری بدہ رسیدن از جیب جامہ خود نیمہ روپیہ بر آوردہ بچہ دست گذرانیہم
 فرمودند کہ ندر این نیست ندر ما دجیب نیمہ است من ان را از جیب بر آوردہ بچہ دست
 گذرانیہم حضرت فرمودند کہ بوقت شام بہ تکیہ خواہید آمد کہ حلواتیاری شود این سخن فرمودہ از
 پیش ما گذشتند من از یاران پرسیدم کہ ایشان کہ بودند یاران گفتند کہ بابا شاہ الینگ پوش اند

در دل خود گذرانیدم که هفت روپیہ را حلو اچہ خواہ شدہ وقت شام ہمراہ عزیزان بجناب حضرت
 رفتم دیدم کہ جسے کثیر از پنہنزاری تا چہار صدی ہمہ موجود اند و غربا و مساکین زیادہ از حد شمار
 حاضر اند و دیکہاے بسیار از حلو اتیار شدہ ہمہ مردم میرسد این معنی باعث فریاد و تہقید گردید۔
 محمد امین بیگ حصاری قاری از مریدان حضرت نقل میکردند کہ وقتیکہ بادشاہ عالمگیر
 در پرتہ پوری بودند دریا کے کشتا بقسمہ طغیان نمود کہ تمام لشکر بادشاہ نزدیک بود کہ غرق شود و کچک و بچک از
 فکر سلامتی خود و خبر از دیگرے نہ داشت تا بجائے کہ چہرے در دریا میرفت و بر سر آن چہرے تنھے
 نشستہ و جوشے و گریہ و مارے ہمہ بر آن چہرے بودند و این ہمہ ضد کید میکرد و بحال خود در ماندہ بودند
 نزدیک بود کہ خیمہ دولتیخانہ بادشاہ در آب غرق شود بادشاہ قاضی لشکر و طلبیدہ فرمود کہ شہابریا
 اعلام کنید کہ مگر از خدای ترسی کہ عالم را تلف می سازی بادشاہ دعا بدست خود نوشتہ بقاضی داد
 قاضی بر کنار دریا آمدہ آن دعا در دریا انداخت با وجود آن دریا ساکن نشد و رو بریادت داشت
 من در آن حالت بجناب حضرت بابا لنگ پوش متوجہ شدم و بجز دو جہر اعیتے رو نمزدیدم
 کہ یک مرتبہ چہرہ مبارک در عین شدت تہوج در میان دریا نمودار شد و کلاہ قرشی ظاہر شد
 و باز در آب فرو رفت دفعہ دوم چہرہ مبارک حضرت تا گردن در میان طغیان پیدا شد و
 باز فرو رفت و دفعہ ثالث چہرہ مبارک با قرشی ظاہر گردید من دین اثناء لرزیدہ با قافتم
 و دیدم کہ آب دریا یک وجہ کم شدہ بعد ساعتی بقدر یک گز تجاؤز نمود و در اندک فرصت
 آب دریا بجائے کہ بود قرار گرفت و خلائق ازین بلا نجات یافتند۔

میر محمد رفیع خطاطی نقل میکردند کہ در خاطر من گذشت کہ چون پیر میر شغل میفرماید
 ذکر طبری بچشم جاری میشود تا آنکہ بجناب حضرت بابا لنگ پوش رسیدم روزے حضرت مرا امامت
 در نماز عشا فرمودند امامت کردم و داب حضرت بود کہ بعد از اداے نماز بمقتبل قبلہ مراقب نشینم
 متوجہ بجناب حضرت شدہ مراقب شدم یکایک من در ذکر آمد و در آن مشغولی از خود بہوش شدم
 و مدت ششماہ ذکر در دل من جاری بود روزے حضرت بجانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ تقی بن پسید

عبارت ازین است کہ بجز دو جہ پیر و کلبی جاری گردود۔
 شاہ شہید نقل میگردند کہ حضرت بابا یلنگ پوش را در اخیر وقت کسل شدید عارض گردید و در احوال
 آگاهی دریا جاری بود و صحبت می آوردند و باز آزار خود میکرد و بارها بافاقت می آمدند ازین قبل
 در یک ماه سه مرتبہ نظر برآمد شاہ شہیدی گفتند کہ بر ما بے شبہ معلوم شد کہ حضرت بابا صاحب اختیار بود
 روزی با فرمودند کہ ما صاحب اختیاریم اگر خواہیم زندہ مانیم و اگر خواہیم ازین عالم برویم باز فرمودند کہ
 مردن حق است باید رفت آن روز کوچ لشکر شد و دانشاے راه بلندی بود و زیر سایہ درخت پالکی حضرت
 را فرود آوردند و فقیر در خدمت حاضر بود فرمودند مدلت است باغازی الدیخان رفاقت داریم دیدن
 اوصاف و راست در بین وقت ہر کار ہاے نواب رسیدند و عرض کردند کہ نواب بر اے ملازمت می آید
 نواب آمد با وجودیکہ نواب از خدمت حضرت دور بود و بچلبدی تمام رسید و بر ما معلوم شد کہ گویا
 رگہاے زمین کشیدہ شد کہ نواب باین سرعت بخدمت رسید قہر مہوس نمودہ آداب اخلاص و
 اعتقاد میداد بجای آورد حضرت فرمودند بنشینید بنشینت فرمودند کہ تا حال دعا گوئی و اعانت
 لشکر شما از جانب بزرگان بہمدہ ما بود الحال شما را و لشکر شما را بخدا سپردیم و رخصت فرمودند
 نواب گریان و مالان از جناب حضرت مخض شدہ رفت و دو ہزار روپیہ نیاز فرستاد فاتحہ
 خواندند چون دو ہزار روپیہ قرض بود فرمودند بقرض خواہان بدہید ہمان روز بعد رسیدن
 بمنزل از دار فناء رحلت نمودند روز پنجشنبہ ہفتم ماہ رمضان سنہ یکہزار و یکصد و دہ ہجری قمری
 مکاشفات و کرامات آنحضرت از قیاس انسان بیرون است بر اے اہمی ارباب صدق
 برہیں قدر اکتفا نمود و شئمہ از حالات توکل و تسلیم و تجرد و قلندر مشرب و محاسن اخلاق ایشان
 بہ ترتیب زمان و مکان مرقوم خواہد شد۔

اکنون آمدیم بگذارش احوال فیض مال ہادی شریعت و طریقت و سہما حقیقت معرفت بازشا
 حاکم لایست خدیو تخت گاہ عنایت حضرت بابا شاہ مسافر علیہ الرحمۃ والرضوان مخفی نماند کہ
 والد بزرگوار ایشان از سلسلہ شریفیہ کبرویہ والدہ ماجدہ ایشان از خاندان سیادت بودند

و در یکی از دیہات نجد و ان سکونت داشتند چون والد و والدہ ایشان در عہد خود رسالی
ایشان وفات یافتند خالہ مکرمہ پرورش ایشان میکرد و در سن ہفت سالگی داعیہ
خدا طلبی در دل ایشان پیدا شد از خدمت آل محمد و مہ رخصت خواستند خالہ محترمہ در حالت
وداع بطریق نصیحت گوشہ گوش ایشان بر تافتہ گفت کہ اے جگر گوشہ ہشیار باش کہ ایام
طفولیت را چندین واقعات مشکل در پیش است و بخدا سپرد حضرت ایشان مو عظمت
آن منظمہ گوش ہوش شنیدہ قدم بقدمہ الاسلام بخارا گذاشتند و بہ مکتبہ ازان شہر کہ
در گذر محمدیان بالا رود مسجد شیخ میر محمد واقع است پیش معلمی خواندن علم شتعل شدند
روزے حضرت بابا لنگ پوش در انجا قدم رنجہ فرمودہ زیر سایہ درخت توت مقابل
مسجد ایستادند و ارشش باطن دل حضرت ایشان را از جاربودند چون میوہ ذوق ولقت
برخیل طبیعت ایشان نور سیدہ بود چنگی آن حکم الامور مہوونہ باوقاھا موقوف بروقت
دیگر ماند و از صحبت ہم مکتبان نتوانستند جدا شد دفعہ دوم ہمیں حالت روداد بار سوم کہ
بابا لنگ پوش تشریف آوردند دل ایشان را بجنب باطن سوے خود کشیدند حضرت
ایشان بکمال محویت و بے احتیاری در عقب ایشان دویدند و مانند سایہ با صاحب تہا
ہمراہ میکرد دیدند و سہ کس از ہم مکتبان حضرت ایشان نیز منظر شفقت حضرت بابا لنگ پوش
سعادت اندوز گشتند یکے موسوم بہ محمد معصوم حاجی کہ حج اکبر دریافت و وزیر بادشاہ وقت
شد و دیگرے قائل متحرکشت و سیوے از جملہ شاہج عصر گردید و حضرت ایشان بعد رسیدن
ملک ہندوستان بدرجہ ولایت رسیدند چنانکہ پیشتر خواہد آمد۔

بیان غریمیت حضرت شاہ لنگ پوش بریار روضہ امہدراں ایام بابا لنگ پوش معصوم
حضرت شاہ دان رضی علی کرم اللہ وجہہ توجہ نمودن زیارت فرما طلع الانوار شہنشاہ
بجانب اسم البلا و نج و از انجا از راہ کابل ہندوستان عساکر اولیافرمانروا جنود اصفیا
تشریف آوردن روان شدن حضرت ایشان بنیال حضرت صاحب ذوالفقار امیر المومنین

مقتضی علی کرم اللہ وجہہ در دل جا گرفت از قبۃ الاسلام بخارا برگزیدہ طریقی ائم البلاد گنج گشتند
حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ مسافر مجید اطلاع بریں مخی باسان گئے سر از قدم شناختہ بنال و
شدند و از راہ شہر حصار بطوف مقبرہ مطہرہ خلاصہ باریابان سر پر دہ قریب تا حضرت جوہار الدین عطار
روح اللہ روحہ کہ در ملک نسبت مادی خلیل طبقہ اولیا و اصفیاء بہار الحق والدین حضرت خواجہ
نقشبند مشکل کشا شرف انسا کا ازدواج داشتند سعادت اندوز گشتہ و حل تم البلاد شدند چون ہنگام نشین
پیشتر از ایشان بیک ہفتہ شرفستان بوس حضرت شاہ دلدل سوار دیاقبہ قبضہ غوری رسیدہ
و از انجا بکابل تشریف بردہ بودند حضرت ایشان نیز خاک آں عقبہ بمعنی نقش جبین مفاخرت تبت
ارادہ پیشتر نمودند درین اثنا بمقتضای آب خور و دویمیت سرے خلاصہ خاندان نبوی میرزا بھی کہ
سرگروہ اکابر روزگار و مرجع صغار و کباراں دیار بودند اتفاق سرول افتاد و روزے چند از ماہ
رمضان بعہدہ آب وضو پر دہ داری حجرہ خاص آں سرگروہ مرقاضان قیام و زیند چوں حضرت
ایشان در علم موثق و دستگاہ تمام داشتند اکثر اوقات حسب الارشاد شیخ بزم مزہ پر داری دل
شیخ را خوش میکرد و دعا ایشان در حق خود ذخیرہ میکرد و شیخ در ایام صیام خلوت العین گزیدہ بودند
حضرت ایشان بعد رمضان تہیہ سفر کردہ از شیخ رخصت خواستند چند مضمی آں سید بزرگوار نبود
کہ مفارقت نمایند اما چون جذبہ معنوی از حضرت بابا الینگ پوش بودند گزیر مرض کردند و فرمودند
راضی بجدائی نبودم لیکن کچھ نصیہ شما از ان شاہ دل آگاہ است حضرت ایشان از خدمت شیخ
مرض شدہ بقصیہ غوری رسیدہ و مسجدی نے سرول فرمودند اتفاقاً یکجہ از اکابر صاحب دل یا ایشان
در آں مسجد دوچار شد و تواضع و اکرام تمام ایشان را بجانہ خود بردہ التماس کرد کہ سپہ دارم خواہم
کہ اورا برائے تربیت و تعلیم بخدمت شریف سپارم حضرت ایشان دقتہ الاسلام بخارا تحصیل علم
بشرح ملا رسانیدہ بودند و حکم المجاز قطرۃ الحقیقہ میل خاطر ایشان سوجے آں سپہ صاحب حال
افتاد چند سار وقت بتقریر تعلیم آں سپہ را بجا افتادت کردند بعد از جذبہ باطنی بابا الینگ پوش
را ہی شدند چوں بدار الملک کابل رسیدند شنیدند کہ بابا الینگ پوش ہشتاد و رفتہ چون پشا

رسیدند خیر شریف ایشان بجن ابدال یافتند حسن ابدال بکازمت شریف رسید
بجام دل سعادند و ز شدند و دست بیعت و ارادت بدامن هدایت ایشان آویخته
زبان حال را باین مقوله مترنم ساختند

جز آستان توام در جهان نیست
سهرابجز این در حواله کابنیست
بابالینگ پوشش شاه محمد امین که درویشی از مریدان خاص بود فرمودند که کلاه و خرقه از برای ایشان
باید ساخت حسب الامر کلاه و خرقه مرتب کرده آورد بابالینگ پوشش کلاه و خرقه ارادت
بدست مبارک خود بر سر و بر حضرت ایشان پوشانیدند۔

ذکر خرقه و ارشاد طبقه شریفیه نقشبندیہ پوشیده نماز که انچه بعضی از اعزّه گفته اند که خرقه پوشیدن
حضرت خواجہ نقشبند از روی کتاب به ثبوت نمیرسد لیکن کلاه نمبر سرگزشته اند اگر ادا ایشان این
خرقه خرقه بر ہیئت و وصف خاص باشد و اگر ادا خرقه مطلق لباس است پیرهن باشد یا دستار
یا کلاه پس شک نیست که پوشیدن آن حضرت خرقه را از حضرت شیخ خود در کتب شایخ مذکور است
و در اہل طریقت مشہور و انچه در خلافت نامہامی نویسند فلاں از فلاں خرقه خلافت پوشیدم
از ان مطلق لباس نمی باشد مولانا علی پسر مولانا حسین مصنف تفسیر حسینی در کتاب رشحات آورده
کہ حضرت قطب الاولیا خواجہ محمد پاراقدس سرہ کہ محبت وقت بوده اند و در مدینہ منورہ آسودہ
در کتاب فصل الخطاب فرمودہ اند کہ خدمت مولانا شرف الملتہ والدین العقیل الانصاری النجاری
روح اللہ روحہ کہ از کبار علماء و از خاندان خواجگان عالی مکان اند قل اللہ تعالیٰ ارحمہم بخط شریف
ایشان مرقوم است کہ حضرت خواجہ ابو یوسف محمدانی قدس سرہ در سن شہرہ سالگی بہ بغداد تشریف برد
و از حضرت ابنی اسحاق فقیہ علم فقہ آموختند و در علم نظر بدرجہ کمال رسیدند و اقتدا نمایند بہ
امام ابو حنیفہ کوئی نمودند و در اصفہان و بخارا تعلیم فرمودند و در عراق و خراسان و خوارزم و
ماوراء النہر صاحب قبول بودند و مدتی در کواہ احد ساکن شدند و خرقه از دست مبارک حضرت
شیخ عبداللہ جوئی قدس سرہ پوشیدند و در تصوف انتساب بجنرت شیخ عبداللہ جوئی و حضرت

شیخ حسن سمنانی و حضرت شیخ علی فارمدی رحمهم الله تعالی داشتند و ولادت ایشان در سنه خمس و
 ثلثین و خمس مائه بوده است چون صاحب شجرات خرقه پوشی حضرت خواجه یوسف بهمانی قدس
 بدین وجه نقل آورده است باینکه او ان شاه ارادت را در اختیار و اتباع طریقه آنجناب و لایق است
 ساطع و برهانه است قاطع المقصود حضرت ایشان باینکه مسافر غجدوانی قدس سره مرید
 حضرت بابا شاه سعید بلنگ پوش غجدوانی قدس سره اند و ایشان مرید حضرت شیخ درویش غزیزان
 غجدوانی و ایشان مرید حضرت مولانا پائنده اخصی قدس سره و ایشان مرید حضرت میر خورشید
 و ایشان مرید حضرت مخدوم اعظم و ایشان مرید حضرت مولانا محمد قاضی ایشان مرید حضرت ناصر الدین
 حضرت خواجه عبید الله احرار و ایشان مرید حضرت مولانا یعقوب چرخچی قدس سره و ایشان مرید
 خواجه بهار الحق والدین محمد نقشبند شکل کشا و ایشان مرید حضرت امیر کمال و ایشان مرید حضرت
 بابا ساسی و ایشان مرید خواجه علی ربی و ایشان مرید حضرت خواجه محمود انجیر فندی و ایشان مرید
 حضرت خواجه عارف ریوگری و ایشان مرید خواجه عبدالحق غجدوانی و ایشان مرید حضرت خواجه
 ابویوسف بهمانی و ایشان مرید حضرت شیخ ابوالعلی فارمدی طوسی و ایشان مرید حضرت شیخ ابوالحسن خنقانی
 و ایشان مرید حضرت سلطان بایزید بسطامی و ایشان مرید حضرت امام جعفر صادق قدس الله اسرارهم
 و حضرت امام جعفر صادق را در نسبت است بیکه آنکه آنحضرت مرید والد ماجد خود حضرت امام محمد
 باقر اند و ایشان مرید والد خود حضرت امام زین العابدین و ایشان مرید والد خود حضرت امام حسین
 و ایشان مرید والد خود حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه رضی الله عنهم و ایشان مرید حضرت
 سرور کائنات محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم و نسبت دیگر حضرت امام جعفر صادق ابوالد
 مادر خود حضرت قاسم بن محمد بن حضرت ابوبکر صدیق است و حضرت قاسم از فقهای سبعه بوده و ایشان
 را نسبت ارادت باطن بحضرت سلمان فارسی است و ایشان با وجود دریافت صحبت حضرت
 رسالت پناه علی الله علیه و آله و صحبه و سلم از حضرت امیر المومنین ابوبکر نسبت باطن اخذ نموده اند و نیز
 حضرت شیخ ابوالقاسم گرگانی را نسبت ارادت باطن به شیخ ابوعثمان معری داشتند و ایشان

به شیخ ابو علی کاتب ایشان شیخ ابو علی رودباری و ایشان شیخ جنید بغدادی و ایشان شیخ سمری قنطری و ایشان شیخ معروف کرخی و شیخ معروف کرخی را دونسبت است یکی بحضرت شیخ داود طائی و ایشان را بحضرت شیخ حبیب عجمی ایشان را بحضرت شیخ حسن بصری قدس الله اسرارهم و ایشان را بحضرت امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه ایشان را بحضرت رسالت پناه علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات دیگر حضرت شیخ معروف کرخی را نسبت ارادت بحضرت امام علی موسی رضا است و ایشان را ابو الدنبر گویند خود حضرت امام موسی کاظم و ایشان ابو الداجد خود حضرت امام جعفر صادق رضی الله عنهما الی آخره زبده الکاملین حاجی الحرمین بابا حاجی عبد الرحیم که خرقه از دست مبارک حضرت بابا قنبر مزید پوشیده بودند و در اقم البلاد بلخ تکیه معتبر دارند و خوارق ایشان اظهر من الشمس است و هم رساله در باب خرقه و کلاه تصنیف کرده اند اما دایان فضیلت و شرافت پناه خواجه مؤمن غائبانه از روی صدق اخلاص خرقه ارادت بنام حضرت ایشان پوشیده از راه اصفهان زیارت حسین شریفین رفته از آنجا در بلده خجسته بنیاد او رنگ آباد بعد از وفات حضرت ایشان در خانقاه مقدس رسیده خرقه را از دست بابا شاه خادم مرید خاص حضرت ایشان پوشیده معاودت بولایت ماوراءالنهر کردند و در دار الخلافه شاهیجهان آباد با شاه قلندر شهید که از مریدان صادق الاخلاص حضرت شاه پلنگ پوش بودند و بعد از انتقال ایشان ارادت باطن بخدمت حضرت ایشان آورده بدرجه کمال رسیدند ملاقی شدند و سلسله خرقه را که بر طبق کتاب باز ولایت بلخ برداشته بودند بشاه شهادت پناه نوشته دادند و ایشان در تکیه مقبره که آورده چنانکه نگارش پذیر سبک کرد حضرت ایشان بابا شاه مسافر خرقه پوشیدند از حضرت بابا شاه سعید پلنگ پوش و ایشان خرقه پوشیدند از حضرت بابا قنبر مرید و ایشان از حضرت شیخ جوین عزیزان و ایشان از حضرت سید شمس الدین قلندر و ایشان از حضرت میر جمال الدین قلندر و ایشان از حضرت میر غیاث الدین قلندر و ایشان از حضرت میر نصیر الدین قلندر و ایشان از حضرت میر حمید الدین قلندر و ایشان از حضرت میر رکن الدین قلندر و ایشان از حضرت سید بغرای قلندر و ایشان از

حضرت سید ابراهیم قلندر و ایشان از حضرت ذر دوار قلندر و ایشان از حضرت شاه نعمت الله قلندر و ایشان از حضرت طیب شاه قلندر و ایشان از حضرت میر سرخ قلندر و ایشان از حضرت شاه ذکر یا قلندر و ایشان از حضرت شاه نسیم قلندر و ایشان از حضرت سید منظر قلندر و ایشان از حضرت سید عبدالقادر جیلانی و ایشان از حضرت سید ابوالاحمد ابدال و ایشان از حضرت سلطان فرس نامه و ایشان از حضرت شاه حسین و ایشان از حضرت سلطان ابراهیم و ایشان از حضرت ادهم سقا و ایشان از حضرت شیخ معروف کرخی و ایشان از حضرت امام علی موسوی رضا و ایشان از حضرت والد بزرگوار خود امام موسی کاظم و ایشان از حضرت امام جعفر صادق و ایشان از حضرت امام محمد باقر و ایشان از حضرت امام زین العابدین و ایشان از حضرت امام حسین و ایشان از حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه و ایشان از حضرت ختم رسالت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم و دیگر مقدمه خرقه پوشیدن حضرت باباقل فرید از زبان حقایق آگاه بابا شاه خادم جو مرحوم و شهادت پناه شاه قلندر رشید باین نوع شنیده شد که حضرت باباقل فرید و حضرت سید جان محمد باهم برادران طریقت اند و خرقه از حضرت شیخ جوین پوشیده بودند و بابا حاجی عبدالرحیم مدتی در خدمت سید جان محمد بوده بندگی میکردند چون حضرت سید جان محمد وصال یافت بابا حاجی عبدالرحیم در وقت نماز جنازه غائب شدند و مدتی غائب ماندند و خرقه حضرت سید مرحوم که امانت بود اکثر مردان و خلفائے سید مرحوم طلب میکردند حضرت باباقل فرید بکس نمیدادند و بطریق امانت نگاه میداشتند تا آنکه پس از امتداد ایام در بازار شهر بخارا آواز محمد و نعت از جانب بگوش مبارک حضرت باباقل فرید رسید حضرت شاه پلنگ پوش را که حاضر بودند پرسیدند که آواز کبیت عرض کردند صدای عبدالرحیم است فرمودند که او را بیارید چون آوردند بجای فرمودند که شما هنوز ازین مداحی باز نمی بینید و رو بر من خود نشاند و توجیه باطن بحال ایشان فرمودند و بعد از یک پاس از اول روز تا نماز شام سه پاس متوجه بودند و حاجی را از جمیع مقامات و گذرانی در کمال رسانیدند و حاجی بهیوش و خجسته افتاده بودند چنانچه از جذب توجیه حضرت گوسه از دهان حاجی کجش و ناله جفا

علامت کجی برکنار لب نمایاں و آب جاری بود چون حاجی بافاقت آمدند باقل فرید خرقه حضرت
سید مرحوم بر دست حضرت شاه پلنگ پوش طلبید فرمودند که بجای عبد الرحیم پوشانید و کلاش را
بر بندید حضرت شاه پلنگ پوش حسب الامر مبارک خرقه بجای عبد الرحیم پوشانیدند و کلاش را
را بستند و ازین جهت حضرت باباقل فرید پیر طریقت حاجی عبد الرحیم می شوند و حضرت شاه
پلنگ پوش برادر کلان طریقت حاجی عبد الرحیم میشوند زیرا که در راه فقر سر که بموجب امر شد
خرقه از دست خود بکسی می پوشانند و کمر می بندند و او هم بمنزله پیر است چنانکه بابا حاجی عبد الرحیم
عاقبت بخیر از جهت همین پاس ادب شاه عبد الکرم خلع رشید خود را از شهر بلخ کن بدست
حضرت شاه پلنگ پوش فرستادند و در آن ایام حضرت در بهادر که تشریف داشتند شاه
عبد الکرم بلازمت حضرت رسیده چند روز در خدمت سعادت اندوز بوده لباس از جهات
حضرت برداشته و خرقه اجازت و خلافت پوشیدند و از جناب حضرت مخص شریفه بخدمت
بنیاد آمده بخدمت حضرت ایشان سعادت ملازمت حاصل نموده عازم ولایت شدند چون
حضرت ایشان در ملازمت حضرت بابا پلنگ پوش بمقتضای میوند روز راست سر رشته نسبت
نظاره و باطن بدست آوردند علی الدوام هر از و هم عنان شدند حضرت بابا پلنگ پوش صاحب الوطن
و امنگیر وقت گردید بقصد ماوراءالنهر از راه قصبه جلال آباد متوجه طے مسافت شدند در آن
ایام محمد اوزنگ زیب عالمگیر بادشاه فرما فرمود که در حسن ابدال بود و جماعتی فاعنه زیاده از مور و ملخ
در آن اطراف سر قباد بر داشته دوسه امیر عالی شان مثل محمد امین خان و غیره را که از پی یکدیگر
بمحافظت آن ضلع و اخراج آن جماعت تعیین شده بودند یکساعت دود غارت نمودند و بموجب
حکم ظل الممغل خان بر آستینیه آنها مخص شده بقصبه مذکور رسیده متوقف بود و از کثرت
بجوع آنها نمی توانست برآمد درین ضمن رسیدن حضرت در آنجا صورت بدست و در همان شب
در واقع مشاهده افتاد که لشکر اسلام مقابل غنیمت ایستاده است پوزه سیاهی مانند بر لشکر خان مذکور
فرشته است درین اثنا طبقه علییه ارواح مقدسه بمعاونت رسیده حضرت شاه پلنگ پوش

را فرمودند کہ پردہ از روی لشکر اسلام دو کنید و برین معنی مغل خان را آگاہ سازید فی الفور بشارت
دست نوزانی پردہ ظلمانی از لشکر اسلام بر طرف شدہ بر سر آن گروہ ققنہ انگیز طاری گشت علی الصباح
حضرت بابا فرمودند کہ یہ خان مذکور بنویسید کہ حضرات ارواح طیبہ حمد و معاون شہانہ و ما را باطلاع
دادن برین معنی ارشاد فرمودہ اند خان مذکور کہ نہایت مضطرب بود ازین نوید خورسند گردیدہ در خواست
ملازمت نمود حضرت از روی لطف بخانہ خان مشارالیه تشریف بردند خان مسطور بعد از آداب
یکہزار روپیہ نیاز گذارنید و التماس امداد کرد حضرت فاتحہ خیر خوانندہ روز دیگر خان کو رسوا شد افغانان
اگرچہ در اوایل غلبہ کردند آخر بچون آہنی شکست خوردہ نہر بہت یافتند و مقتول و مجروح منتشر شدند
خان مذکور با غنائیم بسیار معاودت کرد و یک اسب و دو ہزار روپیہ نذر گذارنید چون ازان مکان
ارادہ توجہ بولایت کردند از عالم روحانی بشارت آمد کہ در ملک ہند اقامت کردہ کا فہ این ملک
را بہرہ یاب ہدایت و افادت سازید عنان غرمت از سمت ولایت باز داشتہ بسیر کشمیر متوجہ شدند
و مدتے در انجا تشریف داشتند جمہور اکابر و مشائخ و علماء و سادات آن شہر بلازمت تشریف
سعادت اند و گشتند چنانکہ تا الآن فرزندان آنہا کہ ذکر فیوض و برکات حضرت از بزرگان
خود شنیدہ اند بصدق اخلاص معتقد اند در بلد کشمیر شاہ محمد امین از خادمان و درویشان مقرب
و شاہ غنی از مردیان کامل و شاعر متبحر از خدمت حضرت خرمشہ عازم سیر بنگالہ و لواحی آن
شدند بعد چندی حضرت ایشان یعنی شاہ مسافر بارادہ تفرج آن ملک التماس اجازت نمودند حضرت
نظر بر فوائدے کہ در سیاحت حاصل است نمودہ خرمشہ ساختند و خود دفعہ ثانی بغرض زیارت حرمین لغین
راہی شدند و در شانے راہ در گجرات خورد و با معارف آگاہ شاہ و ولاماتی شدہ با حمایا و گجرات
رسیدند و از انجا بکنار دریار سیدہ متوجہ عبور شدند روزے بہت سیر و دیار بکشتی آمدہ نشستن
درین آثار عجیبہ رونمود و شرمق مراقبہ بردہ چنان موطاق شدند کہ شاہ جان محمد از فضلاء کامل
و مردیان خاص کہ در ان وقت حاضر بود از فرط بیم مانند موج بر خود از ریدہ بنا بر احتیاط در پس
پشت مبارک برائے محافظت آیتا کہ اگر لغزشے پدید آید خبر دار باشم بعد ویرے مگر مراقبہ برداشتند

چون ماجراے مذکور برائے ضمیر کن دریا اسرار ہوید ابو دنگا ہے بجانب شاہ جان محمد کردہ زبان
مبارک را بخواندن این بیت از طبع شریف در نشان ساختند

دلم خبر است و تن مایہ فکر و آن دریا زہر خوش شود پیدای ہزاران چل پیر بیضا
شاہ جان محمد بعد انفعال از خطرہ خود قصہ تقصیر گوین دست ادب بتہ پیش حضرت ایستادہ شدند
القصہ آنحضرت بعد تحصیل زیارت حرمین شریفین مراجعت ہندوستان فرمودند و از راجن ابدال
و دار الخلافہ شاہجہان آباد خجہ بنیاد و رنگ آباد کہ اعظم صوبجات دکن است در حینہ کہ بادشاہ ہر
محمد معظم بہادر شاہ ناظم انتخاب و تشریف آوردہ در کئیہ شاہ عنایت درویش کہ بر کنار آلہ قطب پورہ
واقع است نکلن گردیدند ہمداران ہفتہ حضرت ایشان سیرت گاہ و گنیا تہ وادیسہ کردہ اند راہ
چنچی و چنجاور و حیدر آباد بہ اوزنگ آباد رسیدہ سعادت ملازمت دریافتند و جمیع اکابر و اصاغر
شہر بلے دیدار ہایون شتافتمہ اخذ فیض می نمودند و در ان تازگی سوداگرے گلاب فردا علی و عطر گلاب
بجہت تجارت در شکر بادشاہان راہ آورہ کہے اتباع مکر و بخدمت حضرت بابا لینگا پوش آمدہ کہ کیفیت
عرض نمود حضرت فرمودند بسیار چنچا پچا اور و ند خرید نمودند فقرا و فضلا و وصفا و کبار شہر در خدمت
حاضر بودند حضرت فقیرے فرمودند کہ بالا درخت ابنی رفته گلاب و عطر گلاب را بہ ہمہ اہل مجلس
بیانند چنچا پچہ بلے اور و قدرے گلاب کہ باقی بود فقرا و فرمودند کہ خر قہاے خود را در ان ترکند و ان
گلاب و عطر کہ مالیت مبلغ داشت در یک لمحہ ایشان فرمودند سوداگر و اہل مجلس متحیر شدند و چہ قیمت
آن فی الفور از غیب رسید سوداگر خجایت فرمودند سوداگر و طرقہ العین منافع کلی ہرست آوردہ
معاودت بوطن مالوف نمودند ہزاران حضرت ایشان را از روس لطافت نہر و یکے خود طلبیدند
حضرت ایشان بہ قصصا آب قہے چنچیش آمدہ ایستادند فرمودند نزدیک بیایید قدرے شہر
آمدند مرتبہ سیوم مقولہ (المرقوق لہدک) بر زبان راندہ دست بہ دست مبارک گرفتہ بہ فرستادند
آورہ تہواضع برخاستند و بہلوے خود نشانہ کلاہ سر مبارک خود را ہر فرق ایشان گذاشتند و
فرق مفاخرت ایشان را بطحا خلافت خود براوج سعادت برافراشتند و بسیار مریدان خاونا

و فقر و فساد و صغار و کبار را رشاد فرمودند کہ ایشان را بجائے ما بلکہ بہتر از ما دانستہ اخلاص و انقیاد کے کہ با ما درید یا ایشان بجای آری پس از ان بچند گاہ غریمیت ہندوستان فرمودہ بلکہ حسن ابدال را بہ تشریف گرامی رونق بخشیدند و حضرت ایشان نیز در رکاب سعادت بودند شریف خان کہ سابق در عصر شاہجہان بادشاہ از ولایت بہ ہندوستان آمدہ منصب بلند و خطاب خانی یافتہ بود در انجا سکونت داشت چون در خدمت حضرت اظہار صدق عقیدت می نمود گاہ گاہے بجا نشین تشریف می برد و در روزے قدم مبارک در مجلس و اتفاق افتاد جمیع ارازم حاضر بودند و درین ضمن درویشیہ مجذوب وار شد حضرت کہ بتواضع پیچیدہ از اہل دول بر نمی خاستند بہ تعلیم ان مجذوب برخاستہ با احترام تمام بالاتر از ہمہ ارباب مجلس نشانزدان معنی بر طبع خان مذکور کہ او دہ گنا دنیا نا پایدار بود گران رسید بقریب از حضرت پرسید کہ حضرت طائفہ فقر را نسبت باہل دنیا در کلام مرتبہ میدانند ان پلنگ تیری بے نیازی فرمود کہ شمارا و این ہمہ اہل دول را کہ ہم صحبت شما برابر یک تار ہو سکتند خودنی شماریم خان مذکور بر اشفت و حضرت بجلالیت تمام برخاستہ بکان خود تشریف آورد و در روز سوم خان مذکور جائے میرفت بر فراز پشتہ رسیدہ بود گاہ پاکی کج شدہ برگشت و خان مذکور از پاکی افتاد و دوش شکست

بس تجربہ کردیم درین پیر کا قافا باور و کشان ہر کہ در افتاد بر افتاد

خان مذکور متنبہ شدہ رفتن بطرف دیگر متوقف کردہ بخد مت حضرت رسید و عذر و استغفار بجا آوردہ دو اسب کہ در کوتل داشت و سہ ہزار روپیہ نقد نیاز گذارند حضرت ایشان بپہن شاہی از راہ اخلاص تا بنگل نیاد و روہ عرض کردند کہ حضرت از جملہ خاصان در گاہ اندھی توانند کہ بیک شہ لطف تاج سلطنت اقبال بر مشرق کے از رانی دارند با این وصف چہ لازم کہ در خانہ اہل دنیا قدم گذارند حضرت در جواب فرمودند کہ اگر دل شامی خواہد بعد ازین بجائے نخواہیم رفت چنانچہ تاسہ شبانہ روز ہر پنجائشہ از جابر خواستند روز چہارم کہ بچیت تہجد و وضو بکان جہارت رفتند وقت بر آمدن فرمودند کہ بروید بہ بنیاد چہ حالت است حضرت ایشان در انجا رخصت گاہ گذارند

دیدند خون بسیار جاری شده گویا که هفت بهشت گوسفند ذبح کرده اند باز فرمودند که ما را انجناب
حق جل و علا اجازت است و ما موریم با کلمه بیامردی از دولتتان در زرتبتانیم و بیفلسان سائیم
الحق که شیر بعد از سه شبانه روز بعد غلبه داشت تا به طلب طعمه قدم بر اه تلاش می نهاد و بهمت بر جانوران
کینه نمی گمارد تا آنکه صید قوی بجنگ آورده قدری تناول کرده باقی را قسمت زیر دستان
مثل شغال و روباه و غیره کار دانیده بستیور معهود متوجه استراحت می شو غرض آنکه حضرت بابا لیکان
پیش هر صاحب دلی که میقتد مطیع و متقاد گردیده از سر اعتقاد نیاز میگردانید و حضرت بغرباء
و سائین بخش میکردند بعد از چند حضرت ایشان از خدمت آنحضرت رخصت گرفته بغرم زیاده
حرمین شریفین اختیار سفر کردند و انست تهته و بهیکر بقصبة سورت رسیده نزدیک مسجد جامع
که در اینجا بود وارد شدند و خواستند درون مسجد فرود آیند از پس که تن مبارک از گرواه و تاب
آفتاب تحیر شده بود و آزار خارش و حرارت به شدت دامگیر شده بود خطیب و موزن مانع
آمدند ناچار بیرون مسجد منزل گرفته نفسی چند برآسودند قاضی آنجا که از فضلا اهل دل بود
جهت نماز آمده صورت حال بفرست دریافت با عز از واکرام تمام بچانه خود برده روزی چند و انرم
خدمت بتقدیم رسانید تا آنکه شفا کلی یافتند التماس نمود که زاد و را حله میاسیکم از راه دریاعزیت
فرمایند قبول نفرموده بر آهشگی که چهل منزل مسافت دارد همراه قافله ره نورد گشتند و باتفاق
غزیریه از قوم افغان که صاحب کمال بود قطع مرآل می نمودند حضرت ایشان شکینه آب که بغل
داشتند بغرباء اهل قافله ایشان میفرمودند و وجه قوت درین چهل روزه راه یک آثار پست با جره
بود که حواله فیت خود کرده بودند بوقت غلبه جوع مشتے بے میداوند و مشتے خود میگردانیدند از پشت
خود نیز خیر بے رویه ایشان میکردند باین همه محنت و صوبت و حرارت هوا و بے آبی و درو آگی رگ
و درازی منازل یک پاس باقی روز و تمام شب و پاس از روز دیگر راه میقتد و در شبانه روز
زیاده از دو پاس قرار نمی گرفتند حضرت ایشان بزبان صدق بیان میفرمودند که روزی که درجا
فرود آمده از تابش آفتاب سر بسایه تنه خار گداشته بودم ترک از مردم قافله طعمای نچته

تبادل نمود و سوخته و دیگ از کفگیر خراشید قلیه که برآمد نواله بست و منتظر نشست که اگر سکه بیاید
 باو بدستگ نفس مایه طاقت شده خواست که قلمه از ترک طلب کند چون گردن خواش
 او را بقلاده صبر محکم بسته بودیم مجال حرکت نیافت ترک بقیاس کیفیت احوال را دریافت
 و گفت ای درویش این نواله سوخته را میخواهی گفتم آری ترک نواله سوخته را بدست حضرت داد
 میفرمودند چون آن قلمه در دهن انداختیم سگ نفس چنان معلوم کرد که چنین نعتی در تمام عمر شنیده
 باین محنتها شاقه منزل کرده بمنزل مقصود رسیدند آنقدر طاقت نداشتند که زیارت حاصل
 کنند سرگوشه نهادند حاجی بمنون نام درویش از بندگان شاه پلنگ پوش که هم پیرو حضرت ایشان
 بود همراه و اب عابد خان از اولاد عالم شیخ غریزان صدر الصدور و شکر محمد اوزنگ زریب بادشاه
 هندوستان زیارت آمده در اینجا اقامت داشت رسیدند و حضرت ایشان را بمکانی که
 حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم کلمه و پایچیت در اینجا نوش فرموده بودند برود و دوسه روپیه
 که در کیسه داشت برآورده قدر شوره با و کلیه نان که از سبب قحط نرنگران داشت خریده با جمعه که
 همراه بودند با اتفاق تبادل کردند چون حضرت ایشان بعد از اقامه پاهای بسیار خوردند ساعی ضعف
 بطبیعت مستولی شد و اثر گرمی مثل مورچه در بدن دید چون اندک قوت پیدا بد سعادت زیارت
 حاصل کردند بعد در عرفات رفته و ثواب حج حاصل کرده درمی آمدند چون خرید و فروخت در اینجا
 مسنون است و خیر در بساط داشتند سیله که در کمر مبارک بود بقرش فروخته اشیاء غریاؤ
 فقرا کردند و بعد از زیارت مدینه منوره عمان غریب بلک هندوستان محط داشتند میفرمودند
 که چون محنت بسیار کشیده بودیم هر غریبی را که میدیدیم حالتش را بر احوال خود قیاس میکردیم بخاطر
 رسیده بود که ولایت رفته چله بر سر راهند ز کازه ساخته و خالیز کاشته و کوزه آبی همیاد
 سکونت گیریم شفقت پیرو مشرت حقیقی آنقدر شامل حال بود که بوقت غریبیت ولایت گویا که حضرت
 شاه پلنگ پوش سلسله آهنی گلوی ما بته جانب خود بلک هند کشیدند لاجرم از رویا گذشته از راه بند
 سورت باوزنگ آباد رسیده در تکیه شاه عنایت آل شدند از رتب بشت رنود شاه عنایت

از روی واهمه گفت که حضرت منحل اند و مردم گمان دارند که نزد کفر منحل اشرفیهای باشد
مبادا قسمی واقع شود و حاکم شهر هر قصد بیع رساند و عین شدت از اینجا برآمده چند ساعت بر
کنار نهاله افتاده ماند بعد از آن از اینجا برخاسته استهسته استهسته در مسجد خوس پوش بر کنار راهین
نال که آن تکیه تبرک کیم در اینجا است رسیدند شاه شیرین نام درویشی مجذوب که فائل و محدث
وقت بودند و اکثر عوارق ایشان بر مردم ظهور یافته بود و ارکان شهر متفقند ایشان بودند و بجا
قیام داشتند و جمعی از قمار بازان و بنگ نواشان قمار بازی و بنگ سائی میکردند و مجذوب و متعظیم
بر خاسته گفت مر حبا این جاسه شماست مدتی پاسبانی میکردم اکنون که خود آمدید آب آمد
شیمم برخاست این را گفته تسلیمات بجا آورده بطرف سلطان گنج رفته سکونت گرفت حضرت
ایشان آلات بنگ سائی را دور نموده آن مکان را پاک ساختند و اقامت در زیندبانگ نماز
نماز میگذاشتند و نگاچه تنها و گاه بجا دو کس که از جاسه میرسیدند و اکثر اتفاق چنان می افتاد که پنج
یاده روز یا پانزده روز بفاصله میگذاشتند و هیچ کس بر احوال ایشان اطلاع نمی یافت و همگرا از جا
خود بر نمی خاستند حاجی نبیل عزیزی از مردم خطبند است آمده شریک نماز میشد و بعد از دو سه
روز بقره تبیینی خشک بر سر حضرت می آورد و حضرت تناول میکرد و بهمان اکتفا میکردند بدین
طریق مدتی بعد از گذشتن دین بیگ نام جوانی بملازمت رسیده از سر عقدا و متعظیم است
گردیده عرض نمود که اگر حکم شود مسجد خوس پوش را که پیرل پوش بسازم قبول فرمودند مسجد را پوش کپری
نمود و آن نزدیکی خواجه محمد دلازم مردم ولایت داماد نبیل بیگ خان مرحوم که الحال پوره و مسجد
و حصه از خان مذکور درون شهر واقع است گاه گاه چه از کنار این مسجد گذشت بشکایت
روز بخریافت که عزیزی در اینجا تشریف دارند آمده ملازمت نمود و اکثر صبح و شام بخد مت
میرسید و در آن تازگی شاه احمد و بعد از شاه احمد بابا شاه خادم و اخوند ملا حاشوش میر محمود و
شاه عرب و شاه کوچک و خلیفه عبدالرحیم و خلیفه خواجه محمد سعید و خلیفه حاجی عبدالکریم که احوال
این اغرض بقید قلم خواهد آمد بخد مت آنحضرت رسیده کفش برداری می نمودند و بعد از آن تنه چند دیگر

از ولایت آمده مقید بخدمت شدند و حاجه محمد ذاکر التماس نمود که سجد تنگ است و چند سکه از فقره
در خدمت هستند اگر ارشاد شود بنگاه بجهت فقره ببارم فرمودند مختار اید آن عزیز بنگاه بنا نمود و حاجه
ابوالمحانی که از فضلا وقت و شاعر بی نظیر و شناس با دشاه بود و مدرس مسجد خان مذکور و استاد
خواجه محمد ذاکر بود و اجداد اجداد او در سال الف زمانه ولایت روضه منوره حضرت شاه مردان کرم الله وجهه
و اقامت البالد بلخ داشتند چون شنید که حاجه محمد ذاکر در خدمت حضرت آمده و رفت دار و او هم بر آن
دیدن آمده و اکثر اوقات بخدمت آمده می نشست بعد از آن یک یک از اکابر شهر بعبادت ملازمت
می رسیدند حاجی عبدالحق نام عیز از اکابر بلخ پوره عقیدت را سخ بجناب حضرت بهم رسانید و آن
ایام دو صدر و پویه از جانب نذر آنحضرت رسیده بود حاجی عبدالحق عرض کرد که مسجد بے احاطه است
و برابر ناله در کمال تشبیه واقع است اگر ارشاد شود مکان بلند بنم و گرد آن احاطه ببارم تا راه
آمد و رجا نوران مسدود شود حضرت آن زر را حواله بحاجی فرمودند حاجی چار دیوار گلی احداث نمود پس
چند سال جو آنرا میرزا عرب بیگ نام بعبادت ملازمت فایز شده در خدمت فیض موهبت
چیزی میخواند بعد چند گاه مرض شده در لشکر بادشاه نژاده محمد کام بخش بعلق عده نوکر شد و جمیع بهم رسانید
بخدمت ملتمس شد که مسجد کوچک است و دیوارهای خام پوشش کپیرلی دار دامید و دارم که قدر
وسیع و مستقف سازم و دیوارهای از خشت ببارم حضرت فرمودند مبارک است چنانکه مسجد ابوبکر
پانزده گز و عرض شش گز و وسیع کرده چار دیوار از خشت خام و مستقف مرتب گردانید و یک از مخلصان
محبوب که حضرت خود در آن تشریف داشتند احداث نمود بعد از آن سیادت پناه میر محمد طاهر مرلی از
اولاد حاجه عبداللہ انصاری که مرید و خادم با اختصاص بود التماس نمود که چار دیوار بکمال طهارت فقره
می سازم چنانچه بعد کردن آب تدریجاً مد و باولی کلان ترتیب داد و بعد طاهر بیگ تا سنگندی که
از تبار عده بود و برادرانش در سرکار بادشاه بمناصب عده سرفرازی داشتند عرض کرد که فقره بر آن
وضو تصدیق می کنند میخوانم و ترکیه تبرکه موٹا بے ریتیار نمایم تا از باولی آب درون حوض آید چنانچه کا
خریده موٹا بر باولی تیار کرده و حوض و ترکیه احداث نمود پس از آن حاجه منظور نام حاجه سرکار بادشاه که

جوان و جیہ و قابل بود و او را محبوب بادشاه می نامیدند و ترکیه رسیده در وقت تهم خواجگان ذیل
مجلس شد چون قدری بیماری داشت بر آن حصول صحت التماس فاتحه نمود و بعد از آن که بصل
الهی صحت یافت مبلغی نذر آورد و عرض کرد که اگر ارشاد شود بجناب بادشاه عرض نموده که سزاوار
از تالاب حکم والا حاصل نمایم امید وارم که فقیر را از فقر حضرت بجهت یاد و پی همراهی شوم و حاجی
قربان درویشی از درویشان مقرب بود و در همه کارها صاحب سلیقه بود و همراه دادند و خود را کفایت
حالات بعضی رسانیده درین باب حکم والا حاصل کرده و خواست نه تیرا کند طهر یک تاجر معروف بود
که عوض را من ساخته ام امید وارم خدمت نه را نیز متقدیم رسانم چنانچه مبلغی بخرچ آورده و نه تیرتیرانی
آب از تالاب بخوش آمد.

بیان احوال خاصہ حضرت ایشان | اگرچہ شرح کیفیت فقر و توکل تسلیم وجود وسخا و دیگر مکارم اخلاق و کرامات ایشان زیادہ از احاطہ تقریر و تحریر است اندکے از بسیار از جهت آگاہی طالبان صادق تعلیم می آید سالها از اوقات عمر شریف بحکم حدیث نبوی صلی اللہ علیہ وسلم کن فی الدنیا ما کان غایتی کہا بر سینہ او عِلَّ نَفْسُكَ مِنْ أَصْحَابِ الْفُقَرَاءِ برین نمط گذشت کہ بغیر یک پیران در بدن مبارک و یک بوریار یا ریوایک ابرق آب چنبرے دیگر از اسباب داشتند و با حق سبحانہ عهد بستہ بودند کہ ہرگز براے خود چنبرے نہ خرید و نہ خواہش نفس چنبرے نہ نمایند چراغ غیب میرسد ایشان را و مستحسان میکرد و مدد و خود ہم قدرے ازان برداشتند و بر آن خود اصلاحاتی و دستار خریدند و اگر از جاے میرسید ان تیر دو سه روزے بطریق عاریت پوشیدہ بہ یکے از مساکین می بخشیدند و از جملہ کرامات آنحضرت یکے این بود کہ پیران از بدن مبارک کشیدہ بہ کس کہ عطا میکرد بد برقرار است می آمد و ہر گز احتیاج اصلاح نبود و جمیع کثیر الزتیان از فیض عام ایشان پرورش می یافتند و آنوز ملا خاشوش را مقرر کردہ بودند کہ براے خدا بنعلیم و تربیت ایشان می پرداختند چنانچہ چند نفر از متبعین فضل حضرت بدرجہ کمال رسیدند و چندے خط و سواد پیدا کردند و بسیاری از بیوا و ضعیفہارا روزینہ از طرف حضرت مقرر بود و فقرا بموجب امر حضرت

نجانہ ہمہ آب میرسانند چنانکہ زیادہ از پانصد روپیہ در ماہہ اینہا معین بود و حضرت بیچ و جاز
 بیچ جاخیزے در وجه مصارف مقرر معین نداشتند و نجانہ بیچ یکے از اہل دنیا نہ رفتند و این ہمہ
 اخراجات از غیب میسر و بخرج می آمد در ایام برسات اکثر بیوہا را چہرہ با خریدہ سیدان و فقرا
 بموجب امر حضرت چہرہ بار دوش گرفتہ می بودند و بر خانہ انہا می انداختند و دیوار ہا را گل اندود میکرد
 و نجانہ بخر بارے بیار بر پی و نماز جا رہ و بتقریب دعوت نیز قندیل خان کہ صوبہ ار اورنگ آباد بود
 روزے در ایام صیام بخدست رسیدہ عرض کرد کہ طعاعے براس حضرت و قنارہ می خواہم بفرستم حضرت
 قبول فرمودند و قبل از آمدن گل خان اخلاص نامی باغبان کہ در جناب حضرت ارادت داشت
 دعوت نجانہ خود کردہ بود و حضرت نجانہ اش تشریف بردند و غریب بودیغیر از یک خانہ خوش
 خانہ دیگر نداشت حضرت ہان نام جوار و ساگ کہ نجانہ باغبان میباشندہ بود و دوش جان فرمود
 طعاعے کہ گل خان فرستادہ بود کسان او ہا نجانبموجب امر حضرت آوردند طعاعے وافر و سکہ کف بود
 باغبان فرمودند کہ این طعام را بر فقرا و غیر جم از حاضران بخش تقسیم نماید و خود ہم بخورد۔

و ذکر تشریف آوردن حضرت بابا ملنگ پوش
 از جن ابدال در خدمت ہند و اورنگ آباد و حضرت
 ایشان و رفتن بہ شکر میر شہاب الدین

رسیدہ اند حضرت ایشان میفرمودند کہ از جن ابدال نا اورنگ آباد مسافت دراز است و جہ فرم
 ایشان تا حال نہ رسیدہ بود از استماع خبر نزدیک رسیدن ایشان متحیر شدیم بعد چند روز تشریف
 آوردہ در بنگلہ کہ بر کنارالہ واقع است نزول فرمودند از اہل پیش داشتند و از فقرا کہ ہمراہ بودند
 بعضے در شاہچہان آباد و چندے در سروج و پارہ در اہلین و بر ہانیور و شاہ ناظر و شاہ منظور
 فردا پور ماندند و ہمین طریق جا بجا از سبب اہل ارض ماندند و چندے ہمراہ حضرت رسیدند و بعد
 رسیدن ایشان دو سہ ساعت گذشتہ بود کہ فرمودند تہ تیہ میکنید کہ فردا پیشتر روانی شویم عرض
 کردیم کہ دشمنان حضرت از اہل پیش دارند و فقر جا بجا ماندہ اند و بہ بات شدت پر سر است

چندے درینجا توقف بایز نمود بعد انقضا پر سات بہر جانب کہ افتضا کا خاطر شریف باشد توجہ
باید شد فرمودند کہ چون شہاد باب توقف مبالغہ دارید بشنود کہ قتمے درجن ابدال بوقت سحر
غیبی روداد و مجلس مقدس حضرت سرور انبیا صلی اللہ علیہ علی آلہ وسلم ظاہر شد و سابق ازین
بکرات مشاہدہ کردہ بودیم کہ حضرت ابوبکر صدیق و حضرت عمر رضی اللہ عنہما بدست راست آنحضرت
بودند و حضرت عثمان و حضرت علی رضی اللہ عنہما را جانب دست چپ حضرت میدیدیم دین
مرتبہ بہر چہار اصحاب کبار را بدست چپ آنحضرت مشاہدہ کردیم و عزیزے میان قدس و مویہ
بدست راست آنحضرت ایستادہ اند و سیفے بہر نہ در دست دارند خواستم قدم بوس آنحضرت نمایم
حضرت بطرف دست راست اشارت کردہ زبان عربی فرمودند کہ اول سیدنا محمدؐ را زیارت کنید
و انتمیم کہ حضرت امیر حمزہ اند سعادت پانچوسی ایشان در یافتیم حضرت امیرؐ را گردند کہ محمدؐ عرض
کردم لبیک فرمودند این سیف را بگیرد و در ملک کن بشکر میر شہاب الدین بروید و سیف را
بدست من دادند حسب الارشاد غم کن کردیم و نمیدانیم کہ ملک کن بکدام سمت است و میر
شہاب الدین کسیت حضرت ایشان میفرمودند کہ چون حضرت باباکیفیت واقع بیان فرمودند
اسباب سفر سرانجام کردیم و حضرت صباؑ ان روانہ شدند بعد طومر حل اتفاق آقا است بمحکم
کہ بر کنار لشکر میر مذکور بود و صورت بدست پر رسیدند لشکر کسیت مردم ظاہر کردند کہ لشکر میر شہاب الدین
خلف عابد خان صد الصد و بادشاہ عالم گیر است میر مذکور دران وقت چہار صدی منصب
داشت و باجمعے از افواج بادشاہی و چند جمعے از رنقا پد خود بہ تخییر کج از قلعہ جات دکن اترپردیش
خلافت مامور شدہ بود و از سبب امتداد ایام و عدم اتمام این ہمہ متفکر بود میر مذکور بہرمان شب
و خواب دید کہ عزیزے بصوت و ہنویت بابا الینگ پوش ظاہر شدہ فرمودند کہ چہا مترودی حقیقت
حال عرض نمود حضرت دست میر شہاب الدین را بدست مبارک خود گرفتہ قلمے چہ پنجانب قلعہ
ہمراہ خود بردند و فرمودند کہ راہ دروازہ قلعہ این است میر شہاب الدین بوقت صبح بیدار شد
از صاحبان خود پرسید کہ این چنین درویشے بنظر کس درآمدہ است یکے از انہا کہ عہدہ چہرہ آقا

داشت ظاهر کرد که دیر و زبر گے باین شکل در مسجد عقب لشکر وارد شده اند میر بر خاسته بنزد
حضرت رسید و بظہیم و ادب خادمان ملازمت نمود و آنچه در خواب حال با کمال حضرت را مشاهده
کرده بود بعینہ دید و حضرت را بدیرہ خود برد و در دویم قلعه مفتوح شد بکج و این فتح از جناب طاقت
باضافہ منصب خطاب شہاب الدین خان سرفرازی یافت و بمن قدم حضرت اختر سعادتش
پراوج دولت ترقی پذیرفت بہر طرف کہ رو آورد و با افواج غنیمت مقابل میشد اگر نہ اران بود نہ بابت
تقلیل نظر سبکشت و علی التواتر کامیاب ضابطہا مناسب میشد تا بمردیام بیایہ ہیفت ہزاری
کہ منتہا کمال امرائیت و خطاب نازی الدین خان بہادر فیروز جنگ فایز گردیدہ بر سایر امر عظام
فائق گشت امر اکمل مکان کہ بہت و دو کس صاحب نوبت بودند با چہل ہزار سوار متابعیت
ایشان متعین شدند جدا جدا با افواج خود با بہرمت کہ غنیمت شرمی ش متعاقب می یافتند و
بجنگ می پرداختند و میدیدند کہ حضرت بابا لنگ پوش پیش لشکر اسلام میر و ند و بر فوج کفا
تیر اندازی میکنند ہر کس کہ چال مبارک را میدیدند اگر چہ بیعت قلیل می بود قوی دل شدہ بر سر
مقاہیر میخندید و فتح می یافتند و چون بمکان خود با معاودت میکردند می گفت کہ حضرت در لشکر ما
بودند دیگرے می گفت کہ ہمراہ ما تشریف داشتند می گفت کہ باعانت ما متوجہ بودند چون مردم
لشکر اسلام بعد بر گشتہ می آمدند می پرسیدند کہ حضرت درین جنگ با کہ فریق بودند حضرت بمنبر بودند
ما با ہمہ شمار می بودیم کیفیت احوال کرامت اشتغال سلطان الاصفیا حضرت خواجہ بہار الدین نقشبند
شکل کشا قدس سرہ دال بر صدق این مقال است قمتہ در ایام ماہ صیام مردم سکندہ بخارا ہفتاد
جادوخت حضرت خواجہ نقشبند کردہ بودند حضرت در یک وقت ہمہ جا حاضر شدہ بودند مردم چشم خود با
میدیدند و نیز حضرت امیر کلال از بخارا تشریف بجا نبرده اند و غربت مکہ معظمہ بحسب ظاہر کردہ
و ہر سال دران مکان تبرک حاضر میشدند و دران اماکن شریفہ خانقاہے داشتند جمعہ کثیر از اصا
و اکابر آنجا سعادت ارادت و دست بیعت آنحضرت مشرف بودند و سالیکہ آنحضرت جلالت
کردند مردم آنجا آنحضرت را ہمراہ مردم حج نیافتند از غایت شوق بخارا رسیدند چون خبر وصال

آنحضرت شنیدند گریه و زاری نمودند مردم پرسیدند شما حضرت را چه میدانید گفت حضرت بهر حال با قافله حجاج در آن اکنه شریف تشریف میفرمودند و خانقاہی داشتند کہ الان قائم است و مایان مریدان و خادمان آنحضرت ہستیم و این مقدمہ در مقامات شریفہ آنحضرت ثبت است القصہ حضرت بابا مدتی در لشکر غازی الدین خان بہادر فیروز جنگ تشریف میداشتند چون نام چارگاہہ را و چار اہل دنیا گنجہاے مراد صوری و مہنوی از خزائن گنج ہم می انداختند مبلغ ہاے خطی کہ بطریق مذکور ہمہ خرج غبار و فقار و بیوہا و یتیمان بود و اسپان تازی و غیر آن کہ امر از مذکور میکردند بیکہ ساید و ریشا را میخوردند چون بطریق سیر تشریف بچوک می بردند بدوکان نان پر سے کہ میرسدند ہتھکرتان کہ در نظر مبارک می آمد قیمت مضاعفت دادہ ہمہ را می خریدند و بیکہ میفروختند و بچہنیں از بیج فروشان و روغن فروشان و میوہ فروشان و دیگر اہل حرفہ ہر چہ ہایا بود بزیادہ از قیمت می خریدند و بخرچ میرسانیدند و ہر غریبے وضعیفہ کہ از حبس پارچہ و غیر آن در بازاری آورد و حضرت میدیدند اگر چہا را قیمت میگفت حضرت بخادے کہ ہمراہ می بود میفرمودند کہ چہ از ان میفروشد چہا را بوسہ بدہ خادم عرض میکرد کہ این چہا را نہ میگوید و چہا را نہ ہم گران است باز حضرت میفرمودند کہ چہا را روپیہ میگوید بدہ کہ باین قیمت بسیار از ان است جمعہ کثیر از بیوہا و مساکین کہ خود فیض عمیم می بودند بر سر اسے کہ حضرت آمدہ می ایستادند جنس خود را در مقابل نظر مبارک نمود و اسیکردند و منفعت کلی می یافتند و در ہر کوچہ گوشہ و رستہ کہ غریبے و لنگے و سیکے و بایناے و بیچارے کہ میدیدند بفقار میفرمودند کہ بفلان مرضی کہ در فلان جا است و بفلان معذور کہ در فلان کوچہ است برسانید و سوا آن اکثر بیوہا و غریبا و کمروپیہ و دود و روپیہ روزینہ می یافتند و براے نان فقور تہود اکثر در مہتہ دوسہ ہزار روپیہ بخرچ می آمد و طعام ہاے لطیف و مکلف کہ بختہ شد عالمے ارگدا و لواگر و بیوہ وضعیفہ بہرہ از ان می یافتند و ہمیشہ بزم بغز و بزم رشالہ و نقش ملامشہ و در یک طرف فضلاے صاحب کمال و شعر اے بلاغت آثار باہم شتہ مباحثہ علم و مشاعرہ می نمودند و متھے کہ آواز مناظرہ ایشان بگوش مبارک میرسید از جاے خود برخاستہ تبسم کنان نزدیک میرسیدند و بطلطف می پرسیدند کہ چہ

گفتگو دارید مدعاے خود عرض میکردند حضرت فی الفور دوسہ کلینوے میفرمودند کہ تشفی ہمیشہ
 وقبول میکردند و در یک جانب مطربان خوش الحان بسرود گوی و بطنور نوازی و دیگر ساز یاد ہوا
 اہل سماع را بوجہی آوردند و در وقت کوچ پیشش سواری ہتقا و ہشتاد تا قریب صد نفر ہتقا
 پراز دھنہا گلہا بردوش فرودان میرفت و اینہا ہر روز در وجہ اجرت زیادہ از حق خود ہائی یا
 دہر جا کہ فرود می آمدند فی الفور گلستان ارقم ترتیب می یافت و ضلایق بسیار سولے اہل زیارت
 برائے تماشا گلزار می رسیدند و ہمہ از فواید فصل تمتعات وافی بر میداشتند و از فقر و ولایت
 قریب صد و پنجاہ تا دو صد کن کرش بند در جلو مبارک میفتند و جمع دیگر سر و بار بہنہ کہ بخار یک
 لنگ بر بدن نداشتند بخدمت اسپان و شتران و بہدہا و دیگر سعادت می انداختند خصوصاً شاہ
 نعمت نام فقیر بوقت سواری آفتاب گیر از پر طاووس کہ نہایت سنگین بود بردوش خود گرفتہ و مقابل
 آن آفتاب سپر کرت می رفت و اگر اتفاق طے مسافت دراز بہت گروہ یا بہت و پنج گروہ می
 افتاد و بہت چتی و چاکلی بہدہ کہ خود قیام می نمود و بعد فرود آمدن نیز بروئے حضرت بہدہ آفتاب بازی
 و غیر آن ہمہ وقت حاضر می بود و مجنون و از لحظہ از حضور انور جدا نمی شد و اینہا ہمہ چون طالب حق
 بودند و ارادت بجناب حضرت داشتند شقت ہاشبا نروزی را بہترین راحتہا دانستہ ذخیرہ سعادت
 اخروی می اندوختند و حضرت از آنجا کہ شرب وسیع و طبع کریم داشتند بمقتضا طریقہ قلندری و صلح
 با سایر الناس از بیگانہ و آشنا و شاہ و گداز نظر رحمت بر ہمہ مبذول میداشتند اگر شہ از آن بزرگ
 نقضیل گذارش رود در ذکر بآنگندہ۔

میرزا میل از مدو قہما شکند کہ میر حضرت بودی گفت کہ روز سہ یا پانچ پیش بر کرسی نشستہ بودند و
 امر اعظام و جمیع از خاص طعام در پائین کرسی مجلس حاضر بودند و خیال بان گلہا روبہ شکفتگی آوردہ بود حضرت
 قہوہ طلبیدند شاہ خاکی کہ از زمان طفولیت پیشش کردہ حضرت بود بہدہ قہوہ پزی اختیار داشت قہوہ را خوب
 می نچت تا بجای کہ نواب غازی الدین خان بہا قہوہ را از جناب حضرت می طلبیدند و قہوہ خور و نوکران او
 باین جہی نمی توانستند نچت شاہ خاکی فغان اپر کردہ پیش حضرت داشت بجز آنکہ فغان قہوہ را دوست

گرفتند رنگ چهره مبارک متغیر شد و در مراقبه رفتند نزدیک بود که فغان قهوه از دست مبارک
 بر زمین افتد اصحاب محفل متحیر شدند و یار آن نداشتند که فغان از دست مبارک بگیرند
 حاجی بای محمد که خادم خاص و خلیفہ حضرت بود فغان را از دست مبارک گرفت بعد مدتی که
 حضرت بافاقت آمدند اهل مجلس از حاجی درخواست کردند که حقیقت حال از حضرت استفسار نمایند
 حاجی التماس این معنی کرد فرمودند که شمارا باین چه کار باز دفعہ ثانی عرض نمودیم جواب یافت
 مرتبہ ثالث کہ یاران بہ نہایت بجد شہدند و حاجی بمبالغہ التماس کرد فرمودند کہ عسکیر از آشنایان
 کہ در ولایت روم مرتبہ غوثیت دارد فصلاً آنجا تہمتہ در بارہ آن عزیز برپا کردہ سلطان عصر
 ظاہر ساحتہ در صد قتل ایشان شدند آن عزیز در بطن از ما استعانت خواست چنانچہ در آنجا
 رفیقیم بہ فضل الہی و امداد حضرت رسالت پناہی صلی اللہ علیہ الہ و صحبہ وسلم آن عزیز را از دست
 معاندان نجات دادیم حضور مجلس روز و تاریخ و ماہ و سال را بر کاغذ نوشتہ نگاہ داشتند و از ولایت
 روم ہر کہ میسید از وی پرسیدند تا آنکہ بعد دوسہ سال جمعہ از ولایت روم آمدند و بموجب تنفی
 ایشان ظاہر کردند کہ درویشیہ از ساکنان روم کہ مرتبہ غوثیت داشت با دشاہ آنجا با عواض
 و پنے ہلاک آن درویش شد بزرگے از غیب پیدا شد و بموجبت بلینہ مظنہ کہ با دشاہ را در حق آن
 درویش بود رفع نمود درویش از آن مصیبت نجات یافت چوں در خیاب رسیدیم آن ذات شریف
 را در پنجامی بنیم و اشارت بجانب بابا ملنگ پوش کردند و روز و تاریخ و ماہ و سال را کہ نوشتہ بودند
 مطابقت خبر آن جماعت یافتند ۔

فضیلت پناہ ملا عبد الوہاب بخاری و حاجی قاسم ملخی دولت آبادی ذکر میکرد کہ بابا ملنگ پوش روزی
 بعد از اشرق از جاسے خود برخاستہ جدا سے ہوا از زبان مبارک باور دہدہی شہدند پوش از آن کہ فقہ ازین
 بتینہ گامی بچانے سید نیاز خان کہ از سادات کلام و فضلاً عظام بزرگ زاد ہوا ولایت سمرقند و اقربا خان و وزیر
 بود تشریف بردند خان مذکور تواضع و تکریم بپا آورد و قہوہ طلبید فرمودند لے بزرگ زادہ چینیے نذر درویش
 بدہ جواب دادند نہ سہ دارم کہ بدہم باز فرمود نہ چینیہ بدہ باز ہمان جواب داد فرمودند کہ لاکم فرزندہی

فردا خواہی داد بعدہ بمکان خود تشریف آوردند خان مذکور بہمان شب در خواب دید کہ جمعہ کثیر
 فراہم آمدہ از پے ہر گیر میسر و نذر رسید بسبب دویدن چسبیت گفتند درین دیار خوش تشریف آوردہ
 مردم بزیارت ایشان میر و ند خان مذکور نیز ہمراہ آنہا دید دید کہ سر اسرودہ عظیمہ ایستادہ است و
 بسیارے از مردم بزرگ سر پوش و سفید پوش و قرع پوش در سر اسرودہ شستہ اند و در میان آن اعز
 یا بابلنگ پوش برستہ بلند کن دارند پرسید کہ در میان ایشان خوش کیست اشارت آنحضرت
 کردند خان مذکور یہ یقین دانست کہ بابا بلنگ پوش در جہ غوثیت دارند و ہم در خواب در دل
 قرار داد کہ اسے خوب و دود و روپہ نذر خواہم داد صباح آنحضرت از جای خاستہ و فرمود چنانکہ
 بوقت رفتن مقرر بود بزر زبان راندہ روان شدند شاہ ناظر درویش کہ از فقر اسے حضرت بابا حاجی
 عبد الرحیم عافیت بخیر بود و خرقہ از ایشان پوشیدہ بود و بابا حاجی عبد الرحیم شاہ مذکور را بجهت
 کسب کمال بخدمت حضرت پلنگ پوش فرستادہ بودند چنانکہ مدتی در جلوس حضرت دید و خدمات
 دیگر بجا آورد و ریاضات شاقہ کشیدہ کمال معنوی حاصل کرد و مرید حضرت شد و خرقہ خلافت از حضرت
 پوشید چنانکہ خلیفہ شاہ ناظر می گفتند خلیفہ شاہ ناظر عرض کرد کہ حضرت کجا میر و ند فرمودند بجا نرسید نیز خان
 میروم معروض داشت کہ خان مذکور دیر فرمایں تم پیش آمد و باز تشریف می برد فرمودند از خود
 میروم چون بجا نرسید خان مذکور درں میگفت حضرت را دیدہ در سے متوفی داشت
 و بعد عظیم و تواضع باد ب نشست تہوہ طلبید چون علماء را در جناب فقر چند ان اعتقاد نمی باشد
 واقعہ شب را مثل خواہاے دیگر شمرده تعال و زید و ساکت نشست حضرت فرمودند بزرگانہ
 نذرے کہ شب مقرر کردہ نمی آری خان مذکور بجاست و بہ قدم مبارک افتاد و معذرتہا کرد و
 اسپ دور کا بہر شکلی الباق و دود و روپہ نقد و چند تہان پارچہ نذر گذرانید و بقیہ مخلص متفقہ
 جناب حضرت بود و ہمیشہ خدمت ہا میگردید و برون برآمدہ خلعت فاخرہ را بجا کرد کہ بجا رہ میگرد
 بخشیدند این کچھ نیز آن اسپ را بچشم خود دیدہ بود کہ در خدمت حضرت بود و بمیل بخشیدند و ہم
 میرا میل تا شنیدی گفت کہ وقتے حضرت بہا از تشریف بردند من در رکاب بودم و بکان

تاجر عیور فرمودند کہ جن بیاضی از قسم پارچہ وغیرہ از بنگالہ آورده مدتی در لشکر بادشاہ بود پس
جنس اورا خرید نمود باز بشکر غازی الدین خان آمد و در بخت ہم جنس او فروخته شد تا بحدیکہ نصف قیمت
راضی شدہ بود کہ اگر کسی بخرد بدہم حضرت بان تاجر فرمودند اے دیوانہ خیر سے نذر و دیشان بذر عن
کرد کہ من سوداگرم و مدتی است از عیال و اطفال جدا مانده ام قریب دو سال است کہ حیران
و سرگردان میگردد حضرت فرمودند اقتیاداری اگر نذر و دیشان بدہی کارت بسراجم رسد و
اگر نہ خیران را فرمودند و از دوکان بگشتند تاجر بیادری تو فقی چند تہان پارچہ بردست گرفته از ب
دوان و دوان بخدمت رسید و تہانہا گذرانید حضرت قبول فرمودند و بر طبق عادت معہود کہ
در وقت گرفتن نذر بود ہم اللہ اللہ اگر گفتہ دست بر محاسن فرود آوردند و بکان خود مراجعت
فرمودند و زرد ویم تاجر مذکور پارچہا بسیار و تہا فراوان و رغن و برنج وافر و سیلغہ نقد نذر آورد
و معروض داشت کہ دیر و بیکسایمن قدم مینت لزوم سوداگران از اطراف در رسیدند و ہمہ مال را
بقیمت مضاعف خریدند و از فیض عمیم حضرت منتفعی زیادہ از ائمہ متوقع بود بوصول پیوست ارادہ
معاودت بمکان مالوت دارم حضرت آن نذر را قبول فرمودہ و بعد خواندن فاتحہ اسم مبارک
اللہ اکبر بزبان رانده اورا مخلص کردند۔ و

سبحان قلی بیگ عزیز نے ظاہر سکر دیکھ مغل غیبیہ و لشکر خان فیروز جنگ سیدہ پارہ سوک و بہلہ
و قچی اسپ برافروختن آورده بود چون خریدار پیدا شد مدتی سرگردان ماندہ اخر الامور قچی بیک روپہ
و دو بہلہ بیک روپہ بدست بن بفروخت و من آنہما بہر فروختن بازار بروم ناگاہ حضرت بابا لنگ پش
پیدا شد و قچی بر مبارک داشتند و جو آنے وجیہ یہاں منتظرہ دنبال شریفی آتش کرہ بردست داشت
بجاکہ داشت کہ غیازین اجناسے کہ با سیدہ نفع خریدام چنیے در باطن دارم و حضرت کہ خواہند دید از من آہند
گرفت قیمت ایں از بجا خواہم یافت حضرت نزو یکتر رسیدہ فرمودند اے دیوانہ بہلہ را می فروشی من
از راہ شرم حضور انکار تو انتم کرد بہلہ را بدست مبارک دادم حضرت آن را گرفتہ بجان صاحب
شکرہ عطا فرمودند و فرمودند کیاں بہلہ را در دست خود بپوش بہلہ در دست او بنامیت چست

و درست آمد انگاه بمن فرمودند که بپله را از کجا خریدی عرض کردم از شخصی غفل خریدم بعد آن متروک
 شدم که وجوبیت از کجا خواهند داد درین اثنا غریبه مفلو که که جامع کهنه پاره پاره در بدن داشت
 بدانجا رسید و گذشت نظر حضرت بمی افتاد و از دادند که لے دیوانه کجا میردی نذر ماکه قبول کرد
 پیارا آن شخص دست و پهل کرده گره از پارچه کهنه و اگر دیکر و سپه برآورده نذر گذرانید و حضرت بمن
 عطا کردن از خواطر خود مجمل شدم حضرت نگاه توجه بجانب من کرده فرمودند که لے شکاک از
 کجائی عرض کردم از بخارا ام فرمودند بهی سبب شکاکى بعد آن غریب را پرسیدم که احوال تو
 غایت افلاس بنظرمی آید جامع درست نداری رو سپه از کجا آوردی ظاهر کرد که مرا مشکلی پیش آمده
 بود و نیت کرده بودم که اگر شکل آسان شود دیکر و سپه نذر حضرت بابا یلنگ پوش خواهم برد بعد از آن
 که شکل آسان شد دیکر و سپه امهیا داشته از مدتی در تلاش حضرت بودم و الحال که حضرت را دیدم
 آن مقدمه از خاطر محو شده بود حضرت آن نذر را طلبیده گرفتند دیگر

میر عبد القادر نام عسکری گفت که قسمی بر پشیمان و بی خرج بودم از جادو رو سپه بطریق
 قرض گرفته یک رو سپه تا بنگاه خریدم و رو سپه دیکر پیش خود داشته می رفتم ناگاه میان راه با حضرت بابا
 یلنگ پوش در خورم فرمودند لے دیوانه رو سپه که داری بیار در دل خود تیش شدم که تلاش بسیار رو سپه
 بقرض بهم رسانید نام و حضرت بنیواند رو سپه اندر کردم حضرت فرمود که بسم الله که اگر یک پتی ترا ده بپسند
 بعد از آنکه از خدمت جدا شد از هر دویری نواب فیروز جنگ گذشته میر قتم ضیابگ و از وعده هفت چوکی
 نواب فیروز جنگ آنجا نشسته بودم را طلبید رفتم و نزد او شتم ضیابگ نزد نواب رفت دیدم که
 رومانی در پیش او افتاده است و خیر در گره آن بسته است بعد انقضای یک پاس ضیابگ از
 درون برآمد و مرا پرسید که این چه خیر است گفتم پارچه افتاده است گفت بر دارید بر دوشتم چون گره را
 و اگر دم ده رو سپه پیش فلوس برام ضیابگ گفت بگیر که بسیار به خرج نیهای خداست عالی از غیب داده است و نیز
 میر عبد القادر می گفت که لطف التذیک نام جوانی اسپه داشت از بخاری
 مشرف برگ شده بود در دل خود نیت کرد که اگر اسپه صحت یابد از چهار پاک پای اسپه نذر

نذر حضرت بکرم اسب صحت یافت لطف اللہ بیگ جوان بے باک بود تغافل ورزید روزی بے بجائی
 و مہمانی بودم در راہ با حضرت دو چار شد حضرت فرمودند اے دیوانہ پاک اسب نذر کردہ
 لطف اللہ متحیر شد و عرض کرد کہ می آرم بچاہ رویہ قیمت یک کپ اسب آوردہ نذر گذرانید۔
 و اصل بیگ فزین نام جو انے صاحب جمال و ظل پورہ بود شاہ عبداللہ نام فقیر از فقر حضرت
 کہ تعلق خاطر با مے داشت ہمیشہ بر سر آن کو چرمی گذشت و صد حق اللہ و جان اللہ میکرد طفلان
 ہم سن با ستہزای می گفتند کہ عاشق تو آمد دین سخن بخاطر آن پس گران میرسد روزی آن مجنون
 پرورد دلبر را انتظار دیدار پشت بدیوار کردہ ایستادہ بود چنانچہ قریب بدو پاس گذشت چون جوان از
 خانہ برآمد طفلان گفتند انیک شیفہ تو ایستادہ است جوان با شفت و سخنہا و رشت بوی گفت
 درویش جوابے ندا پس از غایت غضب خجسته یکش ز در دریش جان بحق تسلیم کردہ بدرجہ شہاد
 رسید پس و تغایاش از ترس گر نخیہ پنهان شد نہ حاکم شہر مردم خود را بچوکی بر خانہ اش تعین کرد
 حضرت بابا لنگ پوش بر یارت روضہ منورہ حضرت شاہ برہان الدین اولیا قدس سرہ تشریف
 بود و فقیر کہ در اینجا بود بخدمت حضرت رفقہ کیفیت بعضی رسانید حضرت تشریف بشہر آوردند
 و بر سر آن بل دشمنہ عشق رسیدہ بر زبان رانند عاشق مشوید یاران کشتی می شنوید یاران مردم
 بسیار از فقر مغلیہ تبصا من خون متفق شدہ غلو آوردند حضرت ہمہ را مانع آمدند و چوکی حاکم از
 خانہ اش برداشتند و پس و تغایاش را بدلا ساطلب داشتند حضرت بطلعت تمام دست مبارک
 بر سر سپرداشتہ اطمینان خاطر بخشیدند و تغایاش را نیز تسکین دادند انکاح ارشاد کردند کہ تابوت
 آن شہید بمنزل اخروی رسانند و خود ہمراہ تابوت روان شدند و آن پس و تغایاش را
 فرمودند کہ پیشش تابوت بردند جمیع کثیر از فقر و فضا و شعرا و غیر ہم پیرامون تابوت حلقہ زدہ
 متحکم نقش ملا میقتند و حضرت با جمیع این دو بیت بر زبان میرانند

عالم ز جمال تو جمیل است جمیل   و ز فوق تو جهان قلیل است قلیل
 بادیت خون خود ز کس نتانیم   خون ہمہ عاشقان بیل است بیل

همه همایان تابوت چون ابرار از ار میگیریتند و چشم مبارک حضرت نیز اسکار بود و آن پس و
تغایانش نالان و خاک بر سر کنان پیشش میفرستند و در هر رگه که تابوت میگذاشت از مردمان
آنجا احکام بود که اشک نمی بارید بدین طریق تابوت آن جان باخته تیغ محبت را بقبرستان آورده
مدفون ساختند و بعد ازین پسر اخلقه مکلف و تغایانش را نیز خلعتها بخشیده مخص فرمودند و
پسر را را شاد نمودند که شب با جمعه بر فراز آن عاشق زار رفته فاتحه میخواند باشد پسر شرب جمعه
بر مرقدش رفته فاتحه میخواند و میگیریت و قوع این حال باعث فرید صدق اخلاص نخلصان میگردد
مقرر بود که شب با مجلس شریف حضرت چراغدانان بزرگ از مس که قریب دو آثار روغن
دوست و یاسی فقیه کلان در آن افروخته میشد روشن میکردند از اول شب تا دم صبح روشن
میان شب از شب با کتابت بخدمت حضرت رسید بر آن مطالعه آن شاه قلند شهید که حاضر بودند
فرمودند چراغ بیارید چراغدان مالا مال روغن سوزان بود ایشان دست چراغدان را بدست برد
آوردند و در حالت بر اشتق قدس که از آن روغن جوشیده بدست ایشان افتاد و از خوشگی
صدای چرخه بگوش همه اصحاب مجلس رسیدند ایشانند که دست سوخته شد و ایشان ثنایات تمام چراغ
را از دست نگذاشتند و بعد از مطالعه کتابت چراغ را بجای که بود آورده بگذاشتند و چون
دست را ملاحظه کردند اصلاً اثر سوزش نرسیده بود و نیز

شاه شهیدی گفتند که شب چراغ در حجره حضرت روشن بود و حضرت بیرون حجره نشسته بودند و آن
حجره بیرون آمد حضرت فرمودند چراغ را گل کنید چراغ را خاموش کردم و پشت گردانیده تصدیق بیرون
آمدن کردم کسی از غیب هر دو دست خود از هر دو طرف بر شقیقه های من گذاشته روئے مرا
بجانب چراغ برگردانید دیدم که آن چراغ گل شده روشن و فرزان است -

میرزا الدین پسر خان فیروز جنگ چون بهفت سالگی رسید فیروز جنگ مجلس شادی برای پسر
ترتیب آدم مردم جمع شدند پسر را فرمودند آفتاب دست شوی ببار و پسر دست مبارک حضرت و در کس
دیگر که نزد حضرت نشسته بودند شویانید بعد از خام دستهای دیگر اصحاب مجلس را شستند بعد از فراغ طعام

خان کو بجناب حضرت معروض داشت که از فضل حضرت امیدوارم که حلقه ذکر بازند و دعا در حق این پسر بکنند نظر حسب الامر حضرت حلقه بسته بیکر مشغول شدند خان بکورا جمیع از ابدان خود را حلقه خان محمد خان و مجاهد خان و عبد الرحیم خان و محمد امین خان و رعایت خان و امر دیگر و سایر اهل مجلس داخل حلقه بودند و حضرت بطریق عادت معهود که در وقت حلقه ذکر بود صد آهوی بر زبان مبارک انداخته و در پیرامون حلقه می گفتند و چسرا کلان بنیت طالع پسر در میان حلقه فروخته پسر را نزدیک آن چراغ نشاندند بودند از کثرت ذکر مردم نفس باز یادتی کرد و آن چراغ یکایک خاموش گردید خان فیروز جنگ و همه اصحاب مجلس از گل شدن چسرا که فال طالع پسر بود بطل شد حضرت با وجود آنکه پیرون حلقه بودند چراغ از ایشان در در تر بود فی الفور دست مبارک نزدیک بدان شریف آورده صد آهوی گفته نفس بسو چراغ دمیدند آن چراغ گل شده از سر نو فروخته شد زیاده از آنکه بود بعد فراغ حلقه ذکر خان فیروز جنگ بقدیم مبارک افتاد و پسر را نیز بقدیم بیاوان انداخت حضرت دست شفقت بر سر پسر گذاشته فاتحه برای سبیل عمر و دولت او خواندند جمیع حضرات مجلس مبارک با گفتن از اثر برکت انفاس حضرت است که میر تقی میر ازین مذکور از جناب عالم گویا داشته پس نصب بلند و خطاب قمرالینجان و بعد از خطاب حسینقلیج خان بهادر سرفرازی یافته و سر حلقه ذکر عظام گردیده و الحال در عهد سلطنت محمد شاه بادشاه بنیره عالم گیر خطاب نظام الملک اصف جاه و حکومت تمام آیین دکن مسند افروز کامروائی است - هم

شاه شهیدی گفت که خان فیروز جنگ حسب الحکم بادشاه بر آتش قیله جو خنجره جنگ متعبد بود و دست خاصه بامتداد کشید خان مذکور بجناب حضرت عرض کرد که ایام است که قلعه ای امر کرده گرم جنگ است و بادشاه از سبب توقف تا کی می نویسد امیدوارم که بگویند که قطع هم نبودی صورت بند حضرت فرمودند که شما بفرموده بفرمایید تا فائز در زیر قلعه ایستاد نمایند ایاده کرد حضرت کس از فقر فرمودند که در آن فائز نشینند و بدعا مشغول شوند عرض کردند که ما طهارت را درست نمیدانیم متوجه شدن و دعا کردن را اینچنین فرمودند شما باین چه کار دارید بروید و بنشینید هر سه فقیر زینت هستند یک از ایشان بنگ نوش بود

دوے افیونی سیکنیز بھلنے گرفتار ہو بعد سے روز خان فیروز جنگ پر پیغام عرض نمود کہ باوجود آنکہ قنار
در انجا نشستہ اند تا حال ہم بکفایت نرسید حضرت خود توجہ فرمایند حضرت پر پیام آور فرمودند بر بہین
کہ قنار در چہ کار اند پیام آور در انجا رفتہ بخدمت حضرت باز آمدہ عرض کرد کہ یکی از ایشان سینہ بطرف
آسمان و پشت بر زمین کردہ خواب رفته است دو یکھے ہم بدتور خوابیدہ وسیع بکشدین تمباکو از خود
ز قبیہ بخروشستہ است حضرت با د فرمودند کہ خواب مژدہ ہر سان کہ قلعہ مفتوح شد خواب از شنیدن
این سخن متعجب شد کسان خواب خبر آوردند کہ مردم قلعہ گر خبیہ تر قند و قلعہ خالی است خواب قلعہ
تبصرت خود آورده آداب شکر بخدمت حضرت بجا آورد۔

عبداللہ بیگ نام جو انے اسپے بسیار خوب داشت و سوار شدہ جب میرفت از سر و برہ
حضرت گذر کرد حضرت فرمودند کہ دیوانہ کجا میروی ندرے داری گفت ندارم باز فرمودند نذر بدہ
گفت کہ ندارم کہ بدہم دفعہ سیوم فرمودند ندرے کہ داری بدہ باز بہان جواب داد فرمودند اختیار داری
از ماہمین سہ بار گفتن است و بس جوان از انجا گذشتہ بیاران خود گفت کہ حضرت بزور از مردم نذر
میگیرند چون پارہ راہ رفت اسپش یکا یک پیش پا خوردہ بر زمین افتاد و پایے اسپ شکست چنان
گریان مالان بخدمت رسیدہ عرض نمود فرمودند بلاے بر تو رسیدہ بود و ما بتو گفتیم کہ نذر بدہ اگر امیدوی
رفع بلا میشد چون ندادی آنچہ شدنی بود شد حالا چہ علاج۔

خلیفہ عبدالرحیم از خلفا خاص حضرت ایشان میفرمودند کہ در وقتیکہ ما نوکر بودیم دیرہ خود را
نزدیک دیرہ حضرت شاہ پلنگ پوش اسادہ میکردیم روزے بوقت دوپہر دوسہ جوانے شکاک
بخاطر آوردند این وقت رفته بہنیم کہ حضرت در چہ کار اند چون رسیدند حضرت درون دیرہ تشریف
داشتند و پرودہ افتادہ بود اینہا بے باکانہ پرودہ برداشتند و بچہ برداشتن پس پاشدہ رسان
ارزان گزینند حضرت انہار را از داوہ نزدیک خود طلبیدہ بلطف و شفقت حرے چند در میان آورده
فرمودند کہ طائفہ درویشان را امتحان کردن دے ادب اتہ پیش آمدن خوب نیست بعد از آن رخصت
فرمودند حضرت خلیفہ گئی گفتند کہ من آن جوانان را نزد خود طلبیدہ پرسیدم کہ سبب چہ بود کہ تجھل فتید

و ترسان و لرزان برآمدی گفتند وقتے کہ پرده برداشتیم دیدیم کہ بر چہار پائی بسے عظیمی خوابیدہ است
چشمہا مثل طاؤس پر خون باز کردہ و دم خود را چتر ساختہ می جنباند بشاہدہ ایں حال ترسے ہمارو
و پس پاشدہ گنجتیم باز حضرت مارا طلبیدند دیدیم کہ بر چہار پائی بسے نبود مگر حضرت خود بود بعد
و وقوع ایں معنی بخدمت حضرت بندگیہا بجائی آوردند۔

رعایت خاں برادر محمد امین خان می گفت کہ در وقتے کہ من در لشکر خان فیروز جنگ بودم
نہایت پریشان احوال بودم بخدمت بابا یلنگ پوش آمدم و شکایت پریشانی کردم فرمودند
اگر نذرے میدہی کشایش تو میشود و از دہ رو پیہرض کشیدہ نذر گذرانیدم فرمادے آن بادشاہ
عالمگیر بے درخواست من دوازده ہزار روپیہ را فرد جاگیر دستخاک کردہ فرستاد بکرت حضرت
جمعیت دست داد۔

یکے از خادمان حضرت می گفت در حینے کہ حضرت دگلبرگ شریف داشتند اکثر شب ہا جمع
بزیارت فرما حضرت سید محمد گیسو داز میر قندشے پارہ از شب گذشتہ بود و ہمہ مردم در خواب
بودند حضرت برخاستند و مرابیدار کردند و راہی شدند من بدنبال حضرت روان شدم از
آبادی گذشتہ بقبرستان رفتند ویشے باصورت نورانی در قبرستان نشستہ بود حضرت اید
تواضع برخاست و معانقہ کرد باتفاق سر مرا قبہ بردند و من بگوشہ نشستم بعد دیرے کہ سہراز
مراتبہ برداشتند درویش بحضرت گفت خیرے تناول میکنید فرمودند ارے کوزہ پراز آب پیش خود
داشتن مان جوین خشک چند روزہ بر سفرہ دیش گذاشت باتفاق آن نان خشک باب
تر کردہ نوش جان میفرمودند و از آن نان پارچین عنایت کردند من قدرے از آن در دہن
انداختم آنقدر خشک و سخت بود کہ ہر چند خایدم بخلق فرمودتم استم بردن غل خود گذاشتم پس از
خوردن ہر دو بزرگ تا آخر شب در مرآقبہ بود و چون صبح شد یکدیگر را وداع کردند و حضرت
توجہ بمر اجعت نمود من فرمودند خیرے ازین درویش بخواہ من بتقاضاے ایام جوانی بہ خاطر
گذرانم کہ درویش سواے نان خشک جوین خیرے در سباط ندارد و مرا چہ خواہد و بعد از آنکہ حضرت

نزدیک بمکان خود رسیدند از من پرسیدند کہ خیبر از درویش طلب کردی گفت من فرمودند اے
 بے دولت ہر چاروئے اتنی عطای کر دآن زمان بخاطر رسید کہ الحال رفتہ چہیکہ طلب صبح در انجا
 رقم بہ چند تخس کردم بنیاقم دانستم کہ ایشان از رجال الغیب بودند کہ بقامات حضرت آمدہ بودند۔
 جسے کثیر از خادمان حضرت بابا پلنگ پوش ذکر می کردند کہ دریاے کہ حضرت بکمال شرف
 داشتند یک از فقرا سپ کلائے کہ ہزار روپیہ قیمت داشت چہت آب خوراندن می برد
 و رہا زار بدو کان میوہ فروشے دید کہ انگور بسیار خوب دارد لش بخوردن انگور راغب شد چون
 چہیکہ داشت اسپ را نہ دباغبان فرو گذاشتہ تیج اتنا انگور ازو گرفتہ خورد و بگوشہ رفتہ سر
 بخواب گذاشت چون خادمان حضرت اسپ را ندیدند و تخس کردند شخصے ظاہر نمود کہ فلاں فقیر
 اسپ را برائے آب خوراندن بردہ چون نزد آن فقیر رفتہ پرسیدند جواب داد کہ اسپ کان
 فلاں میوہ فروش بستہ است چون نزد دباغبان رفتند و استفسار کردند ظاہر نمود کہ فلاں فقیر بخون
 پنج اتنا انگور زدن کر و گذاشتہ است خادمان نزد حضرت آمدہ حقیقت را عرض کردند حضرت
 باستماع این معنی بسیار خوشوقت شدند و آن فقیر را طلبیدہ ہر بانی راحت فرمودند و آن اسپ
 را بباغبان بخشیدند۔

والدہ کلان خواجہ ابراہیم بنیرہ جیل بیگ خان مرحوم می گفت کہ حضرت بابا پلنگ پوش
 اکثرے بعددوسہ روز بخاندہ ماقدم رنجہ میفرمودند کہ کاسے کہ چہار سحر و زنگذشت می گفتیم کہ ویراست
 کہ حضرت بابا شریف نیاوردہ اند حضرت فی الفور ہمان وقت پیدا میشدند و میفرمودند کہ شما
 یاد ما کردید اینک ایدیم نذر یکہ دارید بدہید و ما را ہرچی بود نذر میگردانیدیم۔

پیر محمد نام افغانے کہ پدرش خادم صادق جناب حضرت بودی گفت کہ وقتے یکے از خادمان
 حضرت بخد مت آمد فرمودند نذر بدہ گفت نمازم باز فرمودند چہیکہ بدہ گفت چہیکہ نمازم چون
 دفعہ سوم انکار نمود حضرت دست مبارک در جیب او انداختند و گفت قلیے برآں خرج خداری
 نگاہ داشتہ ام حضرت ان قلیل را از جیب و برآوردہ گرفتند حضرت ایشان بپا شاہ نما

عرض کردند کہ حضرت این میگوید و تجلیل برائے کار ضرور نگاہ داشتہ ام گرفتار آن مناسب نیست
 فرمودند اگر بخاطر شہانمیر میگیریم و واپس دادند آن عزیز چون بجا نہ رفت از ارتب شدت تمام
 روئے نمود نزدیک پیرگ رسید و حالت نوح طاری شد اقربائش زاری و فغان کردند در آن بہشتی
 آن عزیز خواب دید کہ ملائے عظیم پیش آمدہ قصد ہلاک دارد و حضرت بابا بلیک پوش پیدا شدہ
 میفرماید کہ مانند این گرفتہ بودیم و باز باین بخشیدیم بجز فرمودن حضرت بلا از سر او دفع گردید و
 صحت کلی یافت پیر محمد خان میگوید کہ روز دہم من در خدمت حضرت حاضر بودم آن عزیز در
 جناب حضرت رسیدہ گریان و نالان بقدم مبارک افتادہ آداب شکریجا آورد و چہ کہ حضرت
 انجیب او بر آوردہ باز دادہ بودند مضاعف آن نذر گذرانید حضرت بجانب حضرت ایشان
 متوجہ شدہ فرمودند کہ مانند از کسے مفت نمی گیریم آن وقت اگر ندیدی کہ رقم ہرگز بلا در مقابل
 ادنی آمد نیز پیر محمد خان گفت کہ روزے حضرت در تکیہ شاہ عنایت در حالت ذوق و شوق
 معنوی در غایت سرور زیر درخت نیم ایستادہ بودند شخصے از غلصان صادق الارادت بخدمت
 رسید حضرت بے فرمودند پیش بیا کہ ترا خدا بخم حضرت ایشان حاضر بودند عرض کردند کہ مخلوق ہم
 خدای تو اند شد فرمودند کہے میتوان شد بخاطر فاتر کمتر جنین میرسد کہ مردان خدا منظر آثار
 و اسرار حق تعالی اند و خدا شدن باین مثنی باشد کہ صفات گوناگون حضرت حق در قول و فعل
 دوستان او بظہوری آید و بتوانند کہ بقوت توجہ باطنی دیگرے را از خودی او وارہانند۔

ملا عبد الوہاب میگفت کہ حضرت در قصبہ چار کونڈہ بکیہ سیادت پناہ حقائق آگاہ پیرزاد
 سمرقندی تشریف داشت شد خان فیروز جنگ فوجے براتنیہ استقیان تعیین کردہ بود و من نیز داخل
 زمرہ متعینان بودم از حضرت بقصد رفتن اجازت خواستم فرمودند باش کجا میروی دفعہ ثانی
 التماس رخصت کردم پس جواب فرمودند مرتبہ ثالث نہ بہین ارشاد کردند بعد از آن عرض کردم
 کہ شورش غنیم بسیار است و ہمراہیان پیشتر رفتند اگر حکم شود خود را با بہار سانم فرمودند مانع می کنیم
 و شہامیر و یق تعالی حافظ باد و خیریت کن دھرس شدہ را ہی شدم و بر لب دریای بھار رسیدہ

برگشتی سوار شدم آب درون کشتی در آمد کشتی نزدیک بغرق شد مردم دیگر که کشتی بودند خود را دست
 انداختند من نیز خود را بدریا انداختم دوست پاسبی میروم آب از بسکه تند بود مرا کشیده برگردان
 در آورده و گرداب یک دفعه کشید و بیرون پرتافت دفعه دیگر کشیده باز پرتافت دفعه ثالث بی نهایت
 شدم و نزدیک بهلاکت رسیدم بخاطر رسید که حضرت برآهین سبب ممانعت میفرمودند و من
 قبول نکردم ازین است که باین حالت گرفتار شدم و خیال جلال آنحضرت را بخاطر آوردم و فضل
 و توجه باطنی آنحضرت گرداب مرا بیرون پرتافت نزدیک بساحل رساند دیدم که خواجه محمد ایوب بنیر
 جمیل بیگ خان حرم بعد از مشقت شاقه بخمار رسیده است مرا آواز داد که دهم بگریه با احوال
 گرفتار بود بفرماید من رسیدم با آنحضرت همان توج آب وسیله نجات من گردید و از دست کشتی
 غرق شدن و جمیع بسلامت برآمدند جمیع کثیر از مخلصان صمیم بیان میکردند در فتنه که جماعه مقام
 فیلمان سرکار بادشاه عالمگیر را برده بودند خان فیروز جنگ برآهین تنبیه آنها از حضور خلافت نام
 شد این کیفیت بخواب حضرت عرض نمود فرمودند مبارک است بر دروز دیگر برآهین حضرت
 بخدمت شریف رسید فرمودند اشب مادر واقع دیدیم که دست غیب شکر عظیم را ممانعت
 می کنند زده برآهین خدا بده تا بلارفع شود خان فیروز جنگ جواب داد که من هم از اولاد حضرت
 شیخ شهاب الدین سهروردی ام و طرف مقابل جماعه کفار اندم دار و دار بزرگان البت شال
 حال من خواهد شد منصوب و مظهر خواهم گردید حضرت فرمودند مگر گذشت احوال اما این مصوبین رضایت
 که بگرگوشها رسول خدا بودند و باین وصف چنان حالتی بذات مقدس ایشان رو نمود و باین
 نزاری چسبید و راه خدا ایشان را گردن باعث روبا است خان مذکور را پرده غفلت پوشش ننهد
 عقل دور بین طاری گشت حضرت فرمودند در آنچه خیریت بود ما گفتیم حالا اختیار داری از خدمت
 حضرت رخصت شده رفت حضرت پدایین بیگ و غیره از مخلصان صادق فرمودند که بخدمت
 خیریت خود با نذر بدیهه یا اهلای قدر حال ندانیدند به خیر خان کیسکه از مستقدا ان بودند فرمودند
 او عرض کرد هرگاه مراجعت خواهم کرد خواهم گذرانید بعد از آن جمیع مخلصان ارشاد کردند که درین سفر

احتیاط تمام بکار خواهید برد خان مذکور با غنیمت مقابله نمود جماعه اشقیاء از هر چهار طرف غلبه تمام کردند و فوج خان مذکور را محاصره کردند قریب نهار سوار مثل از رفیقان خان فیروز جنگ بدرجه شهادت رسیدند و بنجر خان و جمیع کثیر دیگر زخمی و مجروح گشتند و فوج خان مذکور نبرست یافت آن زمان بنحاطر نواب رسید مذکور که حضرت فرموده بود مذکور میادیم این حادثه رونمیداد بجناب حضرت آمده بقدم مبارک افتاد و عذرخواهی بسیار نمود و بنجر خان بشکرانه سلامتی جان مذکور را تسکین داد این بگین غیره صحیح و سالم آمده شکر تقدیم رسانیدند بعد از آن خان مذکور هر چه حضرت میفرمودند قبول میکرد و بجامی آورد.

رحیم خان بهادر خلعت ایش محمد بے نین که پدرش حاکم سمرقند بود باید ز خود همراه عبدالغفر خان بادشاه توران زیارت مکه منظر آمده بود پدر خان مذکور و بادشاه در آن مکان مقدس اوقات یافتند خان مذکور از آنجا بملک هندوستان رسیده از جناب بادشاه عالمگیر بمنصب و خطابانی سرفراز شده مدتی از تعیناتیان خان فیروز جنگ بود اظهار نمود که قتی م را خان فیروز جنگ بتعاقب غنیمت رخصت کرده بود و مقابل غنیمت شدم افواج غنیمت بسیار بود و فوج ما قلیل بعد از جنگ بیا آنها غالب آمدند اکثری از رفق من مقتول و مجروح گشتند و من بدست آنها گرفتار شدم بطوق و مسلسل و قلعہ کوچی که بلند و محکم بود محبوس ساختند مدتی بتصدیعات مبتلا بودم محض سوزن دراز گردید پیش آنقدر عاجز کرده بود که شرح راست نیاید نزدیک بمرگ رسیده بودم در آن حال روزی بنحاطرم رسید که حضرت بابا لنگ پوش بر من خیل مهربان و متوجه احوال بود و ندید که با وجود حیات ایشان مرا این مصیبت رود و دھشیت که درین مدت رجوع بجناب ایشان نکردم درین اندیشه بجناب آنحضرت متوجه شدم و در آن لحظه را غیبت رو نمود دیدم که حضرت بابا لنگ پوش بکری نشسته اند و جمیع کثیر از درویشان و امیران و غیره هم در خدمت شریف حاضر اند شاه بهد از طایمان حاصل آنحضرت و حضور مبارک ایستاده مرا اشارت میکنند که بیایم بجناب حضرت نگاه کردم حضرت نیز اشارت بآمدن میفرمایند چون از جابر خاستم دیدم که کوچی تنگ و تاریک

در میان حایل است از انجانی تو انم گذشت حضرت فرمودند یہین راہ بیادین سخن بافاقت
 آدم متحیر شدم کہ با چنین بندہاے گران چہ قسم از دست کافران راہ نجات خواہم یافت روزی کہ ابدا
 حضرت آنہا خود بخود طوق از گردن و سلسلہ از دست و پاہم و اگر دہ و خلاص دادہ بشکر خان
 فیروز جنگ رسانیدند - نیز

عبدالرحیم خان بہادر می گفت کہ وقتی بیماری صعب اتم و یعقوب بے عمدہ اہم الک
 توران کہ بہ ہندوستان آمدہ از بادشاہ عالمگیر منصب و مراتب سر بلند شدہ بتبعیناتی فیروز جنگ
 اقامت داشت نیز بہار بود بر اے حصول شفا و التجا بجناب حضرت کردم آن شب خواب می بینم
 کہ بزرگے دو مویہ بصورت لعانی در مکاتے تشریف دارند و حضرت بابا لینگ پوش و خنوا ایشان
 بادب نشسته اند یعقوب بے ہم گوشہ نشسته بانہاے بسیار بغل دارد و من نیز بانس بلندے
 بدست گرفتہ ام آن بزرگ مرا می فرماید کہ بانس را بامدہ عرض کردم کہ من بہین یک بانس گرفتہ ام
 و یعقوب بے بانسہاے فراوان فراہم آوردہ دفعہ دیگر فرمودند باز بہین عرض کردم دفعہ سہوم
 بابا لینگ پوش بجانب من نگاہ کردہ اشارت فرمودند کہ بانس را بدہ بانس را بدست آن بزرگ اہم
 بوقت صبح کہ بیدار شدم ازل حضرت صحت کامل یا فتم یعقوب بے فوت شد -

شاہ خادم از مریدان خاص حضرت ایشان بکرات ذکر میکردند در زمانے کہ خان فیروز جنگ
 را عارضہ در چشم روداد و از بصارت منذور گردید روزے بابا لینگ پوش بچہت احوال پرسی بہ
 خانہ اش تشریف بردن من ہم در رکاب سعادت بودم خان فیروز جنگ بادب در خدمت
 نشست التماس نمود کہ در باب بصارت چشم امید وارم تو چہ فرمایند حضرت مرا تعہد کر گیا
 تا مل فرو بردہ ارشاد کردند اگر دلک روپنیہ نذر بدہی چشمان تو درست می شود و این سخن سہ دفعہ
 بر زبان مبارک راند خان فیروز جنگ این سخن شنیدہ سکوت ورزید حضرت سر کمر اقبہ بردہ
 بعد دیرے از نزد خان مذکور برخواستند شاہ خادم میفرمودند کہ بجانب حضرت نگاہ کردم چہ
 مبارک متغیر گردید و مویہاے محاسن و ابروان راست ایستادہ چشمان مبارک مثل طلاؤں

پرخون شدہ بود پارہ از راہ رقتہ بجانب فقیر توجہ شدہ فرمودند اے دیوانہ چہ خوب شد کہ نذر را قبول نکرد و چون در اثنائے راہ سہ دفعہ بین حرف ہنر زبان را ندید بعد از آنکہ بمکان خود تشریف احوال شریف بہمان قسم متغیر بود و درون صحن خانہ می گشتند و باز بجانب فقیر نگاہ کردہ بکرات فرمود کہ اے دیوانہ چہ خوب شد کہ نذر قبول نکرد در ہمین حالت خان مذکور کس خود را بنجد دست حضرت فرستادہ معروض داشت کہ دو لک روپیہ موجود است حضرت فرمودند وقت گذشت الوقت سیف قاطع شاہ خادم می گفت کہ اگر خان فیروز جنگ اول نذر قبول ننمود البتہ شمشاںش درست میشد لیکن چون خواہش اینردی نبود تو وقت نمود روزے در خدمت حضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبند مشکل کشا قدس سرہ شخصے این بیت خواند

گلیم محبت کے را کہ باقتند یا بہمین ہمت مرداں سفید توان کرد
حضرت خواجہ بر سر غریب آمدہ فرمودند کہ تہاں کرد تہاں کرد۔

ملا جان محمد از خلفائے خاص حضرت بابا ملنگ پوش مدتی در قصبہ نوساری از مضافات بندر سورت سکونت داشتند سالہائے چند محنت فراوان بکار بردہ دو کتاب تصنیف کردند بخاطر داشتند کہ کتابہا را بنجد دست حضرت خواہم گذرانید توجہ خاص در بارہ من خواہند فرمود چون کتابہا از نظر مبارک گذرانید در الوقت فقر از برائے خیابان گل پتار ہائے خارجی اور دند حضرت بجا فرمود اے ملاچہ کردی برو خار بیار ملا کتابہا را گذاشتہ برائے آوردن خار رفت حضرت یک کتاب استفادہ سے بجا کر و سب دادند ملا گشتہ آمد و ملاحظہ کرد چون در تصنیف محنت کشیدہ بود خیلے گران خاطر گشت و در خدمت حضرت آمدہ اتادہ شد حضرت بجانب اصحاب توجہ شدہ فرمودند کہ ملا دیتہ از برائے خود ساخته بود ما بہارا شکستیم باز بجانب خادمانے کہ سر و پا رہنہ خارجی آوردند نگاہ کردہ بجا فرمودند کار این است کہ اینہا می کنند و تفصیہ تفصیہ گویان پند اے کہ بخاطر داشتند دور کردند یاران دیگر زردادہ کتابہا را از نزد استفادہ خار کر و ب خریدند۔

شاہ خادم و شاہ عرب جمعہ دیگر از مخلصان خاص میگفتند کہ دقتے خان فیروز جنگ

بعد فتن بصارت از قلعه بهادر گرفت پرگاؤن بقصد زیارت روضه حضرت برهان الدین اولیاء
قدس بقصد الوره رسید و از آنجا پیاده تا بدان مکان قدسی رفته سعادت اندوز زیارت گردید حضرت
خواجہ عبدالولی دہ بیدی کہ اکثر ائمہ کبیرہ خدمت ایشان ارادت داشتند حضرت اجایداد گادہ بیدی و
فضیلت پناہ حضرت اخوند ملا طہیر الدین استاد میر قمر الدین خلعت خان فیروز جنگ کہ دین وقت
بخطاب نواب آصفیاء و نظام الملک موسوم اند با جمیع از فضلا و اکابر باستقبال رفتند حضرت
بلا بلنگ پوش لشکر خان مذکور تشریف داشتند نیز زیارت مرقد تبرک حضرت برهان الدین اولیاء
کرده بطواف مرقد حضرت شاه زین الحق متوجہ شدہ بر سر دروازہ مقبرہ مطہرہ رسیدند کہ سید نیاز خان
بعد حصول زیارت بیرون آمدہ بخدمت حضرت ملاقی شد پرسیدند کہ بجا رفته بودی عرض کرد زیارت
شاه زین الحق آمدہ بودم حضرت از سر لطف دستش بدست مبارک گرفته فرمودند بسیار کاداب
زیارت ترا تعلیم کنم چون بان مکان رسیدند خسار مبارک بر زمین مالیدہ آستان مینت نشان ا
بحاسن تشریف جارب کثیدہ بسید نیاز خان فرمودند کہ اسکیدزادہ طرفہ زیارت این است
بعده بدیرہ خان فیروز جنگ تشریف بردند جمیع از امیران و علما و فضلا و اکابر و غیر ہم حاضر بودند
ہر یک خواضع برخاستند و خان فیروز جنگ تعظیم پیش آمدہ حضرت را بر بند خود نشانہ بادب در
خدمت بنشست بعده فیروز جنگ نام ہر یک از مردمان شہر کہ روشناس بودند بردہ از کان
خود پرسید کہ فلان بدیدن من آمدہ است انہامی گفتند ایے از حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ
مسافر استقا نمود ملازمان گفتند کہ نیامدہ اند خان مذکور بجانب حضرت بلا بلنگ پوش متوجہ شدہ
عرض نمود کہ حضرت شاہ مسافر بدیدن حضرت ہم نیامدند فرمودند ما بدیدن ایشان میر و ہم بدیدن
کہ سوار شدہ متوجہ شہر شدند حضرت ایشان در یک شریفہ زیر درخت توت گل نشستہ بودند و کمر مبارک
و ابوجہر و استماع نوید قدم مرشد بحق از کمال شوق بنیو از جابر خاستہ پارہنہ بر آستانہ استقبال او مید
خادمان خبر یافتہ بدنبال روان شدند حضرت ایشان بجلدی تمام گذشتند شاہ کوچک شاہ
عرب عمامہ و زنجی شریف و اسب سواری با خود گرفته دوان دوان نزدیک عید گاہ بخدمت رسیدند

حضرت ایشان عمامه و سپر این بر بدن راست کرده کفشها را در پا انداختند و بر اسب سوار شده روان گشتند و راخمال طرفه لطیفه پدید آمد مانعی که حضرت ایشان از کثرت اشتیاق سر و پا بیهنه با استقبال حضرت شتافتند حضرت بر سر کوهل دولت آباد رسیده بودند از کشف باطن آگاهی یافته از غایت لطف از اسب فرو آمده پیاده روان شدند بعد از آن که حضرت ایشان دستار و پیراین پوشیده بر اسب سوار شدند حضرت بابا بلنگ پوش نیز در آن لحظه سوار شده عنان توجه معطوف ساختند چون سواری حضرت نمودار شد حضرت ایشان از اسب فرو آمده پیاده راهی شدند چون نزدیک رسیدند حضرت نیز از اسب فرو آمدند حضرت ایشان سر بر قدم مبارک افکندند حضرت سر ایشان را برداشته در بغل گرفته مدتی بایکدیگر معانقه فرمودند و از خویش محبت اشک از چشم هر دو بزرگ و جمیع اصحاب همراهی جاری بود و اثر محبت این دو بزرگ در دلها چنان اثر کرد که هر کس که از آن سمت میگذشت از مشاهدۀ آن حال حیران می گشت و اشک از دیدار روان می کرد و از خود محو میشد بحدیکه از کثرت ار دحام مردم راه آمد و شد مسدود گردید بعد از معانقه در از هر دو بزرگ در فراق حضرت شاه قاسم بری زیر درخت بر نشسته قهوه نوش جان فرمودند چون حضرت خواستند که سوار شوند فرمودند که سوار شوید حضرت ایشان یعنی شاه مسافر عرض کردند که امیدوارم در رکاب سعادت بروم فرمودند سوار شوید باز همین معروض داشتند مرتبۀ ثالث بمبالغه تمام فرمودند سوار شدند و بنسکیه متبرکه که تشریف آورده بودند بابا بلنگ پوش در زیر درخت پانگه که در میان صحن مسجد بود استاده کرده بودند و را بخافرو آمدند تا وقتیکه حضرت در آنجا تشریف داشتند حضرت بابا بلنگ پوشن جمیع فقره فرمودند که قصه بخوانند و تلقین بگویند و ذکر و هر موقوف دارند و اطفال که همراه بودند با آنها نیز تاکید فرمودند که شوی نمکنند و در سه وقت دو پیر حضرت بابا بلنگ پوش سر مبارک خود را برهنه کرده نشسته بودند حضرت ایشان بخيال آنکه حضرت در قیلوله باشند از اندرون حجره برآمدند حضرت را بدین طرز نشسته دیدند فی الفور باز درون حجره رفتند حضرت بنا بر اعزاز حضرت ایشان دستار بر سر مبارک گذاشته نشسته و از مخلصان کس که

کیفیت حضرت ایشان را از خدمت حضرت می پرسید بوسه میفرمودند و میزدند که فایز نزار
پیر باشد مگر مسافر است۔

حضرت ایشان بکرات نقل میکردند که حضرت بابا لنگ پوش گاهی بر سر حلال می آمدند و بر
کری می نشستند و دمانی که پنهان کار ناشایسته کرده بخدومت شریف آمده می نشستند حضرت بسکو
شخصی که مرکب آن گل میشد نگاه کرده میفرمودند که یاران میدانند که ما را از افعال ایشان نصیحت
و حال آنکه کسی که از کونل هند کوش بای طرف میگذرد ما میدانیم که او در ولایت چپکس و چپکاره بود
و چپکس میگرد و در هندوستان چه خواهد کرد۔

شاه شهید میگفتند که ضابطه بود که حضرت بابا لنگ پوش شبها بعد از نماز شبائیر و ن
می نشستند و بعد دو سه ساعت اندرون پرده تشریف برده بحسب ظاهر درازی کشیدند و دم
میدانستند که حضرت بخواب رفته اند بعد از آنکه همه مردم می خوابیدند حضرت بیرون می آمدند و
بعد تجدید طهارت باز اندرون پرده تشریف می بردند شبی بخاطرم رسید که حضرت به شرب آب
حقیق مردم تجدید و نموده اندرون میروند آیا هیچ وقت در مبارک باستر احت میگذراشته باشند
یا نه آن شب خواب نکردم چون همه مردم بخواب رفتند و حضرت تقانون معهود بیرون آمدند و آن
تجدید و وضو اندرون تشریف بردن گشت از زیر پرده برداشته نگاه میکردم دیدم که مستقبل قبله
نشسته اند و تمام شب تا دمیدن صبح میدیدم که همین طور نشسته بودند و چنین به شرب معاینه میکردم
که حضرت اصلا خواب نداشته و آن اگر چه پنهان متوجه این معنی بودم لیکن حضرت از کشف باطن
آگاه شدند و روزی بمن فرمودند که احوال بزرگان را چنین استخوان نباید کرد۔

خواجہ عبدالرحمن نام غزیری میگفت که شخصی نقل کرد که من در لشکر خان فیروز جنگ بودم
روزی در راه خدمت حضرت بابا لنگ پوش رو بردم خدمت حضرت نزدیک من آمده فرمودند
چیسے ڈاری عرض کردم ندارم و سست یہ کنز کرده تو طہ قہمت سی روی ہے کہ در کمر داشتیم و سست
گرفتہ فرمودند اسے کاہدی مگر این چیسے نیست و آن فوطہ را از کمر من برد و کشیدہ گرفتہ پیچ ستوا ششم

گفت در دل خود اندیشیدم که حضرت بزور از مردم نمیگیرند درین اثنا یک اسپ جنگی شغی نمود
سوار خود را غلطانیده نزدیک من رسید و بر اسپ من غالب شد من در میان هر دو اسپ اقدام
و اسپان با یکدیگر کاری میکردند در آن حال دیدم که بابا پلنگ پیش گردن حلقه بسته هر دو دست
خود سپر ساخته اند و لگد با من نمیرسد بعد از آن مردم از هر طرف آمده اسپان را از من دور کردند
و من بخد مت حضرت رسیدم حضرت بجانب من نگاه کرده فرمودند که دیوانه ما از کس چیزیست
نمیگویی و هر دو کف دست خود نمودند دیدم که هر دو کف دست مبارک از ضرب لگد باک
اسپان کیود شده بود.

حاجی عبدالغفار نام درویش میگفت که از ملا عبدالوهاب شنیدم که روزی حضرت بابا
پلنگ پیش فرمودند که در سه یا پنج پیر است و نمیدانیم که از چه بیه است بعد از ساعتی تفکر کرده
فرمودند که امروز دوازده روز است که پیوسته نخورده ایم شاید که این در فاقه است که برادر آورده است
خادم خود را که شاه پد نام داشت طلبیده فرمودند که چیزی برای خوردن داری عرض کرد که قدری
برنج خام هست اگر حکم شود تیار کنم فرمودند مختاری شاه پد پتیار کرده آورده حضرت جمعی از اطفال را
با خود نشاند و دوسه لقمه نان جان کردند و باقی طفلان خوردند شاه پد گفت من واقفم که حضرت
مدت دوازده روز انگشت بطعام نبرده بودند بعد از آن که شدت فاقه غلبه کرد معلوم کردند که چیزی
نخورده ایم.

ملا عبدالوهاب می گفت که حضرت انقدر استغراق داشتند که از خوردن و نه خوردن خود
اصلاً خبر نداشتند و بعد از معلوم کردن زیاده از دوسه لقمه تناول میکردند و

حاجی عبدالغفار میگفت که پس منغل از پدر خود نقل میکرد که پدرم شبی با من نقل میکرد که حضرت
بابا پلنگ پیش هر وقتی که در می خوردند پنجره بسته و پیرینه نذر میخواستند که گاه که ایشان ولی باشند
چیز اندر می طلبیدند ازین قبل شکایت حضرت پیش من میکرد درین اثنا خواب رفت و بعد از ساعتی
آه آه گفته از خواب بیدار شد من از سبب آه کشیدن پرسیدم گفت در خواب دیدم که شش مرتبه

بر سر من رسیده دهن خود باز کرده میخاهد سر مرا بکشد درین ضمن حضرت بابا یلنگ پوش ظاهر شدند و چون بدست دارند و شتر را بآن چوب از سر من دور کردند در جهان خواب ده روپیه نذر حضرت کرام حاجی عبدالغفار از پیر آن محل نقل میکرد که صبح آن بابا یلنگ پوش بخانه آتش شریف آوردند و هنگامی که در آمدند و پدر مرا فرمودند ده روپیه نذر ما را بده پدرم ده روپیه بخدمت گذرانید باز فرمودند شتر و چوبی که در دست میداشتم دیدی پدرم تقصیر تقصیر گویان در قدم مبارک افتاده

احوال حضرات ایشان یعنی حضرت شاه مسکن

حضرت ایشان اکثر میفرمودند که ما بخدمت پیر و مرشد خود شب از روز و روز از شب نمی نشینیم و پروا خواب و خوردن داشتیم و در هر کار چنان سبقت می نمودیم که نوبت بدیگر نمی رسید و هر کار که حضرت میفرمودند از همه پیش قدمی نمودیم و بکلی تمام می شتافتیم و درین جلد بیست و گوشتی از گلیم پامیر بدی افتادیم و مردم می خندیدند و فی الفور برخاسته تشایان میفرمودند و خدمت بجای آوردیم خادم با و چرخانه همه را طعام میسرانید و حصه نگاه میداشت و متقه که از خدمت مانع میشدیم و فرستایان شب میگذشت می خواستیم چیس بخوریم درین اثنا گداسه فریاد میکرد حضرت میفرمودند محمد مسافر و خود چیس بخورده باشی حصه خود را باین سایل بده ما حصه خود را باو میدادیم و خود گرسنه میماندیم همچنین روز دوم و سوم و اکثر تا بهفت روز میرسد که بفاصله میگذشت و در بجا آوردن خدمت یکسر مواجازه نمی شد و حضرت برین احوال مطلع بودند لیکن باین قسم تربیت میفرمودند و غریزان که بخدمت حضرت حاضر میشدند و تنباکوی کشیدند و اکثر فقراتم منباکوش می بودند ما خدمت همه میکردیم و تنباکو پر کرده میدادیم تا بحسب که از کثرت ماش تنباکو کف دست ما پوست پرافتاده بود و خون جاری می شد باین وصف ازین خدمت باز نمی ماندیم و محسوس و ناخن دراز شده بود و فرصت ستر نشیدن نداشتیم و سر و پا برهنه شب و روز بخدمت حاضر می بودیم و یک لنگ کهنه بر کمر ستر عورت در کمر داشتیم و از پویندها که بر یکدیگر دوخته بقدر دوا انگشت سطره گردیده بود و پویندها بیا

در اینجا جا گرفته بود و در سبب حضرت بجای تشریف بردند و فقر جمعه در رکاب سعادت رفته
 ما را براسه خبر داری در دیره گذشتند عبد الله چهره آقاسی نام غنچه از مخلصان حضرت که
 خیمه او همیشه نزدیک خیمه حضرت می ایستاد احوال ما را مشاهده نموده با جامه از نیجه خود برآورده گفت
 این را بپوش و لنگ خود را ساعته در آفتاب بگذار تا سپیش کم شود ما قبول نکردیم پس از میان
 بسیار لاری و اورا پوشیدیم و لنگ خود را در آفتاب گذاشتیم و پیش ازین از جهت سپیش خواب نمی
 و بواسطه محافظت شرعوت پا دار کرده خواب نمی توانستیم کرد بعد از آنکه لنگ را برآورده ویم از
 طرف سپیش پا دار کردن خاطر جمع گردیده سنگی زیر سر گذاشتند در سایه همان دیره پا دار کرده
 بودیم بهمان لحظ سواری حضرت رسید این قدر فرصت نشد که بر خیمه چشم پوشیده افتاده بودیم
 بجانب مانگه تیر تیر کرده گذشتند بعد از آنکه داخل دیره شدند بر ما تسبیح و تحمید
 آمده ایستادیم حضرت بجانب ما تابسم زهر خند نگاه کرده فرمودند که این لازمی پوشیدن و بفراموشی
 پا دار کردن و بارام در سایه خوابیدن باز ذوق خدا طلبی داشتن حضرت اکثر اوقات که با آنها
 صحبت می داشتند در مقدمه فقری فرمودند که فقر سه حوت دارد فاشارت است بقاء
 وقاف بقناعت و را بر ریاضت هر کس این سه صفت در خود آماده سازد اسم فقر بر او درست
 آید و از فقری که حضرت فخر الانبیا صلی الله علیه و آله وسلم فرموده اند الفقر فقری آیا نصیب که باشد و غیر
 میفرمودند فقری خالک است بخت و آبکی پرور و غیبه زبشت پا دار کردن و نه کف پا دار کردن و
 حضرت بابا لنگ پوش اکثر میفرمودند که فقیر را حلقی باشد و لقمه هر گاه از حلق چینی گذشت نفس
 او قهر یافت و خرقه یکبار با استحکام تیار نموده پوشید خاطرش جمع شد پس از هیچ وجه تشویش نماند هرگاه
 درویش بے تشویش گردید ولی میگردد حضرت ایشان یعنی شاه مسافر این کترین خطاب کرده فرمودند
 که گدای بران نفس خود حرام محض است باتفاق همه کار درویش سوال و قرض میکند که سه روز بر و بماند
 بگذرد و از عبادت باز ماند آن زمان از جابر خیزد و سه دریا هفت در بگردد اگر چینی خدا سازد بگردد
 و اگر خیر بر سرش نهد باز گردد و تا سه روز دیگر پاسبان و دامن قناعت چمپیده بنشیند و نیز خیر

ایشان یعنی شاہ مسافر میفرمودند کہ در زمان مافقر بسیار شدہ اند و در ایام سابق کم سو فقیر میشد و فقیر نمیکردند گر کہ را کہ در دنیا منعمی بود و دلش از اسباب نیافرت میکرد و ترک تعلقات کردہ بخدست مرشد کمال رجوع نمی آورد و مرشدہ اورا و اول قبول نمیکرد و او بصدق اخلاص مدتی بر در پیر حاضر بودہ مشقتہا بسیار بکاری بردان زمان پیر نگاہے بجانب او کردہ میفرمود کہ گاہ گاہی آمدہ باش و این حرف از زبان پیر از آثار نیک بختی خود دانستہ خدمتہا میکرد و بعد از مدتی دیگر کہ حسن اعتقاد و باستحسان میرسد از سر لطف خدمت جارب کشتی باد میفرمودند پس از تقدیر این خدمت خدمت مہیا ساختن کلوخ استخامیفرمودند و اگر دین خدمت ہم اورا صادق نمی یافتہ خدمت پاک ساختن جلے ضرورت فرمی نمود و او این خدمتہا را سعادت خود دانستہ بدل جان بجای می آورد تا رفتہ رفتہ بخدست باد چرخانہ سعادت اندوز میشد و بے وضو اصلا باہ و چرخانی رفت و بیلے نمک چشتی طعام اول بخدست مرشد آمدہ اذن میگرفت و پیر بچہ میگفت آن زمان نمک از دیگ می چشید و بعد از آن کہ طعام تیار میشد بخدست پیر آمدہ اذن میگرفت و طعام می کشید و سفرہ پیش می آورد و غرض آنکہ بیچ وقت طالب غافل نباشد و ہمیشہ بیاکی و طہارت بگذرانند تا آنکہ لقمہ کہ بخورد از سبب پاکی دل از آلائش و هوا سس شیطانی سالم و محفوظ ماند ہر گاہ ظاہر آراستہ شد باطن را نیز حق سبحانہ روشن میکرد و اندک کاودد الظاہر عنوان الباطن و نیز می فرمودند طریقہ فقراے سابق آن بود کہ ہر گاہ بخدست پیر میرسیدند صرفہ پیرانیکردند و خوش بلند می گفتند و اگر کسی رات شب یا خیرے مطلوب میشد بر مطبخ میگرفت و حلقہ در میر و خادم می پرسید و می گفت کہ آتش من خواہم بعد از آنکہ خادم اذن میداد داخل شدہ آتش میگرفت و میفرمودند کہ مرید نزد پیشل مرده است ہر چہ پیر فرماید موافق آن عمل آرد چنانکہ گفتہ اند **المرید من یدب الشیخ کالمیت فی الدنیا** و نیز میفرمودند کہ خادم مرید را خدمت پیری آورد و او ایستادہ میکرد نزد مرید بچہ یک لنگ چیرے نمی باشد و خادم موافق اصر پیر از براسے مرید یعنی ساختہ پیش پیکنیدار و بعدہ پیر حق آل مرید فاتحہ بخواند و خادم چنان کہ

را بھر دی پوشانید و چون پیر میرزا کفنی پوشانید مرید و معنی مرد از جہت آنکہ کفن مردہ را می پوشانند و ہر کہ مردہ باشد از تنہی و درشتی و عجب ہرگز سر بر نمی زند و بعد از آنکہ مرید کفنی پوشید خادم کا سہ آبے آوردہ مرید را میدہد و او بخد مت پیری آرد و پیر حرعہ ازان می نوشد و بعد ازان مرید ان کا سہ را نزد جمعہ کہ در مجلس حاضر می باشند می برد و ہر کدام چیرے ازان آب می خورد و خادم مرید را بموجب اذن پیر و سایہ می نشانند و آبے کہ در کا سہ باقی ماندہ باشد مرید را بخوراند از جہت آنکہ بکثرت سوز بزرگان حق سبحانہ آن مرید را جلای باطن کرامت کند کہ مورد الموصی شفیع واقع است۔

ریاضات شتا و دواحوال سعادت اشمال حضرت ایشان اگر تفصیل گذارش رود تو بطول می انجامد لہذا اندکے ازان بے استفادہ طالبان در بیان می آید حضرت ایشان با خدا عهد بستہ بودند کہ بخواہش خود چیرے نخواہیم دہر گز باے خود چیرے نخواستند انچہ از غیب میرسید بخاوم میفرمودند کہ بجاعت قرار و متحقان و غیر ایشان تقیم نماید و خود بفاقہ سیری بردند و از کثرت فاقہ سربارک بگردش می آمدان وقت میفرمودند کہ چیرے ہست فقیر حقیر یا چیرے مان خشکے کہ موجودی بود آوردہ در پیش حضرت میگذاشت از سبب سختی نان و ضوحت دندان خا ویدن متحمل بود کا سہ آبے نیز بخد مت آوردہ می نہادم حضرت بر سر و پا کہ طریقیہ مسنون است نشستہ و با تر کردہ نوش جان میفرمودند بارہا عرض کردم و مخلصان دیگر نیز بعض میرسانیدند کہ پاؤ آمار پنج اگر بر آ حضرت پنختہ شود مضائقہ ندارد و بجانب فقیر نگاہ کردہ میفرمودند تو میخواہی کہ قرآن کتابت مارانزد خدا و رسول اوصلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ و سلم شرمندہ کنی کہ فقرا و غرابانان دہم و خود برین خورم عمر مستعار کہ دوسرہ تو پیش نیست خواہد گذشت فقیر عرض خود نام و دشمنان شد تم قوی و ریاضت حضرت ایشان بیرون از طاقت بشری بود امر معروف دہنی منکر مجبے بود کہ اگر ستمے احیاناً تازی دیوار کمیہ میگذاشت و بجانب حضرت معلوم میشد خود درہ بدست مبارک گرفتہ و از تغیر شرعی میرسانیدند ہر کہ می بود بسیارے از مردم شرمیکہ در محل پورہ می بودند از نزد کمیہ راہ آمد و رفت

خود موقوف کردند مقدمہ امر معروف و نہی حضرت از بس کہ مشہور بود احدی از مردم اشراق مجال عبود از
 طرف تکیہ تبرک نہ داشتند و بعضی از فقہر اکابر انبیا کوش بودند چہ بیا کہ نام تنباکو در حق حضرت بزرگان
 آرنہ کشیدن معلوم گزشتہ کہ حضرت درون حجرہ تشریف میداشتند ایسے تجدید و منوی رفتند
 پنہانے دے چند کشیدہ فی الفور آلات تنباکوشی را بکوشہ پنہان میکردند اگر اچاناً بنظر مبارک
 می آمد جلیم و حقہ را بر سر انہا میسکند و از تکیہ زدہ می آید و در بعضی از اکابر را شفیع آوردہ
 عفو تقصیر میخواستند و ہمیشہ نماز جماعت میگذارند و اکثرے از افغانان و کشمیریان و غیر ایشان
 کہ در اطراف تکیہ می بودند و اصلاً نام نماز نمی دانستند بہدایت آن ہادی کمال بر جادہ حق پستی
 آمدہ بہر پنج وقت نماز حاضری شدند تا بحدیکہ ہمہ فرزندان ایشان نماز گذار شدند و حضرت
 ہمہ وقت پیش از وقت نماز در سجدا آمدہ منتظر قوم می نشستند و اکثر شرب بہ بیداری میگذشت
 و داب تقرر بود کہ بعد نصف شب از حجرہ بیرون آمدہ یک دفعہ یاد و دفعہ در حمام تکیہ میسر میزدند
 و بر سر کسے میرسیدند و ساعتی توقف کردہ میگذشتند و بیکس را از آمد و رفت حضرت خبر
 نمی شد و چون یک پاس شب باقی میماند گاہے در حجرہ و گاہے در مسجد قبل قبلہ می نشستند و
 اصحاب ہمہ در اطراف کسب فیض مینمودند چون صبح صادق میدیدند بجزون میفرمودند کہ اذان
 بگوید و باز منتقبل قبلہ می نشستند و نماز جماعت ادا کردہ داخل حجرہ می شدند و عزیزان مثل میر
 محمود علیہ الرحمہ و خلیفہ عبدالرحیم و خواجہ محمد سعید حاجی عبدالکریم و خلیفہ حاجی عاشور شاہ شہید
 حاجی عارف و اخوند ملا شفق کہ الحال در بدیشان کہ فیض آباد نام دارد در قیاحیات اند و بیکجا
 اشد تکیمن اند و دیگر یاران و عزیزان در مسجد براقبہ مشغول میشدند تا وقت اشراق و حضرت
 بعد از نماز اشراق کتاب ثنوی معنوی را بہت گرفتہ در بگلتہ تشریف می آوردند و عذرہ کرام درس
 ثنوی حاضر میشدند شیخ عبداللہ نام غنیے طالب علم و شاعر از مردم پنج ثنوی میخواند و دیگران سماع
 می بردند اگر جایے کل رو سید و علما و فضلاء کل مولوی ظہیر الدین و اخوند ملا عبداللہ بخشی و عزیزان کہ
 حاضری بودند با ہم مذاکرہ و مباحثہ میکردند و بعد از آن کہ دعا حاصل نمی شد حضرت دوسہ کلمہ از زبان

مبارک می فرمودند که شفی همه می شد تا بر آمدن یکپاس روز دس شنبوی می بود بعد از آن تشریف
 به حجره می بردند و هر کدام غرض شده بجا نهادن خود می کردند و حضرت بعد دو ساعت باز تجدید وضو
 کرده درون حجره بمطالعه تفسیر احادیث نبوی صلی الله علیه و آله و سلم مشغول می بودند تا قریب دو
 پاس و چون وقت قیلو که مسنون است میرسد یکدو ساعت استراحت میفرمودند و باز بر جا
 تجدید وضو ساخته در مسجد شریف می آوردند تا آنکه مردم حاضری شدند نماز به جماعت خوانده
 باز به حجره می آمدند و کتب شاخ مثل تذکره الاولیاء و نفحات و شجاعت و دیگر کتابها مطالعه
 می نمودند تا قریب سه پاس روز و بعد از سه پاس روز تجدید وضو نموده بجله نماز عصر شریف
 می آوردند و یاران همه کسب سعادت معنوی می نمودند و بعد فراغ از عصر میرعب قبل از
 ایشان عزیمت می کردند از ایشان بودند کتاب سلسله العارفین یا کتابه از کتابها که سابق تذکره شد
 میخواندند و حضرت معنی آن از زبان مبارک میفرمودند و غریزان که مشغول باطن مشغول بودند
 در ضمن این معنی گفتن بمطالب باطنی خود با فایز میگرددند تا نماز مغرب بعد از آن داخل حجره میشدند
 در حجره چراغ نمی بود مگر یک ضرورت چنانکه طریقه مسنون است قبل از نماز عشاء داخل مسجد می شدند و
 انتظار قوم میکشیدند و نماز به جماعت میخواندند و ساعتی در مسجد توقف نموده بعضی فکر اکثرها خود را
 راجع به تکیه در خدمت شریف می آوردند و تکیه فرموده درون حجره تشریف می بردند و بعد از آن
 سره خادمی که همراه می بود بیرون می آمد و حضرت از اندرون دروازه حجره را باز می کردند
 اوقات گرامی حضرت برین نظم میگذشت و امدت سی سال یا سی و پنج سال هرگز تکیه تحمیه
 فوت نشد از اینجا توان دانست که شرع و اتباع سنت نبوی صلی الله علیه و سلم تا چه غایت استند
 حضرت از هیچ جا چیزی مقرر نداشتند و سبلها در اشیاء غریبان و مساکین و یتیمان و بیو و یتیم
 یومی و سوا آن از نقد و پارچه و غیره مقرر بود از غیب میرسد و هر روز بخرج می آمد و هر سالی که
 می آمد محروم نمیرفت و با این همه تصرفات خود بقدر ریاضت اوقات شریف را بسر می بردند
 و بوجوب حدیث نبوی صلی الله علیه و سلم که در صحیح بخاری است خیر الناس فی آخر الزمان

خَفِيفُ الْاَذْفَالِ اَرْسُولُ اللَّهِ وَمَا خَفِيفُ الْحَاذِ قَالَ الَّذِي لَا اَهْلًا وَلَا وَلَدًا
 همیشه در تجرید و تفکر گیرانیدند و تامل اختیار نکردند و معصومان و یتیمان شفقت و انکساف بپا
 میفرمودند و دست الطاف بر سر نهایی کشیدند و بجانب اصحاب که در حضور مبارک می بودند نگاه
 کرده این بیت از طبع مبارک خود بر زبان میرانند

پسر بر که بدیدم پسر خود گفتم   مفلس از بهر بهانم که یتیمان ام
 و در ایام محرم و ربیع الاول یتیمان و معصومان را طلبیدند و خود می نشانند و دست ترحم
 بر سر روی آنها میگذراشتند و چشمان مبارک را اشکبار مینمودند و میوه یا نقد هر چه موجودی بود بد
 آنها داده و خدمت میکردند و اکثر بیوهای یکس که بجهت کارهای خود با جناب حضرت گفته میفرشتا
 کارے که تعلق بذات حضرت میداشت متوجه شده سرانجام می نمودند و آنچه دیگر مستحق می بود
 بفقرا اشارت میکردند و فقر را انصرام میرسانیدند و برای عیادت مرضی و نماز جنازه بخانهها غریبا
 میقتند و اگر حضرت خبر می یافتند که غریبه بیمار است یا مرضی بخدمت حضرت گفته میفرستاد و همان
 ساعت تشریف می بردند و بر بالین اومی نشستند و دست شفقت بر سرش میگذراشتند و در باب
 صحت او دعا میکردند و فاتحه میخواندند و هر چه موجودی بود براسه خرج معالجه عطا میفرمودند و آن
 مرضی را بمین مرحمت حضرت تقویت ظاهر و باطن دست میداد و خوشوقت میشد و شفا می یافت
 و هرگاه خبر وفات غریبه می شنیدند و اکثر چنان اتفاق می بست که اگر گوی فاصله دو گروه در میان
 می بود میفرستند و براسه غسل و دیگر شرائط بقدر میفرمودند و فقر اسعادت دانسته سرانجام می دادند
 و نیز میفرمودند که فقیری باید که مالک هیچ چیز نباشد و اگر حق تعالی از جای چینی برساند فی الفور صرف
 نماید و اگر چینی نباشد اب فقیران است که پیش خود نگاه ندارد اما اگر تقصیر آتی در همان شب وفات
 یا باز نزد او چینی نباشد فقیرترین همین طریقند داشتند -

حاجی قاسم نقل میکردند که روزی حضرت ایشان متعابله کتاب شنوی میفرمودند و من بخدمت
 شریف حاضر بودم و درین اثنا شخصه و جناب حضرت رسیده و زبان هندی سوال نمود و اکثر از زبان

مردم شنیده می شود که گفت فلاں یافت فلاں تیافت یعنی این سخن معلوم شد حضرت فرمودند آنچه شما شنیدید ما هم شنیدیم اما حقیقت یافت و نیافت مفهوم نمیگردد و بعد از ساعتی باز سوال کرد حضرت پس جواب دادند دفعه سوم بمبالغه گفت حضرت کتابی در دست گرفته فرمودند غریزایک شما میگوید مثل این کتاب نیست که شما بنماییم این مقدمه ایست که بتقریر راست نیاید آن غریزایک ماند و از خدمت رخصت شده رفت بعد از ساعتی جوانی صلاح آما که اثر ریاضت از اوصیاش هویدا بود بلازمست حضرت رسیده سلام کرد و توضیح و تسکین تمام درفش گاه نشست و بعد از ساعتی نیاز که داشت از کلبه برآورده بخدمت گذرانید تا کمال فاتحه نمود و رخصت شده رفت بعد از رفتن او حضرت بجانب اصحاب متوجه شده فرمودند که نشان یافت درین جوان است و نشان نایافت در آن عزیز است نیز میفرمودند که دل ایام که از جناب مشرب حق رخصت خواسته بیاحت برآمیدم در اطراف کوه و بهر کوه و بنگاله و اوایل و جلگات تا بلک کون سیر کردیم در هر منزله و در هر مکانی که میرسیدیم در سجده فرود می آمیدیم هر جا که با مردم نیک اتفاق صحبت می افتاد بدلداری و محبت پیش می آمدند و در بعضی مواضع کار با مردم عوام می افتاد آنها از فرود آمدن بسجده مانع می آمدند و این را سائیده می برآوردند هر قدر قصد میج که بحسب ظاهر عارض میشد کشایش تمام و مقصد باطن می یافتیم و نیز میفرمودند که شاه صبا و میرالیه و غیره پس خواندند حضرت رستم کونین خاک توده در تیر ساخته هر روز شغل تیر اندازی میکردند و اکثر وقت دوپیر یا سه پیر که حضرت یعنی بابا بلک پیش در حجره شریف تشریف می بردند آن اعزه مارا می طلبیدند ما میفرستیم و ایشان بزور کشیده می زدند و مارا بر بلندی ایاده میکردند و شخصی را اشارت نمیدادند یکبار آنگاه بزور تمام بر پشت یا بر کمر میزدند و اختیار بر زمین افتاده غلطان و پیمان بپایین می آمیدیم و آنها خدا میگردند و مارا چون پس بسنگی حضرت پیش نهاد خاطر بود هر چه آنها میکردند بر داشت میکردیم و هیچ نمی گفتیم و رنجش که در آن وقت بظاهر میکشیدیم در مقدمه باطن باعث ترقی و افزایش کلی میشد.

ذکر کشف حضرت ایشان | خواجه پیرشاه تمغزی علی آبادی از بنی اعلم خان فیروز جنگ
 یعنی بابا شاه مسافر که در اوایل منصبدار بادشاه عالمگیر بود و آخر ترک نوکری پادشاه
 کرده در خدمت حضرت ایشان دست بیعت کرده دختر قپوشیده بود نقل میکرد که در خدمت حضرت
 ایشان از حجره شریف آمده برکنار ناله شریف آورده ایستاده شدند در آن ایام میر محمد طاهر
 از مریدان خاص حضرت بیماری صعب داشت و مرض بطول کشیده بود یکایک بخاطر کم گشت
 که بزرگان سلف در باره مریدان خود توجیهات میفرمودند و اگر کسی رو میآورد آن مرض بر خود قبول
 میکرد و بجا صحت می یافت میر محمد طاهر که مرید برگزیده حضرت است مدتی است که بیماری است
 و حضرت توجه نمیفرا میدن این خطره را از خاطر دور کردم دفعه دوم بن خطره در دل راه یافت باز
 دفعه ساقم مرتبه سوم بن خطره رو نمود همان لحظه حضرت بجانب من نگاه کرده بطرف حجره راهی شدند
 و در حجره رسیده پنخ را برداشته بطرف من متوجه شده فرمودند ابل و قسم است یکی ابل علق
 که هرگاه بکسی رو نماید توجیه اولیاء الله و خیرات و تصدقات بر طرف می تواند شد و دوم ابل مبهم که
 انبیاء و اولیاء و غیر ایشان را در آن دخل نیست و دفع آن توجیه ممکن نباشد میر محمد طاهر را ابل مبهم
 در پیش آمده بعد از سه روز وفات خواهد یافت لیکن الحمد للہ ایمان بسلامت خواهد برد و خواجہ
 مذکور میگفت که میر محمد طاهر بعد سه روز بر حمت حق پیوست از زبانی بابا شاه خادم و آخوند طاهر
 سیف الدین منقول است که میر محمد طاهر اولاد نداشت مدتی در آن روز فرزند بود روزی تفتنا
 طبیعت بشری و طلال در خدمت حضرت آمده و دستار از سر و جامه از بدن و اگر ده لنگ بر کمر
 بسته التماس نمود که خواهم آنچه از نقد و جنس دارم اشیاء در ویشان کرده خرقه و روشنی بپوشم امیدوارم
 قبول شود حضرت باعث این معنی پرسیدند عرض کرد که فرزند ندارم حضرت زمانه دست بجان
 شریف داشته نیز بحیب مراقبه گذاشته فرمودند که بعد چیست جواب آن بشما خواهم داد و میرزا که
 از خدمت حضرت مرضی شده بخانه خود رفت توجیه حضرت همان شب بخانه میر امید فرزند رو
 نمود و بعد نه ماه متولد شد آن زمان حضرت بمیر فرمودند نقد و جنس که آن روز نذر میکردید ما گرفتیم و

که مرا با او آنقدر ارتباط غایت که گفته مرا قبول خواهد کرد حضرت فرمودند بغایت الهی کاری شود
چون بخانه مقصدی رسیدم اندرون خانه بود و سابق هم گاه گاهی که میرفتم مدتی نشستم ملازمت
خیر میکردند و او بیرون نمی آمد این مرتبه هم که رفتم ملازمتش خبر کردند همان لحظه مراجعت نزد خود
طلبیده بپایان بیوقت بلطف از من پرسید بجز و آنکه حقیقت موضع را از زبان من شنید پس نشسته
و هر کرده بدست من داد گرفته بخدایت حضرت آوردم حضرت این بیت خوانند
کار نه این گنبد گردان کند   هر چه کند بهمت مردان کند
بعضی رسانیدم این همه آثار توجیه حضرت است و گرنه ربط من با او چندان نبود -

فرز احمد این بیگ خادم خاص حضرت ایشان و همشیره زاده خلیفه عبدالرحیم که از خلفا مقرر
حضرت اندر زمان طفولیت در کف عاطفت حضرت تربیت پرورشی یافته ذکر میکردند که از
خادمان حضرت کسی که کشف رومی نمود و بجناب حضرت ذکر میکرد میفرمودند که ما این را کمال نمیدانیم
زیرا که کشف از ریاضت است هر که ریاضت کشد صاحب کشف میشود و این مقدمه پادشاه است
هر شگردان نمودار است هر گاه رنگارنگ گرفت مشاهدات ازان مشتغ گردید و قریب که فی حد ذاته کمال
دارد آن را هرگز کنترل نمی شود و این صفت موجود است که از خلق بریده و خودی خود را محو ساخته پناه
حق واصل شود و چون باین درجه اعلی فائز گردید از بیم نقص وافت زوال مصون و فارغ کشتن مثل
آب که تاراج شود چنانچه آب بهوچی نامند قتی که بدریا انداختند عین دریا شد

میرزا محمد امین بیگ نقل میکند از خواب محمد سعید که از جمله خلفا حضرت بودند و قتی ایشان را در مقدمه باطنی قفسه
عظیم روداد حضرت از وی کشف افشا کرد و ندکد که بسیار چوک بر وی چنانچه خواجہ رقصند و معاودت
کرده آمدند نزدیک مسجد میل بیگ خان رسیده بودند بمن توجیه حضرت انبساط کلی حاصل شد و کار
ایشان کشایش یافت چنانچه می گفتند که تا رسیدن تکیه بقصر مست یک لمحہ با سمان چهارم رسیدم
و سیر کردم چون بخدایت حضرت سعادت اندوز شدم بجانب من نگاہ از لطف مکرّم نموده فرمودند
که کشایش شهادت همین بود خلیفه عبدالرحیم این مقدمه را شنیدند و گفتند که ما را بعد مدت دو سال این

درجہ حاصل شدہ بود شمار از فضل حضرت در یک لمحہ حاصل گردید۔

سیدالہ دینہ استاد محمد یار خان صوبہ دار شاہ بہمان آباد کہ مرد سید وار فضلاً تبحر عہد بود ایشان داعیہ خدا طلبی پیدا شد چون در آن وقت خواجہ محمد سعید از خلفا حضرت ایشان در شاہ بہمان آباد تشریف داشتند سیدالہ دینہ بلا رست خواجہ رسیدہ مرید شدند و خواجہ نے بایشان فرمودند متنی بآن اشتغال داشتند وقتے ایشان را قبض باطنی رونمود خواجہ بہر خند در باب ایشان توجہ فرمودند بسط رونمود آخر الامر خواجہ بہر سید فرمود کہ شماعضدا شتہ بجناب حضرت ایشان نبوی سید منظر از نظر خود شاہ محمود یعنی این کمیہ کترین می نویسم انشا اللہ تعالیٰ بکرت انفاست مگر حضرت کشایش کلی روخواہ نمود چنانچہ سید عرضداشت بجناب حضرت نوشتند و خواجہ نظر از طرف خود بنام فقیر مینمودند بدین مضمون کہ سیدالہ دینہ نام از سادات کرام فضلاً وقت از چند گاہ غایبانه ارادت بجناب حضرت آورده مرید شدہ اند ایشان را شغل فرمودہ بودم بآن مشغول بودند درین ایام قصہ در باطن ایشان رودادہ و ایشان عرضداشت بجناب حضرت نوشتہ اند و ما از راه ادب عرضداشت علمندہ از طرف خود بجناب حضرت معرض نہ داشتیم شہا این خط را با عرضداشت سید در وقت نیک از نظر مبارک گذرانیدہ جواب حاصل کردہ بفرستید بندہ کترین خط مذکور را با عرضداشت بنظر حضرت گذرانید حضرت آن عرضیہ و خط بطالعہ خاص در آورده فرمودند کاغذ و قلمدان ببار فقیر کاغذ و قلمدان آورد حضرت مسودہ در جواب آن از دست مبارک خود قلم فرمودند نقل آن بچہ ناستغفار طالبان در صحیفہ مرقوم میگردد سعادت دارین شامل حال آن نجابت پناہ فرزند خواجہ محمد سعید باد بالہی والدہ الامجاد بعد مخفی تماند کہ این پیچہ ضعیف منہ جرم و عصیان را وقت باختر رسیدہ و قوا بدینی تمام از کار مانده و از پیہ وصلگی ہیچ کار و مہمی نمیتواند پرداختہ ایا نا اگر یارب و دوست را کار مشکل پیش می آید و التماس میکند بغیر از آنکہ بار و اح طیبیہ کا بر متوجہ شدہ فاتحہ خواندہ شود تدبیر دیگر نیست و از اربابان ہم کہ کہ از دوکان کشاید ہم نیست چنانچہ سیادت پناہ نجابت و دستگاری از برای مطالب خود نوشتہ را سال داشتہ بودید عجیب است کہ شہاب اوران در انجا باشند این

قسم مطالب را متوجه شده بکلی رسانید و حواله بآنجایی کنید باید که درین وقت امتحانات توجہات خوب نموده بہت آزمای کرده معینان کنید کہ کار ہمیش رود چنانکہ حضرت خواجہ بزرگ از برای ہم سکن توجہات کرده اند اگر این نمی شد پالنگ در گردن انداختہ سر بہنہ و پا بہنہ کردہ پیش خدا بدعا و زاری و تضرع پیش می بردہ اند الحمد للہ شما جوانانید باید کہ درین وقت از شما کار با کفایت شود و بندہ ہا خدا از شما مستفیض شوند ریاضت بر خود باید گرفت گر سنگی دے خوابی اختیار باید کرد جوانی ضعیف است تا محنت سرکارستان نکشد پر گل نشود دامن ہر خار کہ هست

بے محنت راحت میں نہ میت عادیۃً الحسین جاری شدہ است در جوانی از بسکہ ہرزہ گردی کردہ و لذت ہا مردم سر بہنہ و پا بہنہ گشتیم بامید آنکہ شاید منظور نظر دوستے اردوستان شویم نشد از ہماں وقت کفے در طبیعت راہ یافتہ بود الحال در وقت پیری متور شدہ بسیار ضعف رود بہر حال محل شکر است دیگر باباے من این سپر بچاں را مردہ انگارید و حق غایت کہ فقیر کہ در محبت شما وارد شود از ہر وجہ بے بہرہ رود والسلام علی الکرام۔

میر عبد القادر نقل میگردند کہ دریاے کہ تحصیل علم نزد مولوی ظہیر الدین میگردم و تا بوقت شب بابا شاہ پلنگ پوش قدس شہزاد گلبرگہ در محبت بنیاد آورده مدفون ساختند در دل خود نیت کردم کہ امشب شب جمعہ است در نگاہ رفتہ داخل ختم شوم و حضرت ایشان را بنیم و شب نیز ہر فرد حضرت بابا پلنگ پوش بگد را نم از خانہ بگیہ آدم بعد فراغ ختم و نماز عشا حضرت ایشان از مسجد متوجہ حجرہ گردیدند و بجانب من نگاہ کردہ شاہ کوچک را طلبیدہ فرمودند کہ بوریادرون فرما شریف برآ میر عبد القادر فرش بکنید و خود درون حجرہ درآمد و حال آنکہ من نیت خود را بچاک پس ظاہر کردہ بودم این معنی باعث ازدیاد اعتقاد من گردید۔

نیز میر عبد القادر میگفتند کہ روزے در تقدیر وحدت الوجود مباح شدہ در میان طلبہ علم روداد و ہر یک برائے خود حرف می گفت در جان شب حضرت ایشان را در خواب دیدم و سلام کردم و جهان مسئلہ ہا وحدت الوجود را بخدمت عرض کردم و پرسیدم کہ حرف من درست است یا حرف عزیزان دیگر حضرت

در جواب من فرمودند که آنچه شما فهمیدید همان درست است۔

میرجل که بجناب شہر خان مخاطب اندو کہ میگردند کہ مراد شاہیہان آباد از اسخت روداد بحدے کہ شرف بر موت شدم و امید از زندگی منقطع شد شب خواب دیدم کہ حضرت خواجہ نقشبند قدس سرہ ظاہر شدند و مرا میفرمایند کہ تو بپکن و مرید مجھ مسافر شو عرض کردم کہ ایشان در کون و من در اینجا بریدہ چیم شوم فرمودند کہ خواجہ محمد سعید از خلفا ایشان در اینجا هستند نیابتاً نزد خواجہ مذکور مرید شو گویم بریدایشان شدہ باشی صحیح کہ بر خاتم از ازمین رو تجہیف آورد و نیابتاً بخدمت خلیفہ خواجہ محمد سعید ارادت آوردم و در دل خود سپے نزد حضرت ایشان کردم بعد چندی کہ در دکن با وزنگ آباد رسیدم خواجہ عرب شاہ تعالیٰ من خدمت صدارت او رنگ آباد داشتند کیفیت از ار و مقدمہ خواب را مفصل پیش تعالیٰ خوبیان کردم و گفتم اسپے نزد حضرت مرشد و ام خواجہم گذرانید چون تعالیٰ در جناب حضرت ایشان و بیج کیے اردو ایشان اعتقاد داشتند منع کردند و گفتند کہ تو چرا اسپ با ایشان میدہی حوالہ ما بکن کہ فروختہ بر علماء و فضلاء و متحقان دیگر تقیم نمایم من ہر چند گفتم تعالیٰ منع می نمود نہ آخر الامر لاچار شدہ گفتم کہ اگر پیر من بر حق خواہند بود اسپ خود را خود از من خواہند گرفت چنانکہ روز دوم بجناب حضرت رسیدم حضرت تبسم کنان فرمودند کہ اسپ نہ رمارا بامی دہید من اسپ را نہر کردم و مجدداً ارادت بجناب حضرت آوردم تعالیٰ من این مقدمہ شنید نہ اعتقاد را سخ بجناب حضرت آوردہ از جملہ متقدان صمیم گردیدند و مالی الحال مرید شدند۔

منصو خان مرحوم کہ در ایام سابق صوبہ داری او رنگ آباد داشت بعد چندی تغیر شد بر کنار دریا ہر سول باغی داشت از البعض مبلغ سہ ہزار روپیہ نزد خواجہ محمد عابد کہ از مریدان خاص حضرت بود و گذار داشت مدتہ آن باغ در تعلق خواجہ مذکور بود روزی خواجہ مذکور در خدمت حضرت آمدہ التماس کرد کہ ساعتی بطریق سیر در باغ قدم رنجہ باید فرمود حضرت قبول فرمودہ و شترین بردند در میانہ باغ چو ترہ خاک ترتیب دادہ بودند و بردو گوشہ آن درخت انہ و بردو گوشہ آن

دو درخت جاسن نشانده بودند در کمال بزرگی و ارتفاع حضرت آن درختها را دیده بسیار خوش شده فرمودند باین عظمت درخت کترویده شده است و در زیر همان اشجار بر چو تیره نما پشیش ادا کردند و بعد از آن بجهت تجدید حضور کنار دریا که رسول آمده و حضور ساختند و دو رکعت نماز شکر و ضو در همان کنار دریا خوانده باز بر همان چو تیره تشریف آوردند نماز عصر را با جمعیت خواندند و فاتحه و حق محمد عابد خوانده فرمودند این باغ آبادان شود بعد از آن آنحضرت ازین عالم رحلت فرمودند پس از مدت آن باغ را مالکان از نزد خواجہ محمد عابد خلاص کرده بہ محمد غیاث الدین خان فروختند و اطراف باغ چهار دیوار احداث کرده و بجای که حضرت نماز ظهر و عصر خوانده بودند بارہ درمی مقبول مرتب ساختند و در کنار دریا کہ دو رکعت شکر وضو گذارده بودند نیز عمارت نگین بنا نمودند الحال موجود و برقرار است بزرگے فرماید

گر بیدار بخشوی خارا می گل
و بصره انوشانی دشت پربل ش

سیر از محمد این بیگ نقل میکردند کہ قل محمد بیگ نامی سیکفت کہ وقتیکہ از ولایت می آمدم بر سر کوتل کہ مشہور است رسیدم و مانده شدہ بر تخته سنگی شستم دیدم کہ دو عزیز نے از صحرای پیداشدہ و ازین گذشتند و با من گفتند برو ہلک دکن بعد از آن کہ بکن آمدم حضرت ایشان را در محبتہ بنیاد دیدم کہ یکو از آن دو عزیز کہ دیدہ بودم حضرت بودند در جناب حضرت مرید شدم بعد چندی کہ از خدمت حضرت مخص شدہ در شکر غازی الدین خان رسیدم حضرت بابا لینگ پوش را دیدم کہ بر سر کوتل دیدہ بودم پس از چند گاہ بارادہ نوکری در شکر بادشاہ زادہ محمد کام بخش رفتم حضرت ایشان سفارشہ در باب بن بعب بیگ خان کہ از مریدان با اخلاص بود پوش بادشاہ زادہ تقریب تمام داشت نوشتہ بودند سفارش نامہ گذرانیدم خان مذکور سفارش نامہ را بوسیدہ بچشم خان خود مالید و گفت طرفہ قسے است کہ شما بے نوکری آمدید درین ایام بادشاہ زادہ نوکران خود را بر طرف میکنند بہرکت توجہ حضرت امید قوی است کہ نوکری شما صورت پذیرد و طفیل شما دوسہ کس دیگر ہم نوکر شوند خان مذکور حقیقت را بمقصدیان سرکار بادشاہ زادہ ظاہر نمود انہا گفتند کہ بادشاہ زادہ نوکران قدیم را دور میکنند چو جائے آنکہ مردم جدید را نگاہار و خان مذکور گفت کہ روز و نیم بے جہر

پیش بادشاہزادہ رقم و سلام کردم بادشاہزادہ بہر بانی تمام دست برکت من گذاشتہ حریفہ
مینیت وار من پرسید کہ از اخبارات تازہ ہر چہ اطلاع باشد بگوئید عرض کردم کہ پیراسفار
بلے لوکری یکو از مردیان خود من نوشتہ اند بادشاہزادہ پرسید کہ پیرشاہچیانم دارند من نام مبارک
حضرت را ظاہر کردم چنانچہ مجبور شنیدن نام شریف من فرمود کہ اورا بیا ریڈل محمد بیگ میگوید کہ
خان مسطور بندہ را بجنوب بادشاہزادہ بردہ ایستادہ و دوسکس دیگر را نیز کہ از مدتے پریشان احوال
وامید وار لوکری بودند ایستادہ کرد بادشاہزادہ مرا و آن سہ غریبہ را یک یک صدی منصب
نمود ہمیا من تفضلات حضرت را اندک فرصتے فرزد احوال گردیدم عرب بیگ خان میگفت کہ
محض بعون حضرت کار شما صورت گرفت والا ممکن نبود۔ نیز

میرزا قتل میگردند کہ متئے کہ کار باولی آب جاری شد قہر سنگ گل می کشید حضرت بکنار باولی نشستہ
بودند و چون بدن مبارک نہایت ضعف داشت پیر بن بالا پیر بن پوشیدہ بودند درین ضمن شخصے بصورت اہمان
آمدہ سلام کرد و نشست بجانب حضرت نگاہ کردہ گفت ای ملعون برائے من چرا تعظیم کردی کہ من
سیدم حضرت خلق خوش بے فرمودند کہ واقع از من سہوشد معذور دارید و باز فرمودند کہ ما آنچه در
داریم بجا ریت است ملک مانیت و این برعنے کہ ما بین یکدیگر گذشت میخکین معلوم نکرد و قہر
دنمان بدنمان میزدند و میخواستند کہ اگر دست یا بند عضو عضو را از تن جدا کنند لیکن از ترس حضرت
چہیے نمی توانستند گفت حضرت شاہ کوچک را فرمودند کہ شربتے و نانے بے ایشان مہیا کند
شاہ کوچک شربت و نان پیش او گذاشت آن مرغورد و از خدمت رخصت شدہ رفت حضرت
بجانب قہر متوجہ شدہ فرمودند کہ حرفہ او چرا در خاطر شما لالان رسید او کہ ملعون گفت راست
گفت از برائے آنکہ وارد شدہ است حصا القیمہ صلیحی چون او در بدن من دوپیر بن
دید ما را ملعون گفت۔

میرزا عیال تا شکندی میگفت کہ حضرت ایشان مرا غل باطنی فرمودہ بودند و من با آن قہر
دوہتم روزی بسیر کوک رفتہ بودم کہ از آشنایان خیر شیل قند سیاہ بدست من داد و گفت شیری است

این را بنحو چون مبالغه بیان نمود از دست او گرفت و خورد و بعد از ساعتی در خود مشا هه کردم
در دل اندیشیدم که بسبب شغل این درجہ باطنی مرا نصیب شده است و در آن حالت تنگی تیر که
رسیدم حضرت زیر درخت تاک با کرسی نشسته بودند و اکثر اعزہ پیرامون کرسی در ملازمت بودند
خواستم خود را از نظر مبارک بگوشت و یک ششم نظر حضرت بر من افتاد مرا طلبیده فرمودند ما فردماغ
شمار با دظا مشو و فقیر تقصیر تقصیر گویان بخد مت ایتا ده شدم حضرت فرمودند که بزرگے مریدے
داشت اورا ذکر فرموده بود و همیشه با وضوی بود و نشی در باطن او پیدا شد و رزے در کائنات
در راه خائے در پائش خلیه آن خار را از پا بردارده و در سوراخ گذاشت و بخدمت شیخ آمد احوالش
متغیر بود شیخ پرسید در احوال تو تغیرے آه یافته است امروز که از خانقاه برآمدی ترا چه رود و ادعوی
کرد که خارے در پائیم خلیه بود آن را از پاکشیده و سوراخ دیوایے گذاشتم غیر ازین واقعہ دیگر و ندان
شیخ فرمود که برو بهین که کدام خار است بموجب فرموده شیخ خار از دیوار بردارده دید که آن خار از
چوب بنگ است بخدمت شیخ آمده عرض کرد فرمود تغییر احوال تو ازین بسبب بوده است میبایست
می گفتند که بعد از آنکه حضرت این مقدمه را بیان فرمودند یقین دانستم که آن قندسیاه منفرج بوده
از پندار خود تا دم و در دل خود توبه کردم و آن رعونت فی الفور از سر من دور شد آری
هر چه در آئینه جوان بیند پیر درخت نخت آن بیند

این بیت از فرموده بزرگان در اکثر رساله ها مقتضی بدج است از سر گذشت احوال این مکتربن است
این مکتربن این بیت در کتابها دیده و بارها از زبان اکثر بزرگان شنیده بود و بسبب نقص در قیادت
و نشین بنی شد تا آنکه روزے حضرت ایشان تجدید و منو میگردند و فقیر آب بر دست مبارک
می ریخت پس از تجدید وضو مسجد شریف بردند فقیر از تنگی بیرون آمده زیر درخت نیم ایتا شدم
چون عنفوان شباب و آغاز ایام بلوغ بود و بزرگان ابتدای حجابی را انتها ک نامادانی گفته اند از
علیه بعل جوانی بنحاط رسید که جاسے رفته مرکب امرنا سزا بید شد هدرین اثنا حضرت که خواست
مرا در حضور شریف طلبیده پرسیدند کجا بودی عرض کردم که بیرون تنگی فرمودند و دیگر هم رفاقت خود

داشتی یا تنها بودی گفتم تنها بودم باز فرمودند که این حدیث مگر شنیده که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرموده اند اقوام وضع الهم تقیر چون این حدیث از زبان رهبا تحقیقی شنیدم در دل خود خجسته نادم شدم و توبه کردم در آنوقت سخنی این بیت و نشین کردید که

هر چه در آینه جوان بیند   پیر دشت بخت آن بیند

ذکر ریاضت حضرت ایشان | این تحقیر کترین بکرات و مرآت از زبان درویشان حضرت شنیده که میفرمودند بخدا رسیدن بسیار مشکل است کار که کنید که خود را از راه خدمت یا به راهی که باشد در دل مردی جا بازید که دلها مردان خدا نظر گاه حق است هرگاه این کس از راه خدمت باخلاص و اعتقاد راسخ در دل اینها جا کند گویا در نظری در آمده باشد و نیز میفرمودند پیش ازین در طایفه درویشان صدیقان بیشتر بودند و زندقان کمتر و درین زمان زندقی بیشتر و صدیقی کم یاب لیکن بسیارے از زندق را خدمت باید کرد بامید آنکه شاید یک صدیق به دست آید که برکت خدمتش آنچه مقصود است حاصل گردد.

میرزا محمد امین بیگ ذکر میکردند که وقتی عرب بیگ خان بخدست امینی و فوجداری سرکار کرکون از نزد پادشاه مقرر شده بسراگرداند که روز رفتن نیز همراه بودم و ایشان خدمت پرکنه سوارانیا تابان مقرر ساخته و از ایشان فرس شده عازم آنجا شدم و در آنجا راه بانواجه محمد سعید و شاه قلندر که از جناب حضرت خضر شمس شده هندوستان میفرستاد ملاقی شدم ایشان قصد رفتن از راه دیگر داشتند من بایشان بجهت شده گفتم که هرگاه هندوستان رفتن است همراه من بساور بیاوید و چندے در آنجا بوده روانه پیشتر شوید همراه من بساور آید بعد چندے غرمت ایشان بطرف هندوستان موقوف گردید با اتفاق یکدیگر که قریب به کرکون نزد عرب بیگ خان رسیدیم بعد دوسه روز غنیمت جامعیت قریب یک ملک سوار بر قصبه مذکور رسیده محاصره کرد قصبه بے احاطه و مردم آنجا آب از بیرون قصبه از دریا به نهر که صافته داشت می آوردند محاصره غنیمت یک هفته ماند خان مذکور و مردم قصبه را محصور بته

تمام رونمود درین وقت که قافیه برایشان تنگ بود و آخر کترین بیاد دارم که وقت دوپسر حضرت ایشان از حجره بیرون تشریف آوردند زنگ چهره بغایت متغیر بود و تجدید وضو کرده داخل مسجد شدند و اصحاب همه آمده حلقه بسته در خدمت نشاند حضرت فرمودند که است که عرب بیگ خان رفته و از و خبری رسید و خاطر سردی باشد بعد از آنکه از سفره ختم را طلبیده ختم خواجگان عالی شان خوانده شروع در فاتحه کردند و در اثنا فاتحه از زبان مبارک برآمد از برای خیریت عرب بیگ و مقهوری کفار فاتحه بخوانید بعد فراغ فاتحه بیاران فرمودند که بر احوال عرب بیگ خان متوجه شوید غرض آن تیر شدند که باعث ختم کردن و باین قسم دعا فرمودن چه منی داشته باشد بعد چند روز شاه قلندر فیض اراده هندوستان نموده باز بنجدرست حضرت آمده سعادت ملازمت حاصل کردند و حقیقت محاصره غنیم را ظاهر ساختند و روز و آنچ و وقت را تعیین نمودند همان روز و همان ساعت بود که حضرت ختم و فاتحه متوجه شدند و از برکت انفاس تبرکه ملازمت سرخان مذکور مستفیع گردید بعد از آنکه میرزا محمد امین بیگ آمدند میگفتند که در آن شدت محاصره که غنیم پوشش کرده نزدیک به قلعه رسیده بود و خواجه محمد سعید که همراه ایشان بودند شت خاک از زمین برداشته خیره خوانده و بر پشت دمیده بر سر کفار انداختند و بجز دانه اذختن خاک همه روگردان شدند و دست از محاصره برداشته از نظر غایب شدند بعد از دو سه ساعت خبر رسید که نجابت خان صوبه دار نجبه بنیاد از پیش پادشاه مقرر شده است به دوازده کوچه حصه رسیده است این همه از برکات توجه حضرت بود که هم محاصره غنیم بر خاست و هم فوج پادشاه یکایک رسید عبد الله بیگ و غیور بیگ که با هم برادران حقیقی بودند بر رقاص پسر تعلق خاطر داشتند بعد از آن صالح بیگ نامی نیز بان پسر تعلق بهم رسانید در میان این دو برادر و صالح بیگ عداوت پدید آمد و از طرفین متعصب جنگ شدند این خبر بجناب حضرت رسید چون هر کس بنجدرست حضرت متعهد بودند حضرت عبد الله بیگ را طلبیده از راه نصیحت فرمودند که شما دو صالح و از جمله شرفایده خانی جنگی چه مناسب ازین کار باز آید عبد الله بیگ آنوقت از راه او ب

چیزے توانست گفت و بموجب امر حضرت قبول نمود چون بخانہ خود رفت طبقے و بالایش سر پوش کرده بجانب حضرت فرستاد چون حضرت سر پوش از طبق برداشتند کارک و خربزہ در میان آن دیدند از دیدن آن خاطر مبارک خیلے برہم شد و سہ دفعہ از زبان مبارک فرمودند کہ این بامداد میکند چند روزے برین نگذشت کہ عبدالستد یک مذکور تعینات بہمت بہادر شدہ از نیجا رفت و ہمراہ او در جنگ غنیمت کشتہ شد۔

راجہ ساہو پسر نہا و بنیرہ سوار عظیم در قید عالمگیر بادشاہ بود چون محمد اعظم شاہ بعد وفات بادشاہ متوجہ ہندوستان گردید ذوالفقار خان بہادر کہ میخشی بود بمحمد اعظم شاہ عرض کردہ اورا از قید خلاص دہانیدہ از کنار دیوار تہدہ بجانب دکن عرض گردانید راجہ مذکور با فوج کثیر نزدیک آوار سیدہ متصل مقبرہ شاہ نور حامی فرود آمد و در دوسہ روز پورجات بیرون شہر شمل باجی پورہ و جہونست پورہ وغیرہ را تاراج کرد و مالیت لکھا را بغارت برد و در چہام نوبت بقطب پورہ و جینگ پورہ و یکم پورہ رسید حضرت ایشان شاہ کوچک را طلبید و فرمودند در توکل زانوے استر بہ بند

چند کتب مجلد کہ بہت شہاد شہر بردہ بجائے گذارید شاہ مذکور کتا بہار اور محمد بیگ خان در حجرہ فضیلت پناہ میہ محمد یوسف بردہ گذاشتند و فرمودند کہ دیگہا گلہ را درون محض بیندازید و خود تمام شب کمر تہہ در سجد متوجہ شدہ نشستند و اصحاب نیز بجاک خود ہانستہ بودند یک دہہ خرمای چلی افندی مصطفی نام غریب از جانب مکہ معظمہ آمدہ بخدمت حضرت نیاز آورده بود و نیز مرید شدہ داخل صحبت بود حضرت ایشان بوقت سحر این کترین متوجہ شدہ فرمودند شاہ کوچک کجاست کترین شاہ کوچک را طلبیدہ بخدمت حاضر اورد و فرمودند کہ حدیث نبوی است الصدقة تطفی غضب الرب آنچه در خانہ موجود داریم یک دہہ خرمای چلی پرورده است اورا بیارید و بر فقر تقسیم نمایند شاہ کوچک همان وقت صبح خرمار از دیہہ برگورہ بر فقر تقسیم نمود و بعد از نماز آمد مردم بادشاہی بر سر قلعہ آمدہ و چل قائم کردند شادی بیگ و

روشن بیک جماعت داران تیر انداز که مردان حضرت بودند آنها را منصور خان ناظم شهر بر
 برج قلعه که رو بروی تکیه است متفرق نمود آنها بالاسی ان برج دیره ایستاده کرده قایم شدند
 بخدمت حضرت آمده التماس نمودند که فوج بادشاهی قلیل و جمعیت غنیم بسیار اکثر پورجات را
 تاراج ساخته ام و بر سران پورجات می آید بهتر است که حضرت درون قلعه تشریف بیاورند حضرت
 فرمودند انشاء الله تعالی خیر خواهد شد شما بروید و بر سر موپل خود قایم باشید و خود خرقه سبزه
 در بر و سترچ موئی بزرگ فاخته بر سر و کمر مبارک را بملنگی مضبوط بسته و کار دس پیش قبض در
 کمر مبارک خفیده مسحه در پا پوشیده و نیزه در دست گرفته جانب عیدگاه عازم شدند و جمعی از
 فقرا و فضلا و منصب داران همراه بودند و بر سر دروازه قطب پوره پیرخان و سه چهارم افغان گری
 کمر بسته دوسه بندوق با خود داشته نشسته بودند حضرت در همانجا رسیدند پیرخان بارقا خود
 بخدمت حضرت رسیده تقدم مبارک افتاد عرض کرد که توجه حضرت از همانجا بر احوال مایان کافی
 بود حضرت بسم کنان فرمودند که ما هم خواهیم که ثواب غزاهای ما را بیا بجهت شده عرض کردند
 که غنیمت بسیار دارد و بعد از دوسه ساعت در اینجا میرسد و ثواب مقاومت با آنها صلوات
 و مایان هم قبایل خود شهر فرستاده ایم و خود ایم دال قلعه خواهیم شد حضرت فرمودند خاطر خوب
 دارید انشاء الله تعالی غنیمت درین پورجات تصرف نمیتواند کرد و مردم ازین سخن تعجب کردند حضرت
 فاتحه خواندند و مراجعت کرده تکیه آمدند فوج مقابله رسید و با مردم قطب پوره جنگ افتاد
 یکس یاد کس از مردم غنیم زخمی شدند و غنیمت برگشت و بطرف دروازه دومی قطب پوره آمد
 شاه خادم و خواجه قطب الدین پیراوه بلوچان و چند دیگر بر سر دروازه قایم شدند شاه
 خادم و واسپ غنیم را بنصب بندوق زد و خواجه قطب الدین نیز خنجر را بر خنجر بندوق محجوج
 ساخت غنیم از اینجا هم روگردان شدند و بطرف جیسنگ پوره علو آورد و منصور خان و راجه مان سنگه
 که حارسان شهر بودند سد راه شدند جنگ افتاد چند سوار از جانبین کشته شدند و از غنیمت دور
 غنیمت رسید یکسریه فوج غنیم برگشت و دیگر کمانگر کمانس که از شهر چهار کوه فاصله دارد رفته فرود آمد

مردم شہر متعجب شدند و حضرت ایشان در تکیہ نیزہ در دست داشتہ متعجب قبل قبلہ راست ایستادہ توجہ بودند توجہ حضرت سر پورہ از شرق تھا ہر محفوظ ماند روز و نیم فوج غازی الذی خانان رسید و محمد غیاث خان سردار فوج بود این ہمہ اثر توجہات حضرت بود۔

شاہ خادم نقل کرد کہ وقتے در شہر ویا پیدا شد و مردم بسیاری مردند شبے بخواب دیدم کہ خرے سیاہ آمدہ چنگ لعل من انداخت من از ترس خود را کشیدم دین اثنا حضرت ایشان ظاهر ظاہر شدند و فرمودند اسے خادم این را بن و من سنگے برداشتم و بر خر من زدم آن خر من از من دور شد صبحے کہ بیدار شدم وقت دو پہر تپ شدت بمن رو نمود و زیر لعل آلبہ پیدا شد تمام روز و شب از خود بخیر بودم روز و نیم حضرت از حجرہ بیرون تشریف آوردہ پرسیدند کہ خادم بنظر من آید یا ان حقیقت حال عرض کردند از راہ عنایت بر سر بالین آمدہ دست شفقت بمن گذاشت و فرمودند ترسیدہ باشی بعد فرمودن حضرت آلبہ کہ لعل پیدا شدہ بود بر طرف شد و تب ہم فرغ گشت و صحت کلی یافت۔

نیز شاہ خادم نقل میکند کہ وقتے ہمیشہ حضرت رخصت گرفتہ بغرم حرمین را ہی شدم و بسورت رسیدم شب در خواب دیدم کہ حضرت ایشان مرا میفرمایند تو منی آئی عرض کردم الحال بچہا رسیدہ ام مینگو اہم کہ سوار شدہ زیارت حرمین شہنشین حال کنم علی الصبح بیدار شدم و بچہا سوار شدم چهار بقدر دوسہ تیر راہ رفتہ بود یکایک بند شد و استاد ہر چند ناخدا یان و ملا حان بادبان و غیہ والا ہزار را درست نمودند ہزار اصلا حرکت نکرد تا یک ہفتہ بعد از ان شبے باز حضرت ایشان بچہا دیدم کہ سنگے در دست گرفتہ مرا میفرمایند کہ اسے کم بخت از سبب تو این ہزار بند شدہ است صبحے کہ بیدار شدم پیش ناخدا رفتم مجبور دیدن من بگردم ہزار گفت این عزیز را از ہزار بر آید کہ ہزار بسبب او بند شدہ است مرا از ہزار بر آورد و بر کشتی خود سوار کردہ بسورت رسانیدند بعد از انکہ من بسورت رسیدم ہزار یکایک را ہی گردید و من مراجعت کردہ خود را ہلاکت حضرت رسانیدم۔

شاه عرب نقل میگوید که در اوایل که حضرت سکونت در کلبه اختیار کردند حضرت خواجه عبدالولی
از اولاد حضرت مخدوم اعظم قدس سره که صاحب ریاضت و کشف و کرامات و متقدما عصر
و پیشوا خلافت بودند و بادشاه عالمگیر ایشان را می شناخت و اکثری از امرای عظام مرید و مخلص
ایشان بودند اکثر بوقت دو بهر یا چندے از شب گذشته نزد حضرت می آمدند و درون حجبہ
می نشستند و بجز یک ابرق و بویا که نزد حضرت نمی بود حضرت خواجه برہان پوری می نشستند و از
بس که زمین سخت بود ایشان در شستن بے طاقت می شدند و با ہم مراقب می شدند و صحبت
میداشتند و میفرمودند ما مسیور تو بہات می باشیم بعد چندے ایشان را از اسخت روداد
و مشرف بر موت شدند و مدت سه شبانہ روز در حالت نزع بودند و اکثری از بزرگان عصر
بخدمت ایشان رسیدند آخر الامر مولانا اخوند حاجی قبا کہ از بخارا بودند و در جمعیل بیگ خان
درس میگفتند کہ راجد خدمت حضرت ما فرستادند کہ احوال خواجه در نہایت تنگی است نزد حضرت
آرند حضرت وضو ساختہ عازم شدند و بندہ و خلیفہ حاجی عبدالکریم در لازمیت بودیم حضرت بخانہ
خواجه رسیدند و برابر سینیہ خواجه نشستند و عصا حضرت بدست من و کفش در بغل حاجی بود ما ہر دو
ز قضاے حضرت ایستادہ بودیم حضرت سر مراقبہ فرورہ متوجہ احوال خواجه گردیدند شاہ عرب میگفتند
کہ من ملاحظہ کردم کہ شتر پر بار کہ کہ درون لای فرو رفته باشد احوال خواجه این قسم دیدم بعد از
خواجه چشم باز نمود و حرکتی کردہ جان بحق تسلیم نمودند و حضرت سر مراقبہ پڑاشتہ فرمودند الحمد للہ
خواجه ایمان بسلامت بردند و بعد از فرمودن این حرف دست بر کمر خود بردہ بندہ و خلیفہ
اشارت فرمودند میان دست خود را در زیر بغل کردہ حضرت را از انجا برداشتیم و همچنان دست
زیر بغل داشتہ تکیہ آوردیم و معلوم چنان کردیم کہ در لوجہ کردن باحوال خواجه و در نجات دادن از
مہلکہ عظیم زور بسیار بکار بردند و کرمبارک بردادہ باشد و تا چندے کہ حضرت درد میگوید
در زمانے کہ ہمارا شاہ پسر عالم گیر فوت کرد محمد مغالدین پسر کلان ایشان سہ برادر
را کشتہ بر تخت نشست فرخ سیر سپہر محمد عظیم برادر زادہ مغالدین در بنگالہ بود بقصد جنگ از انجا

راہی شدہ نزدیک باکبر آباد رسید و مغز الدین با فوج کثیر از شاہجہان آباد مقابل او برآمد
و عبد الصمد خان از اولاد حضرت خواجہ احرار کہ در وقت عالمگیر از ولایت بہند آمدہ منصب
ہمفصدی داشت و بعد فوت عالمگیر و بہادر شاہ در عصر مغز الدین بمنصب عمدہ و خدمت
صدارت اختیار داشتہ ہمراہ بود و ہر دو با ہم جنگ کردند و فرخ سیر باد جو دانکہ جمعیت قلیل داشت
بر مغز الدین طغریافتہ عازم شاہجہان آباد شد در آن وقت داؤد خان ناظم خستہ نیاد بود
روز سہ حضرت برائے نماز عصر در سجدہ نشستہ بودند و آنوقت خیر آمد کہ نجائہ داؤد خان خط
رسیدہ کہ محمد فرخ سیر بر مغز الدین فتح یافت و ذوالفقار خان بہادر میخشی و عبد الصمد خان
صدر الصدور را بقتل رسانید از شنیدن این خبر بزرگ مبارک حضرت متغیر شد و محاسن بہشت
را بدست گرفتہ سکوت کردند و بعد لحظہ فرمودند کہ عبد الصمد خان نمیبود حضرت خواجہ احرار قتل
نمیت کہ فرخ سیر او را تواند کشت در همین ضمن ملا محمد امان کہ از طرف عبد الصمد خان درین شہر
برائے گردآوری جاگیرات بود این خبر خوش را شنیدہ بخدمت حضرت از راہ اضطراب آمد
عرض نمود حضرت بجانب ملا امان متوجہ شدہ فرمودند کہ انشاء اللہ تعالی این خبر با ہمہ کذب
است بلکہ عبد الصمد خان عمدہ و رئیس ملکی خواہد شد شما خاطر جمع دارید و ہیچ وسواس نکنید ملا
امان بعد مغرب نجائہ خود رفت بعد چند روز حیدر ظہیر خان کہ دیوان گل صوبجات دکن بود
صبح کس خود را فرستادہ ملا امان را طلبید و از پیشتر بہترین مہربانی نمود مبارک باد داد و گفت
کہ بادشاہ نواب عبد الصمد خان شما را حکم کشتن فرمودہ بود لیکن میر حلقہ شفیع شدہ از کشتن خلاص
کنانید و بادشاہ ہفت ہزاری ہفت ہزار سوار منصب دادہ صوبہ دار لاہور کردہ فرستاد و
بر ہم کر تعین نمود ملا امان میگفت کہ قتمے کہ من خیر قتل نواب عبد الصمد خان شنیدہ سر سیمہ
بجناب حضرت رفتم بقسمے کہ حضرت از زبان مبارک فرمودہ بودند ہمان قسم بظہور آمد ملا امان
بعد وقوع این واقعہ بجناب حضرت ارادت آورد و مرید شد و الحال از بادشاہ منصب
و خطاب خانی یافتہ بتعلقہ فوجداری امین آباد مضاف لاہور آفاست و اردو نواب

عبدالصمد خان بصوبہ داری لاہور تھے وہ ہیکر و ملتان مندار کے حکومت اندو عالی از ایشان فیض یاب۔

در وقتیکہ بنیاد خوش می نہادند اکثرے از فضلا و فقرا و اہل دولت خدمت خشت و گل کشی بجامی آورند و حضرت خود بہرست مبارک خشت و آہک میدادند و از براسے تعمیر کار بجهان میفرمودند ہر شاہبازان ہے با بیان خشت و آہک بہرید محارطل نمازد و فقرا بہرست ہر قیدی وند شاہ فقیر نامی از راہ کاہلی یا ایران گفت کہ امر و بر سر کار خواہم رفت و بہانہ آزار خواہم نمود و دشمن کار کردن نظر حضرت بر شاہ فقیر افتاد پرسیدند کہ این کیست او خود عرض کرد کہ منم فقیر حضرت فرمودند ہر سرکاری ای او گفت پاسے من آزار دارد حضرت فرمودند ہر کار آزار باشد بخواب روید و حال آنکہ پاسے او ہرگز در دے نہاشت روز و یکم کچر تہہ در رانش آبلہ برآمد و در ہر سید قبسے کہ شب در روز فریاد و فغان میکرد ہر چند جراحان معالجہ نمودند بیچ فائدہ نہشت آنکہ بقدر پانزدہ میت آثار یم و خون از پاسے او جاری شد شاہ فقیر میگفت کہ سن بخت حضرت خود را بدروغ بیمار ظاہر کردہ بودم باین بلا مبتلا شدم و بسیاران گفت کہ شما بخدمت ہر زخمہ و نقو تقصیر من بخوابید یاران بخدمت حضرت آمدہ التماس کردند حضرت فرمودند کہ آنچہ مقدر بود شد با خدا من حق ہرگز دروغ بنیاد نگفت اگر گوید احوالش تباہ می شود بعد چند روز شاہ فقیر بجهان آزار مرد۔

مرزا محمد امین بیگ نقل میکردند کہ در وقتے کہ عالمگیر بادشاہ فوت کرد خواجہ بابا را کہ از ولایت توران بود و فاضل خان خطابے داشت و از جملہ مقربان بادشاہ و فاضل عصر و محدث وقت و شاعر متبحر و صاحب دیوان بود و منصف تخلص داشت محمد اعظم شاہ خدمت تولیت قرار عالمگیر تفویض نمودہ خود مستوجہ شاہجہان آباد گردید روز عرس بادشاہ مرحوم بود خان مذکور کہ اخلاص تمام بجناب حضرت داشت آمدہ دعوت کرد و میرزا عبد الجبار کہ متولی فرات بزرگان و از مریدان حضرت بود نیز بخدمت حضرت براسے زیارت بزرگان تشریف بیارند حضرت قبول فرمودند شاہ نظام الدین درویش و خواجہ عبد الرحیم وغیرہ اکابر کرام نیز در فرار عالمگیر رفتند و مولانا

حاجی محمد بقا و جمیع کثیر از فقرا و فضلا همراه حضرت بودند حضرت در باغ میزرا اخیل بیگ کتوزیک
فرار حضرت شاه برهان الدین اولیا بر کتازناب واقع است فرود آمدند و بزرگان شهر و هر جا
بطور خود نزول نمودند شاه نظام الدین بر سر فرار حضرت شاه برهان الدین نشسته حلقه صحبت
سماع گرم کردند شور و عجب برخواست و مریدان ایشان و مردم دیگر را حالاتی روداد شخصه آمده بخدمت
حضرت ظاهر کرد که شیخ نظام الدین چنین صحبت گرمی دارند حضرت بجانب شاه قلندر متوجه
شده فرمودند که شمار و حقیقت صحبت را در پاید شاه قلندر آمده در کنار صحبت شیخ قریب
نشستند و بمحور متوجه شدن شاه شور و غوغا که در صحبت سماع شیخ بود فرو نشاند
هر چند بیجا نباشد الا ان نگاه میکردند که خوب بخوانید و آنها هم به چندی می کردند هرگز صحبت گرم
نمی شد و تا مادامی که شاه قلندر در مراقبه بودند صدای بر نیامد و همه ساکت بودند بعد از آنکه
شاه برخواست شیخ هم برخاسته در منزل خود رفت شاه نزد حضرت آمده این شاه شد حضرت بجای
شاه نگاه کرده بسمی فرمودند -

چندین نامی سردار غنیم از بھران راجه ساهو جمعیت کثیر فراهم آورده ملک بادشاهی را
تاخت و تاراج می نمود اکثر از مردم اهل هند بسبب بیکاری و پریشانی نزد او رفته نوکر شدند
و خواجه ایوب بنیر و جمیل بیگ خان مرحوم که درین عصر خطاب جمیل بیگ خان دار ذیروزات
اوا اختیار کرد و چون چندین بر شهر بیدرتاخته مال و متاع سکنه آنجا بغارت برد کتابخانه
قاضی آنجا بدست چندین افتاد و این همه کتابها را خواجه ایوب داد خواجه ایوب مذکور از آنجمله
دو کتاب مقبر و ذخیر نقد بطریق مذبحنا ب حضرت فرستاد حضرت قبول نکرد و فرمودند
که خواجه مذکور در تاخت و تاراج ملک بادشاهی شرک غنیم است کتابها را مع زربخانه خواجه
مذکور که در شهر بود واپس فرستاد و این خبر بسیار پناه میر محمد یوسف رسید و ایشان که طالب
این کتابها بودند و از مدتی بتجدد داشتند هر دو کتاب را از والد خواجه مذکور طلبید که بفرستد و
در خدمت حضرت آورد و ظاهر ساختند که کتابها سیه که از مدتی تلاش میکردیم بفرستد خواجه ایوب

برائے مافرتا و حضرت چون ملاحظہ کردند دیدند کہ یہاں کتابہا است کہ خواجہ ازبرائے مافرتا
 بود ساعتی سکوت کردہ فرمودند در واقع کتابہا خوب کیا بہت لیکن یک پیچہ رزم و پیچہ لالامی
 برادر ایشان در جواب گفتند کہ ما طالب علم ایم ازین قبل کتابہا کہ بدست آید بر علمای مضائقہ ندارد
 حضرت سکوت فرمودند و میر کتابہا را بخانہ خود بردند بعد چندے اتفاق رفتن ایشان بجانب
 شاہجہان آباد صورت بہت وہمہ کتابہا خود را برائے محافظت از خانہ برآورده در بالا خانہ
 نکمہ در میان صندوق گذاشتہ عازم ہندوستان شدند و ان دو کتاب تیردان صندوق بود
 باوجود آنکہ بالا خانہ مستقر از چوب بود از زیر صندوق دیکہ سوراخ کردہ درون صندوق اخل
 شد و ہمہ کتب را کہ مبلغ کافی قیمت داشت خورد و بخاک برابر ساخت بعد از ان کہ میزبندستان
 آمدند دیدند کہ ہمہ کتابہا خاک تودہ شدہ مگر جہان دو کتاب و دوسہ کتاب دیگر یکیشہنوی مثنوی
 دویم نجات الانس سیوم مذکرہ الاولیاء کہ متون اینہا باقی ماندہ بود و مثنوی اینہا ہم ضائع شد
 بود و وقتی کہ کتابہا را در آفتاب انداختہ ورق میگردانیدند حضرت از درون حجرہ بیرون آمد
 فرمودند کہ ما یہ فقیہ یک پیچہ حرام دہ پیچہ حلال رزمی برادر بخاطر علمای زید بسبب این دو کتاب
 ہمہ کتابہا ضائع گردید غریبانے کہ در ان وقت بخدمت حاضر بودند بر صدق این مقال گواہی
 دادند۔

امیر خان افغانے از تجار عمدہ ہنقصہ شتر باران یافتہ برائے تجارت از سر ہند باشکر
 بادشاہ عالمگیر کہ در احمد نگر بود بر دو چوں در انجا فروختہ نشد از انجا باز نگاہ آباد آورد و در کٹہرہ
 کہ متصل چوک واقع است سکونت گرفت ہمیشہ زاوہ داشت بخدمت شاہ حیدر درویش کہ
 در نحاس سکونت داشتند و از جملہ اکابر وقت بودند ارادت آورد و شہنشاہ اسے با فرمودند کہ بخوان
 و در خواندن اسم اوراد یو انگی روداد و تغائی او اورانگیر کردہ در خانہ نگاہ داشت بعد از ان کہ برہنہ
 را کہ نایب امیر خان مذکور و از مریدان حضرت مابود پرسید کہ علاج دیوانگی این پسہ چہ باید کرد گفت
 من بخدمت حضرت ایشان مریدم ما دشما بجانب حضرت رفتہ اتما اس این منی نہایم والا از حکما و اطبا

علاج خواہ شد ابراہیم خان امیر خان را ہمراہ خود بخدمت حضرت آوہر امیر خان برپائے حضرت
اقتاد و تضرع وزاری بسیار کرد و التماس نمود کہ ہمیشہ زادہ دارم و او را بفرزند می تربیت کردہ ام
او بخدمت شاہ حیدر مرید شد و او بفرمودہ ایشان اسے بخواند از خواندن آن دیوانہ شد و من اورا
بزرنجیر مقید کردہ ام امید دارم کہ قیچی شود کہ دیوانگی او برطرف شود شاہ قلندر را طلبید و فرمودند کہ
شمار وید و متوجہ شوید و از دیوانگی برآید تا صحت نشود پیش مانیاید شاہ ہمراہی امیر خان بخانہ
آش رفتہ یک شب و یک روز متوجہ احوال پسر شدند و گفتند کہ بزرنجیر از دست و پایش دور
بکنید امیر خان ترسید کہ مباد بعد برآوردن بزرنجیر دیوانگی او روز زیادت آرد شاہ گفتند کہ
بے دوساں بزرنجیر از دور بکنید عل و بزرنجیر از پایش و اگر دزد دیوانہ با فاقہ آمدہ پیش شاہ نشستہ
حرفہائے معقول در میان آورد و طعام ہم خورد شاہ از اینجا رخصت شدہ ہمراہی ابراہیم خان
آمدہ صورت حال بعض رسانیدند حضرت فرمودند باز دیوانگیش عود نخواہد کرد ابراہیم خان
شکر تو جہات بجا آوردہ بخانہ خود رفت فرداے آن یکم از کسان امیر خان آمدہ بعض حضرت
رسانید طفلی کہ با فاقہ آمدہ بود باز دیوانہ شد حضرت ایشان شاہ قلندر را طلبید و بوحشت
فرمودند کہ شما ہمیں قسم تو جہ میکنید بر وید و خوب توجہ سازید شاہ بموجب امر بخانہ امیر خان رفتہ
سہ شب و سہ روز متوجہ احوال پسر شدند از دیوانگی بالکل نجات یافت روز جمعہ بود کہ
شاہ مع امیر خان و ابراہیم خان و همان پسر و چندے دیگر بلازمت حضرت آمدند بوقت
اشرفی و چند تہان پارچہ و چند خوان مصری کاپسی بطریق نیاز آوردہ سکر تفصیلات بجا آوردند
حضرت فاتحہ خواندند ایشان رخصت شدہ رفتند این خبر شاہ حیدر رسید ایشان با امیر خان
پیغام فرستادند کہ تو مرید ما را در اینجا بردی الحال ما بٹھے دیوانہ خواہیم کرد کہ در کوچہا رسوا شدہ
خس و خاشاک چیدہ بگرد و بار دیگر با فاقہ نیاید یک پہر روز برآمدہ بود کہ امیر خان مع
ابراہیم خان ترسان و ہراسان بخدمت حضرت آمدہ پیغام بچ بعض رسانیدند حضرت
انکے سکوت کردہ ہم کنان فرمودند کہ خاطر جمع دارید انشاء اللہ تعالیٰ پیچ خواہ شد امیر خان بخانہ

خود زنت لیکن همیشه و ہمناک بود توجہ حضرت توجہ شیخ بجایے نہ سید و پسترا بود باسحت دم مو شیار
 بود چون محمد اعظم شاہ بعد وفات عالمگیر بادشاہ بطرف ہندوستان روانہ شد امیر خان معان
 سپہ و سہرا مان دیگر و با اموالے کہ داشت بطن مالوت خود زنت در انجا با قوم خود این سرگشت
 بیان میکرد و شکر توجہات حضرت بجای آورد و چنانکہ اکثر مردم غایبانہ مرید و مخلص جناب حضرت
 گردیدند۔

چون بادشاہ عالمگیر فوت کرد و پسرش بہادر شاہ بر تخت نشست بارادہ جنگ
 برادر خود محمد کام بخش کہ بادشاہ حیدر آباد و حیدر پور شدہ بود متوجہ دکن شدہ برکنار دریا سے
 زبده رسید قلیچ محمد خان متوطن بخاراکہ سابق نیار علی نام داشت و در ہندوستان رسید
 بمنصب بادشاہی سرفراز شدہ و در او آخر منصب ہفت ہزاری فائز گردیدہ بود و در جنا
 بزرگان و درویشان اعتقاد کلی داشت آوازہ بزرگبہا حضرت راشنیدہ غایبانہ از
 دل متفقہ گردید و چون استماع یافتہ بود کہ حضرت از بیچکس چیمے بطریق روزیہ قبول
 نکرده اند بلعالم ان جاگیرات خود کپر گنات اطراف نجبتہ بنیاد بودند نوشت کہ از محال جاگیر
 یکصد و پنجاہ روپیہ در ہر راہ از طرف مانیا حضرت سیکندرانہہ باشند چون بادشاہ بعد از فتح مہم
 محمد کام بخش بفرم معاودت ہندوستان در نجبتہ بنیاد رسید بادشاہ ہند محمد چہمان شاہ بلاز
 حضرت امہ از اندرون کمرگ شہر کہ برکنار نامہ مقابلہ تکیہ واقع است از ناکی فرود آمدہ بقلا
 و قیراندا زپاسے پیادہ در تکیہ تبرکہ نجدست حضرت رسید و با اعتقاد ملازمت کردہ بوقت
 رخصت التماس فاتحہ از جناب حضرت نمودہ ہمہ ان طریق درون کرکی پاسے پیادہ رسید
 بر ناکی سوار شدہ رفت محمد قلیچ خان بہادر و اکثرے از امیران عظام نیز سعادت دریافتند
 بہادر شاہ بادشاہ درخواست ملازمت بارزوسے تمام نمود تا بجای کہ وزیر اعظم خود را بنجبت
 فرستاد التماس آمدن خود را پیغام نمود فرمودند اگر بدستور دیگران بے تکلف می آمدند مضائقہ
 نہ داشت در بن محل و در مراجع روزون کہ از بزرگے است بخاطر فقیر سیکندرد

هر که خواهد گویا و هر که خواهد گویو گیر و دار و حاجت دربان درین درگاه نیست
 حال آنکه اجازت طلبیده اند در ویشان را با پادشاهان چه اختلاط و اگر خواهند مقرر را
 تصدیق بسیار خواهد رسید بعد از آنکه پادشاه از او زنگ آباد بهندوستان کوچید قلیچ محمد خان
 بجهت نصرت و در جناب حضرت رسیده ایستاده شد و عرض نمود که در خدمت حضرت التماس
 دارم فرمودند نشینید و گوئید عرض نمود که خادمان و مخلصان درین مکان عمارتے ترتیب داده اند
 من هم میخواهم که عمارتے بسازم فرمودند هر عمارتے که دل شما خواهد بسازید باز التماس نمود که
 اعزّه عمارات آب و گل ساخته اند من عمارت دلها میخواهم که بسازم حضرت فرمودند مقصد شما
 چیست عرض کرد که پرگناست چند در اطراف او زنگ آباد در جای خود دارم از آن جلدی که برآ
 خرج فقرا خانقاه از طرف خود نیاز کنم و فرمان پادشاه نیو حاصل کرده میفرستم بجهت فقرا و همراه
 من تعیین شود درین ماده از یکم الحاح کرد حضرت میراثیل را همراه دادند خان مذکور موضع قضا و
 عملی که گشته ایلوره از جمله دیهات جایگزین کردند و فرمان پادشاه حاصل کرده داد میراثیل فرمان
 گرفته بخدمت شریف آمد و دید از فتور غنیم ویران محض بود و سواست هفت هشت خانه آبادی
 نداشت و پیش از رسیدن فرمان و بعد از رسیدن هم چند دفعه بتاراج درآمده بود و بر آن خبر گیری
 رعایا و دیگر کارهاست آنجا حاجی عوض درویشی که از بخارا بود مقرر فرمودند شورش غنیم
 از حدزاده هر وقت که سواران غنیم می آمدند رعایا سبدها بر سر گرفته میگریختند و راه روخته
 ایلوره پیش میگریختند حاجی عوض بکرات نالش این معنی بجناب حضرت نمود و رعایا نیز برآست
 نالش بجنوبه مبارک آمدند بنا بر پاس داشت رعایا باین کینه بندگان ارشاد کردند که هر چه
 حاصل و بیه است بر رعایا گوئید که صرف کرده چهار دیواری بجهت امتیاط خود با بسازند فقیر بپوش
 رعایا میبخت که برآست ساختن اماطه مطلوب بود از پیش ساهاو کار بقرض بهرسانیده قرار بپایان آورد
 که مبلغ مذکور از محال دیدار کرده شود تسک قرض نوشته برآست هر چند دست حضرت آورد
 آلتی قبول که فرمودند و نه ساعتی توقف کن وقت سه پیر تسک را از بهت محض

بخدمت آورد دست بجا من شریف برده فرمودند که امروز فرداے ما مانده است بعد از ما
 اگر ساهو کار برائے مبلغ قرض خود ترا کشیده ببر میتوانی از عهدہ آن برائی فقیر تقصیر تقصیر گیر
 دست بسته در خدمت ایستاده فرمودند تمسک بیا تمسک آوردم حضرت تمسک را
 بدست مبارک گرفته پاره کردند و فرمودند اگر خدا خواسته است خواهد شد بعد از آن روزے
 بشاه قلندر شهید ارشاد فرمودند که شمار دیہ رقتہ بانی در فلان زمین بسازد بشاه شهید دیہ
 رقتہ حاجی عوض بساختن باغ راضی نشد و اظهار کرد کہ در اینجا همیشه شورش عظیم از حد زیاد است
 و فوجداران اطراف ہمہ نظام در صورت ترتیب باغ از عهدہ فرمایش آنها نمیتوان برآمد شاه
 شهید باز بخدمت آمدہ عرض کردند باز بشاه شهید ہمین فرمودند کہ اگر خدا خواسته است
 خواهد شد بعد چندے کہ حضرت وصال یافتند و نظام الملک از صوبہ داری اینجا تبعید شدہ غم
 رفتن بخصم محمد فرخ سیر بادشاہ کرد برائے زیارت مرقد تبرک در تکیہ آمد بشاه شهید گفت کہ
 رفاقت مرا قبول فرمائید ایشان ہمراہ نظام الملک رقتہ و سالی چند برفاقت بودند و چون
 در عصر محمد شاہ بادشاہ نواب از صوبہ اجمین بکن آمدہ بر عالم علی خان قح یافتہ ب حکومت تاحی
 ملک دکن کامیاب گردید و دودیہ از پرگنہ پہلوی ندر شاہ شهید کرد و ایشان محصول دو سالہ
 آن دودیہ را برائے ساختن چار دیوار دادند چنانکہ چار دیوار مرتب گردید و بعد از چندے
 در همان زمین کہ حضرت بشاہ مرحوم فرمودہ بودند سعی این فقیر باغ ہم مرتب شد آنچه بر زبان مبارک
 گذشت بطور آمد دفعہ اول کہ نواب نظام الملک از حضور محمد فرخ سیر بادشاہ بخدمت صوبہ داری
 ملک دکن مقرر شدہ و در خدمت بنیاد رسیدہ بود ترکناز خان بہادر کہ والدہ او بجناب حضرت لادت
 داشت ہمراہ نظام الملک از ہندوستان آمدہ بخانہ خود رقتہ اول بلازمت حضرت بتکیہ رسید
 حضرت فی الجملہ نقابتہ داشتند و وزیر دخت توت نشسته بود ند خان مذکور بر قدم مبارک
 افتاد و گریان گردید حضرت را نیز رقتہ رخسار و سر خان مذکور را بر داشتہ در کنار خود گرفتند و
 احوال پرسی نمودہ فرمودند کہ شمار راہ دور آمدید بخانہ خود رقتہ کمر او کرده آرام بکنید خان مذکور

رخصت شدہ رفت بعد چندے نظام الملک خان مذکور برابرے کارے بجانب تلچا پور رخصت
 ساخت خان مذکور از شہر برآمدہ در کن پورہ در جوہلی راجہ کرن فرود آمد یکایک انار پش بدست
 رونمود قریب پنج شش آنار خون برمی آمد سلیم بیگ راجہ دست حضرت فرستاد و معروض داشت
 کہ چنین آزار رودادہ است حضرت از براے عیادت او تشریف بردند خان مذکور بر قدم
 حضرت افتاد و گریان شد و گفت آزار من بدست است امید زندگی ندارم حضرت از
 روئے شفقت دلاساے بسیار دادند و فرمودند انشاء اللہ تعالیٰ خیریت بخاں شد و شفا و کلی
 خواہید یافت و فاتحہ خواندہ تکیہ تشریف آوردند بعد از سہ چہار ساعت دو صد و تیر
 نقد و اسپ ترکی خوبے بدست سلیم بیگ نیاز فرستاد حضرت فاتحہ خواندند و خان مذکور
 شفا و کلی یافت حضرت مہربانی زیادہ از حد در بارہ خان مذکور داشتند و خان مذکور بعد و فاتحہ
 حضرت مدتے آمد و رفت در تکیہ موقوف کردہ بود اکثر اوقات در خاطر این کمترین میر سید کہ
 حضرت اینقدر شفقت بر خان مذکور میفرمودند و اخلاصے کہ خان مذکور بجانب حضرت داشت
 الحال بعد وصال اصلاً اثرے از ان نماندہ و گاہی درین مدت براے فاتحہ و زیارت مقدم
 شریف نیامدہ تا آنکہ درین ایام پس از انقضائے ہفدہ سال حق تعالیٰ توفیق فریق ایشان گردانید
 و دہ ہزار روپیہ خرچ کردہ بحدنگین در تکیہ بنام نمود و نہ ہزار روپیہ خرچ کردہ خانقاہے براے
 فقرا تیار ساخت معلوم میشود کہ این ہمہ مہربانیہا کہ حضرت بر خان مذکور داشتند از بہت حدیث
 بود کہ درین وقت از خان مذکور قبل آمد این معنی پیش از وقوع منظور نظر حضرت گردیدہ بود۔
 خواجہ عبداللہ از اولاد حضرت امام کہ در عصر العکبر بادشاہ از ولایت آمدہ بمنصب قلیل
 نوکر شدہ بود زندانی الحال بیکرت انفاست تبرکہ حضرت ایشان حق تعالیٰ ایشان را انتقاد
 عظیم در تجارت عطا فرمود و صاحب دستگاہ شدند و در راہ مکہ معظمہ و مدینہ منورہ چاہاں
 آب تیار ساختند و در راہ خدا ایشان را کردند اوصاف و خوبیہا ایشان مثل آفتاب شہو است
 و خیر از ایشان جاری است درین وقت بمنصب مرتبہ ارجمند و خطاب خواجہ عبداللہ خان

ممتازند و در مرقه مقربان و مصاحبان نواب نظام الملک قیام دارند و میفرمودند که در وقتی که پادشاه عالمگیر در کاکله بود ما از سبب منصب قلیل تنگ دل بودیم و از تشکر پادشاه اراده آمدن با وزنگ آباد کردیم و سه چهار سوار دیگر با ما رفیق شدند با اتفاق راهی شدیم و قافله از مردم بسیار همراه گردید و در آن روز با شورش غنیم از حد زیاده بود و قافله با بغارت میفرستاد و چهار پنج سوار بر آن محافظت گرد و پیش قافله می گستمند و ادبیک نام غنیمت از جمله رفقا که پیشش قافله میفرستاد و راه بر سر اسب غنیمت روداد دید که حضرت ایشان علیه الرحمه ظاهر شدند و میفرمایند که بخواجه عبد الله بگو که خاطر خود جمع دارد و هیچ وسواس نکند که ما رفیق این قافله ایم هر آن حال یافتند آمد و نزدیک ما رسیده ظاهر کرد که من حضرت ایشان را باین قسم دیدم چنین فرمودند خاطر ما جمع گردید و باین همه شورش بخیر و عافیت داخل اوزنگ آباد شدیم حضرت ایشان قبل از رسیدن ما از راهی ماطعام تیار فرمودند و حیوایی بجهت افادت ما بکرایه گرفتند و حال آنکه از آمدن ما هیچکس را خبر نبود بعد از آنکه بخدمت رسیدیم فصل انگور بود حضرت فرمودند انگور ما با آرد و دود خوشه چیده شده شما نگاه داشته ایم چنانچه طلبیده عسایت فرمودند ما انگور را گرفته بمنبر که حضرت مقرر فرموده بودند رفته فرو دادیم و از بهمان وقت بمنبر فضل حضرت کشایشهار روز بر ما رو نمود و در تجارت مشغول و جمیعته حاصل کردیم و در چند روز باین مراتب رسیدیم این همه را از فضل و کرم حضرت شنیدیم و نیز خواجہ عبد الله میفرمودند که وقتی که ما و برادر ما خواجہ رحمت الله خان از آسیه پکن مجاری شده بودیم بخدمت حضرت گفته فرستادیم حضرت از راهی دفع اجنه خلیفه عبد الرحیم را از شاد گردند که بخانه خواجہ بار وید خلیفه بخانه ما آمده و متوجه شده اجنه را بر طرف ساخته چون خانه ایشان از طرف ما جمع شده بود وقت شب قدری دراز کشیدند قریب بدو پاس شب گذشتند و بود که اجنه باز بر ما غلبه کردند و قصد بیچاره رسانیدند و در آن لحظه در پیش از جناب حضرت رسیده حلقه زدند و خلیفه را آواز داد که حضرت فرموده اند که ما شمار از جهت خبر داری فرستاده ایم به جهت آیتش خلیفه فی الفور بیدار شده توجه گردیدند و اجنه را از حیوایی با انگل مدفوع ساخته و با صحبت کلی قتل

شاه رضا کہ مرید حضرت ایشانند گفتند کہ چند مدت دیکھ تیر کہ بودم ہیچ کتایش باطن
 روندا دانیں جہت خاطر مترو دشمن خواستم کہ از کیہ بروم و در صحرایا بگردم در ہین خطرہ شب شد
 و خواب نہ فتم در واقعہ دیدم کہ شاہ کوچک بر چہار پائی دراز کشیدہ اند و دو کس از فقر آبا بگم
 اورا غسل میدہند و خود حضرت کیہ بدست گرفتہ بدن شاہ مذکور را مالش میفرمایند و من ہم
 در خواب از سر ایشان دوسہ دفعہ آمد و رفت کردم و ہر راں حال شنیدم کہ خواجہ عبدی نام
 درویشی کہ از مردیان حضرت بود میگفت کہ وجود آدمی مثل مرکب است بارے پریشان
 می باید کہ باشد بعد شنیدن این حرف بیدار شدم صبح بوقت یکپاس روز برآمدہ حضرت بعد
 فراغ درس بحجرہ شریف داشتند من بخدمت آمدہ ایتادہ شدم چندے از یاراں ہم بخدمت
 حاضر بودند حضرت مرا اشارہ کردہ درون حجرہ طلبیدند و ایں بیت از زبان مبارک خوانندہ
 غرض از سیر قلندر طلب زیارت و رزایں نان نمک و ہمہ جایاں

و باز فرمودن ایں ہمہ خطرہ بخاطر اہ دادن چراندہ تقصیر تقصیر گویان بخدمت ایتادہ شدم
 و بعد دوسہ روز باز خطرہ بخاطر م راہ یافت آخر شب بود کہ در زیر درخت کوت آمدہ بر درخت
 نشتم و در ایں وقت حضرت ہوائی دستور از حجرہ برائے تجدید وضو بیرون آمدند خواستم کہ برائے
 تعظیم حضرت ایتادہ شوم توانستم برخاست و باز بر زین افتادم و ہماں طور بر سر و پاشتم اول خود
 گفتم کہ خطرہ بسیار رو میداد و ترا حضرت رابطہ فرمودہ اند چرا بآں مقید نشوی در ہین اندیشہ چہو مبارک
 و تصور آمددم دال حال غیبی روداد دیدم کہ حضرت بقسمے بالیند و کلاں شدند کہ تمام عالم از وجود
 ایشان پیکر گردید و من بدو ارستہ تکیہ کردم و بالیدگی حضرت بجائے رسید کہ جسم مبارک بر من
 رسید و چنان غمی و خفگی رونمود کہ استخوانہاے پہلوے من بدرآمد و درین آشنا بافاقت آدم
 و حضرت بجانب من گاہ کردہ فرمودن ایں تم خطرات از خاطر دور باید کرد۔

میرزا حسن بیگ از زمان طفولیت در جناب حضرت ایشان علیہ الرحمہ پرورش یافتہ
 مرید گردیدہ بودند و حضرت در بارہ ایشان تفصیلات بسیار داشتند لیون حق سبحانہ زیارت

حرمین شریفین کردہ باز دریں ملک آئند دریں وقت موسوم بجاجی من شدہ اند و پیش نواب
نظام الملک تقرب تمام و خدمت عرض ہیکی دارنقل میکند کہ وقتے من از جناب حضرت
رخصت شدہ در لشکر سمر ناز میند در ملک کراناک رقبہ بودم در انجا چندے از اوباشان مجلس
شراب خواری داشتند و با من بجد شدند کہ شما ہم نوشید قبول نکردم و گفتم کہ بجناب حضرت بابا آقا
مریم گفتند کہ شما در اینجا و پیر شما در محبت بنیاد اند باے دیدن شما در اینجا می آیند چنانکہ مرا زور
شراب نوشانید و وقت شب در خواب می بینم کہ حضرت پیر و مرشد آمدہ مرا میفرمایند کہ شما مارا
دور دور دیدید و غصہ شدہ چہار پائی مرا برداشتہ بر زمین زدند چون بوقت صبح بیدار شدم دیدم کہ
چہار پائی من و از گول افتاد است من بعد دیدن این حالت اسب خود را فروختہ ترک نوکری کردہ
بجناب حضرت آدم حضرت در دس تنوی معنوی مشغول بودند بقدم حضرت افتادم فرمودند کہ شما
مارا از خود دور دانستہ بودید من تقصیر گویان ایستادم و تجدید توبہ کردم۔ نیز

جاجی من نقل میکند کہ وقتے مرا از سخت روداد و مشرف بر موت شدم و جان از
دست و پاے من برآمدہ سرگردید والدہ و غیرہ گریہ و زاری می نمودند این خبر بجناب حضرت رسید
از روئے شفقت بر سر بالین من تشریف آوردند خلیفہ عبدالرحیم و خواجہ محمد سعید و حاجی عبدالکریم
ہمراہ بودند حضرت بدست مبارک خود چادرے کہ بر روے من بود برداشتند ششم بر جمال
مبارک افتاد گریں شدم حضرت بجانب یاران متوجہ شدہ فرمودند توجہ بر جمال ایں جوان کنید
یاران ہمہ متوجہ شدہ سکوت نمودند و حضرت نیز متوجہ شدند و بعد از مدتے سر از مراقبہ برداشتہ
فرمودند بلاے عظیم بر سر ایں جوان رسیدہ بود فیصل الہی بر طرف کردیم و فاتحہ خواندہ برخاستند چنانچہ
بین توجہ حضرت آزار من تخفیف آورد و در اندک روز شفا و کمال یافتم۔

نیز میگفتند کہ من با کابلی نام رقاص پسری میل خاطر تمام داشتم اگر اورا نمی دیدم و یواشیم
و ہر چہ در بساط خود داشتم صرف او می نمودم این خبر بحضرت رسید مرا طلبیدند و شاہ کوچک را فرمودند
درہ پیارید و مرا فرمودند ما شمارا بارہا گفتیم کہ ازین خیال بگذرید و شما دست ازین برنہیدارید و بنیہ

کردن شما لازم شد من گریاں شدم و عرض کردم کہ من دریں امر اختیار نمیدارم مگر توجہ حضرت
ازین بلا خلاص دیا ہم حضرت مراد نزدیک طلبیدہ نقل گیری کردند و سر مراد را غوش کشیدہ قبلہ از
پیشانی من گرفتند و فاتحہ خواندند ہماں ساعت دل من از محبت کابلی برگشت و بار دیگر حاضر
بجانب امیل نکو در روز دوم تکیہ آمدم و کابلی آمدہ رو بروی من نشست ہر چند بجانب من
اشارت کرد و مرا طلبیدہ گر نگاہ بسوے او نکردم و از ان بلا نجات یافتم بکثرت ہماں قبلہ حضرت
بود کہ بحرین شریفین رسیدم و پیشانی من از سجوداں مکاں مبارک بنور سعادت دارین منور
گردید۔

نیز میگفتند کہ وقتیکہ بلشکر بادشاہ را دہ محمد کام بخش میر تقم نزدیک ببیر رسیدم جمعہ از
رفیقان مجلس شراب خواری داشتند و مرا بزور شراب خوانیدند شب بخواب دیدم کہ حضرت
ایشان پچی در دست مبارک خود دارند و براتے بنیہ بر من رسیدہ اند و میخواہند کہ بزنند
من از ترس فریاد و آہ کنان از خواب برخاستم مردی کہ در اطراف من بود نماز فریاد من
بیدار شدند و پرسیدند کہ سبب فریاد شما چہ بود ظاہر کردم کہ حضرت مرشد مراد خواب
نیخواستند بنیہ نمایند از ترس آل بیدار شدم مرد متعجب شدند و من از کردار خود توبہ کردم۔
میر حکیم از شہر حصار در ولایت تحصیل علوم نمودہ در شہر بلخ بطالب علمی مشہور بود و بدین مکان
رسیدہ از نزد عالمگیر بادشاہ منصب یافتہ تعینات قبح اندھاں خوستی کہ دوا و آل خدمت
حراست بلدہ نجستہ بنیاد داشت و در اواخر صوبہ دار کابل شدہ بود و گردیدند و نجستہ بنیاد
آمدند و بجانب حضرت سعادت اندوز شدہ مرید گردیدند روزی حضرت بر سر کار نہر خوش
تشریف داشتند و فقر اجمہ بنجد مدت متعید بودند قریب یک نیم پہر روز برآمدہ بود کہ میر حکیم
بنجد مدت حضرت آمدند و سلام کردہ شتند بعد از ساعتی برخاستہ و درخواست رخصت
کردند حضرت فرمودند بنشینید ساعتی توقف کردہ باز برخاستہ رخصت خواستند حضرت باز فرمودند
بنشینید دفعہ ثالث التماس کردند کہ کار ضروری دارم امید دارم کہ رخصت دہند حضرت

ساتھ سروریش انداختہ و سکوت و زریبہ فرمودند

ہرچہ خدا خواست ہاں ہی شود   انچہ دلم خواست نہاں می شود
حضار مجلس فرمیکیم ازین سخن متعجب شدند میرخصت شدہ از برکل گذشتہ در کوتوال پورہ
کہ در انجا کارے داشتند ز قند و قوت معاودت ولی بیگ از قوم کل پوشان با یکے از رفقاکے
میرنگونہ و فیما بین خانہ جنگی روداد میراز برائے صلح در میان آملیک زخم کاری در دست
میر رسید و دوسہ کس از رفقاکے ایشان نیز زخمی شدند مردم ایشان را برداشتہ بخانہ آوردند
بعد از نماز ظہر خبر بحضرت رسید حضرت برائے عیادت میر تشریف بردند و بر بالین ایشان نشستند
میر اضطراب بمرتبہ کمال داشتند بر قدم حضرت افتادہ گریاں شدند و گفتند کہ حضرت منخ فرمودہ
بودند و قبول نکردہ رخصت شدم و بایں بلا مبتلا شدم چون زخم کاری است امید صحت
نیست حضرت توجہ فرمائید کہ عاقبت بخیر شود حضرت فاتحہ خواندند و پر خاستہ بتکیہ تشریف
آوردند بیک پاس شب گذشتہ خبر رسید کہ میر جان بحق تسلیم کردند و وقوع این حادثہ باعث
از یاد اخلاص و اعتقاد مردم گردید۔

ملا محمد سلیم از مریدان حضرت ایشان علیہ الرحمہ والرضواں کہ استاد ابراہیم خاں عرف
بہادر خاں برادر داؤد خاں بود صاحب ذوق و وجد و اہل کشف و بوطیع سلیم و رقت دل
داشت و حافظ محمد صلاح کتاب ثنوی معنوی میخواندند از شنیدن آں ایشان را وجدے و
حالتے رو میداد و اگر از جای آواز نغمہ بگوش ایشان میرسید از خود میرقند و ابراہیم خاں
کہ در ملک کرناٹک بود اکثر اوقات ایشان را نزد خود می طلبید و مدد و خرچ دادہ رخصت میکرد
و تھے ملا از نزد خان مذکور بختہ بنیاد رسیدند وقت دو پہر بود حضرت در مسجد تشریف داشتند
ملا ملازمت کردند و در حضرت گردیدند حضرت خواستند کہ دست ملا بگیرند ملا بھیل کردہ دویم بار
دور کرد و دفعہ سوم حضرت دامن ملا گرفتہ نگاہ داشتند و فرمودند کہ بشنید ملا عرض کردند کہ من
آرزو دارم کہ سہ بار تصدق شوم حضرت بسم کنان فرمودند کہ شما انچہ بخواطر داشتید بھل آمد

بنشینید ملا تقصیر گویان نشستند بعد از ساعتی حضرت از ملا احوال پرسی نمودند ملا عرض کرد مذکون
از پیش ابراهیم خاں عازم این طرف شدم اسب نجیب و مسلطی که خان مذکور بر اسب خرچ داده بود
همراه داشتیم در راه شورش غنیم بود قریب بشولاپور رسیده بودم که سواران غنیم از هر چهار طرف پیدا شدند
در هر جانب یک گاه میکردم فوج غنیم بود در آن وقت پناه بجانب حضرت آوردم و در باطن متوجه
شدم ملاحظه نمودم که تمام عالم انصورت حضرت پر شده و هر طرفی که نظر کردم بجز جمال حضرت چیزی
دیگر در نظرمی آمد سواران از زمین و بسیارین میگفتند من آنها را امید میدم و آنها را نمیدانیدند از
اول روز تا دوپہر در میان سواران میگذاشتم تا آنکه همه سواران از من گذشتند و من بخیر و عافیت
بالسپه مال بجانب حضرت رسیدم حضرت این ماجرا شنیده سکوت ورزیدند عزیزانے که بخت
حاضر بودند داخل اسبانشان در جانب فرید گردید۔

محمد زماں خاں افعال از مریدان حضرت ایشان که مدت در ملازمت شریف کسب
سعادت نمینمود و بوقت نماز مامت میکرد و کسے داشت که غلام مغلیے بود و قتی از تقصیر
بوقوع آمد محمد زماں خاں از روسے غضب چوبے یا گئے بر پیشانی او زخمی نمایان شد کین
چون وقت اور رسیده بود فوت کرد مالک غلام دعوی قصاص خون نمود محمد زماں خاں بخدمت
حضرت آمدہ کیفیت حال بعرض رسانید فرمودند دور و زینہان باشید و روزیوم نزد او بروید
حق تعالی خیریت خواہد کرد محمد زماں خاں دور و زخمی ماند و روزیوم نزد او رفت بجز و دیدن
او بر خاستہ بقل گیر شد و از دعوے خون در گذشت و بدلا ساکبیار مرخص نمود۔

نیز محمد زماں خاں در زمانے که سکونت در محبتہ بنیاد داشت بیمار شد مال خود را برادر
خود سپرد و وصیت نمود چوں برادرش سبب این معنی از او پرسید جواب داد کہ من در غیب دیدم
کہ بلاے غلیم پیش من رسیده است و حضرت ایشان میفرمایند کہ ای ملا را بنیہ معلوم کردم کہ بلا
کہ حضرت ایشان در دفع آں این قدر متروک باشند غیلاز مرگ نخواہد بود و دانستم کہ آں نزدیک
رسیده است بعد گفتن این سخن روز دویم یا سیوم وفات یافت۔

در زمانه که محمد عالمگیر پادشاه در دکن وفات یافت محمد اعظم شاه پسرش باراده سلطنت بجانب شاہجہان آباد کہ پاسے تخت ہندوستان است عمر میت نمود اسد خان امیر الامرا کہ فرید بود و پسرش ذوالفقار خان کہ میر بخشی بود و دیگر امر اعظام ہمراہ بودند نظام الملک در آن وقت خطاب چین قلیج خان بہادر داشت و محمد امین خان بہادر ہر دو از رفاقت محمد اعظم شاہ جدا شد از برہانپور بہ جستہ بنیاد آمدند و بہادر شاہ پسر کلان عالمگیر کہ صوبہ داری کابل داشت نیز بداعیہ تخت ستانی عازم شاہجہان آباد گردیدہ و محمد کام بخش پسر کوچک عالمگیر در چین حیات خود سلطنت بجا پور و حیدرآباد باودادہ بود در بجا پور قیام داشت چین قلیج خان و محمد امین خان از سبب بدسلوکی کہ با محمد اعظم شاہ کردہ بودند متردد و متفکر بودند روزی چین قلیج خان بہادر بہ خدمت حضرت آمدہ التماس نمود کہ بہادر شاہ از طرف کابل و محمد اعظم شاہ از دکن شاہجہان آباد میروند و محمد کام بخش در بجا پور است نمیدانیم کہ سلطنت نصیب کہ باشد امیدوار ارشاد خصم تمیم تامل کہ بادشاہ شود رفیق و ملازم او شوم بعد از ساعی محمد امین خان بہادر نیز بخدمت آمدہ چین عرض کرد و ہر دو رخصت شدند و بعد از دو سہ روز دیگر شب جمعہ در وقتی کہ حضرت بختم خواجگان شغولی بودند محمد امین خان بہادر بخدمت رسید و دال ختم کردید بعد فراغ ختم خواجہ میر شاہ کہ از زبانی عم محمد امین خان بود و از مدتہ ترک منصب کردہ بخدمت حضرت ارادت آوردہ در ملازمت می بود خان بہادر بچرخہ خواجہ میر شاہ رفقہ ایشان را ہمراہ خود بطریق وسیا آورد و باتفاق نزد حضرت آمدند خان بہادر ایستادہ شدہ مقدمہ ساقی را بعضی رسانید حضرت باز سکوت در زیدند خان رخصت شدہ بکان خود رفت روز دوم چین قلیج خان بہادر بجانب حضرت رسید و سہ کس بخدمت حضرت حاضر بودند فقیر حقیر نیز در خدمت ایستادہ بود خان مذکور عرض کرد کہ التماس بخدمت حضرت ارم امیدم کہ دخولوت بعضی رسانم حضرت بطرف عزیزان اشارت کردند اغرہ برخواستند و کمترین بخدمت بود خان مذکور عرض کرد کہ ماسلو کے کہ با محمد اعظم شاہ کردہ آیدیم بر ضمیمہ انور ظاہر است از طرف اعظم شاہ خوف بسیار داریم و معہذا اورا نسبت بر فض میدہند نمیدانیم ازین سہ برادر کدام

بر تخت سلطنت خواہشست حضرت ازین معنی آگاہی بخشند تا برافت او پر دازیم حضرت فرمودند
کہ نشینید و ایس بیت بر زبان رانند

علم غیبی کس نمیداند بجز پروردگار اگر کسی گوید کہ میدانم از او باور مآ
و فرمودند شما میدانید کہ علم غیب غیر از حق سبحانہ دیگرے ندارد پس چشم خنجریب از مای
پرسید خان مذکور سکوت ورزید بعد از ان فرمودند کہ استخارہ سنون است بفقر امین فرمایم کہ آنگا
نمائند آنچه طلب شود از دو حال بیرون نخواهد بود روحانی یا شیطانی اگر روحانی است کار شما
اوج خواهد گرفت و اگر خدا نخواست باشد شیطانی بود برعکس آن باشد خان رخصت شد و رفت
بعد از ان محمد امین خان بہادر خواجہ خیر اند نام معتمد خود را کہ از مریدان حضرت بود فرستاد و طلب
مذکور معروض داشت ہجان جواب کہ چہین قلیج خان را فرمودہ بود مذکور بعد از ان درویشان
مثل حاجی عاشور و حاجی صادق و غیرہ را فرمودند کہ شمار کار چہین قلیج خان و محمد امین خان متوجہ
شوید عزیزان متوجہ شدند و بہر کس ہر چہ رو میداد پارہ نوشتہ میگذرانیدند و پارہ زبان عرض
میکردند حضرت این ہمہ را شنیدہ سکوت کردند روزے از برائے تجدید وضو بیرون آمدند شاہ
قلندر بخدمت آمدہ ایستادہ شد حضرت بجانب ایشان متوجہ شدہ فرمودند کہ شما غیر از خواب کار
نماید و ہمیشہ در خواب می باشید چہین قلیج خان و محمد امین خان چہین گفتہ فرستادہ اند بر وید و متوجہ
شوید و ہر چہ طلب شود معلوم مکنید حضرت ایشان باز بعد دوسہ روز شاہ قلندر فرمودند چند روز
است کہ شمار این کار فرمودہ ایم تا حال جواب ندادید بر وید و متوجہ شوید شاہ تقصیر تقصیر گویان
درون فرا حضرت بابا لینگ پوش رفتہ مراقب شدند و در نہایت گرمی بود و مراقبہ ایشان
بدر انجامید بعد از مدتی سراز مراقبہ برداشتہ تجدید وضو کردند و نماز ظہر را بجا عت گزارہ بردہ
حضرت دست بستہ ایستادہ شدند کہترین بعض رسانید کہ شاہ قلندر بیرون ایستادہ اند فرمودند کہ
بطلبہ شاہ درون آمدہ ایستادہ شدند فرمودند کہ نشینید و بگوئید شاہ شستہ عرض کردند کہ درون
فرا متوجہ شستہ بودیم غیبی روداد و عالم صاف نورانی در نظر آمد و در ان عالم خبرے صریح بدست ما

دادند و آواز بگوش مار سپید هر طرف که این خنجر میل کند همان طرف بروید و خنجر را بکف خود گرفتیم و خنجر بطرف هندوستان از دست ما پریده افتاد بعد از آن باز آواز بگوش مار سپید اگر چه در اوایل تصدیق خواهر کشید لیکن عاقبت بخیر است عمده وقت خواهر شد این مقدمه را شاه بعضی رسانید حضرت فی الفور شیخ عبداللہ نام غریبے را کہ نشی حضرت بود طلبیدہ فرمودند کہ این مقدمہ را بچین قلعہ خاں بہادر و محمد امین خاں بہادر بنویسد کہ درویشی در واقعہ حسین دید شیخ بموجب امر نوشتہ بہر دو غریب فرستاد و بجز آنکہ بشارت نامہا رسیدش خانہ خود را بجانب ہندوستان برد و در روز دوم بخد مت حضرت آمدہ فاتحہ گرفتہ خصمت شد نہ بخت در شاہجہاں آباد رسیدند و بہادر شاہ بر محمد اعظم شاہ فتح یافتہ بر تخت سلطنت نشستہ بود و ہر دو ملازمت کردند و بادشاہ مہربانی تمام پیش آمد بعد چندے ارکان دولت بعضی رسانیدند کہ با محمد اعظم شاہ چہ وفا کردید بادشاہ بنا بر عرض غرض گویان چندے نا متوجہ بود بعدہ خدا تعالی ایشاں را بقسم پیش آورد کہ ہمہ امر محتاج گردیدند و ایشاں ہمیشہ شکر تو جہات حضرت در مجلس بیان مینمودند و در آخر محمد امین خاں وزیر اعظم محمد شاہ بادشاہ گردید بعد محمد امین خاں حسین قلعہ خاں بہادر بیایہ وزارت رسیدہ بعد از آن لیل مطابق بادشاہ و صاحب دار سلطنت گردید الحال بحکومت سایر ممالک دکن کامیاب بخت آصفجاہ نظام الملک بہادر فتح جنگ سپہ سالار مخاطب است این ہمہ اثرات تو جہات حضرت است۔

وقتہ در ایام برسات آب نالہ در طغیان بود و میر محمد و جنون سرشار داشتند و عبد الجبار از مریدان حضرت در بالا خانہ می بود کابلی نام تر قاص پس کہ در انوقت شہرت تمام داشت میل و را بوقت شب طلبید و بالا خانہ با عبد الجبار بیگ نشسته تماشاے قش و امید یزد و پنداشتند کہ چون آب نالہ کہ زیر تکیہ است شورش تمام دارد صد قش و سر و دگوش مبارک حضرت نخواہد رسید صبح بعد فراخ از قہوہ حضرت بر میر اعراض کردند و دوسہ طلبا پنجہ بر زارہ میزدند و تہقیرہ گویان بر قدم حضرت افتاد و پائے می بوسید و چشمان خود را بر قدمہا میمالید و چون حضرت بر سر

جلالیت بودند لکن بر فرق میوزند و خسار و محاسن میرنجاک آلوده شد میر شریف و باز پاپس حضرت کرد و چشم خود را بر قدم حضرت مالید و دفعه پنجم واقع شد شاه کوچک که بجناب حضرت تقرب تمام داشت شفیع شد حضرت به جرحه خود تشریف بردند میر شکر آبی بجای آورد و میگفت هر کدے که حضرت بر سرین میوزند کناشیهادر باطن خود می یافتم۔

در ایامی که فقیر در سن هفت سالگی بود خلیفه عبدالرحیم در اربعین نشست بودند و جمعی دیگر از فضلا و فقرا نیز همراه ایشان در سجده اربعین نشست بودند و قناتے در سجده ایستاد کرده بودند و آن روز با حضرت ایشان باتفاق مولوی خلیفه عبداللہ بخشی و مولوی طہیر الدین و چندے دیگر از اعزہ در بنگلہ نشستہ کتاب نجات الانس را مقابلہ میفرمودند و روزے فقیر فرصت یافتہ در خدمت خلیفہ آمدہ و ایشان بندہ را از روزے شغفت نزدیک خود طلبیدہ نشاندند و بمراقبہ فرو رفتند و اعزہ دیگر نیز در مراقبہ بودند فقیر نیز از راه تقلید بدستور عزیزان سر فرو برداشت درین اثنا فقیر را ہم غیبیہ رونمود در ان غیبیت تمام عالم قسم صاف و نورانی بنظر آمد کہ وصف حال نتوان کرد اگر فیضی میسرے در مغرب بگذارند از کنار شرق بعینہ بنظر می آمد و در ہاں عالم انقباض تمام دل اللہ اللہ میگفت بعد از انکہ اعزہ سر از مراقبہ برداشتند فقیر ہم سر برداشت حضرت خلیفہ گوشه گوش حقیر را بدست خود گرفتہ از تر لطف قدرے ماش دادند و پرسیدند دل شما چه میگفت گفتم اللہ میگفت فرمودند اگر شما ہر روز پیش ما بیامید ما ہمین قسم دل شما را میگویم یا نیم فقیر را ذوق و شوق این صحبت بیشتر شد و دل بسیار راغب گردید اکثر خدمت خلیفہ آمدہ می نشست و در ان وقت اکثر حضرت مرشد بر حق بجهت طلبیدن کتاب یا کارے دیگر فقیر را بنام آواز میدادند از درون قنات می برآمد و خدمت بجای آورد و دوم و روز بہین عنوان گذشت روز سوم حضرت بعد نماز ظہر در سجده ایستادہ شدند و خلیفہ را نزد خود طلبیدہ فرمودند کہ فلا نے یعنی این حقیر دست و پاے من شدہ است اگر صحبت نشیند کار معطل میماند و از بعد ازین پیش خود نشانید بعد دوسہ ساعت کہ فقیر بخدمت خلیفہ باز رفت از سر لطف نزدیک خود طلبیدہ نشاندند و فرمودند کہ ما در خدمت حقیر

شب در زبجان و دل حاضر باشید که کار شما همین است و تفتی که حضرت بابا پلنگ پوش آنکس را
رو میداد میفرمودند که یک آثار کچری در یک آثار رخن زرد بریان بکنید تیار کرده بخدمت می آورند
حضرت بر تخته تقسیم نموده دوسه تخته خود تناول میکردند حق تعالی شفاء کلی میداد و رحمت حیات حضرت
از مخلصان صمیمی هر که بیمار شد کچری بدین طریق نچیده بمردم میخواند و خود هم بخورد و صحت می یافت .

و تفتی حضرت ایشان یعنی شاه مسافر از رتب شدت تمام داشتند هیچ علاجی بر طرف نمیشد
باین کمترین فرمودند که دوازده حضرت مرشد بر حق تیار سازید کچری بریان به ستورند که نچیده آوردم
بنام حضرت دالی دارین فاتحه خوانده تقسیم کرده دوسه نواله خوردند و بر طرف شد و شفاء کلی
حاصل گشت تا حال آشکارا است هر بیماری که کچری نزد حضرت بابا پلنگ پوش می نزد و با اعتقاد
درست صحت می یابد انشاء الله تعالی .

و تفتی کمترین را از رتب شدت رو نمود مدت سه سال تبصیح کمال گذشت شرف
شهید و صوفی عبد الله واعزه دیگر گفتند که سر بر قدم مبارک حضرت دالی تحقیق بگذار و بزراری
التماس شفا بکن این فقیر بخدمت شریف آمده بر قدم مبارک افتادم و عرض کردم که از آزار
تب بجان آمده ام تو جبه شود که بر طرف گردد حضرت دست مبارک بر سر این فدوی گذاشته
فرمودند که بتر بترت حضرت بهجرا و انخارا التماس کن حسب الارشاد بر سر فرار فایض الانوار آمده
تضرع بسیار نمودم همدان حالت غیبی رو داد دیدم که حضرت بابا پلنگ پوش رو بر آمده ایستاد
شدند قدم مبارک نمایان و قرشی بر سر بود لیکن چهره شریف ظاهر نمیشد دست خود را بگردن این
فقیر انداختند چیر می مثل دو دیاساید در شست حضرت آمد و بزور تا حلقوم کشیدند و تفتی که باین
حلقوم رسید از دست حضرت جدا شده باز بگلو می من چسبید دفعه دوم باز حضرت دست بگلو
انداخته کشیدند تا بسینه رسید و باز از دست شریف بر آمده بگلو می من چسبید دفعه سوم بزور تمام
کشیدند تا بکمر آمد و من سر اسیمیه بر خاستم چون آن روز روز نوبت تب بود تب آمد نوبت دوم
نیز بقدر سه آمد نوبت سیوم بالکل دفع گردید و این اثر فرموده حضرت ایشان بود .

شاه نورحاجی که الحال مقبرہ ایشان مشہور و معروف است با حضرت ایشان اتحاداً داشتند و ہر سال روز آخری چہارشنبہ ماہ صفر محبے در خانقاہ ایشان میشد و حالانیری شود و بعد فوت شاہ نور شاہ شہاب الدین کہ خلیفہ و جانشین ایشان بودند مدتی خود را بخدمت حضرت فرستادند کہ فردا آخری چہارشنبہ است و صبح اسب و خورم است حضرت تشریف بیارند روز دویم خادمان از خانہ خوش خبر خان اسپے چند برائے سواری آوردند حضرت بعد نماز ظہر سوار شدند میر محمود و میر عبداللہ و این فقیر و چند شخص دیگر سوار شدہ بخدمت حضرت بودیم چون اسپان جانبد بودند شوخی و سندی کردند میر محمود اسپ خود را ہمیر دادہ دو انیدند میر عبداللہ کہ رعین جوانی بودند نیز اسپ تاختند و اسپان دیگر ہم بشورش آمدند این معنی بخاطر حضرت گران رسید بعد رسیدن بمکان شاہ نور نماز عصر خواندہ بجانب شہر عازم شدند و غریبان کہ ہمراہ بودند تیرا ہی شدند پارہ راہ طے کردہ بودند کہ اسپ میتزندی نمودہ در دویدن آمد و میر را گرفتہ برد چون میر جنوبی ہم داشتند مردم گمان بردند کہ میر اسپ را تاختہ باشند و حال آنکہ میر از خود خبر داشتند چون میر نزدیک بکالہ چوتہ رسیدند از پشت اسپ بر زمین افتادند و ضرب تمام رسید و سر و اکثر بدن مجروح گردید و بیہوش شدند و اسپ سید مردم از عقب برسیدند و این حالت امشاہدہ کردہ از جاے چہار پائی ہم رسانیدہ میر را بران انداختہ تبکیہ آوردند تا شب و روز بیہوش بودند روز چہارم حضرت برائے دیدن میر آمدند میر فی الجملہ با فاقہ آمدہ بر پایہ حضرت افتادند و گریہ بسیار کردند و نزد بخدمت حضرت گذرانیدند حضرت از برائے شفا میر فاتحہ خواندہ بجز خود تشریف بردند میر گفتند ضربے کہ بمار سید از سبب بے ادبی بود کہ اسپ را دو انیدہ بودم و این محنت از جانب حضرت بمار سید۔

شاہ کوچک کہ از خادمان مقرب حضرت بود بارہے داشت شاہ بارکی نام داشت درون جہرے کہ در گویہ بود میخاند و با اتفاق سپر خود کہ در جن و جمال بے نظیر وقت بود

و چندے دیگر از او باشان شبها پنهانے درون چہر پیرایم نوزہ مخور و نداینہا پندہ کس بودند و گمان می بردند کہ ماترکب این گل بطریق خفیہ مشیوم اما بر شمع روشن حضرت آشکارا بود و قریب تھا باین افعال گذشت یکایک و شستے در دل اینہا پیدا شدہ داعیہ نفس بہ بندہ سورت در خاطر پیدا شدہ خدمت حضرت رخصت شدہ روانہ شدند و شاہ کو چاک در ملازمت حضرت بود چند سہ ہرین معنی گذشت روزے حضرت بجانب اصحاب توجہ شدہ پرسیدند کہ شاہ بارکی وغیرہ کہ بہ بندہ سورت رفتہ اند خبرے ازینہا رسیدہ اغرہ عرض کردند کہ سورت رسیدہ ہائند حضرت فرمودند عقرب است کہ خیر انہا خواهد رسید بعد سہ چہار روز خبر رسید کہ بعد رسیدن بہ بندہ سورت ہما ز پے یکہ گیر بفاصلہ شش روز مردند گرچہ از جلا اینہا زندہ است بعدہ شاہ فیضی نام از جلا انہا کہ زندہ بود از سورت مراجعت کردہ خدمت حضرت آمدہ و فیہ در پنج شش روز برگ مفاجات مرد بعد از چند سہ شاہ کو چاک رخصت رفتن بولایت حضرت خواست حضرت دوسرہ دفعہ از راہ شفقت منع کردند چون بمبالغہ التماس نمودند شدہ فرمودند دیدی کہ حال برادرت چہ شد و باز میخواہی کہ جلا دی بکنم شاہ مذکور از رخصت خواستن آدم شدہ تقصیر تقصیر گوایان سرعذر بہ قدم ہا یک نہادہ

میرزا نعیم بیگ از مریدان حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان میگفتند کہ پیش از آن کہ نواب نظام الملک بہادری فتح جنگ در عصر محمد فرخ سیر بادشاہ بخدمت صوبہ داری دکن در حین سکونت داشت من براسے حراست بہ تعینات بودم جاگیرے در تعلق خود داشتم کہ سابق در تنخواہ ستونی بود و چون ستونی بادیوان آشنائی قدیم داشت دیوان خواست کہ جاگیرے را تغییر کردہ بہ ستونی بدہد من ہر چند بہ حاجت دیوان گفتم کہ جاگیرے را بحال دار قبول کرد و مقرر نمود کہ بعض نواب رسانیدہ دیہ جاگیرے بہ ستونی بحال میگردد و من ازین جہت مترو و خاطر شدہ بخدمت حضرت آدم کردہ شتم حضرت بجانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ تم غلام ہست و من حقیقت جاگیرے بہ دست عرض کردم ساحتے توقف نمودہ فرمودند کہ الضرب موعودہ واقع شدہ است

کارے کہ صلح بنیاد یوانگی دران بیاید در دل اندیشه کردم کہ دیوان مرد عہدہ ومن جزو ضعیف
 اور ایچہ قسم ضرب رسا تم از خدمت رخصت شدہ بخانہ خود رفتم و فروداہ کچہری رفتہ نزد دیوان
 نشستہ و مقدمہ جاگیر باز در میان آوردم دیوان برستور سابق جواب داد وین اثنا مستوفی
 از دروازہ کچہری درآمد و نظر من بر او افتاد یکا یک از خود رفتہ دست بقبضہ شمشیر کردم و گفتم
 کہ شما جاگیر مرا تغییر کردہ میخواید کہ باین ہندو بہرید این گفتہ برخاستم و مقابل مستوفی رسیدہ
 باو از بلند گفتم کہ اگر این مرا بکشہ جاگیر از ان اوست و اگر من این را بکشم جاگیر از من است
 مستوفی از مشاہدہ این حال ترسیدہ و لرزیدہ از پیش من گریخت و دیوان مردم را فرستادہ
 مرا نزد خود طلبید و دلاسا بسیار داد و گفت خاطر جمع دارید جاگیر تو تغییر نمیکنم چنانچہ فی الفور
 عرضی نوشت و دستخط بحالی کردہ داد بہ خوشی تمام بجناب حضرت رسیدم حضرت بجانب
 من نگاہ کردہ و تبسم نمودہ فرمودند کہ معنی الضرب حرمتہ را دانستی من شکر تو بہات حضرت را
 بجا آوردم۔

میز را عبد اللہ نامی از ارباب کمال نقل کردند کہ روزی بجلازمت فاضل الکہاکہ حضرت
 باباشاہ مسافر قدس شرف رفتہ بودم وقت نماز عصر بر کنار دریا محل مسجد سبہ بنختہ سنگی شستہ بودند
 ناگاہ مارے سیاہ مہیب برآمد حاضران بدفع او مستعد شدند فرمود پیش ما می آید متسرعید مار آمد
 و سر خود بر زانو سے حضرت مالید ناگاہ چار فرمودند کہ برو مار از نظر حاضران غایب شدہ
 حاجی عبدالرحیم از مریدان حضرت تبارک و تعالی صاحب کہ در اراکات از مشائخ قطام و بزرگ
 سرا احترام بودند نقل میکردند کہ عزیز سے نوجوان بارادہ خدائلی سیاحت اختیار کردہ درستان
 و لاہور و شاہجہان آباد بخدمت مشائخ وقت رسیدہ اشہد عا کشود کار خود نمود و در پیچ جا حصول
 مدعا شد از انجا بہر سورت کہ رسید مدعا شد نام صاحب کمال و مانجا بود و نہر رسیدہ چپہ
 بتقدیم خدمت پرداختہ اطہار مطلب نمود فرمودند کہ راہ دراز در پیش دارید و چو امید زیدہ نمیکند
 برسید چگونہ صورت بند و کشود کار سالک و ابثہ نفیس حضرت شاہ است کہ ہم اشہد و جہنہ

ہر چند کہ ہر چار یار کبار رضی اللہ عنہم برحق اندا ما ارادت و محبت جناب مرقیوشیش از دیگران
 می بایان عزیز قبول نمود و در خدمت شیخ شروع باستعمال کرد و چند روز بمحفل شریکی از
 آشنایان کہ در مکہ معظمہ بود بعد از معاودت اورا بہمان حالت یا خود گرفتہ در بلکہ محبتہ بنیاد بہت
 قدوۃ العارفین حضرت بابا شاہ مسافر قدس اللہ تعالیٰ سہ العزیز رسید و احوال اورا بعض رسالہ
 حضرت فرمودند کہ اورا پیش بابا یرید چون در خدمت حضرت حاضر شد بجزو گاہ حضرت ہوش
 آمد و سر بر قدم حضرت گذاشت فرمودند شاغلط کردید کہ در جناب ہر چار برگزیدہ خیال شیخ
 کم کردید و عمرہ آن ہم دیدید آن شخص مطیع ارشاد حضرت گردید و چند روز بعد عا جوہر رسید
 کرامت الاولیاء حق۔

شاہ کو چاک می گفتند کہ در اوایل عسرت خرج بمترہ کمال بود در ان ضمن ماہ مبارک رمضان
 رسید کیفیت رسیدن ماہ رمضان بجناب حضرت عرض کردم فرمودند کہ خدا قادر است و بعد چند
 ساعت در بالا خانہ کہ بر حجرہ شریف واقع است تشریف بردہ اندرون رنجین نمود بعد از دو سہ
 ساعت شخصے بچشم تمام در کبیہ درآمد اورا در دیوانخانہ نشاندم و برائے خبر کردن بر بالا خانہ ابرام
 دیدم کہ دروازہ مضبوط است از روزن گاہ کردم دیدم کہ حضرت گوشہ بویار کنارہ نمودہ روے
 خود را بر خاک میمالند و بجز و اسخار آہستہ آہستہ چیرے بجناب الہی عرض می کنند از دیدن این
 کیفیت خونی و ہراسہ دین ستولی گردیدہ لرزہ بر اندام افتاد ترسان و لرزان از بالا فرو دیم
 بعد از ساعتی حضرت از بالا خانہ فرو آمدہ دیدیوانخانہ تشریف آوردند و ان عزیز ملازمت نمود
 بعد از فراغ از قہوہ از کوکر خود چیرے طلبید مبلغے در رومال بستہ بود بر خاستہ بخدمت حضرت
 گذرانید و گفت چنین قلعج خان بہادر بجناب حضرت عرض بسنگی کردہ و برائے خرج رمضان
 مبارک دو صد روپیہ نیاز فرستادہ اند حضرت فاتح خواندند و بجانب من اشارت کردند کہ بگیر
 مبلغ را برداشتہ حضرت بمہ نمودہ فرمودند

تا نا لک و دوک حلوا فروش بحر خبائش کجا آید بخوش

چون نگاہ کردن از روزن بر حضرت کثوف شده بود بمسک کرده این بیت خواندند۔
 محمد غیاث خاں بہادر کہ در عرس حضرت برائے زیارت آمدہ بود نقل میکردند کہ در ایام
 کہ نواب غازی الدین خان بہادر بعد وفات بادشاہ عالمگیر در بہانپور سکونت داشتند محمد اعظم شاہ
 راجہ ساہو را کہ در قید بادشاہ عالمگیر بود خلاص کردہ رخصت بلک انمودند راجہ مذکور بالافواج
 کثیر شہر خجستہ بنیاد را محاصرہ کرد نواب این خبر شنیدہ مرا با فوج بچخت تنبیہ او فرستاد چنانچہ
 آمدہ بر تھنبہ کہ بمسافت چہار کردہ از شہر واقع است دائرہ نمودیم این خبر شنیدہ کوچیدہ
 رفت و من یک پہر روز برآمدہ داخل شہر شدم و بجائہ حاجی محمد ضیا کہ از مخلصان حضرت بود
 فرود آمدم روز پنجشنبہ بوقت سہ پہر بلازمت حضرت در تکیہ آمدم حضرت با جمیع درجہ ختم خواجگان
 مشغول بودند من ہم داخل ختم شدم سفرہ مدور از شروع در زیر دانهائے ختم گسترده بودند بخاطر
 خود گذرانیدم کہ من نیز ہمین اسلوب سفرہ بچخت ختم در خانہ رفتہ تیار خواہم نمود بعد فراغ از ختم
 حضرت از من پرسیدند کہ شما ہم ختم میکنید عرض کردم کہ بلہ رخصت شدہ بجائہ آمدم روز دویسم ہم
 سفرہ را برائے من فرستادند شاہ کوچک آمدہ گفتند کہ حضرت فرمودہ اند کہ برین سفرہ ختم میکنید
 باشید من تسلیمات بجا آوردم خطرہ کہ بخاطر من گذشتہ بود بر حضرت کثوف گردید و باعث تضرع
 اعتقاد گردید و الحال مدت بیت پنج سال است کہ ان سفرہ در خانہ من است بران ختم
 خواجگان میانیم و ہرگز کہنہ نشدہ و از روزے کہ این سفرہ بجائہ من آمدہ است روز بر و کر شاہیہا
 و برکتہای یابم۔

حافظ محمد اسماعیل نقل میکردند کہ روزے بجناب حضرت عرض کردم کہ میخواہم کہ معرفت
 الہی پیدا کنم فرمودند کہ در سن چہل سالگی درویشی باتو در خواہد خورد و او را دعا نماوہی گفت آن
 درویش در حق تو توجہ خواہد کرد و بعد از خواہی رسید عرض کردم اورا کجا یابم فرمودند در شاہجان آباد
 نزدیک قدم رسول نبی باشد باز عرض کردم کہ تا زمان ملاقات او چہ کار کنم ارشاد کردند کہ تا آن
 وقت ہر کہ نظر تو بر آید آن را از خود بہتر بدان و نیز فرمودند کہ از ذکر ہر غافل مباش۔ و

نیز حافظ محمد اسماعیل گفتند کہ روزے در سجدہ دست حضرت نشسته کتاب تحفۃ الابرار می خواندم درینوقت شخصی از در آمد و عرض کرد کہ پیغمبر آزار وار د امید دارم تعویذ عنایت فرمایند حضرت قلمدان از دست شاه یونس طلبیدہ تعویذ نوشتہ دادند روز چہارم آن عزیز بخدمت آمد و پسر خود را ہمراہ آورد و بشکرانہ صحت پسرندہ گذرانید۔ و

نیز حافظ نقل کرد کہ روز یکشنبہ بود جناب حضرت نشسته بودم عرض کردم کہ حضرت برادر مردم تعویذ عنایت فرمایند و برادرم محمد صادق بانا ر صرع گرفتار است و ما را جناب حضرت دعوے غلامی و خانہ زادی است پس کجا رویم و باکہ گوئیم فرمودند ساعے صبر کن دریں اثنا چند کسے جنازہ شخصی را آوردند و حضرت برائے نماز جنازہ برخاستند و اعرۃ دیگر نیز ہمراہ آنحضرت نماز جنازہ خواندند بعدہ حضرت باین فقیر ارشاد کردند کہ دو گل از جنازہ بیار من ز قفہ گہا آوردم حضرت بر آن گل چہیرے خواندہ از دست خود بمن عنایت کردند و فرمودند کہ در گلوے برادر زادہ خود بر بند و تا یکہفتہ دانمن گہا را تعویذ کردہ در گلوے محمد صادق بستم بفضل الہی توبہ حضرت آزارہ صرع بالکل منقطع گردید۔

میر محمد و فاء حصار می کہ سید و عارف وقت بودند و بادشاہ عالمگیر اعزاز و اکرام و اقامتی بجای آورد و با حضرت پیرو مشد ربط قلبی داشتند خلف ایشان میر رشید خاں کہ پرورش یافتہ و مرید مقبول حضرت اندک زمانی کہ سن در ایام خورد سالی در مکتب خانہ نگینہ نزد میر محمد یوسف میخواندم در ماہ مبارک رمضان اکثر اطفال روزہ میداشتند و ن تیر روزہ دار بودم روزی میر محمد یوسف گفتند طفلی بود کہ در ماہ رمضان بطہارت خانہ رفتہ آب نیخور و بجا طہارم گذشت کہ تو ہم بطہارت خانہ رفتہ چہ آب نمی خوری با ہمین خطرہ زیر دست بید بخون کہ در کجا ظروف وضو میگذاشتند آمدم و چون ظروف نو و تازہ بودیکے را بجا شتم و در طہارت خانہ رفتم و با وجود آنکہ نشسته نبودم آب خوردم و لبہا را خشک ساختہ بیرون آمدم و نماز ظہر خواندہ بکاتب خانہ رفتم و وقت سہ پہر کہ طفلان آزاد میشدند من نیز ہمراہ طفلان بجناب حضرت

سلام کرده خواستم که بخانه خود بروم حضرت نام مرا گرفته نزد خود طلبید نذر دیک رفته ایستاده شدم
فرمودند شاهد طهارت خانه رفته آب بخورده باشید و حال آنکه برین معنی هیچکس اطلاع نداشت مرا
نجات بفرستید کمال دست داد چون نجات مرا ملاحظه کردند فی الفور برآستای من فرمودند شما
مردادی ای دلالتی این قسم نخواهید کرد ما با شما مطایبه کردیم - نیر

میر شید خان میگفتند که من در اوایل ایام جوانی ترکیب شراب خواری و تماشا قص
طواف و منهیات دیگری بودم و از نجات این افعال در کلبه تبر که نمیتوانستم آمدن شراب بیدم
که بتکیه بیدم و در دلم در وازه رسیدم و شاد و عرب متبصل در وازه نشسته اسلام کردم ایشان گفتند
که میر شید بعد از تکیه آمدید حضرت پیرو مرشد و صحن حجره شریف ایستاده بودند و از مرشد شنید
فرمودند که ایشان چرایی ایند اگر چه از نجات جزات رفتن بجهت مبارک نداشتیم لیکن چون دانستم
که حضرت از آمدن من مطلع شده اند لاچارش رفته سلام کردم حضرت دست مبارک
خود گرفته درون حجره بردند درین ضمن میر باقی خان ابن عم بنده نیز از عقب در حجره درآمد حضرت
جانب من نگاه کرده فرمودند که شنیده ایم که شما شراب میخورید در الوقت بخاطرم یاد آمد که شخصی
در جناب حضرت غوث ثقلین از دروغ گفتن توبه کرده بود و هر وقت که بغیر کار ناشایسته از خانه
بیرون می آمد کسی پرسید که گامی روی آن عزیز اگر راست میگفت نجات میکشید و دروغ گوئی
را خود ترک کرده بود لا علاج از راه فاسد در دل توبه میکرد و عازم کار نیک میشد و نام همان
کاپش سیال ظاهر نمیداد این طریق بدیهه او بیکی مبدل گشت من نیز در همان حالت خواب
در دل از خوردن شراب توبه کردم و بجناب حضرت عرض نمودم که از خوردن شراب توبه کردم و در
دل اندیشیدم که بے خوردن کیفیت چه قسم خواهم گذرانید با تسلی خود باین معنی میکردم که بعد ترک
شراب مسکرات دیگر بسیار است باز حضرت پرسیدند که دیگر کدام کیفیانی خوردید فقیر آنکف با دیگر
نیز در دل تائب شده بعض رسانیدم که از جمله کیفیات توبه کردم درین ضمن میر باقی خان باند

گفتند که از تماشا تھیں کھینچی ہم تو بکینی حضرت قول ایشا نرا شنیدو جانب بندہ متوجہ شدہ فرمودند کہ اگر شما ترک این فعل ہم بکینی داسپے کہ نزد میر مجرباتی است از ان قسم اسپ در خانہ شما خواهد آمدین انا بیدار شدم وار سبب بڑا تھا کہ در خواب بخدست حضرت کشیدہ بودم طول و کھینچ شستم همان روز وقت نماز عصر میرباتی خان نزد بندہ آمدہ گفتند کہ حضرت بشما دعا گفتہ اند و از ابتدا علامی کہ بندہ در جناب حضرت داشت ہمین یک مرتبہ دعا گفتہ فرتا دند و استم کہ دعا گفتہ فرستادن محض از برائے ترک افعال شنیعہ است ہمین توجہات حضرت ارادہ خیالات فاسدہ بالکل از دل مزال گشت و بعد چندے بخدست شریف رسیدہ از مہیج کردار ہا بد توبہ کردم و مرید شدم آخر الامر همان اسپ کہ در خواب از جناب حضرت بشارت شدہ بود بخانہ من آمد و برہان اسپ نوکر شدم الحمد للہ تا این وقت بر فاقیت یکدرا ہم ۔

نیز میر رشید خان می گفتند کہ بعد وصال حضرت در وقت کہ نواب نظام الملک از دارالفتح اجین غریت ہلک دکن نمودہ از دیریا نزد عبور کردہ نزد یک برہانپور رسید خبر آمدن دلاور خان از طرف ہندوستان و آمدن عالم علیخان از اورنگ آباد برائے مقابلہ ایشان در میان آمد و من در ان وقت بخشی فوج میر احمد خان بہادر ناصر جنگ خلعت خور و نواب نظام الملک بودم خود اتم کہ خیرے از قلعہ خود در خدمت نواب عرض نمایم بہر چند سی کردم نواب متوجہ نشدند ازین مہر مخزون شدہ بخانہ خود آمدم و اندیشہ کردم کہ عجبا وقات گذرانی است ازین نوکری و خدمت فقیری بہتر است و ہمین فکر خواہم رہو در خواب دیدم کہ حضرت پیر و مرشد چو تیرہ بلند و بر سر دوپائشی و نواب نظام الملک بجانب دست چپ حضرت نیہین طوشتہ اند و بندہ رو بروے حضرت و دست بستہ ایستادہ است حضرت بجانب بندہ متوجہ شدہ دست راست خود را دراز کردہ اشارت تسلیمات فرمودند و نواب ہم اشارت حضرت را دریافتہ جانب بندہ گاہ کرد و نہ فقیر تسلیمات بجا آورد و در همان حالت از اشارت حضرت مفہوم فقیر شد کہ ازین قسم غریکہ مند بودن مناسب نیست دیرین انا بیدار شدم و بخدست مہر غیاث خان بہادر رفتہ کیفیت خواب را بیان کردم

تبعیہ نمودند کہ انشاء اللہ تعالیٰ فتح نصیب نظام الملک بشود و تسلیمات منصب بجاکم بجا خواہید
آورد بعد چند سے نواب نظام الملک بردلاور خان و عالم علی خان فتح یافتند و بندہ تسلیمات
منصب و خطاب بجا آورد و جاکم رسم یافتم۔

نیز میر شید خان می گفتند کہ بعد از وصال حضرت در وقتیکہ قلعداری طبرہ محمد غیاث خان
بہادر مقر بودن از طرف محمد غیاث خان نیابت قلعداری قلعہ مذکور داشتیم بعد ازان کہ خدمت
از ایشان تغیر شد من نیز تغیر شدم مردم سپاہ کہ قریب دہ ہزار روپیہ طلب آہنادر سرکار بود من
ہجوم کردن من خیرے در بساط خود ندا شتم آہنادر خواستند کہ مرا بے ابر و غایند و مہین و سوا س
بودم کہ یک پاس روز باقی ماندہ خوابم رہود در خواب دیدم کہ من تکیہ تبرکہ آمدہ ام و بخاطر خود
گذرانیدم کہ از تو کدام خدمتے کہ لائق جناب حضرت باشد بجا توانا آمد مگر آنکہ خود رازینہ دروازہ
تکیہ حاتم مردم بر سر تو گذشتہ آمد و رفت کنند خود رازینہ ساختم و مردم پاریشت من گذاشتہ
میکنند شتم و مرا فرستہ ازان دست میداد و باز بخاطرم رسید کہ اگر مردم پاریگردن من گذاشتہ
بگذرند بہتر است مردم پاریگردن من گذاشتہ میقتند و مرا فرستہ و بشاشتہ زیادہ رو نمود و باز گفتم کہ
پارہ سرم گذارند مردم پارہ سرم گذاشتند و ریش و دہانم بچاک آلودہ میشد و بسطے تمام در حالت
خود مشاہدہ می نمودم درین ضمن ہندو سے نزدیک من ایستادہ بود و اگر گفتم تو نیز پارہ سرم گذار
بگذر او گذشت و مرا گفت این کدام فعل است کہ اختیار کردہ مرا از گفتن او حجابستے رو نمود و باز گفتم
و درون تکیہ درآمد دیدم کہ حضرت در صحن مسجد قبل قبلہ و شاہ خادم رویر و سے شمر لہ پشیت
بقبلہ نشستہ اند حضرت بجانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ خوب ہنید من خاموش ماند و تسلیمات
بجا آوردم شاہ خادم من گفتند کہ حضرت بشامینہ فرمایند کہ شما خوب ہنید و شما تسلیمات می کنید
بایشے کہ جواب میدادید کہ خوب تم درین آشا از خواب بیدار شدہ دیدم کہ دو گاہی روز باقی ماندہ
و خوب یاد دارم کہ چون حضرت در خواب احوال پرسی من می نمودند و تکیہ مہین قدر روز باقی بود از
دیدن این خواب شبلی خاطر حاکم کردم اما و سوا س از تمام مردم در خاطر بود و روز و شب فکر

نیز میرشد خان نقل میکردند که رابعه یگم زوجه فقیر شوخو است که در طایفه قادریه مرید شوین اود را گفتیم اگر چه فی الحقیقت در میان بزرگان جدائی نیست لیکن چون آباد و اجداد ما و شما در سلسله علییه نقلتندیه مرید شده اند بهتر است که شما هم درین طایفه مرید شوید البتہ این فقیر در خواب دید که در صحن خانه دیگرها و کتان بردیدگان گذاشته اند و طعام می نهند و آواز مردم بسیار از پیرون می آید گفت من در خواب در صحن خانه آدم دیدم که میر محمد یوسف و حاجی حبیب الله را مشاهده اند و پرده از چادر گلها دو کس از دو طرف گرفته می آیند و عقب آن پرده حضرت پیر و مرشد تشریف می آورند و مردم بسیار عقب حضرت می آیند پیرم سبب بخشن این طعام حسیت و حضرت کجا تشریف میسند میر محمد یوسف و حاجی حبیب الله گفتند که برائے مرید کردن شما می آیند البتہ مر از ان وقت خلوص ارادت بجناب حضرت حاصل شد۔

خواجہ عبدالسلام وقایع نگار جاننے پور میگفت کہ من روز سے نجد مت حضرت سعادت
اندوز شدم وار مدتے آزار تب دہاتم حضرت پرسیدند چه حال دارید عرض کردم کہ حرارت مرا
نمیگذارد فرمودند اگر حرارت شما را نمیگذارد شما حرارت را بگذارد یا زہان وقت بیک نفس مباد
حضرت آزار من بر طرف شد وصحت کلی یافتم وقتے در تکیہ عشرت خراج بود جناب حضرت عرض
کردم دوسر روز گذشته کہ در مطبخ دیگر باز شدہ حضرت پرسیدند کہ وہاں خم ہاے سنگہ دار است
یا پوشیدہ عرض کردم کہ پوشیدہ است فرمودند کہ وہاں ہاے اسبار را وا بگذارد کہ بزرگے آب
مقررے داشت کہ ہر گاہ در خانقاہ چینیے بنیو و منیفیر مودند کہ وہاں ہاے سنگہ را وا بگذارد کہ
ہاں کہ حق تعالی از خزائنہ غیب پر کند بر این بگوید فرمودہ عمل می آوردند فی الفور انجیب پیچیدہ

میرسید و انبار ہارا پر سیکر و مذ فقیر حسب الارشاد ہن کا خیمہ راوا کر دے گذشت روز دوم مذور
عینی رسید و محلہ قراوان خرید و نوہ خیمہ ہارا پر کردہ شد۔

قلیچ بیگ نام جو اپنے بوہار قوم بلوچ بے پاک و باسور غیر شرعی گرفتار روزے بعد نماز
عصر حضرت در مسجد تشریف داشتند و قلیچ بیگ از طرف قطب پورہ مست و لالہ عقل بدر و از
تکلیف آمدہ ایستادہ شد و طرہ شانے از بنگ کہ آن را چرس می نامند بر سر گذار شد از شخصی پرسید کہ
حضرت کجا اندان شخص گفت کہ در مسجد نشاندہ محایہ داخل دروازہ شد چون نظرش بر حضرت
افتاد گش متغیر شد و لرزہ بر اندام او پیدا مژگان و لرزان سلام کرد و ادب تمام بخدمت
حضرت در کنار صفہ سجده نشست حضرت بسم زہ خندہ نمودہ پرسیدند کہ از کجائی آئی گفت از طرف
قطب پورہ حضرت فرمودند گش اسکا گرم ظاہری شود بخانہ خود رفتہ بخواب روید بے اختیار از
خدمت برخاستہ بخانہ خود روان گردید و باز از سخت مبتلا شد و بعد از چہار پنج روز فوت کرد بسبب
بے ادبی کہ بجناب حضرت کردہ بود بجزار سید و جوان مرگ مرد۔

ملا عالم نام خادمے بے باکے بے ادب ہمیشہ در خدمت ماضری بود و اکثر کار ہاے
نامحرمی تشریف لعل می آورد و حضرت بارہا از کردار ہا کونا خوش میشدند روزے ملا عالم فرمودند
کہ شما بجانہ میر عبدالممنی رفتہ باشید و اگر خواہید رفت شما را تنبیہ خوانیم کہ ملا عالم ساکت ماند
بعد دوسہ روز پیش از نماز عشاء در مسجد تشریف داشتند این فقیر و میر عبد الامین ہر دو بخدمت
ایستادہ بودیم حضرت پرسیدند کہ ملا عالم کجا است میر عبد الامین عرض کرد کہ بجانہ میر عبد اللہ رفتہ
است خاطر تشریف متوحش شد فرمودند کہ اورا طلبیدہ بیارید اورا آوردند حضرت بملا عالم فرمودند
کہ ما گفتہ بودیم کہ بجانہ میر عبد اللہ نخواہی رفت چون است کہ بسزا برسانیم با فرمودند کہ الحال
شب است فراترا و اورا بسزا خوانیم رسانید در جواب گفت ہر تہ پیہیہ باشد در حق من بایکد
و بمیر عبد اللہ پنج بایہ گفت حضرت زیادہ بیہم شدہ فرمودند کہ خوب فرود آواز ہم فرسید بعد این
گفتگو برخواستند و نماز عشاء بمعیت خواندہ در حجرہ تشریف بردند و بچہ بیابان ملا عالم را از ارب

رو داد و روز دویم زبانش بنگشت و میگفت ای درین سوختم روز سوم جان داد و باعث عتبت اکثری از مردم شد -

حسین پدر میر محمد یوسف از مردم بدیشان بودند از انجا بهندوستان آمده در سرک شاهان محمد بیدار خجست نوکر شدند و در حجتیه بنیاد متاثر گشتند و جناب حضرت اتحاد تمام داشتند بعد از آن مع قبایل عازم که مخطئه گشتند و در بندر سورت رسیده در شتی نشستند در همان ایام میرزا کور متولد شد نام ایشان میر دریای گذاشتند بعد از آنکه والد ایشان سعادت زیارت حاصل کرده حجتیه بنیاد آمدند طفل را در جناب حضرت آورده عرض کردند که بنده اراده دارم که بشکر شاهزاده بروم و میخواهم که طفل بدست و طفلان دیگر زیر قدم حضرت باشد حسین بشکر شاهزاده رفتند بعد چند سال والد میر محمد یوسف را بیماری رو داد و جناب حضرت التماس کرده فرستاد که قوت من نزدیک رسیده و این طفل را چنانکه پدر او در بندگی حضرت سپرده رفته است من نیز نیاز حضرت کردم بعد مردن مادر میرزا حضرت بفرزندی تربیت کردند و مخنون ساختند و خوانند ایشان تقید فرمودند و گفتند اساتید درین اثنا ایشان داعیه نوکری کردند اگر چه مرضی حضرت نبود لیکن چون خواهش ایشان بسیار دیدند بشکر بادشاهزاده محمد کام بخش نزد عرب بیگ خان که سابق ذکرا ایشان گذشته است فرستادند و آن وقت بادشاهزاده بموجب کلم بادشاه قلعہ چینی را محاصره کرده بود و دو والفقار خان پسر اسد خان وزیر بادشاه که تبعین بادشاهزاده بود با محمد اعظم شاه پسر کلان آباده اتفاق داشت و میخواست که نزد بادشاه مجازات کائنات شود در گرفتن قلعہ کوشش نمی کرد کام بخش ازین معنی واقف شده خواست که خود یورش کرده قلعہ را بگیرد و حال مذکور برارده او اطلاع یافته عرض داشت مخفی به بادشاه نوشت که بادشاهزاده شورت و صلاح دیدند ما را قبول نمی فرمایند و میخواهند که قلعہ گرفته قدم از جا بده اعتبارال بیرون نهاده از جناب بادشاه منحرف شوند بادشاه برخان مذکور فرمود که کام بخش را مقید سازد میر محمد یوسف و بشکر بادشاهزاده رسیده در تلاش نوکری بودند درین اثنا خان مذکور بادشاهزاده را تقید کرد و میر محمد یوسف مایوس شده در حجتیه بنیاد

بجناب حضرت رسیدند چون رخصت نیکلان مرضی حضرت حاصل کرده بودند بنا امیدی حضرت کردند حضرت فرمودند تفصیل آبی همه چیز در اینجا میسر است همین جا باشید و به تحصیل علم مشغول شوید میر بکسب علم مشغول شدند و حضرت در باب تربیت ایشان توجهات بنیات مبذول داشتند و در چند سال همین توجه خاص حضرت از جمیع علوم بهر باب گفته فاضل و حکیم شدند بعد از آن حضرت خواستند که علم مقصوف و طریق درویشی ایشان را تلقین فرمایند لیکن ایشان درین علم که سرسره عادت است دل ندادند و به ماماشکر نام مغل پوره بود اکثر بخدمت حضرت میرسید و چون با جذب آئینه میگفت و حضرت درباره اش توجه میفرمودند و مان و لباس عطا میکردند و روزی علام میر مجذوبه ابی سبب رنجانید و مجذوبه در جناب حضرت آمده فریاد کرد و حضرت فرمودند علام را بیارید درین آنامیر محمد یوسف آمدند حضرت فرمودند علام شما این بچاره مجذوبه را ناحق آزاد داده است او را تنبیه نماید که بار دیگر چنین نکند ایشان در جواب گفتند که مجذوبه هم باو خیر گفته باشد و درین باب بخدمت حضرت مکاره کردند تا بعد که حضرت ناخوش شدند و ایشان را از آمدن در تکیه منع فرمودند و نیز میفرمودند که ما آنچه در حق میگوییم چه فرسیده بودیم بجا بود بعد چند روز میر حاجی حبیب الله را که از مخلصان حضرت و همدرس میر بودند واسطه کردند و ایشان را که بخدمت شریف شفاعت کردند و حضرت قبول نمیدادند و آخر الامر برای خاطر حاجی قبول نمودند و ایشان میر را آورده در قدم حضرت انداختند حضرت عفو و انعام فرمودند و لیکن تا حین حیات از ایشان ملال خاطر داشتند و میفرمودند

چوب را آب فرومی نیردانی چیست شمشیر آید ز فرو بردن پرورده خویش
ایشان بعد وصال حضرت چند روز در تکیه بودند چون صحبت ایشان با فقر موافقت نکرد
برآمده در مجبیل بیگ خان سکونت گرفتند و مدت در آنجا بودند و درین میگفتند و اکثری از
اکابر و اهل دول از سبب انتساب بحضرت با ایشان اخلاص میداشتند و آید و رفت نمیدادند
تا آنکه بیمار شدند و وقت ایشان نزدیک رسید و تقویر را به عیادت رفته بسیار تقویر و در وقت

شده بودند و دهان نچسته بود و گفتند که الحال از تصور بے ادبیا که بجناب حضرت کرده ام از بوش میروم و پشیمان می شوم لیکن تقدیر را چه علاج بعد از آن بقیه پیغام کردند که بکرات در خواب دیدم که حضرت فرستد میفرمایند که خرقه بپوشید و از دست مبارک خود خرقه پوشانیدند بموجب امر حضرت خرقه براس من تیار سازید خرقه تیار کرده نزد ایشان فرستادم خرقه پوشیدند و گفتند که همین قسم خرقه حضرت مراد خواب عنایت فرمودند و نیز بعضی مردم نقل میکردند که من حضرت خواجہ بزرگ راد خواب دیدم که میفرمایند شما بعد ازین لنگ بندید چنانکه لنگ بستم و نیز حاجی محمد تقی کلاز جمله فضلا وقت و بزرگ عصر بودند عامه بر سرین بستند ازین قسم خوابها بیان میکردند و قبول از وفا که احوال ایشان متغیر شده بود و فرزندان ایشان مکانے براسے دفن ایشان تلاش میکردند فقیر دران ایام جاری بود این فرسئیده گفته فرستادم که خاطر را ترود و کمند شمارا در کلبه خواهم گذاشت میران خرقه را شنیده خوشوقت شدند و گفته فرستادند که ما از شما همین چشم داشتیم و حضرت مرشد هم مراد خواب این بشارت داده بودند چنانچه از شما بطور آدب نیاخ شہر شوال ۱۲۸۱ سنہ کبیرا در کلبه چیل و پنج ہجری رحلت نمودند و ایشان را در کلبه قریب شہا قلندر دفن نموده شد۔

میر نظر خان کہ از ایام طفولیت پرورده و تربیت کرده و مرید حضرت مرشد اند می گفتند کہ وقتے حضرت از کمال فضل نیمکتی از پوشاک خاص خود بر من عنایت فرموده بودند چون تبرک بود و بقیچہ گاہ ہاشتم و بے و پنج رقم از بکت آن قماش بسیارے از ہر من نزد من جمع شد و بقیچہ کہ دران نیمکتین بود بخانہ پدراہیہ خود گذاشتہ عازم بعضے از اطراف شدم بعد مدتے کہ از ان طرف مراجعت کردم دیدم کہ در اطراف بقیچہ من بقیچہا بسیار فراہم آمدہ اند از پدراہیہ پرسیدم کہ این ہمہ پارچہا از کجارسید گفت کہ خدا تعالی از غیب رسانید یقین دانستم کہ از بکت نیمکتین حضرت است بعد از ان ہمرہ نظام الملک بر بہان پور رسیدیم و جنگ دلاور خان در میان آمد سید رشید خان گفتند کہ درین وقت اگر خیرے از تبرکات حضرت ہم میرسد یا نایاباے خربا خود گاہ میداشتیم شاید کہ بکت آن ازین بلائے عظیم نجات می یافتہ و من پرورش یافته و مرید

جناب حضرت بود نیک آئین آن نیمه آئین جدا کرده بایشان دادم و ایشان تو نیک کرده در دست خود نگا داشتند و باقی را من در بدن خود پوشیدم بسیار از مردم در جنگ از طرفین کشته شدند و زخمی گشتند حق سبحانہ بکرت ان تبرک مرا و میر رشید خان را محفوظ و سالم داشت و هیچ آسیبی پانزید۔
 میر محمد تقی میگفتند کہ علیقہ خواجہ محمد سعید روز عرس اول حضرت طعائے بسیار محیا کرده بودند و قفقاز و شایخ اجتماع داشتند خواجہ ظفرانہ و محمد الف برادر ایشان و حیات بیگ نام جوانے از آشنایان فقیر آمد چون اہتمام امر طعام و اہتہ باین فقیر بود طعام پیش اعزہ مذکورہ گذاشتہ سرگرم رسانیدن طعام ب مردم بودم بعد از فراغ سموع شد کہ در اثنا تناول طعام حیات بیگ لقمہ کہ برداشتہ در آن استخوانے پوشیدہ بود استخوان در گلوے او بند شد رنگ رویش پرید نہ بز و عنیف می برآید نہ بخت بلنج فرو میرود حیات بمات قریب رسید حیات بیگ گفت کہ من بدل توجہ شدہ گفتم کہ یا حضرت بابا صاحب مردم طعام نیاز بزرگان خورده از بلا ہا کھنیم نجات می یابند و این عجب کہ بگرفتن لقمہ طعام نیاز حضرت جان من باین اضطراب برآید دہیں حالت یاس سرفہ سندیے آمد استخوان از حلق جتہ برآمد حیات بیگ میگفت اگر مردار جناب حضرت ایشان نبشتہ در مردن من هیچ توقف بود و ایام قرب وصال حضرت کہ فی الجملہ کسرے داشتند روزے نواب نظام الملک کسے دیدن حضرت آمدند حضرت بر چہار پائی نشستہ بودند و ستارے کہ حضرت چند بار بر سر مبارک خود بستہ بودند از دست فقیر طلبیدہ کنار آن بدست مبارک درست کردہ بدست نواب نظام الملک دادند نواب بر سر خود بستہ مخلص شدہ رقتند و در جهان روز ہا دور و زشتی از وصال حضرت باز بخندست رسیدہ حضرت را در نہایت ضعف مشاہدہ کردند مغموم و آب دیدہ شدہ دست خود بر قدم حضرت گذاشتند حضرت دست نواب را و دست خود گرفتند نواب دست حضرت را بر چشم خود مالیدہ استدعا فاتیحہ نمودند حضرت بعد فاتحہ خواندن دست نظام الملک را بدست مبارک گرفتہ این دو بیت خواندند

اے سلیمان در میان چغندر باز علم حق شو با ہمہ مرغان بساز

مرغ حیرے رازبان میرگو مرغ پر شکستہ را از حیرگو
 نواب راز شنیدن این ابیات رفته دست داد به نیاز و شکستگی تمام مخلص شده رفتند
 حضرت بعد رفتن نواب فرمودند انشاء اللہ تعالیٰ عالمے ازین عزیز نفیس یاب خواہد شد توجہ منحصر
 دولت روز افزون نواب بمرتبه رسید کہ اظہر من الشمس است -

روزے حاجی قاسم در مرض اخیر حضرت باین کترین گفتند کہ بندہ مدتے کوشش داری
 حضرت بسر پرده ام و عمرے بخدمت گذاری حضرت گذرانیدہ پیشہ ام امیدوارم کہ حضرت
 خرقہ طیبوں خاص باین پیغمبر غلام عنایت فرمائید کہ نام او فرزندان مرا سرفرازی در دنیا و آخرت
 باشند این معنی را از طرف من بجناب حضرت وقت یافتہ بعض رسانید این کترین شبے وقت یافتہ
 معروف داشت حضرت بعد استماع مادیہ ساکت ماند و بیچ نفروند حاجی عاشور و شاه
 عرب و شاه میر و مسیحیم دیاران دیگر در اطراف چہار پائی نشسته بودند حضرت بجانب این احقر
 متوجہ شدہ فرمودند با لگتم لبیک فرمودند از فقر چیزی کہ میراث میماند چہن خرقہ است مگر شمارا
 در کار نیست بندہ خاموش و متحیر ماندم بعد از ساعتی فرمودند بر چیزیہ و خرقہ را از ستر بار بگیرید و
 پوشید کترین برخواست و خرقہ از ستر بار گرفت و پوشید حضرت با وجود ضعف برخاستہ نشستند
 و فاتحہ خواندند و غزنیانے کہ در خدمت حاضر بودند مبارک باد گفتند بعد از آن حضرت فرمودند
 کہ دیگر جوشے از براسے فقر بازید روزیوم فقیر دیگ جوشے ترتیب داد باز حضرت تجدید فاتحہ
 خواندہ و تکبیر گفتہ ارشاد فرمودند کہ ہر طلبے کہ بیاید شما تکبیر گوئید و خرقہ پوشانید حضرت ایشان
 روزے پیش از وصال یک سال از حجرہ شریف بیرون تشریف آوردند و در کنجا چو تیرہ سوط
 کہ احوال بارہ درمی بران نصب گردیدہ ساعتی نشستند خواجہ محمد صادق و حاجی صادق و شیخ
 عبداللہ و غیرہ اعزہ آمدہ بخدمت ایستادہ شدند حضرت بجانب خواجہ محمد صادق متوجہ شدہ
 پرسیدند کہ این کدام ماہ است کہ میگنزد عرض کردند کہ ماہ رجب است باز پرسیدند کہ تاریخ
 چندم است معروف شد استند کہ چہارم است شب پنجم داخل میشود قدرے سکوت کردہ فرمودند

که حضرت شیخ شهاب الدین سهروردی قدس سره در همین تاریخ و همین ماه از عالم فانی بجهان جاودانی
 رحلت فرموده اند این فقیر حقیر در خدمت شریف حاضر بود و حاجه محمد صادق و عزیزان دیگر ازین
 سخن متحیر شدند حضرت برخاسته بتجدید وضو مشغول شدند و طهارت ساخته در حجره شریف بردند
 و حاجه محمد صادق کتابی از خانه خود برد آورده همین تاریخ و روز و سال نوشته نگاهاشتند بعد
 چند روز از آنکه بجناب حضرت عارض شدند چند روز مفارقت می نمود و باز میگرفت و باز
 میگذاشت مدت شش ماه همین طور میگذشت و بعد از آن تا تمام سال آنرا باز پیکر یک
 عارض میشد و همیشه شاکر و راضی می بودند و آنرا از خوب مقرر خجسته تعب کشیدند و اطباء بخدمت
 میرسیدند و میفرمودند آنچه خدا خواسته است خواهد شد بنا بر پاس خاطر مخلصان و رعایت ملایفه
 مسنون و ادویه استعمال نمودند و روزی ازین فقیر پرسیدند که در خانه از برای خرج فقر اصلیت
 بعضی رسانیدم که پانصد روپیہ است فرمودند آن خانه ما بخانه فرعون میماند و این مبلغ بریوہا
 تقسیم نمایند از خدمت حضرت رخصت شده مبلغ را با خود داخل پورہ بردہ ہر جایوہ پیرینے
 غریب میکنند رفتی مریضی از پا افتاد محتاجی بیکسے تھی دریافت تقیم نمود و اسم نویسی آنها ہر فرد
 علیحدہ نوشتہ در جیب خود نگاهاشتم و بحضور حضرت آمدہ ایتادہ شدم پرسیدند از کجای آئی
 عرض کردم کہ بموجب امر عالی مبلغ را تقیم نمودم فرمودند کجا صرف کردی فقیر چندے را نام بردہ
 فریاد داشت را از نظر مبارک گذرانیدم مطالعہ فرمودہ خوشوقت شدند و دعا خیر کہ غیر ازین
 بضاعتی ندارم در حق این عاصی کردند باز پرسیدند کہ در خانہ چیست عرض کردم کتابها و دو کوفہ
 مربی و غیرہ فرمودند مبنی را بر فقر تقسیم نمایند و کتابها اگر میر محمد یوسف را در کار باشد بگیرند و اگر نہ
 بر مردم تقسیم کنی فقیر مربی را تقسیم نمودم و حقیقت کتابها را بمیر محمد یوسف ظاہر ساختم ایشان
 ہمہ کتابها بخانہ خود بردند فقیر این سخن را بعضی رسانیدم باز پرسیدند در خانہ چیست عرض کردم
 دو سہ شیشہ سرکہ و دو سہ شیشہ سکنجبین و پوریا سو آئین چیرے و دیگر نسبت فرمودند آنها را
 نیز بردم بدہید پوریا و غیرہ آنچه بود از خانہ برد آورده میدادم و آمدہ بخدست ایتادہ شدم

باز پرسیدند در خانه چیست عرض کردم که بغیر از دو کت و لنگه که بر بدن مبارک داشتند فرمودند ان
 را هم بکنید و در زیر پا کافیه بود آن را هم فرمودند که بدیدید یا خاک خواهم خوابید چون این فقیر
 ملاحظه کرد که بدن مبارک در نهایت ضعف است و بجز پوست چیره دیگر در نظرم نمی آید و از سبب
 از سبب آزارهاستقل یا مضطرب بود و سختی زمین پشت و پهلو را نیلگون ساخته بود گستاخی نموده عرض
 کردم که حضرت این اشیای این فقیر محبت شود فرمودند بگیر آداب بجا آوردم و معروض داشتم که
 این چیره مالک بنده گردید بطریق عاریت در خدمت حضرت باشد پرسیدند سبب این چیست
 عرض کردم زمین سخت است و بدن شریف در نهایت لطافت و سبب استدا آزارها نجات
 در مرتبه کمال بنا بر آن جرأت نمود باستماع این کلمات اشک از چشم مبارک جاری شد مکرر دعاها
 فرمودند و در همین شدت مرض روزی این فقیر و حاجی قاسم و شاه قلندر و شاه عرب و شاه میر
 و میر سلیم و حاجی عاشور و دیگر عزیزان حاضر بودند بجانب این کمترین متوجه شده فرمودند که بابا ما را نظر
 خواهم برویم و شما باین طرف نخواهید تا کجا الحال بگذارید تا ما بجای که رفتنی است برویم
 همه گریان شدند و از چشمان مبارک نیز اشک روان گردید و بعد از ظهر قبل از عصر فرمودند که ما را
 در محن مجدداً باریک موجب امر بر آوردند بعد از ساعتی فرمودند که اندرون برید و خانه که سابقاً کتابخانه
 بود و از حجره خاص برآمده بودند از جهت آنکه با حجره هم خاطر متعلق نباشد و بعد از آوردن در خانه
 چشم مبارک اندک پوشیدند و آخره را فرمودند که تها نماز عصر کنید همه برخاستند و قنیه تنهاد
 خدمت شریف نشسته بودند و مجلس میزدند درین اثنا چشم مبارک را باز کردند و بجانب این
 کمترین نگاهها گرم گرم گرم انیز کردند و پرسیدند که وقت عصر شده است عرض کردم مردم نماز عصر
 میخوانند فرمودند هر گاه مردم نماز عصر خوانده فاغ شوند شما بزودی نماز عصر خوانده نزد ما بیایید
 فقیر بعد فراغ مردم از نماز رفته و نماز بجهت خوانده آمدم پرسیدند نماز خواندید عرض کردم که خواندم
 پرسیدند بیرون کجاست عرض کردم که میر محمد یوسف و حاجی قاسم و حافظ محمد صلاح و غیره عزیزان
 حاضرند فرمودند بطلبید بموجب امر طلبیدم بجانب حاجی قاسم متوجه شده فرمودند که بسین بنویسید

و حال آنکه جبهه مبارک اثر سے از آثار اختصار نبود غریزان متحیر شدند حاجی شروع بقرائت
سوره یسین نمودند و با تمام رسانیدند فرمودند باز بخوانید باز شروع کرده با تمام رسانیدند بعد از
قرع از قرأت یسین فرمودند که اسم ذات گوید اسم ذات را هسته آهسته میگفتند حضرت فرمودند
که بلند تر گوید حاجی بلند گفتن گرفتند درین اثنا میر محمد یوسف و حافظ محمد صلاح نیز در گفتن اسم ذات
شریک شدند و صدا بلند شد حضرت فرمودند خاموش باشید همه خاموش شدند درین اثنا فقیر
صد کرد حضرت فرمودند با و خیر به هدیه خیر دادند درویش گفت من از برای گرفتن چیزی
نیامده ام دست است که از رومند جمال مبارک داشته دیدار فیض آثارم بنچوا هم بقا حضرت
و قد بوس بهره مند شوم او از درویش بسبع مبارک رسید فرمودند طلبید درویش آمده پائین پا
ایستاده شد و شکر بجا آورد و گفت الحمد للہ بارز و سه چندین ساله رسیدم و بیدار بجا یون
سعادت اندوختم و از بهانجا رخصت شده رفتم و هر چند تلاش آن درویش کردند بطلب نیامد
همانا که از مردان غیب بود بعد از رفتن آن درویش میر محمد یوسف بجا فط محمد صلاح گفتند که علامات
نزع هیچ ظاہری نشود و اگر شود نصف شب یا آخر شب خواهد شد این سخن بسبع حضرت رسید و از
چهره شریف لایح شد که این حرف خوش نیامد فی القوی بجا نسبت فقیر نگاه کرده فرمودند آب بیار فقیر
آب حاضر کرد چند جرمه زد و ق تمام نوشید بجا فرمودند قبل از قبول رقیه دست مبارک زیر رخسار
فائض الانوار گذاشتند اضطجاع فرمودند بعد از آن دست از زیر رخساره بر آورده دست دوم
بجاسن شریف فرود آوردند و باز بجا دستور مستقیل قبله بودند سید علام حن و دیگر اعتراف بجا بیاب
حضرت اخلاص تمام داشتند حاضر بودند و از ان شام شروع کرد حضرت جواب هر کلمه
بفصاحت تمام مطابق حدیث گفتند چون با تمام رسید حضرت فرمودند لا اله الا الله و پر اب
اتمام این کلمه کار تمام شد و بجا بحق تسلیم نمودند انا لله وانا الیه راجعون و این مقدمه و اول
شام شب چهارشنبه پنجم شرب حباب المریح سینه کینار و صد و میت و شش بھری رود
و جمیع حضار مجلس مشاہدہ نمودند۔

تتمہ احوال حضرت ایشان حاجی عاشور میگفت کہ روزے حضرت حافظ قاسم فرمودند
یعنی حضرت شاہ مسافر برائے ماضیافت میکنی گفت بجان فرمودند گفتہ سن عمل
میکنی گفت بشوق دل حضرت فرمودند بشوق الہی میکرده باش کہ کردہ تو قبول کرد و حافظ قاسم
بفرزدان خود میگفت کہ ہفتاد بار ضیافت حضرت کردم و ہر بار ہفتاد ہفتاد روپیہ خرچ میشد
صبحے آن دو چند ریش مین می آمد و ہر وقت ہر چہ فرمودہ حضرت خرچ میکردم مضاعفت آن می یافتم
از برکت حضرت۔

نیز از زبانی حاجی عاشور است کہ روزے حافظ قاسم در ماہ رمضان مبارک بخدمت حضرت
آمدہ عرض کرد کہ میخواہم اربعین نشینم اگر حکم شود حضرت فرمودند کہ نعمہ شمارا کہی شنویم ہمان اربعین شہادت
این سودا از خود دور بکنید کہ مامشاق نعمہ شما ایم ہر گاہ ما گوئیم اربعین خواہید نشست حافظ چند دفعہ
مکر عرض نمود شب جمعہ بود حافظ با حضرت افطار کردہ بخانہ خود رفت بعد از نماز عشاء میان حافظ و الہیہ
او گفتگو واقع شد حافظ در غضب آمدہ کوزہ آب کہ در پیش بود برداشتہ بر الہیہ خود پرتافت زن بچہ
رسیدن کوزہ بچہ و حافظ را کسان حاکم شہر گرفتہ در قید ساختند روز سیوم خیر جناب حضرت رسید
فرمودند ما نمی گفتیم اگر بتو بیستہ رو نمایند ظاہر خواہی کرد بایستہ ہما وقت گفتہ میفرستادے و برب
منع کردن اربعین ہمین بود چون نشیندی چنین شکل بر تو افتاد بعدہ خود حضرت رفتہ حافظ را از
قید خلاص کردہ آوردند و لو بہ دادند۔

نیز از زبانی حاجی عاشور است کہ حافظ قاسم میگفت کہ وقت ازین خطاے بوقوع آمد و مرا
در قید کردند این خبر سماع مبارک حضرت رسید از بسکہ برین توجہ ظاہر و باطن داشتند خود حضرت
بخانہ خواجہ عبدالولی تشریف بردند خواجہ از ارے داشت سبب قدم نہ فرمودن حضرت پرسید
فرمودند برائے دیدن شما آمدہ ایم گفت بفرمایند فرمودند حافظ قاسم از ظالمان صادق است
و بنعمہ او ذوق بسیار داریم مردم تہمت در قید کردہ اندیش شما قاضی و کو تو ال می آیند و ما مرد
فقیر سخن مارا چندان قبول ندارند اگر حرف مارا قبول کنی یک کلمہ اورا خلاص گردانید خواجہ

گفت ہرچہ بفرمائید قبول دارم لیکن این حرف را قبول ندارم حضرت سہ چہار دفعہ این سخن مکرر نمودند خواجہ قبول نکرد حضرت فرمودند اے خواجہ ما حافظ قاسم را خلاص کر دیم لیکن ترا ازین آزار خلاص نخواہیم کرد مہتہ نگذشت کہ خواجہ بہمان آزار فوت کرد۔

محمد اسماعیل پس حافظ محمد قاسم میگفت کہ روزے حضرت مرا فرمودند کہ ما میخواہیم بسیر باغ برویم کدام باغ تر و تازہ است عرض کردم کہ حضرت ہمیشہ سیر باغ میکنند لیکن موسم انبہ است اگر برائے خوردن انبہ تشریف از رانی فرمائید مردم از برکت حضرت بقبض خواهند رسید فرمودند کہ برائے خاطر تو عرض کردم کہ رہے نوازش فرمودند کہ ما فقیریم و تو بگل آنجا میرویم نرمی باید گفت ہر گاہ حضرت ارادہ کردند حق تعالیٰ ہمہ سرا انجام خواہد کرد فرمودند برائے خاطر تو روز چہارشنبہ خواہیم رفت چون وعدہ نزدیک رسید حق تعالیٰ چند گاؤں چہل بز و چند گوسفند جوان و چند تن برنج برین فرستاد بجناب حضرت آمدہ عرض کردم فرمودند ہر کہ از تہ دل با خدا تعالیٰ پیوست حق تعالیٰ سرا انجام او میکند۔

نیز محمد اسماعیل ظاہر میکرد کہ روزے در بازار پارچہ چہیٹ سیاہ بوٹہ ریزہ سفید خریدہ بے خود جامہ ساختم و پوشیدہ بخدمت حضرت آمدم پرسیدند این چہیٹ بچند خریدی گفتیم بدو پتہ فرمودند رنگ سیاہ صوفیانہ خوب است برائے ماہم یک تہان بیار شاہ کوچک اشارت کردند حسب الارشاد دور و پیہ آوردہ بدست من داد و روز ویم کوچک رفتم او چہیٹ را از طرف خود خریدہ آوردم دور و پیہ را شاہ کوچک باز دادم فرمودند چرا دور و پیہ را واپس دادی گفتیم میخواہم با خدا سودا کنم فرمودند کہ با خدا سودا میکنی گفتیم بل گفتند قبول کردیم پھر وزیرین معنی نگذشتہ بود کہ وہ تہان چہیٹ از جا بے برین رسید بجناب حضرت آمدم حضرت مرادیدہ پرسیدند کہ تو رسیدی گفتیم رسید فرمودند ہر کہ با خدا از تہ دل سودا میکند زود بخراد میرسد۔

و از جا بے عمارت تہا بقصال حضرت ایشان علیہ الرحمہ و کلبیہ تبرکہ کہ احداث نمودہ اند حوض کبیرہ طولانی مشتمل بر فوارہا است بسجیل جمیل بیگ خان بوجود آمدہ درین مادہ سید غلام علی آزاد بکلمہ

این شئوی انشا کرده اند

خان جوان نجیب المکم خواجہ ابوبہر جلیل الشیم
 داوطلبی جگر خسته را کرد عمارت دل شکسته را
 خلق عیش گل غلبه شمیم تازه کن منزه این نعم
 مقتصد صاحب شان عظیم شاه مسافر بدین تہم
 ریشہ با سر حقیقت ولذ دامن ہمت بدو عالم نشا
 بادشہ سلسلہ نقشبند یک نظرش دہر جہان را
 ساخت بناخان نفع المکا حوض درین تکیہ جنت نشا
 خاصہ این شمشیر شفا علی تشہ آش جگر سلسیل
 سروران قامت نوارہا نورشان جلوہ سیارہا
 آیین جنس سعادت سید در وسط ماہ امام شہید
 گفتن تیاج بود فرض عین گفت خرد نذر امام حسین

ذکر خلفا و یاران حضرت ایشان | خلیفہ اول حضرت ایشان میر محمد اندک از قصبہ واکن از
 یعنی حضرت شاہ مسافر تدریس مضافات بخارا بودند محبت طلب الہی در باطن ایشان
 پیدا شد در طلب پیر کمال از ولایت برآمدہ در تالیف رسیدند میر خور و تالیفی از بزرگان عصر
 در انجا بودند مردم کابل مقتدومرید ایشان بودند و بہادر شاہ پسر عالمگیر بادشاہ کہ در اوقت
 صوبہ دار کابل بود اخلاص تمام با ایشان داشت و کرامات ایشان شہور بود و چند بے بلا ازت
 ایشان گذرانیدند سید فرمودند در ملک دکن بروید کہ نصیبہ شما در انجا است میر نصحت شدہ
 در دکن نجبہ بنیاد رسیدہ و بنجہ دست حضرت ایشان سعادت اندوز گردیدہ را رادتاورڈ
 و فقیر شدند مدتی در ملازمت بودہ مجاز و مخلص شدہ در جہ خلافت از جناب حضرت یافتند
 صاحب حال و صاحب ایشارہ و قلندر مشرب بودند اکثر اعزہ کرام اوضاع و اطوار ایشانرا

بحضرت بابا المکیک پوش نسبت میدادند سالی در نجف بنیاد اسک باران بمرتبه کمال شدت آلاب
و چاههای شهر بمنجه شک شدند تا بجای که مردم شهر از چاه پنج کرده آب بشت تمام می آوردند
روزی حضرت ایشان از حجره بیرون آمده دیدند که خلق آلوده آب بی تصدیح تمام دارند
و خلقه میگویند بخیر مبارک آمده استاده شدند حضرت بجانب میثوبه شریفه فرمودند شما قیود روش
و قد خود را دراز کرده میگردد و بخلق الله تصدیح میگزروش ازین چون سختی به بندهای خدا
رو میداد خاصان حق متوجه شده از سر نهاد و در سیکرند شما دعا عای ولایت دارید و از شما
بپنج کار می نمیشود بر وید متوجه شوید میر محبوب ارشاد حضرت از دست نهرش شده در بنگله
ز قند و چادر بر سر گرفته دراز کشیدند بهر روز و تمام شب و یک بهر از روز دیگر بهمین
حالت بودند نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا و نماز فجر از ایشان فوت شد کبریا با وجود آنکه بهوا
صاف بود قطعه ابرو در آسمان پیداشد و غریب گرفت و باران شدت تمام بارید تا یک
پاس کال کوه و دشت و صحرا آب شد و آلاب شهر آب گردید و در آن زمان که میرزا جبار
باغبان جاری شد و خلاق که از بی ابی در تصدیح بودند متعجب شدند بر سر میدان آلاب
بر کناره ناله جمع آمدند و از غایت سر و شور و غوغا میگردند حضرت در حجره تشنه داشتند بودند
آواز شور اینها شنیده از حجره بیرون آمدند و بجز بیرون آمدن پرسیدند که میرزا جبار که در آنجا
ایشان از دیر روز در خواب رفته اند و نمازها را ایشان فوت شده معلوم نیست که آزار دارند یا
بجواب رفته اند حضرت بهم کنار نزدیک بنگله سپیده بگریختند و آلاب ایشان را دیدند
بست بسته خدمت استاده شدند حضرت فرمودند که

خبر نیست اگر آب بر د عالم را

شما خوا بے کردید که عالم را آب گرفت و خلاق در بیم آنکه بیاوا شهر را آب غرق شود و قیود
تقصیر گویان بخیر شریف استاده شدند حضرت به شما شست تمام داخل حجره شدند میرزا غریبان
پرسیدند که ما چه قدر خوبیدیم ظاهر کرد که از یک پاس روز پراشته تا یک پاس از روز دیگر میرزا را اقصا کرد

این همه از برکات حضرت ایشان بود.

مومن بیگ نام از معتقدان و مخلصان حضرت بود اورا از اصرع و نمودن و زور بوقت پیچ که حضرت در سایه درخت توت نشسته بودند بخدمت آمده بقدم مبارک افتاد و گریه بسیار نمود و التماس کرد که آزار مراد و افرمایند حضرت فرمودند که ما کشتیم که دو کنیم خدا تعالی دو خواهد کرد و او بر یک مبارک افتاد میگرفت درین اثنا میخیزد از خارج دروازه درآمد و نظر حضرت بر میر افتاد بمومن بیگ فرمودند که برو و میر را محکم بگیر که میر از ارتداد و نخواهد کرد مومن بیگ فی الفور روان شده میر را دریافت و سه روز خود را در پیر و پای میر سجد بشت پرسی و پیچید و خواست نمود که آزار مراد و بکیند بگفتند ما کشتیم که دو کنیم جواب داد که تا که آزار مراد و نگنید نخواهم گذاشت اندرین حال رنگ مبارک متغیر شد و شست وضو و با جلال تمام بر پشت مومن بیگ زدند و گفتند که آزارت دور شد بعد از آن قدم میر را گذاشت تا حین حیات آزار صرع عود ننمود.

شاه عبدالعزیز پسر آزار مبتلا بود نماز شاه در این حال بوقت نماز عشا که حضرت تنهاد مسجد شریف داشت بجناب حضرت آمده امتیاده شده عرض کردند که مردمانی که آزار منند میشوند در اینجا آمدند صحت می یابند و من باین آزار مبتلا ام امید دارم که در حق من توبه چه شود که ازین بلا خلاص یابم حضرت از راه موعظت فرمودند که آنچه محبوب می خواهی بدان راضی و شاکر باید بود و بندگی خدا با آزار مبتلایان و شما همین قدر مضطرب ممانتی میکنید صبر در کار است شاه عبدالعزیز همین موعظت قانع شدند و آزار ایشان تا حال باقی است میر محمد صاحب کشف و کرامات بودند و خلق کریم داشتند هر سال در ایام رستای ایشان راجوئی عارض میشد از خود بخیر میشدند و اکثر کوچه و بازار سرو پار بنه میگردیدند و هر جا بنجاسته که بر سر راه افتاده میدیدند و دست خاک ان میزدند و می پوشیدند و در مکتب خانها میسیدند و طفلان یتیم را دوات و قلم و کاغذ و قرآن و کتابها میدادند و بیوا و یتیمها را که در کوچههای بودند بگریه و غم میبردند و هر چه از غیب ایشان میرسید همه را بر غریبان و مسکینان ایشار میکردند و کبار و اهل ترک تارخان بهادر که با ایشان شیر خواره میشد ایشا را بخواه خود طلبیده

پانصد روپیہ گزارانید ایشان ہمہ زہر را در آہ تار سیدن تبکیہ نخرج آوردند و با وجود آن قرضہ ہمارے
مبلغے می شدند و اکثر در عالم ہیوشی برنجواستند و در کیہ میگشتند و میگفتند کہ ہست کہ ہست
را بیک روپیہ بخرد اکثر سے از مخلصان ایشان قیام بخیرت کار سے می وزیدند و موصلاً
محمد سعید بیگ بلوچ کہ جماعت داری تہ اندازان بادشاہ عالمگیر بود از دہ زیادہ بخرستہ بہ اہل
داشت ہر چہ میفرمودند بجا می آورد بعد آنقضایام زمستان کہ بافاقت می آمدند در گوشہ بنگلہ
می نشستند و با تکیہ کلم نمی کردند و در مجالس برابر حضرت می نشستند و بجائے کہ جنس تہ بروجوت
تشریف می بردند میر عہدہ میقتید و حضرت ساحتے ایشان را از خود جدا نمیکردند و دہ دہانے کہ
برای حضرت دہ روپیہ ہندی آوردند بخر و پیہ ہندی میگردانیدند و اگر طعام لذیذ پیش ایشان
میگذاشتند آب در آن می انداختند و می گفتند کہ طریقیہ سنت است و بخوردند۔

خواجہ یادگار خان از اولاد حضرت مخدوم اعظم کہ تقدسے وقت بودند و جمعے کثیر خرید
و مخلص ایشان بودند و اوایل منصب عمدہ داشتند در آخر ترک منصب کردہ نزدیک مسجد
جلیل بیگ خان گوشہ اختیار کردہ نشستند از شنیدن این خبر بادشاہ عالمگیر شش ہزار روپیہ
در سال براسے مدخرج ایشان و تہرار روپیہ براسے خرج ماہ رمضان مبارک مقرر نمود و ہزار
شہر و دیگر امر و اکابر براسے دیدن ایشان می آمدند و ایشان غلامی داشتند جمال میگوید
با تعلق خاطر سے ہم رسانیدند اکثر بخدمت خواجہ میر سید و از براسے خواجہ از جنس آلات چینی
و تحایف دیگر از بازار قرض کردہ آورده میگذاشتند و خواجہ ہم دقت ایشان مہربان بودند و
کہ در صحبت خواجہ بودند خواجہ گفتند کہ میران ہمہ تحفہا کہ میگذاشتند از بہت آن است کہ بفصل
تعلق خاطر دارند خواجہ برآشفقت و گفتند کہ مادر کیہ زخمہ بخنور پیرو او را کہ پاسبانے خواجہ ہم زہر
در تکیہ آمدند و جمعے از مریدان ہمراہ ایشان بودند حضرت خبر آمدن خواجہ شنیدہ استقبال کردہ اور
خواجہ در محفل مسجد درخت توتے بود و در سایہ لوت ایستادہ شدند و از حضرت پرسیدند کہ میفرمود کہ
حضرت فرمودند کہ حاضرست و شاہ کوچک را فرستادہ طلبیدند میر آمدند و نزدیک خواجہ ایستادہ

خواجہ در دست خنصب میگرفتند که پیش ازین هم دیوانگان بودند و گذشت مثل تو دیوانه کس ندیده
نه دیوانه و نه هوشیار ازین قبل هرگاه در دست میگرفتند میر کاکیک خم شده یکدانه توت از زیر دست
پرست خود برداشته در دهن خواجہ انداختند و گفتند خواجہ غصه بشوید توت بخورید بجز واکه میر توت
در دهن خواجہ انداختند خواجہ بے اختیار شده بسم کردند و از غصه و جلالت باز ماندند معذرتها
یا میر کردند و هر دو که همراه خواجہ بودند تعجب شدند و پیرگی میر اعتراف نمودند بعد از آن هر
وقت که میر سخاوت خواجہ میفرمودند خواجہ از دست فاضل مذکور براس میر قهوه می طلبیدند و شربت
طلبیده فاضل میگفتند که تو از دست خود میر بخور! -

غزیه در پیش نقل میکردند که در خاطر هم گذشت که مرتبه خلیفه میر محمود زیاد باشد یا مرتبه خلیفه
عبدالرحیم همان شب در خواب دیدم که زبان بلند بطرف آسمان ایستاده است و من خزیده
خزیده خود را پیاسه زبان رسانیدم دیدم که خلیفه میر محمود بالاس زبان نشسته اند و خلیفه
عبدالرحیم پایان زبان چون بوقت صبح بیدار شدم این خواب بیکه از عزیزان ظاهر کردم آن عزیز
در جواب گفت که بخاطر تو گذشته باشد که مرتبه میر بلند است یا مرتبه خلیفه عبدالرحیم از آن جهت
این خواب تو نمودی قبل از وفات محمد اوزنگ زیب عالمگیر پادشاه خلیفه میر محمود اکثر اوقات
بر زبان می رانند که ما شهید خواهیم شد یا آن میگفتند که شهادتیکه می باشد شمارا که شهید خواهد کرد
ایشان بمبالغه می گفتند که آخر شهید خواهیم شد و حضرت پیر و مرشد هم میفرمودند که میرا شهید خواهد
شد چون پادشاه فوت کرد و محمد اعظم شاه بقصد سلطنت عازم شاهیجهان آباد گردید و محمد کامش پادشاه
بیجا پور و حیدر آباد گردید و بیجا پور بخت نشست خواجہ قلی خان که در رفاقت چنین قلیج خان
عرف نواب نظام الملک بود از حجت بنیاد باراده نوکری کامش بطرف بیجا پور غریبت نمود
و بخرست میر آمده التماس نمود که رفاقت من اختیار نمایند میر قبول کردند میر قرضدار پانصد روپیه
بود خان مذکور قرض ایشان او را گردید و رفتن خود همراه خان مذکور مقرر کرده بوقت عصر در یکایه راه
و تجدید و مشور کرده خانه عصر خواندند و بعد از آن نماز شام از جناب حضرت رخصت خواستند حضرت

میر محمد در اطلبیدہ بیاریکترین طلبیدہ آورد حضرت پاسے مبارک بز زمین فرگذاشته بر جایانی
 نشسته بودند نیز نزدیک قدم مبارک نشستند حضرت هر دو دست خود را دراز کرده بزرگواران
 میکردا شسته فرمودند اسے میر وافر اسے قیامت امید شفاعت از شما داریم و آب از چشم
 مبارک جاری شد میر از خجالت و پاس ادب پشت خود را خم ساختند بجزیکه سر نه زمین رسید و تقصیر
 تقصیر میگفتند و عجز و انحراف ظاہری ساختند ہم برین سوال قریب یک ونیم ساعت یاد و ساعت
 گذشت حضرت بجانب این فقیر نگاه کرده فرمودند کہ سہ رو پیہ براسنے نذر میر یا بکتر یا آورد حضرت
 بدست خود گرفته بمیر گذرانیدند میر فاتحہ خواندہ برخاستند همان وقت آزاد حضرت بر طرف شد و میر
 بجزوہ خود رسیدند و تب بشدت تمام بر میر زور آورد و دواز خودی بخر شدہ شبانہ وزیر بچہ بودند بر یک
 روز حضرت دو دفعہ سہ دفعہ ہر روز بر اسے دیدن میر شریفی می آوردند وزیر چہارم آزاد میر ہم
 بر طرف شد وصحت کامل یافتند اکثر عزیزان صاحب وقت کہ در آن وقت بودند میگفتند کہ این
 بار گرانے بود کہ میر برداشتند۔

میرزا محمد امین نقل میکند کہ روز کے کتابے از خواجہ عبدالرحیم گم شد میر محمد یوسف فرزند خوا
 حضرت واعزہ دیگر بر اسے یافتن کتاب گیر گردان میکند و چند کس را تیر دست گرفت چون بوقت
 بخلافہ محو رسید از غو بایشان گفتند کہ شما ہم دست خود را تیر اندازید ایشان نیز دست خود تیر انداز
 دست ایشان بند گردید ہمہ گفتند کہ کتاب را شما گرفتید یہ سید میر ہم کردہ فرمودند کہ ما کتاب شمارا
 در دیدہ ایم میر ہم فی الفور از جابر خاستند و بیرون دروازہ برآمدند و همان لحظہ بحضور مردم باز گشتند
 و کتاب را از نعل خود برآوردہ خواجہ دادند و حال آنکہ مردم میبیدند کہ در نعل ایشان چہچہ بود این
 معنی باعث صدق اخلاص حاضران گردید۔

خلیفہ عبدالرحیم اصل وطن ایشان از ولایت در شہر ہمنیہ است تولد ایشان در شہر اور
 از دست حضرت رخصت شدہ با والدہ و قبایل بہ لاہور بقتل چندے در انجا ماندند و چہچہ
 ایشان ارادت آوردند باز ایشان را بشارت شد کہ سیاحت نمایند ایشان از لاہور برآمدہ

شہا جہاں آباد رفتہ و بعد چند کے بشیر رفتہ مردم آنجا نیز بخدمت ایشان مرید و مخلص شدند و از آنجا کابل و از کابل بلخ و از بلخ نعتہ الاسلام بخارا رسیدند و بر سر فرار فایض الانوار حضرت شاہ نقشبند کل کشادہ بر سر اربعین نشستند اکثر علماء و فضلا و بزرگ زادگان آنجا بخدمت ایشان ارادت آوردند بادشاہ آنجا و حاجی آقا قاسم نمودند کہ در اینجا سکونت اختیار نمایند خانقاہ بناسازیم و اکثر امر نیز مستعد و مخلص گردیدند چون مامور بودند از آنجا برآمدہ بشہر کولاب حصار رفتند و در بختان آمدند فضیلت پناہ آخوند ملا شفیق سلمہ اللہ کہ از مریدان بانحصاص حضرت ایشان اند و از مخلصان خلیفہ اند و بادشاہ و اکابر بختان مرید مخلص ایشان اند و بختان خانقاہ دارند چندے در آنجا ماندہ باز بلاہور رسیدند آزار استغابہ ہمہ سید تباریخ بہت و ششم ربیع الاول سنہ یکہزار و یکصد و بہشت و ہشت ہجری بر حمت حق پیوستند و در خانقاہ بلاہور حاجی عبدالکریم مدفون شدند مزار ایشان در آنجا مشہور و معروف است۔

میزانہما این بیگ ہمیشہ زادہ خلیفہ عبدالرحیم از زبان والدہ حضرت خلیفہ کہ جدہ مادی میزان نقل میکردند کہ ایشان میگفتند کہ ما پسندائیم و پنج دختر ز پے یکدیگر تولد شدند و از دگاہ کار ساختنی درخواست پس کردیم روزے درویشے سائل بردار آمد والدہ حضرت خلیفہ خیرے باو گذرانیدند درویش گفت این بار خدا تعالی شما را فرزند زنیہ عطا خواہد کرد نیک بخت و بزرگ و صاحب دل خواہد بود احتیاط خواہید کرد کہ زنیہا کہے اورا نزنند و دست بر سرش نہند پس از چندے کہ جاہلہ شدیم در خواب دیدیم کہ آفتاب در غل من در آمدہ جا گرفت فی الحال مضطرب و متحیر بر خاتم و نیز میگفتند کہ تا ایشان در سکم بودند اصلا جو عجلش نہ انتم میل بخور و خواب نہ بود شب در روز در وظایف ذکر و عبادت میگذاشت و سوا آن دل ہیچ چیز راغب نمی شد بعد از آنکہ خلیفہ تولد شدند در ایام رضاعت بغیر از پستان راست ہرگز شیر از پستان چپ نمی خوردند و اصلا پستان عورتے دیگر نمی مکیدند و بعد از آنکہ بہ سن سہ سالگی رسیدند پارچہاے رنگین و مسکافت و کسوت فاخرہ کہ طفلان را پدر و مادری پوشانند ہمہ چند پوشانیدیم پوشیدند و از آغاز دہیم سالگی

که نیکوای که کاهی است از صحرا بر کمری بستند و پنهان قرآن میخوانند و چهار سالگی بحجست تعلیم
 بهم انداختند چنانکه رسم اهل اسلام است ملاک را که همسایه بود طلبیده شد و ظاهر کرد که پیشتر خاتم قرآن
 کرده است قرآن مجید بسیاری تا بخواند چون آوردند خلیفه از اول تا آخر خواندند و در هر دو صلاح
 و عبادت بحدی بودند که تا به سن بیست و دو سال جز بنیهایی نماز و اشغال و ملائمه صلا
 کار دیگر نداشتند و همیشه بیدار بودند و بعد از آنکه نوکر پادشاه شدند با وجود علقه طلبه
 سرگرم کار باطن می بودند و والدۀ ایشان نسبت ایشان جای مقرر کرده بودند ایشان بحجست
 که خدائی از لشکر پادشاه هرگز قصد آمدن بخانه نمی کردند تا آنکه خاله دختر که دختر ابدغوث پدر و
 پرورش کرده بود بوالدۀ خلیفه پیام فرستاد که مراد لشکر پادشاه فتن برآید تلاش یومیۀ ضرور شده
 پس خود را بطلبید که دختر را که خدا کرده بهم ایشان جواب دادند که آمدن پسین بے رخصت
 پادشاه نمی شود سخاوتمند و بدیها بخاک خدا حوا سید کردید و از انجا شمشیر در میان گذاشته نکاح بسته
 بدید خاله دختر از سر عونت گفت که پیشتر ما مگر پادشاه داده است برین گفتن چند روز گذشت
 که پس او که در لشکر بود خبر رسید که بابینا شد و او این گفتن خود را دم و فعل شد و فتن او در لشکر پادشاه
 پر ضرر شد و دختر را همراه شمشیر نکاح بسته بوالدۀ حضرت خلیفه تعلیم نموده خود را بشکر رفت والدۀ
 خلیفه خلیفه نوشتند که ما عروس را در خانه آوردیم اگر شما قبول نمی کنید ما شیر خود را شما نخواهیم شیر
 ناچار حضرت خلیفه از پادشاه رخصت گرفته بخانه آمد و بنابر فرید احتیاط مکر بر رسم اسلام
 و آئین کرام لازم عقد و کابین را بتقدیم رسانیده چند روز اقامت کرده باز بشکر رفتند و ولولۀ
 شوق الهی در دل ایشان جوش زن بود بخاطر رسید که ترک اسباب ظاهر نموده بطریق یاجت
 بخد متبذیر گئی که صاحب کشف و کمال باشد مرید باید شد باین داعیه نوکری پادشاه گذاشته
 باو رنگ آباد آمدند و هر چه داشتند بوالدۀ و اهل بیۀ خود داده از ایشان رخصت گرفتن چون در
 ایام طفولیت بملازمت حضرت ایشان سعادت اندوخته بودند و نصیب ایشان در آن
 چنانچه یاد می نمود نسبت حضرت ایشان رسید و اراوت و خرقه پوشی بخش اندوخته شدند

نیز میزانی گفتند در زمانے کہ حاجی عبدالکریم برادر خلیفہ عبدالرحیم بنو کری بادشاہ عالمگیر دہلی بیٹے متعلقہ قصہ مرج سکونت داشتند جذبہ محبت الہی دامگیر ضمیر ایشان گردید بمقتضا استیلاے شوق و شغف عائبانہ روئے ارادت بجناب حضرت آورده رجوع دل بحضور لامع النور کردند مآلکہ حسن عقیدت ایشان بضمیر حضرت جلوه نمود بمقتضا فیض و کرم عمیم کہ خاصان بارگاہ بزرگوار بر ہم کس از دور و نزدیک مبذول است مکنہ چند از دقائق اسرار حقیقت و خواص آداب طریقت و ذکر و طاعت ترتیب دادہ بخلیفہ عبدالرحیم حوالہ کردہ ارشاد فرمودند کہ رفتہ بحاجی عبدالکریم تلقین نمایند حاجی بخواہر ابدار معانی آن دامن دل را مالامال کنج مراد ساخته مدت دو سال مشغول کسب سعادت بودند و با وجود علائق دنیا دست در کار و دل بایا می داشتند و صفحہ دل را بنقش ارادت و انقیاد حضرت مرقم و نقش میداشتند

گرد و رم از تو نقش تو ام در نظر است   دلش تست دولت من این قدر است
آخر الامر ولولہ شوق بر سر خوش و خوش آمدہ بے اختیار بران آورد کہ اسپ و گاؤ و آنچه از اسباب تعلق با خود داشتند ہمہ را صرف فقر کردہ و پارہ بخوشان واقربا بنحیدہ و بلا زنت حضرت رسیدہ بعبادت مریدی و خرقہ پوشی کامیاب دارین گردیدند و سر رشته تعلق دنیا و ما فیہا از خود منقطع ساختہ بخیال شاد حق پیوستند میز را میگفتند کہ حاجی مدت سہ سال در ملازمت حضرت فیض اندوز بودند دین آنا سر انجام کار طوی بندہ پیش آمد شبے کہ مجلس خانہ بدی بود حضرت بحاجی و جمیع دیگر از فقرا ارشاد کردند کہ رفتہ در اہتمام شریک شوید حاجی در دل خود گذرانند کہ من از کار ہاے دنیا فراغت دارم و حضرت چنین میفرمایند بعد از آنکہ حاجی مجلس آمدند ہنگامہ شادی و نشاط گرم بود و قوالان بترا نہ این بیت کہ از لسان النیب خواجہ حافظ شیرازی است مترجم بودند

خیال روئے تو در ہر طریق ہمہ ماست   نیم موی تو یونہ جان آگہ ماست
حضرت حاجی و رفقاے ایشان را با استماع این زعفریہ دل از دست رفت سبب انقیاد

در وجود و حالت درآمد و جمیع اہل مجلس اراثر صحبت ایشان مانند نقش دیوار از خود محو شدہ بعضی در قیص و بعضی در رقت آمدند تا آخر شب این ہنگامہ گرم بود چون صبح شد و بخدمت حضرت رسیدن آن گاہ دل روشن ضمیر جانب ایشان نگاہ کردہ ارشاد کردند کہ شب عجب شے بود و طر فہ صحبتی بود کہ در ہر آستین افشاندن ہزاران حجاب از پیش نظر برداشتن شد چنانچہ این دو بیت از غزلیہ مصداق این حال است

ما ذوق نئے شب بانہ را میبایم   افسانہ عاشقانہ را میبایم
بے جنبش دست و پا بقیص آید دل   ماسور شش این ترانہ را میبایم

نیز مرزا بیان میکردند کہ حاجی پس از چند سال از خدمت حضرت محض شدہ با والدہ و ہمیشہ خود کہ جدہ مادری و خالہ من می شوند بطواف بیت اللہ رفتند مدت دو سال در آن مکان مبارک اقامت داشتند و کسب کمال معنوی و مستفیض شدند بعدہ بشارت یافتند کہ بہند بر وید مراجعت کردہ بلا از دست حضرت رسیدند حضرت خلیفہ عبدالرحیم فرمودند کہ شما از حاجی پرسید کہ بموجب بشارت آمدہ اید عرض کردند کہ آری چون حاجی قصد رفتن بہ ہندوستان کردند بوالدہ و ہمیشہ گفت کہ بیایید جواب دادند کہ شما مجذوب و دیوانہ اید ما شہر و خلیفہ را گذارشتہ کجا رویم حاجی گفت کہ عنقریب شما ہمراہ خلیفہ در ہندوستان جاے کن خواہم بود خواہید آمد و سکونت در یکجا صورت خواہد بہت حاجی بلا ہور رفتہ اقامت گرفتند چند روزی گذشت کہ بادشاہ عالمگیر یومیہ بنام حضرت خلیفہ در لاہور مقرر نمود و ایشان مع والدہ و ہمیشہ نزد حاجی رفتہ باہم در یکجا میبودند نیز میرزا ظاہر میگردند کہ حضرت حاجی دستے کہ غریمت ہندوستان کردند میفرمودند کہ بادشاہ در ہندوستان است و حال آنکہ بادشاہ عالمگیر بہ تہجیر قلعہ ستارہ مقید بود و بن بھرت حاجی گفتم کہ بادشاہ در کن است و حضرت چنین میفرمایند جواب دادند کہ من در واقعہ دیدہ ام کہ حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ مسافر رنجتہ نشسته اند و از یک طرف بہادشاہ و از طرف دیگر محمد اعظم شاہ پسران بادشاہ عالمگیر در خدمت شریف آمدند

و حضرت ایشان بهادر شاه را خواندند و محمد اعظم شاه ارانند بعد از هفت سال بادشاه عالمگیر وفات یافت و محمد اعظم شاه اردکن و بهادر شاه از کابل به هندوستان رسیده با هم جنگ کردند و محمد اعظم شاه کشته شد و بهادر شاه بر تخت نشست و نیز میرزا میگفتند که در ایامی که حضرت حاجی بیک رفته و والده و همشیره ایشان در شهر یعنی شهر که اقامت داشتند و حاجی خود در حرم مقدس سکو و زیند و حضرت خلیفه در اورنگ آباد بمحض و حضرت ایشان در اربعین نشسته بودند و آن ایام بمطابق نوکری بادشاه براس محاصره قلعه سمرقند آتش خان تعیینات شد و روزی که بامردم قلعه جنگ عظیم در میان آمد شخصی از طرف غنیمت بدوق بجانب من راست کرده میخواست که برآید و یکی از رفقا ما این را دیده باز و سر را بدست گرفته به تحویل تمام بسوے خود کشید و گفت خبردار باش حرف مقابل تو بدوق راست کرده است گوی بدوق که مقابل سینه من است بسبب حرکت مکانی تجاوز کرده بر بازو من رسید اگر چه زخم بدوق بر بازو من رسید لیکن بخیر گذشت و در آن ساعت حضرت خلیفه در اقبیه بودند با فاقه آمده گفتند که الحمد للہ بخیر گذشت یاران از حقیقت این معنی پرسیدند فرمودند که مادر واقعه دیدیم که جمعی کثیر از هر چهار طرف بر سر محمد امین بیگ غلو کرده اند و قیر و تفنگ میزنند و مایهت محافظت هر دو دست و بازو خود را در او حلقه بستیم چون بوقت حلقه بستن دست ما قدری لرزه نموده از هم جدا شده بودند اندک چشم زخمی رسید لیکن خیر شد و حضرت حاجی نیز همان وقت از حرم مقدس برآمده نزد والده خود آمده گفتند که بشکر آنه خیریت محمد امین بیگ ندرے براه خدا بید ایشان استفسار کیفیت نمودند آنچه گذشته بود بیان کردند و خاله من خیرات و صدقات بفقرا دادند و وقتی که بخیریت حضرت خلیفه و حاجی رسیدیم همان روز و شهر و ساعتی که بر من آن حال و داده بودند و یاران بهر وجه اظهار خلیفه و حاجی نوشته نگاه داشته بودند نشان دادند -

حاجی عبدالکریم برادر خور و خلیفه عبدالرحیم صاحب تجرید و تفرید و از خلق گریزان بودند و ریاضات شایسته از ایشان بوجود آمده و بامردم اختلاط نمی کردند بلکه با والده و خواهران خود گاه

ملاقات میگردند و اکثر کوچهها و بیابانها و در فرار فایض الانوار حضرت شاه برهان الدین اولیاء
 باتفاق شاه عرب میرفتند و بعد از آنکه از خدمت حضرت منحل شده بزیارت حرمین شریفین
 با همشیره کلان خود رفتند چند روزی در آنجا بودند و باز آمدند روزی که خبر آمدن ایشان از مکه معظمه
 بجناب حضرت رسید خلیفه محمد سعید و عزیزان دیگر را فرمودند که حاجی عبدالکریم حاجی شده می آیند
 وقت سه پهری بود که خلیفه خواجه محمد سعید و شاه قلندر و حاجی عارف و جمعی از یاران با استقبال
 ایشان برآمدند و این کمترین نیر همراه بود چون از عیدگاه بیرون رفتند و حاجی پیداشدند خلیفه خوا
 محمد سعید و یاران ایشان را چون قدری استراحت کردند در میان ماند حاجی برائے تعظیم خلیفه کفش از پای
 خود برآوردند و خلیفه خواجه محمد سعید پیشتر رفتند قریب ده گز زمین در میان مانده بود که ایشان
 هم از برائے ادب کفش از پای خود برآوردند و نزدیک رسیده با هم معاقله تادیری کردند و برگشتند
 و عزیزان نیز گریه کردند و بعد از ملاقات بخدمت حضرت رسیدند و حاجی عبدالکریم بر قدم مبارک
 افتاده میگریست هر چند حضرت دلاسا میدادند تسکین خاطر حاجی نمی شد بعد مدت سه روزه
 را از قدم خود برداشتند و حاجی تادیری گریان بودند بعد از آن بخدمت والده خود رسیده ملاک
 کردند و قریب دو اوزه روز در خدمت حضرت ماند بعد از آن روزی درون شهر پیچید
 که در غل پوره است رفته نشستن و اراده رفتن بجانب هندوستان مصمم کردند این خبر جمیع مبارک
 حضرت رسید خلیفه عبدالرحیم برادر کلان ایشان فرمودند که حاجی اراده رفتن هندوستان کرده اند
 اگر چه کار ایشان با تمام رسیده است لیکن قدری جذب در ایشان باقی مانده است اگر چه
 درینجا می بودند بفضل الهی انهم بر طرف میشد و اگر قصد رفتن ایشان بموجب بشارت است چه
 مصافقه خلیفه از حاجی پرسیدند حاجی عرض کرده فرستادند که مرا از جناب سرور کائنات علی اند عاده العجبه
 و سلم بشارت است که بیهند بر وید این ماجرا را خلیفه عبدالرحیم بجناب حضرت آمده مگر عرض کردند حضرت
 فرمودند که هرگاه که از جناب سرور کائنات منحل شده باشند رخصت ما هم همین است بروند و خانه
 خوانند و عصاره ایشان بدست خلیفه فرستادند و حاجی از جناب حضرت رخصت شده

بشا پیر جهان آباد و از انجا بلاہور و از لاہور کشمیر رفتہ ارادہ کابل نمودند و در کجرات شاہ دولار رسیدند
 در انجا ایشان را از ازار پامائش شد قصد کابل موقوف کردند و متوجہ بجناب ارواح طیبہ شدند
 در ان توجہ بشارت شد کہ بلاہور بروید و ہما نجا سکونت اختیار کنید ایشان برگشتہ بلاہور آمدند و چنگ
 در انجا در گوشہ بقعہ وفاتہ گذرانیدند محمد شفیع خان نام امیر سے بخدمت ایشان اخلاص آورد
 و مسجد سے و خانقاہ سے برائے ایشان بنا کرد ایشان ہرگز نجانہ بیچ کسے از اہل دول ہی رفتند
 و بتوکل بسری بردند صوبہ دار لاہور و اکثر امرا بخدمت ایشان آمد و رفت داشتند و اکثر سے از
 مردم شہر مرید مخلص شدند و ایشان تامل اختیار کردند و عاجزہ از ایشان ماند بعد آن وقت
 ایشان باختر رسید و از ارتقوہ روداد ششم جمادی الاول سنہ یکہزار و سی و ہشت رحلت نمودند
 قبر ایشان نزدیک قبر خلیفہ عبدالرحیم واقع است نیز ارویتہا بہما والدہ و شہیر خلیفہ عبدالرحیم
 صاحب شغل بودند اکثر سے حضرت نجائے ایشان تشریف می بردند ایشان احوال باطنی خود ہا
 بعض میرسانیدند و انجا حضرت ارشاد میشد بآن مشغول می شدند و قے کہ خلیفہ عبدالرحیم با والد
 و ہمیشہ ارادہ رفتن بلاہور کردند ہمیشہ کلان ایشان از ہجرت بینگی کہ در دست حضرت
 داشتند رفتن آنجا قبول نکردند بخدمت ماند و والدہ و خواہران دیگر ہمراہ شہر ہا می آمدند
 و پیش از خلیفہ بیک روز روانہ شدند و حضرت از راہ عاطفت بوداع ایشان تشریف برد
 و قے کہ ایشان بر پہل سوار شدند و از جناب حضرت رخصت خواستند حضرت از زبان مبارک
 خود اذان خواندند و ابیدہ گردیدند و وداع فرمودند و فرزد ویم کہ خلیفہ از برائے رخصت بخدمت
 آمدند حضرت از راہ تفصل دستا یکہ بر سر داشتند بر سر خلیفہ گذاشتند و چکانے کہ از موس شتر از
 تبرکات حضرت آخوند ملا میر تشریف کچکانے کہ فرزندان ایشان بخوش خبر خان در وقت آمدن
 بہند داده بودند و همان مذکور خواجہ عرب شاہ داماد خود داده بود و خواجہ عرب شاہ کہ در وقت
 بود بطریق نیاز بجناب حضرت گذرانیدہ بود و حضرت تبرکات گاہی بر بدن مبارک خود می پوشیدند
 آن کچکانے را نیز بخلیفہ عنایت نمودہ حصص فرمودند و خلیفہ از خدمت تشریف اجازت یافتہ ای ہا شد

میرسلطان نام غریزے از شہر خطہ سید و فاضل و قرائض بودند ایشان را داعیہ خدا طلبی پیدا شد ہمہ جا درویشے و گوشہ نشینے و مجذوبے می شنیدند پیش او میرفتند و آنچه از اذکاری فرمود بجد تمام بآن مشغول میشدند و بفرمودہ اکثر بزرگان اعتکاف دہہ و اربعین می نشستند لیکن کثایتے در بطن رونمیدادنا امید شدہ در شاہجہان آباد بخدمت خلیفہ خواجہ محمد سعید رسیدند مدتے در ملازمت ایشان بودند کہ شیشہ نیاقتند آخر کار بیاگ بلبند بر زبان راندند کہ مدتے است کہ من دست بدامن فقر آردہ ام و بخدمت اہل طریق از قادیہ و چشتیہ و سہروردیہ و غیر آن رسیدم از ہیچ جا بہرہ نیاقتم یا از سبب قساوت قلب من است یا در غریزان وقت اثرے نیست این سخن میر بسبح خلیفہ عبدالرحیم رسید فرمودند کہ عالم از خاصان حق خالی نیست و دوستان خدا ہمہ جا وہمہ وقت موجود اند شما سگوئید کہ ما از جمیع طرق خیر یافتیم کہ ہم نرسیدہ روز با ما باشید اگر فتح باطن شود معتقد این طایفہ گردید و الاختیار اید میرسلطان قبول نموده در خدمت ماندند اکثر غریزان کہ در آن مجلس حاضر بودند نقل میکردند کہ خلیفہ متوجہ احوال میرسلطان شدند و سہروردیہ فروردین شتا نگذشتہ بود کہ میرسلطان بیہوش شدند و دستار از سر ایشان پرید و مدتے بیہوش در صحبت خلیفہ افتادہ بودند بعد از آن با قیامت آمدند و بخدمت خلیفہ ارادت آوردند و چندے بخدمت ماندند و اعتکاف اربعین نشستند و کمال رسیدند و معتقد این خانوادہ عالیہ گردیدند بعد از آن از خدمت خلیفہ بخدمت شدند الحال در کتب مشہور و معروف اند و اکثرے از فقہ اہل کمال کہ در اینجا میرند ایشان بجان و دل خبر گیری و احوال پرسی میانیند و بیشترے از مردم انجام میداد ایشان ہستند۔

حافظ محمد عبد اللہ کہ حکیم و قرائض و صاحب تقوی و ورع اند نقل میکردند کہ روزے در مسجد ملا عاصم کہ نزدیک بازارہ بہر کل است برائے نماز عصر رقتہ بودم خلیفہ عبدالرحیم نیز برائے نماز عصر وارد شدند و دون یکسہ گفت برائے نماز نزدیک بخلیفہ ایستادہ شدم در خاطر من گذشت کہ براہل اللہ آنچه در خاطر میگذرد و مکشوف میشودی بایکہ دفع خواطر از خود بکنم چنانچہ دین نماز

برای دفع خواطر خود متوجه شدم غانچه‌ها را گانه را بخطر تمام بے خطر خواندم و بعد فراغ نماز
و خواندن فاتحه خلیفه برخاستند و من برای مشایعت ایشان تا کن رسیده آمدم بطریق
نگاه کرده فرمودند که شما شنیدید که حضرت خواجہ بزرگ قدس سرہ فرموده اند کہ نماز با خطر ہم جایز
نیست و بے خطر ہم ارزشین این حرف بر من یقین شد کہ اہل اللہ بر احوال دیگرے اطلاع
دارند۔

ذکر خلیفہ خواجہ محمد سعید | بزرگان ایشان از ولایت ماوراء النہر اند و تولد ایشان در
شہر طہ از مضائق است تعانی ایشان خواجہ محمد محسن مقرب و مخصوص محمد بیکرت
پسر پادشاہزادہ محمد اعظم شاہ بود ایشان از تعانی خود جدا شدہ دلشکریاد شاہ محمد عالمگیر رسید
نوکر پادشاہ شدند وصیت بزرگی حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان شنیدہ ترک منصب
و تعلقات نمودہ بخدمت حضرت آمدہ مرید شدند و خرقہ پوشیدند و ریاضات شاقہ کشیدند
و ہمیشہ در خدمت حضرت کتب تصوف و مسائل فقیہیہ میخواندند و امامت و خطابت میکردند
و در وقت امامت کلام اللہ میخواندند و در معانی آن فکر و تدبیر می نمودند و مثل ہی کہ در دریا بنشیند
و جنبش می داند و اکثر اوقات در روز پانزدہ روز بقاء میکند و اینند و اصلاً در چہرہ ایشان تغیرے
راہی یافت بلکہ چہرہ مثل لعل می درخشید و خلیفہ عبد الرحیم واقعہ احوال ایشان بودند بخانہ خود
می بردند و والدہ خلیفہ او باجی تیار می نمودند و خلیفہ بدست خود در دہن ایشان می انداختند
و میفرمودند کہ بخورید ایشان تناول می نمودند و باز بخدمت حضرت حاضر میشدند ہمہ بر این امر
و تجربہ بدستے بسر بردند بعد از آن از خدمت حضرت محض شدہ بکہ مظلہ رفتہ شرف حج و زیارت
مدینہ منورہ حاصل نمودہ باز بخدمت حضرت آمدند و چندے در خدمت ماندہ از جناب حضرت
خلافت یافتند و رخصت گرفتہ بشاہچہان آباد رفتہ و محل پورہ برکن رہنہر سکونت اختیار نمودند
خواجہ سرے پادشاہ در خدمت ارادت آورد و سجد و غافقا پس بنام خود ہدایت اللہ خان پسر
عنایت اللہ خان دیوان پادشاہی و جمعی از ارکان شہر مرید مجلس شدند و نیز ایشان

تا بل اختیار نمودند حق سبحانه فرزندے خواجہ ولی نام عطا کرد و بعد ایشان باقی ماند چون جهاندار
 پسر کلان بہادر شاہ بادشاہ بعد فوت پدر بر تخت سلطنت نشست و محمد فرخ سیر سپہ
 فرزند بادشاہ نہادہ محراب غلام شاہ کہ در بنگالہ بود با وجود پیریشانی کہ محتاج بقوت بود بقصد سلطنت
 بہ اکبر آباد رسید و کرائش با وجود فقر و فاقہ رفاقتش اختیار کردند بہانہ ارشاد تا ایک لک سوار
 و سواران عمدہ شہل ذوالفقار خان بہادر و غیرہ و سایر لوازم بادشاہی ارشاد بہمان آباد بفرستاد
 محمد فرخ سیر سپہ را مدخل بیک خان و غیرہ عزیزان نقل میکردند کہ ما برائے نصرت و محبت
 خلیفہ خواجہ محمد سعید رفقیم و التماس فاتحہ کردیم ایشان فاتحہ خواندہ فرمودند کہ در نظر ما چنین نماید
 کہ پادشاہ شاہ بہر محبت خواهد یافت و سلطنت نصیب محمد فرخ سیر خواهد شد با وجود آنکہ ما جمیع
 کثیر بودیم ایشان چنین فرمودند ما ہمہ تعجب ماندم کہ تا آنکہ بادشاہ بمقابلہ محمد فرخ سیر رسید و از
 طرفین جنگ بمیان آمد یکمتر تہ فوج بادشاہ شکست خورد و بادشاہ گرختہ بدہلی آمد و محمد فرخ سیر
 تعاقب کردہ بادشاہ را دستگیر نمودہ قتل رسانید و بر تخت نشست این مضمی باعث از دیار
 مریدان و مخلصان ایشان گردید و بعد چندے ایشانرا بشارت شد کہ شما بجانب کثیر میروید
 بموجب اشارت در انجا رفتند و چند روزے زندہ ماندند اکثرے از علما و فضلا آنجا بخت
 ایشان ارادت آوردند و در ہانجا وفات یافتند و از جملہ سوداگران کثیر گروہے کہ بہ شیخان معروف
 در خدمت خلیفہ اخلاص تمام داشتند ایشانرا در باغ خود مدفون ساختند قبر ایشان مشہور
 و معروف است۔

حافظ محمد عبداللہ نقل میکند کہ روزے پنجہرست حضرت آدم و اب نالہ طغیان داشت
 در میان نالہ پشتمہ بلند میبود ساعتی بالاے آن پشتمہ ششم مشغولی داشتیم و بسبب جریان
 آب ذوق و شوقے در باطن خود یافتیم و بہمان ذوق و شوق داخل تکیہ شدیم و حضرت در حجرہ
 تشریف داشتند و من نزد خواجہ محمد سعید آدم خواجہ از برائے وضو استیہا بر زردہ بود و در ایشان
 سلام کردم ایشان بطرف من نگاہ کردہ بوسے شمیدند و بطرف چندے از یاران کہ در صحبت

ایشان تربیت می یافتند نگاه کرده بسم کنان پرسیدند که این بواز کجای آید چون که در میان ایشان بود بطرف من دیده گفت که در یک حال بنده شده مانده خوب نیست این معنی باعث از یاد اعتقاد بخدمت خلیفه گردید خلیفه از شاه جهان آباد عریضه که بخدمت پیر و مرشد ارسال داشته بودند و حضرت بدست مبارک جواب آن رسیده فرمود نقل آن جواب در ضمن احوال حضرت ایشان نوشته شده و نقل خطی که خواجه محمد سعید باین تقریر نوشته بودند و فی الحقیقت عرض داشته بود که بجناب حضرت ایشان کرده بودند رسوده مضمون آن خط این بود در شاه جهان آباد منزل پوره خلیفه پیا شد که مسجد و خانقاه بنا کرده و چند از طالبان هم جمع شده اند و نیزه و افضلیت پناه سیادت دستگاه سیداله و بیاتاد و اب محمد یار خان صوبه دار شاه جهان آباد آمده دارادت داخل شده و مشغول گشته اند لیکن لشکری در باطن سید روداده عرض داشت ایشان از نظر مبارک گذرانید جواب حاصل ساخته فرستاده استی -

شاه تراب نقل میگردند که حاجی صادق شهب جمع بخدمت خواجه محمد سعید میرفتند و لاجپا شب میگردند شبی من خوابیده بودم حاجی مرا آواز بلند گفتند که بیدار شو من در جواب گفتم که من خوابیده بسیار است ایشان گفتند که بیدار شو دولت بر خیز من قبول نکردم باز فرمودند که بیدار شو بر خیز چون ایشان مکرر فرمودند بر خاستم و بر کنار نه و وضو ساختم و دو رکعت سکر وضو گذاوردم و خواجه محمد سعید و حاجی مراقب نشسته بودند من نیز عقب ایشان پیش اگند نه ششم ساعتی گشته باشد که بخیمه مرار و داد و تمام عالم در نظرم صاف و نورانی ظاهر شد و ملاوت آن از نصف تا دم صبح در خود می یافتم بعد از آنکه خواجه بعد از نماز اشراق بجزیره خود تشریف بردن پیش رفته سلام کردم و در خدمت ایشان ششم حاجی هم حاضر بودند خواجه بجانب من نگاه کرده تبسم نمودند و فرمودند که خبری معلوم شد دیدیم عرض کردم تقصیر باز فرمودند شاکس خوب هستی لیکن از احوال خود خبر ندارید و پر تو صحبت ایشان درین اثر کرده

حاجی محمد مراد نقل میگردند که من خورد سال بودم روزی در خدمت خواجه محمد سعید رفتم

و محمد تقی نام طفلی دیگر هم در خدمت ایشان نشسته بود بجانب محمد تقی انگاسه کزنده فرمودند که شما
 زنده از خانه خود خبر بگیرید محمد تقی بجانۀ خود رفت و منتهای خانه بجانۀ اقر با تقریب مهمانی رفته بود
 و کینه که در خانه بود شاید در خواب رفته بود و زنده در خانه درآمده ظروف مسی را جمع کرده و خوا
 که برود همین حال محمد تقی رسید و زنده دستگیر نموده و شلق کرده بخدمت خواجه آورد و خواجه فرمودند شما
 مال خود را بقتید و در اینکندارید محمد تقی بخدمت در آمد و ازین حنی من باوصف آنکه طفل بودم از آن وقت
 تا حال سر رشته بندگی و اخلاص در جناب حضرت خواجه در دل من هست الحمد لله علی ذلک -

شاه قلندر شهید وطن ایشان شاه قلی برخاکه دیده است از مصافات قندر متعلق
 ام السبلانج والد ایشان از طبقه اولیا و قریحان بودند و صغیر سن والد ایشان وفات یافت ایشان
 در دوازده سالگی از خانه برآمده در یکی از مدرسه های قندر کسب علم مشغول شدند و خود
 میفرمودند که ملا داشتیم خواجه شاه طالب خان نام در علم ظاهر و باطن صاحب کمال شایسته
 ایشان رسیدیم و ایشان در حجره خود تشریف داشتند و دوازده حجره را فراموش کرده الف و اری کشته
 داشته بودند بآهستگی از بیرون دروازه نظر کردیم مستقبل قبله نشسته کتابی در دست داشته
 مطالع میگردید و کتاب را بر زمین گذاشته مشغول بر سینه خود میزدند و بار کتاب را میخواندند
 و باز بر زمین میگذاشتند و سینه خود را میزدند و اشک از چشمان جاری بود و هاتوقت در حجره
 رفیق ایشان کتاب را از دست گذاشته متوجه ما شدند پرسیدیم که حضرت درین کتاب چه نوشته اند
 فرمودند طفلی شما را این چه کار باز عرض کردم که میخواهم که استفاده حاصل کنم فرمودند که درین کتاب
 علم معرفت حق تعالی نوشته اند و ما عمل بر آن نکردیم و بهر اوموس گذرانیدیم و عمر عزیز را را ایگان
 از دست دادیم بجز آنکه این حرف از زبان ایشان برآمد و زنده در دل ما پیدا شد بخاطر ما رسید
 علم که علم شناخت حق باشد چه مطلب کنیم از آن روز طلب حق و انگیزه شد شبها از بام خانه خود
 راحی انداختیم و در آن نزدیکی مسجد بود آب جاری داشت آنجا رفته وضو میگردیم و در کسرت
 شکر وضو گذارده مستقبل قبله می نشستیم چون صبح نزدیک میرسد از بهمان راه بجانۀ می آمدیم و در جا

خواب خود خواب میفهمم مدتی بزمین دستور گزشت تغائی خیر یافتند که شہاد خانہ نمی باشد
تو ہم کردند کہ مبادا بجای نابایت میرفتہ باشد کہ ان خود را تعیین کردند کہ تحقیق نمایند کہ کجا میروند
و آنہا بعد تحقیق اظهار کردند کہ شہاد مسجدی باشد تغائی مراد خلوت طلبیہ فرمودند کہ شما
خورد سال اید و جاسے مرید شدہ اید و شب بیداری بطور خود میکنند مبادا جنون پیداشود
درہان ایام جمعہ از خرقہ پوشان سیاح در دیہ ما وارد شدند ذکر جہر میکردند و از شنیدن بر ما حالتی
روداد و جدست ایشان نشستم بزرگہا و کرامتہاے حضرت بابا پلنگ پوش بیان میکرد و محبت
حضرت در دل ما جا گرفت تا آنکہ شبے جمال مبارک حضرت را در خواب دیدیم و درہان خواب
و راضی را بطور ارشاد کردند بعد بیدار شدند صورت مبارک حضرت و خیال خاطر ما ماند تلق
و اضطراب شوق صحبت شریف در تریاید بود فقرا عرض کردند کہ من آرزوے ملازمت
حضرت دارم ہر گاہ روانہ آنجانب شویم ہر اطلاع دہمید کہ ہمراہی شمار ہی شویم فقرا فرمودند کہ آقا
شما کہ راضی شوم در روزے بوقت صبح خبر یافتیم کہ فقرا بطرف ہندوستان رفتند و ما بے طاقت
شدہ دیوانہ وار بدنیال آنہار روانہ شدیم بعد از چند روز فقرا در خوردیم فقرا گفتند کہ حضرت
در ملک دکن تشریف دارند و شما خورد سال اید این مسافت دور و دراز طے کردن از شما محال
ما این جہت رو دادار تصدیع شما شدیم و حالاکہ آمدیدار صحبت ماجدا شویم برفاقت فقرا
بجابل رسیدیم خارج دروازہ شہر تکیہ فقیرے تفسی شای اندی واقع است جاسے سیرا
و خوش ہوا است فقرا در آنجا فرود آمدند و ہر روز ہمہ براسے سیر بجانب شہر میرفتند و ما جاک
اتماست فقرا آب زہدہ میرفتیم و ظروف را پر آب کردہ میگذاشتیم تا آنکہ فقرا ہمین محل را
آخر روز فقرا می آمدند ہر کلام از راہ صحبت براسے ماسے یا میوہ دیگری آوردند و وقت شب
ہر یکے رو بہ روی خود شمع روشن میکردند و قریب ہفتاد کس بودند ظرفہ روشنی شمع و بیشہ بعد از آنکہ
ہمہ بجایاے خود آمدہ قرار میگرفتند ما زبراسے گدائی می برآمدیم و خیرے کہ حق تعالی میفرسانید
نزد فقرا میگذاشتیم و تقسیم میکردیم و خود ہم موافق حصہ میخوردیم و رابطہ کہ حضرت در خواب فرمودند

همیشه آن شغولی داشتیم و ساعتی فراموش نمی شد بدین طریق مدت ششماه در کابل گذشت
 و اشتیاق پاپوس حضرت علی بنی تمام نمود شاه خاکی و شاه شیدا و شاه باقی و غیر ایشان سه
 چهار کس از صحبت جدا شده روانه بسوی خدمت حضرت شدند مانیز همراه ایشان راهی
 شدیم شاه خاکی و شاه شیدا که الحال در بلده شاهجهان آباد در مدرسه نواب غازی الدین خان
 سکونت دارند بنام حضرت خرقه باده دادند و ما زودل و جان خدمت اینها میگردیم و سرور و کفایتی
 کرده هر چه خدا میداد در خدمت ایشان می آوردیم و اینها با وجود این خدمت بغیر از شایسته و شایسته
 اصلاً با محرت نمیزدند و ما این همه از جانب حق می داشتیم و هیچ نمی گفتیم تا آنکه در مقام روتهاش
 که از قلاع مشهور است رسیدیم و وقت شب بدستور مقرر گردانی برآمدیم و در کوچه های شهر میگردیم
 ناگاه حویلی کلانی بنظر آمد دروازه آتش ویران بود قدم نشین گذاشتیم و در آمدیم دروازه های دیگر
 بنظر درآمد آن هم ویران بود بر سر آن دروازه رسیده خبر گرفتیم معلوم شد که مردم می باشند بطریق
 سلطان صد اگر دیم جواب نداشتیم صدای دویم و سوم کردیم و اینجا هستیم که باز کردیم آواز
 بگوش مار سید که باش خیر می آرم و جهان ساعت شصت قوی میل از درون برآمد یک دست
 چراغ و دست دیگر عصا به باش داشت خیال کردیم که نعمت خوبه بر آید و خوشوقت
 شدیم بجهت آنکه نزدیک مار سید در غصه آمده گفت که مردم قبایل در حویلی می باشند تو چرا تا اینجا
 آمدی گفتیم بیب ویرانی دروازه گمان بردم که کسی نباشد بعد رسیدن اینجا معلوم کردیم که مردم
 می باشند همین جا ایستاده سوال کردیم آن مرد چراغ را بر زمین گذاشته همان عصا که در دست
 داشت بر پشت و پهلوی و سر و روزه ما زد و در شلاق کردن هیچ دریغ نکرد تا مجذبه که بے تاب شدیم
 لیکن هرگز نجاسه در نمیگذاشت و هر چه بگوید که بجا می رسید حالتی و در دے دیگر در باطن می افروزد
 بعد از آن گفت که بروفتیم خوب این قدر شلاق کردید خیر بیدید که بے نوالی آمده ام جواب
 داد که ترا کشتیم رعایت تمام کردم چون بصورت او نظر کردم دیدیم که مغل است درین وقت
 دل بدروا میبازان در دو محنت را از جانب حق دانسته بر شتم و بخدمت قهر آیدیم و ما جبراً

برایشان ظاهر ساختیم بعد از همراه شاه خاکی و شاه شیدا و غیره از قلعه روهتاس که در پیشتر را می رسیدیم
و نوازیر آباد رسیدیم و شب در تنگینه فقیر منزل گرفتیم چون تشنج و دشنام و تعدی ایشان از حد
گذشت بخاطر رسید که اینها با خود مقول کرده اند که خدمت از راه ترس میکنند و هر چه میگوئیم برداشت
نمی نمایند اینها را آگاه باید ساخت که این خدمت از جهت خوف نیست بلکه از راه اسخار و بردباری
است چون بوقت صبح مکرر بتند با بجای خود نشسته ماندیم شاه خاکی و شاه شیدا پرسیدند که چرا
مکرمی بندگی گفتیم که همراه شما می آئیم دشنام و تعدی شما را از راه فقیری برداشت کردیم و شما هرگز
نفهمیدید و قیاس کردید که من از ترس خدمت میکنم من سواے خدا و رسول خدا و بزرگان
دین هرگز پر دایه کس ندارم شما بروید آهسته آهسته تنها خواهم رفت و اگر بخاطر شما قسم دیگر بیا
بلاهور میرودیم و تعدی و دشنام و پیش فقره که آنجا هستند ظالمی می نمایند پس فهمیدیم که ایشان چه
میفرمایند شاه خاکی و شاه شیدا در مطلق آمدند چون دل ما از این نفرت گرفته بود در فاقه ایشان
را ترک کرده ماندیم ایشان رفتند بعد دو روز تنها روانه شدیم و در شاه دره که نزدیک لاهور است
رسیدیم دیدیم که شاه خاکی و شاه شیدا و دیگر حضرات آنجا توقف نموده انتظار مای کشند ما را دیده الحاح
بیار کردند که باتفاق یکدیگر راه رفتن خوب است رفاقت ایشان قبول کردیم و باغ بادشا
که به نولکه موسوم است رسیدیم و در آنجا قریب صد کس از فقر اسکونت داشتند چندین خدمت
آنها کردیم شاه باقی نام فقیر از مردم ترکی مریدے داشت که او هم شاه باقی نام داشت
و مرد غریز و بزرگ بود و سبے روبروے او نشسته بودیم و او نماز عشا خوانده بود و چشم من بچاه
او افتاد دیدم که او نظر بجانب من دارد نگاه خود را با نگاه او بستم تا او تخته که موزن اذان گفت
بخاطر رسیدن من ساعت نماز عشا خواندیم اذان چرا میگوید معلوم شد که مسجد دمیدگاه آن غریز
ما را چنان از خود ربوده بود مدتی در خدمت ایشان ماندیم و خدمت آب طهارت را بجا
آوردیم و بر فاقه ایشان بملتان رسیدیم ایشان در تنگینه شاه طالب که از فقر حضرت
بابا لنگ پوش بودند چندین گزرا نیده متوجه حرین شریفین شدند می خواستیم که همراه ایشان

برویم فرمودند کہ پیرشما صاحب غیرت دیر زوراندا از ایشان می ترسیم شما خود را بخدمت پیر
خود برسانید کہ نصیب پیرشما از ان جناب است مدتی در کتبہ شاہ طالب ماندیم شب بیدار
می بودیم و خواب نمیکردیم شاہ طالب ازین معنی واقف شد نصیحت کرد کہ شما خواب نمکنید
خوب نیست باعث تصدیع خواب شد چون بجناب حضرت رسید ہر پیر فرمودند بران محل نماز
و درین باب بحدث مذکور انشان از جملہ قدما بودند امر انشان را قبول کردہ بقدر یک پاس
و گاہے زیادہ از ان خواب میکردیم و تا رسیدن بکتابان یک لحظہ رابطہ کہ حضرت در خواب اثر
کرده بودند فرو گذاشتیم رفتہ رفتہ عقلتے رو نمود ہر چند کہ سعی میکردیم رابطہ بماندی آمد ازین حجت
مقوم و متالم شدہ بیت حضرت مولوی جامی رابطہ طریق مناجات اکثر میخواندیم

حیران بماند جامی و کم کردہ راہ خویش اینجا مگر رسول خدا را نمون شود
میگفتند کہ در ان حال شبے در واقعہ دیدیم کہ در میان انے افتادہ ایم کہ اثر آبادی در ان لواح
بنظر نمی آید ہمہ ریختن است و دو ہاے ریگ ہر چار طرف مثل کواہے بلند ایتادہ اند و
ما حیران و مضطرب شدہ ہیں بیت راحی خوانیم و گریہ می کنیم و میر ویم گاہ باغے در نہایت سرسبز
و خورمی بنظر آید تماشاے آن باغ مشغول شدیم از پیش جمعی از خرقہ پوشان پیدا شدند
و در میان ایشان بزرگے است بقامت از ہمہ بلند یکے از ہمراہیان ایشان را پرسیدیم
کہ ایشان کیستند گفت شما نمی شناسید حضرت رسول اند صلی اللہ علیہ وسلم بر قدم مبارک اقدام
از راہ نوازش روے مر از خاک برداشتند و شفقت بسیار فرمودند و بخدمت آنحضرت میرید
شدیم میگفتند کہ چون از خواب بیدار شدیم نورے و سرورے در خود یافتیم کہ بشرح راست
نیاید بعد چندے همان شاہ خاکی و اعزہ دیگر کہ ذکر ایشان سابق کردہ شدہ روانہ بجانب حضرت
بابا پلنگ پوش شدند ہمراہ ایشان بشاہچہان آباد رسیدیم تنکبہ شاہ بابا کہ از جملہ جوان بزرگان
عصر بودند و کرامات ایشان مشہور است چندے آقامت کردیم ایشان مہر یا نہیا میفرمودند
روزے شاہ خاکی و شاہ شیدا خواستند کہ از انجا روانہ شوند ایشان فرمودند وقت نماز یک

رسیده است اگر چند ساعه دیگر می بودید خوب می شد قبول نکرده روانه شدند ما هم همراه ایشان
برآمدیم تا مدت دو ماه در شهر شاه جهان آباد تکیه تنگیمی گشتند و از شهر بیرون نتوانستند رفت
و هرگز بخاطر ایشان نرسید که آن بزرگ چه فرموده اند تا آنکه باز تکیه شاه بابا آمدند ایشان بیمار
بودند فرمودند ما بقیتم که چند ساعه در اینجا توقف سازید و سه روز دیگر در اینجا ماند باز بقصد رفتن
که بستند شاه بابا فرمودند معلوم می شود که حضرت بابا پلنگ پوش قدس سره کوشش کرده اند خوب است
بروید و فاتحه خوانده فرمودند که بخدمت حضرت عرض اخلاص ما رسانید و عرض کنید که در حق ما
فاتحه خوانند از خدمت آن بزرگ محض شده همان روز بیرون شهر به محکرومی رفته فرود
آیمیم بعد از روز فقیر آمده ظاهر کرد که شاه بابا وفات یافتند از استماع این خبر نظر آهست
کردند که ما چار و سه روز دیگر نزد ایشان نمانیم از اینجا برفت شاه خاکی و غیره دادند گنگ آباد
به خدمت حضرت بابا شاه مسافر قدس سره رسیده سعادت ملازمت و قدسوس حاصل کرد و چند
باده عازم ملازمت حضرت بابا پلنگ پوش گشتم و حضرت ایشان وقت رخصت سترگی نان
بما عنایت کردند باند که صفتی در گلبرگ که بجناب حضرت باباے کلان رسیدیم چهره مبارک حضرت
بقسمی که در خواب دیده شده بود دیده شد و اول روئے مبارک مثل آفتاب درخشان بنظر آمد
و قد شریف از دور بقسمی بلند نمود که آسمان میرسد و چنانکه رابطه ایشان را مشاهده میکردیم بران
طریق نظر بر جمال ایشان گماشتیم تا آنکه نزدیک رسیدیم و صورت اصلی حضرت نمودار گردید و
واضطرار در دل بقسمی فرو گرفت که طاقت حرف زدن نماند گریان شده بر قدم مبارک
انقادیم حضرت سر ما را بدست مبارک برداشته از یاران دیگر خیره پارسیدند و فرمودند و تکیه
بروید و کم راه او بکنید یاران بجانب تکیه روان شدند و ما نظر بر جمال حضرت دوخته خوشنودان
بودیم فرمودند که شما هم بروید ما نیز بجانب حضرت کردیم پس پاتکیه رفتیم چون پایه از راه رفتیم
در پشت ما نگاه کرده فرمودند که بروید و فقیر را که در خدمت حاضر بود بجانب او متوجه شده فرمودند
که ای صبی و پسرانه تپس که ما بقیتم که تکیه بروید و پسران ما را که تکیه بجانب ما کرده و تکیه رفتند

و این دیوانه قلندرک را بین که هرگز پشت خود را بزرگدانیده و نظر بسوی ما دوخته عقب عقب
میرود تا آنکه حضرت از نظر غایب شدند و با تکیه آمده و صلی را بگوشه گذاشته تیر و نظر شستم
دیوانه هاے دیگر با فقر از فو و شوق میگردند و سخنهای محبت آمیز با هم میگفتند و قریب نماز
شام حضرت از سیر تکیه تشریف آوردند و نظر مبارک بر فقیر بود فقیر از جا بے نشسته بود و در محبت
ایستاده شدم حضرت نشسته بودند و چوکی که حضرت بر آن همیشه می نشستند بطرف آن چوکی اشارت
کرده بفرمودند که بشینید ما از راه ادب ساکت شده ایستاده ماندیم فرمودند شما میگوئیم که بر سر
چوکی بشینید باز از راه ادب ایستاده ماندیم باز فرمودند که نشینید چون سه دفعه امر حضرت شد
بخطا طریقه که مبادا عدم قبول امر بے ادبی باشد تا چار بر چوکی شستم و فی الفور برخاسته ایستاده میگذا
فرمودند که نشینید باز ساعتی نشسته ایستاده شدیم سه دفعه بچین لعل آمد بخاطر رسید که سه مرتبه
حد ادب بود حالا نباید برخاست حضرت فرمودند ما یکبارگی میخواهیم خوب متوقف بروقت
است شاه بدیدر که از خادمان حضرت بود طلبیده فرمودند که ازین قلندرک خبردار باشید و صله
این رازند خود برید ما نزد شاه بدهی بودیم ایشان طعامهاے لذیذ بامیدارند بعد چندے
بخاطر گذشت ما بطلب حق آمده ایم نه از برای نفس پروری بشاه بده گفتیم که این قسم اطعمه
بماند بید شاه بده خصه شدند و بعد از سه چهار روز سوختهاے ته دیک میدادند و همیشه دیک
جوشهایند و ناهاے وافر می پختند یک طرف نرم کوکنر بود و جانبے نرم رشا و بطرفے جمے
کثیر نقش لایمی گفتند و حضرت بر چوکی نشسته می بودند امر محمد و منصوران و مردم دیگری آمدند
و شاه بده بانه که ام در خور او سلوک میکرد و قهوه و طعام می خوراند و اگر طعام دیگر تیار نمی بودند
و شور بامی خوراندند و جمے از خادمان حضرت و چنیرهاے دیگر که تیار میشد تقسیم میکردند و جمے
دیگر مثل شاه پیلا و غیره خورد سالان بودند و چندے از اغرے شاعر و خوش طبع بودند اینها را
هر چه میخواستند از کباب و گوشت و دو پیازه و غیر آن شاه بده میدادند بخاطر رسید که عجب تقه
است هر چه در نیامی آید حق فقر است بابل دنیا چرامیدهند ازین قسم خطر را بخاطر میگذاشت

حضرت بر چوکی نشسته بودند یک تیرہ مارا آواز دے دے کہ انجیا بیاییش رقتہ ابتادہ شریک فرمودند کہ
 این قسم خطر ابراسے چہ در خاطر میگنہ رانید خبر دار باشید معلوم کردیم کہ ہر صبح بخاطر کس میگنہ رو میبر
 حضرت روشن می شود از خطر ہا کہ در دل گذشتہ بود استغفار کردیم و دعا ہم ہمین انشبہ بودیم میاوا
 خیال غیر در دل را غور کند

یک چشم بدن غافل از ان ماہ نباشیم ترسم کہ گاہے کننا گاہ نباشیم
 ہر گاہ کوچ میشد پابہنہ در کاب حضرت میفرستیم و خا ہا پامی خلید و شکار بند اسب سواری
 حضرت ہمیشہ بہت مامی بود گاہے در سہ راہ بٹہ خارے پیش می آمد و فقر اسے دیگر از کن ران
 میگنہ شتند بخاطر ما میگنہ شت کہ فراق مبارک را از دست گذاشتن دار کنار بٹہ خار گذشتن
 از محبت دور است چشم خود را پوشیدہ کمر تیرہ میگنہ شتیم و تے کہ دیرہ تشریف می آوردند و فقرا
 جا بجا در سایہ آرام میگرفتند و ما بخدست حاضر می بودیم میفرمودند کہ این طناب را خوب زبند
 درست سازید ما آن طناب را کشیدہ مضبوطی بستیم و باز میفرمودند کہ فات را بسجایا ابتادہ کردہ
 بہر جا کہ میفرمودند ابتادہ میکردیم و میفرمودند کہ منج دیرہ را بجایا زدہ اندان را بجایا نصب
 میکردیم خلص آنکہ منجواستند کہ دے بیکار نباشیم و بعد فراغ کار دیرہ زمین را ہمواری میسازیم برآ
 نماز و آرام فقرا و وقت شام گلخن فقرا در دست می ساختیم و ہمہ چیدہ میگذاشتیم و صبح آج ہمو
 گرم میکردیم بعد نماز عشا حضرت بر لنگ آرام میفرمودند خدمت میکردیم تا دو ہر شب و حضرت
 ہرگز نہ بیگفتند چون استراحت مینمودند و بر ما خواب غلبہ میکرد آہستہ بیرون می آمدیم و میخواستیم
 قدرے گاہ از آخور اسپان گرفتہ در زیر خود فرش کنیم آواز گوش حضرت میرسد میفرمودند کہ گیت
 عرض میکردیم کہ بندہ می پرسید کہ چہی سازید معروض داشتیم کہ قدرے گاہ از آخور اسپان گرفتہ
 و زیر خود فرش میکنیم میفرمودند کہ گاہ اگر بیکار کہ حق اسپان است بر زمین بجایا بید قدرے چشم
 پوشیدہ خواب میفرستیم حضرت آواز میدادند کہ کس بہت مامی شنیدیم چوں طاعت پرستان
 داشتیم جواب میدادیم باز فریاد میکردند چنان خاموش میماندیم چوں کہ بیدار بودیم ہر گاہ حضرت

می شنیدیم اندیشه میکردیم اگر نمی خیریم عاصی می شویم تا چار بقوت تمام هر دو دست و پیر و پا
خود را بر زمین می ماندیم و قسمی در پیدائی شد که در جگر کار میکرد و تکلف بر می خاستیم و بحضور
شریف آمده قلیله چراغ را درست کرد و پیل می انداختیم و گنن فقر را آتش می افروختیم و بوقت صبح
برای وضو چوکی آورده میگذاشتیم و سواک و شانه و دمال و آفتاب و پوچی حاضر می ساختیم و عصر
بر چوکی نشسته وضو میکرد و بعد فراغ حضرت از طهارت قنات جاب ضرور راجع میکردیم
و طنا بهای دیره را و امی ساختیم بعد از آن فقر بارهای خود را آورده بدست مامید انداختیم
بار میکردیم و حضرت بعد از اے نماز قهوه را نوش جان کرده سوار میشدند و بتور معین در جلو می رفتیم
روز رے شاه هدیه بر ما اعترض کرد و طبایخه برهن من زد و ملول شدیم و بنجا طر من رسید که حقیقت
تمام عالم بر آئینه ضمیر حضرت ظاهر است هر جا باشیم اخلاص می باید باین خیال بے رخصت
حضرت برآمده بطرفی رفتم بعد چند ساعتی کشش حضرت در دل ستونی شد بے اختیار بجانب
حضرت راهی شدیم و با خود قرار دادیم که چون بجانب حضرت برسیم از همه کنار گیریم و قسمی که
رسیدیم و صلوات بر خود را کنار بچسبیم مبارک آمدیم حضرت فرمودند و صلوات را کجا گذاشتید عرض
کردیم که در آن گوشه فرمودند پیشتر بسیار بد قدری پیشتر آوردیم باز فرمودند پیشتر باز قدری پیشتر
آورد و بر زمین گذاشتیم دفعه پنجمی عمل آمد حضرت فرمودند در خانه خود بسیار بد و اشارت فرمودند
بسوی راوی که خود حضرت در اینجا می بودند موافق امر حضرت در راوی آورده ماندیم حضرت
ارشاد کردند بعد ازین این چهار بخوانید هر روز طفلان را می خوانا می دیدم طفلان بسیار شوخ بودند
حرف مارانمی شنیدند روزی بجانب حضرت عرض کردم که طفلان حرف مرا نمی شنوند فرمودند
که ما شمارا تا اگر طفلان کرده ایم نه طفلان را تا اگر دان شما و از ما غایبانه بچهار طلبیده غصه کردند که
هر چه قلند گوید بران عمل کنید و از گفته او بیرون نروید آنه شوخی طفلان بسیار تنگ می کشیم لیکن
چون امر حضرت چنین بود علاج نداشتیم روزی دیر حضرت یارب آب واقع گردید حضرت
برای سیر رفتند و با خود فرمودند که از دیره پا بیرون نخواهید گذاشت دران راوی نشسته بودیم و دیره

راوٹی شامیانہ ایستادہ کرده بودند شاه پیر که پسر خوانده حضرت بودند با چندے از طفلان در راوٹی
در آمده کمان خاصه و چند تیر از ترکش بر آورده گرفتند و بیرون آمدند و خواستیم منع کنیم هر چند چه کردیم
قوت سخن گفتن نیاقتیم حیران ماندیم و شاه پیر تیرهای خاصه حضرت را بدریا پرتافتند و چند تیر
صانع شد غصه کرده از راوٹی برآمده کمان و تیر را از دست شاه پیر اگر فتنه شو کردیم شاه پیر
گرایان پیش شاه هدیه رفتند شاه هدیه بطریش آمده طلبا پنج چند بر رویه مازند نهایت دلگشیدیم
و بخاطر گذشت که حضرت فرموده بودند که از راوٹی قدم بیرون نخواهی گذاشت خلاف امر کردیم
پاره بگریستیم بعد از آن بخاطر آمدن بطرفی برویم مگر بستیم و فقیر سے گفتیم که از خانه خبردار باشید
و از دیر برآمدیم و مدت دو ماه در اطراف و جوانب گشتیم لیکن رابطہ حضرت یک لحظه از ما جدا
نمی شد باز گشتن از جناب حضرت شد بخدمت سراسر سعادت رسیده سرگرم کسب سعادت
شدیم حسن اخلاق و خوارق عادات وجود و سخا و لطف و شفقت حضرت درباره جمیع بندگ
خدا از که و سه علی التاوی بیش از مش بود و تفصلاست که درباره ما مصروف میداشتند از اندک
از آن در حیرت بیان آوردن از طاعت بشری بیرون است مخفی نماز که شاه قلندر شهید مدته
در رفاقت نواب نظام الملک بودند و وقتی که نواب بطرف ارکات برآه ملک گیری فوت
و از زمینداران آنجا مبلغ یک کرو روپیه بطریق پیشکش گرفت شاه شهید غریب از طبع نور دیده
نواب نوشتند مطلعش این است

گفته بودیم که سر رشته اعیان شد از نظر کرم کردن جانان شد

نواب در جواب نوشت

از کرم های تو سر رشته اعیان شد مظهر عاطفت خالق منان شده ام

و همیشه محبت ایشان در استهنا خلائق بود کس هر چه عرض میکرد بجان و دل در کار او
کوشش نمیکرد و فضل الهی با انصاف میرساند تا که در حیدر آباد ضعیفه همراه مادر خود پیش ایشان
آمده ظاهر کرد که من زوجه شخصی الله بارتق نام هستم و مرا بیوچه شرعی همیشه زجر و توبیخ میکند

ایشان برقت مذکور را طلبیده نصیحت کردند و تنبیها را با و حواله نمودند و فرمودند که بعد از این آزاد
نمزی برقت آنها را همراه خود بر و بعد چند روز در بانه بردی بی مادر عروس خود را به تفصیل برید و
زوج را نیز شلخت بسیار کرد و دیگران و نالان بخدست شاه شهید آمدند شاه شهید بنمایان نمود
شده بنواب رفته و شکر نواب این مقدمه را تقاضی سپرد و قاضی خواست که ضعیفه را از و جدا
نماید در آن ایام شاه آزار چشم داشتند برقت هر روز بخدست ایشان می آمد و اخلاص نظام
مینمود و در باطن عداوت داشت و در همین فکر بود که اگر دست یابد ایشان را شهید سازد شاه
بجای تنبیها فرمودند که این برقت که نزد ما می آید تاریکی از و بر ما ظاهر شود و الله اعلم سبب چه باشد
و قبل از این بخدست و بعضی از رفقا ما چند دفعه بطریق وصیت میفرمودند که اگر وقت برسد ما را
در زیر قدم حضرت مرشد برده دفن خواهید کرد و با وجود آنکه چیزی نخوانده بودند دیوان غریبات
انشاء کردند و زبانی بوقت صبح دیوان خود را مطالعه میکردند و جمعه کثیر از اعزّه در مجلس حاضر بودند
در آنجا آن فرمودند که امشب خواب دیده ایم که مورچه زردی کلان را نگران گشت پای مار گزیده
و ما بان نگران گشت او را مالش داده کشیم و مورچه پای بسیار گرد ما جمع شده اند تغییر آن چه باشد
یاران تغییر ما کردند درین ضمن برقت مذکور مسلح و کل بر اسب سوار شده آمده بخدست نشست
قریب دو پهلوی و غریزان یک یک برخاسته رفتند و برقت نشسته ماند و شاه چشم خود را
پوشیده پس که نشسته بودند عبدالرحیم نامی می بود در گوشه نشسته چیزی نمی نوشت و طفلی بر سرش
ایستاده گیسو میزد و بوقت کار در آنجا می کشید و در کلمه شاه ز و بخود رسیدن کار داشت گفته دست بر زخم
گذاشته به راقبه فرود رفتند برقت از آنجا برخاسته بیرون آمد و کار در پهنه در دست داشت
خود را با اسب خود رسانید طفلی که گیسو میزد بیرون آمده فریاد کرد که این شخص شاه را کشته میبرد
فقر از هر طرف بر سرش علو کردند و نیز مستعد جنگ شدند درین اثنا فقیر دیوانه بیل در دست
داشت بجای می رسید بیل بر سرش زد و فقر اسب دیگر نیز بر سرش ریختند و او را کشتند و ششم
از سلاطین بنمود که و رخصت شاه اخلاص داشتند دیگران و نالان جمع شدند نواب نظام الملک

از شنیدن این ماجرا پیش از پیش لول و آب دیده شد و تا مسافت نمودن خواجہ عبداللہ خان رحمت
تجہیز و تکفین و نماز جنازہ امر نمود و جمعے کثیر از اکابر و اصاغر جمع آمدند و در مکہ مسجد کہ در شہر واقع
تھا جنازہ خواندہ بحکم امانت سپردند و بر وقت رادرش سوختند بتاریخ سیزدہم ماہ صفر از سال
یکہزار و یکصد و چہل و سہ روز شنبہ این واقعہ و واقعاتی الحال از جاے کہ سپردہ بود آورده
بہ محبتہ بنیاد آوردند و در تکیہ شریف زیر قدم حضرت بتاریخ بہست فہم شہر رمضان مدفون ساختند
شاہ قلندر شہید بعد از وصال حضرت بابا لنگ پوش ہمراہ تابوت شریف حضرت بابا جوتہ
بنیاد تکیہ قبر کہ رسیدہ مدتی در خدمت شریف حضرت سپرد و مرشد بابا شاہ مسافر بودند و میر
شدند و ریاضات شاہ کشیدند و اکثر شب بیداری بودند و اعتکاف و اربعینات می نشستند
و شب و روز بصدق و اخلاص بخدمتگاری متعبد می بودند و خوشنودی خاطر مبارک حاصل می نمودند
و حضرت در بارہ ایشان بسیار توجہ و مہربان بودند و دعای خیر میکردند و اکثر سفیر نمودند کہ
ما شاہ قلندر را برابر خود میدانیم و شاہ شہید میگفتند کہ اکثر بزرگان در باطن بامیگویند کہ در چہل
سالگی عروج شما خواهد شد و بعضی مردم ناہنجار کہ در حق ایشان بد میگفتند ایشان از جانب حق
دانستہ میگفتند کہ بگفتن مردم را باعث تربیت خود میدانم و کریم الطبع و صاحب اختیار بودند
و اکثر اوقات بعضی مردم میگفتند کہ طبع ما شیرینی میخواہد با وجود آنکہ محبت نداشتند شیرینی تقیرض
خرید کردہ و بر کنارتا لالہ رفته بسیاران میدادند یا ران شیرینی میخوردند و بعد خوردن و شامہا میدادند
و ایشان از شنیدن و شام خوشوقت میشدند و بعد چند مدت بموجب امر حضرت برائے فروختن
حویلی میر عبداللہ کہ در حیدر آباد است رفتند یوسف خان صوبہ دار آنجا بود و جمعے از مبلغیہ از
مردیان و مخلصان حضرت در لشکر خان مذکور بودند ایشان بطریق سیر در لشکر رفتند آن غریزان مبلغ
یکہزار روپیہ جمع کردہ بایشان دادند و ایشان آن مبلغ را بخدمت حضرت آورده نیاز گذارند
و در آن ایام کرامی غلہ کم تر بہ کمال و عسرت خرج بود مبلغ مذکور در خرج فقر اکبار آمد درین صورت
دعای خیر از حضرت در حق خود حاصل کردند و بعد چندے بطرف ماوہ خرم نمودند مبارز خان نام

آنجا بود از آنجا نیز پانف روز و پیاوردند تخریج قهادر آمد حضرت اکثر میفرمودند که شاه قلندر را
 شیر است و پاه بسیار در پی این شیر روزی خود خواند خور و بعد از آن حضرت
 پیر و مرشد ایشان را بجهت خبر گیری مکیه که در قصبه بعلری واقع است فرستادند ایشان در آنجا
 پناه بواحد اث کردند و قتی حضرت مرشد را کل تپ و نمود و حکیم تجویز نمود که تریز ناول فرمایند
 در شهر تریزیم رسید حضرت فرمودند که بشاه قلندر بنویسید که اگر در آن اواح تریز پیدا شود بنفرستید
 فقیر حسب الامر بشاه نوشت اتفاق ایشان فالیر که کاشته بودند و چند تریز خوب و کلان
 در زمین دفن کرده داشته بودند تریز را از زمین بر آورده چند را فرستاد و چند را همراه
 خود آورد و حضرت نوش جان فرمودند و در حق ایشان دعا یا کردند آخر الامر نواب نظام الملک
 بعد وصال حضرت از صوبه محبت بنیاد تغییر شده عازم حضور پندوستان گردید ایشان را بخواب
 تمام پیغام کرد که رفاقت من قبول فرمایید ایشان همراه نواب پندوستان رفتند و جمعی کثیر از
 فقر و اهل دنیا و غریبا و مساکین از فیض ایشان بهره مند شدند این همه از برکات شریف حضرت
 بود که میفرمودند این شیر است و رو پاه بسیار در پی این روزی خود خواند خور و

شاه هدایت الله از اولاد حضرت مخدوم اعظم علیه الرحمه که ترک تعلق کرده در خدمت
 شاه قلندر شهید رسیده مرید شدند و خرقة پوشیدند نقل میکردند که شاه شهید همراه نواب نظام الملک
 از پندوستان بکن می آمدند بخادمان امر کرده بودند که جامه خواب مارا سرب جانب دکن فرش
 میکرده باشید و افق امر فرش میکردند روزی در منزل شاه نور که از خدام بود سرب جانب قطب
 جامه خواب را فرش کرد و پانچ جانب جنوب شاه شهید بر بستر خواب آمده نشستن فرمودند و همیشه
 تاکید میکنیم که سرب جانب جنوب فرش میکرده باشید درین ضمن شاه نور رسید و او گفتند چرا این قسم
 فرش کرده اید او گفت که طریقه که معمول بزرگان سلف است آنست که سرب جانب قطب بگذارد
 شاه گفتند که حضرات مادر ملک دکن آسوده اند ما چه قسم پانچ جانب دکن میکنیم اکثر مردم که درین باب
 تعجب میکردند دریا قند که سرب جانب جنوب گذاشتن را این باعث بود و

ذکر حاجی عاشور | ایشان از مردم ترکی انداز طفولیت پرورده و تربیت کرده جناب حضرت
 بعد از آن مرید شده درجه خلافت یافتند واقعات خود را بدست خود نوشتند و مضمون آن داخل
 این صحیفه کرده می شود و آن این است در ابتدا که بعبادت ملازمت حضرت مستفید گردیدیم
 اسم ذات فرمودند چند سئوالم شمول شدم گاه مثل ماه و گاه بی چون تارہ نمایان میشد و گاه
 از خود غیبت رو میداد و روزی بجهت خریدن چیزهای کوچک میرفتم دست در کار و دل بیار بود
 در آن وقت بخودی رونمود زودتر از چوک برآمدم و در مسجد دیگران آمده بنیت نماز داشت دست
 با حرام برداشتم نظر بر دیوار افتاد از بوریامه ذکر الله الله بر خاست گاه دیدیوار مسجد کرد و غم شست
 و دیوار با همه الله الله میگفتند نظر بجانب خود کردم هر موی بر بدن الله الله گویان شدار
 مسجد برآمد و تکیه روان شدم اهل راسته و بازار چه سلمان و چه هند و دیوار و سقف چه
 و دوکانها و سنگریزه و غیر آن هر چه نظری در آمد همه الله الله میگفتند تکیه رسیدم نظر بر درخت
 پانگه افتاد هر برگ و دانه الله میگفت حضرت درون حجره تشریف داشتند خواستم تجدید وضو
 کنم بر سر بدنهای گلی رفتم بدنهای الله میگفتند بدن بر داشت آب پر کرده بطهارت خانه رفتم
 دیوار و سنگ و کلون همه ذکر الله میگفتند زود خود را از اینجا فارغ کرده برآمدم و تجدید وضو کرده
 متوجه جناب حضرت شدم حضرت مرا بحضور طلبید فرمودند چه خبر داری احوال عرض کردم فرمودند
 ذکر شما جاری شده است ذکر کنید بموجب امر شب و روز ذکر میکردم تا آنکه حقیقت اهل قیور بطور
 آمدن گرفت چند روزی همین احوال برین بود بعد از آن حضرت مرا منعی اثبات امر فرمودند بآن
 مشغولی منیوم یک نفس دو صد و صد پانصد بار میگفتیم حقیقت دل بنظر آمدن گرفت و حضرت فرمودند
 که حقیقت دل نمودن معنیش این است گاهی بصورت آب گاهی مثل دریا و گاهی نور مبینخ نظر آید خود را در عالم انهم
 کلان تر میدیدم روزی بمسجد جامع سیکم پوره رفتم مرا عینیه رونمودی بنیم که از شش قیام مغرب
 همه روشن است و خود را دیدم بالاسی تختی شسته و همه عالم روغن دارند و بفرمان من
 هر چه خواهم کنم و هر چه بنمیشود خواهد میشم خواه رزق و هم خدا شدم بمجاسته این حال متعظ شد

میگفتم و هر چند خواستم که آن حال را از خود باستعاره و در تمام دوزخ می شد و جهان عالم چشم خود را
 و اگر دم دیدم که خطیب بر من خطابت میکند نماز جمعه خوانده بر آدم در راه رفتن و میبدم از دلم
 جوش میکرد که بگویند خدا ام من خود را ضبط کرده بکلیه رسانیدم حضرت نماز جمعه خوانده در حجره اش
 داشتند فقیر را دیده حاجی عاشق را گفته طلبیدند و احوال پرسیدند مفصل عرض کردم از روی سکرم
 کتاب مقامات حضرت خواجه بزرگ شکل کثافت سر را و اگر ندیدم سر گذشت آنحضرت ایمان
 فرمودند که همین معنی بر حضرت خواجه هر روز نهادن بار و میگرد حضرت خواجه در زیر دار میفتند و
 میگفتند که آن نفس اگر از زبان چیرے خواهی بر آورد ترا بر دار خواهند کرد بیکت مدد شد کمال
 آن حال از من رایلی شد بعد از آن نور سپید دیگر پیدا شد خود را بان نور سپید دیدم که تمام عالم
 نورانی شده است بخدمت حضرت آمده حقیقت عرض کردم فرمودند که آن نور از شش جهت
 خود معائنات سازید و خود را از میان بردارید تا صورت شما بر خیزد و جهان نور ماند بوجب ارشاد
 شب و روز سرگرم بودم حالات عجیب روحی نمود و طر ف ذوق و شوق پدید می آمد و این حال
 هر روز با افزایش بود روزی حضرت در مسجد کتاب نرفته الا روح می خواندند اغره صوفیه همه
 در خدمت حاضر بودند و فقیر متوجه خدمت نشسته ذکر میکردم در آن وقت غیبت رخود آواز
 خواندن حضرت در گوش من می آمد دیدم که تختی پیدا شده و مرا بر آن تخت نشاندند بر آسمان بودند
 و از آنجا بر آسمان دویم و سیوم تا هفتم و گری و عرش همه را بمن نمودند از آنجا نیز پیشتر بودند نور
 سپید ظاهر شد خود را در آن نور گرفتم و از خود رفتم و ندانستم که چه شدم و کجا رفتم چون با فاقه تمام
 و دیده را باز کردم دیدم که حضرت مرشد کتاب میخواند و من نور سے از قبله نمایان شد دیدم
 که پرده بسته می آید و هر جا که میرسد دخت و دیوار و انسان و حیوان همه نور می شود خود را بان نور
 سپیدم و با او یک شدم علم بود و صورت من نبود جهان نور بر جانب که اراده کردم بطریق اراده
 من جهان جانب ظهور میکرد و همچنین نور باے بسیار پی در پی ظاهر میشد و حضرت سابق
 فرموده بودند که هرگاه این قسم نور ظاهر شود خود را مثل خم تصور کنید و آن نور با او نورانی سازید

همچنان میکردیم و تفتی دیگر نور سیاه ظاهر شد علم دین نماند انستم چه شدم و کجا رفتم این واردات
 را جناب حضرت عرض کردم فرمودند بعلوم خود آمد و رفت بکنید و تفتی که نوپیدا میشد خود را داخل آن
 میکردم و هر چند سعی نمیدادم علم نمودنی یا ختم بارے بکوشش تمام از امداد حضرت مرشد علم حاصل
 مانند دیدم که از هر چهار طرف فیض ریخته می آید چه در چشم بستن و چه در چشم کشادن همان عالم ظاهر می
 و درین ضمن ارواح انبیا و اولیا ظاهر میشد روزے مراقبت نشسته بودم غیبت رونمود دیدم
 که در مدینه منوره رفتم و در وضع مقدس جناب سرور کائنات صلی الله علیه و آله وسلم درآمدم حمص
 از اعز کرام سلام بر حضرت رسول اکرم میدهند و حضرت ابوبکر صدیق و حضرت عمر و حضرت
 عثمان را رضی الله عنهم نیز سلام میرسانند از آن میان عزیزے مرا گفت که ترا بخدمت آن سرور
 برگفتم کاشکے آن عزیز دست مرا گرفته به حجه حضرت آوردن در دروازه درآمد دیدم که حضرت
 مرشد مثل حاجبان ایستاده اند من از راه حجاب خواستم که برگردم حضرت مرشد مرا اشارت کردند
 که برو برو حضرت سرور انبیا آمده سلام بدیدر و بروے مبارک آمدم و سلام کردم حضرت
 آنسر و بجانب تقییر نگاه کرده بحضرت مرشد ماسه دفعه از زبان مبارک فرمودند که حاجی عاشور
 را در ضمن خود گرفتیم حضرت مرشد ازین معنی خوشوقت شده بفقیر اشارت کردند که سلام کرده بروید
 و بنده از آن جناب رخصت گرفته برآمدم و بافاقت آمدم روزے در واقع دیدم که حضرت نشسته
 در عالم ذات متوجه احوال شاه محمود گردیده تمام خود را در زیر بار ایشان در آورده اند فقیر خدمت
 حضرت پرسید که بار این را چرا بر خود میگیرند حضرت فرمودند که ما خود تهنیه سفر داریم این را یک چیز
 کرده باید رفت و باز متوجه احوال شاه محمود گردیده آنچه در وجود ایشان ناپسندیده بود همه را از ایشان
 دور کردند و در عالم ذات ایشان را مثل خود کردند و در زیر بار ایشان رفته چند روز نگذشته
 بود که حضرت مرشد را عارضه تب رونمود و چند ماه کشید و هر روز در افرونی بود روزے حضرت
 مرشد بنده را طلبیده فرمودند که حاجی عاشور توجه در یاره مانعی کنی که ازین آثار صحت خواهم یافت
 بانه باز فرمودند که در ویشان همه وقت در استخاره اند فقیر را غیرت روداد بر خود لازم کردم که

جهان خود را فدای حضرت بکرم حضرت سلامت بماند و بر بوس مبارک نشسته متوجه
 شد خود حضرت نیز متوجه نشستن مرا غیبت رفت و نمود در حال دید به سواری بشان شوکت عظیم پیدا
 شد پرسیدم که سواری کیست آواز به گوش رسید که حضرت رسول علیه افضل الصلوات اکمل العیاض
 بدیدن حضرت مرشدی آیند مرا خوشوقتی رود و در انتظار بودم که نور سے پیدا از جانب قسبه
 نمودار شد و از هر دو جانب گذشت بعد از آن آن نوپسین شده پرہ بستہ آہستہ آہستہ آمدن گرفت
 و مرا خوشوقتی تمام دست داد کہ حضرت رسول اکرم را خواہم دید آن نور آمدہ بتکیہ رسید و تمام
 تکیہ چہ در دیوار و سنگ و خشت پُر شد و حضرت مرشد نیز در آن نور محو مطلق شدند و در این حال
 میرسیم کہ حاضر بود مرا فریاد کہ بافاقت آدم و حضرت ہم سہ از مراقبہ برداشتند و بر میرسیم حشت
 نمودند و از نزد خود دور کردند و حقیقت از من پرسیدند انچہ دیدہ بودم عرض کردم فرمودند انحر شد
 انحر شد و در حق من دعا ہا کردند و فرمودند در وقت نزع متوجہ احوال ما خواہی بود روز و دم فوت
 حضرت رسید مرا فرمودند بایا بر سہالین مانشین و متوجہ باش وقت غروب آفتاب بود کہ چو
 شدیم دیدم کہ چہی شے مثل کراپاس سفید بقدر یک وجب از زمین حضرت برآمد حضرت مرا فرمودند
 کہ یکیش بموجب امر دست انداختہ کشیدم نور سے بدست من آمد و فی الفور بسوئے آسمان صاف
 کرد و در آن حال بافاقت آدم۔

ذکر مولانا مشفق | ایشان در اوایل در سرکار بادشاہ عالمگیر در زمرہ اہدیان تیر انداز نوکر
 بودند و صاف بزرگی حضرت ایشان شنیدہ بخدمت آمدہ مرید شدند و در تہ بنجاست شہی گوی
 مقید بودند و اکثر با خلیفہ عبدالرحیم اعترکات و البین می نشستند بعد از آنکہ بادشاہ عالمگیر فوت کرد
 و محمد اعظم شاہ بارادہ سلطنت عازم ہندوستان گردید ایشان بایراد خود کہ عبدالرحیم بیگ نام داشت
 دیگر مردم قبیلہ خود ہندوستان رفتند و بعد گشتہ شدن محمد اعظم شاہ ترک نوکری کردہ در لاہور
 بخدمت خلیفہ عبدالرحیم مقید بودہ کہ سب کمال نمودند و خلیفہ ایشان را رخصت دادند کہ شاہ بنہرستان
 بروید و خلایق را بسوئے حق دعوت یکنند ایشان بامر خلیفہ بنہرستان کہ مشہور بغرض آباد است

رفته گذرانید اکثرے از بزرگان و فضلا و دیگر مردم آنجا مردی مخلص ایشان گشتند و بادشاه آنجا متعقد
 گشته خاقانقاسے براسے ایشان بنا کرد ایشان عرض داشتے بچھا خود نوشتے بنجاب حضرت فرستادند
 بعد از وفات حضرت بیسہ روز آن عرض داشتے تکبیر رسیدش این است اللہ اکبر عرضیہ نیاز بند
 سر اسر سعادت و تنگی دین و دنیا حضرت ایشان سلمہ الرحمن بعد از عرض بندگی معروض میدارد یکی
 حالات و جنگی اوقات مصروف دعا آزد یاد عمر حضرت است امید است کہ ادعیہ این کھیند
 جمیع مخلصان اینجائی حضرت بدرجہ اجابت مقرون گردیدہ و ایشان بطور پیوستہ سایہ دولت
 صوری و معنوی حضرت بر سر این فدوی مع تابعان تابندہ و پابندہ باشد و بامر حضرت طاہری
 ایشان کہ خلیفہ اند و باطنی ایشان کہ حضرت جامعہ اند در شہر فی آبا کہ بختان است آمدہ
 سکونت دارد و بدولت حضرت مخلصے پیدا شدہ در شہر خاقانقاسے بنا کردہ بندہ در آنجا هست
 و پارہ از طالبان جمع شدہ اند ہر کہ ام بحالات مشرف شدہ اند خصوصاً جوانے بن بست کم
 یاز یادہ رسیدہ تا بجائے کہ در ہفتہ دو دفعہ یاس دفعہ شرف بدیدار حضرت رسالت پناہ شود
 و حضرت چند دفعہ التفات نمودند کہ گل سنت خود را بخشیدیم و آنچنین حضرت خواجہ بزرگ و جمیع
 مشایخ کبار و از باطن ایشان ہر روز سر منزند کہ تمام اسماء و صفات بشما ظہور کردیم و ظہور ما ظہور
 شماست چہل ہزار کس را شفاعت شما حوالہ کردیم و نیز در اودت شما آوردیم و فانی الشیخ و
 فانی الرسول روئے نمودہ و در امور توحید بغایت نیکو است و غیرے را اصلاح نماید اند لیکن
 بعضے سادگی دارد و باز ہم بندہ حضرت است ہر چہ او شود از آیندگان اینجانب بنویسد و مرد و زن و
 کہ خدائے نیر بتقریب شماست داخل طریق شدہ تا چشم منیز در سیرما است احوالات
 غریب دارد و دولت حضرت امیدوار است کہ ہمہ وقت از غریبان خود با خبر باشد و پارہ
 دیگر ہم از طالبان در کار ہائے خود ہا مستعد اند و حلقہ صحبت ہم گرم است خالی از معنی نہ اند
 نقل عرضیہ ملا شفق این است کہ مرقوم شد و ایشان الحال در حیات اند و ہمہ کبار و شہا
 بختان مرید و مخلص ایشان اند۔

ذکر صوفی محمد وفا سلمه شد | تولد ایشان در شهر شاپور است نزدیک کابل خوشان ایشان
 در لشکر بادشاه عالمگیر نوکر بودند ایشان از وطن برآمده براسه دین اقرابا لشکر بادشاه آمده چند
 در انجا بودند و از انجا بجهت بنیاد آمدنگاه گاه از براسه نماز پیشین در کیمیه می آمدند و نماز خوانده
 می رفتند و ایشان در سن هفدهم شمرده سالگی بودند و با وجود صغر سن صلاح و تقوی داشتند و شمار
 از جبهه ایشان بود و با وجود صباحت و فصاحت بمرتبه کمال داشتند خلیفه عبدالرحیم راسل خاطر
 بایشان بهم رسید روزی حاجی عارف و دوست کس دیگر همراه خلیفه از گذر قطب پور میگذشتند
 درین اثنا صوفی محمد وفا از پیش ظاهر شدند خلیفه را دیده نزدیک آمده سلام کردند خلیفه ساعتی
 توقف نمودند و چون صوفی فرمودند که شما که از صحبت ما گریزان خواهید بود صوفی در خدمت خلیفه
 بآب تمام ایستاده بودند خلیفه تصریفی در بطن ایشان نمودند صوفی یکمتر تیر از خود رفته پیش آمده
 افتادند و بعد از افاقت همراه خلیفه تکبیر رسیدند روز دوم خلیفه را واسطه کرده بجناب حضرت
 مرگشتند و بر ریاضتها مشغول شدند و اعتکاف و ایستادن همراه خلیفه می نشستند و از شدت
 ریاضات مانند بلال شده از خلوت ایستادن می برآمدند همراه ایشان صورت ایشان را
 باین ضعف دیده میگریستند مدتی بهین آئین بخدمت حضرت گذرانیدند و گفتی که پادشاه
 بادشاه هندوستان رفت همراه ایشان از جناب حضرت رخصت گرفته ایشان را همراه
 خود بردند ایشان در شاهجهان آباد رسیده مدتی در خدمت خلیفه عبدالرحیم بودند بعد از آن
 خلیفه ایشان را رخصت کردند الحال در غلپوره شاهجهان آباد مسجد و خانقاه بنیاد کرده
 در انجا سکونت دارند و جمعی کثیر مرید و مخلص ایشان اند و گوشه رفاقت اختیار کرده اند هرگز از
 خانقاه خود بجای نمی روند حق تعالی سایه هدایت ایشان را بر مفاقر طالبان الهی دیگر گشاید
 ذکر میر عرب | وطن ایشان سرل است که در نواحی بلخ مشهور و معروف است از انجا
 بهند آمده در سرکار بادشاه عالمگیر در ذیل تعیناتیان قلعچیان شدند سید و طالب علم و صاحب
 ریاضت بودند و تقوی بمرتبه کمال داشتند و همیشه در طلب پیر کمال بودند پدر و جد و عرو و ایشان

خوشحال بیگ قلمی نام داشت و روشناس و مقرب بادشاه و از اکابر وقت بود میر عرب آوازه
 بزرگی حضرت را شنیده از لشکر بادشاه برآمده بخدمت حضرت اخلاص آوردند و مریدشند و ترک
 تعلقات دنیوی کرده مدتی در خدمت می بودند و باذن حضرت همراه خلیفه عبدالرحیم اعتکاف
 و اربعین می نشستند و ایشان را در اوایل استعراق تمام روداده بودند تا بجای که دوسه روز از
 خود خبر داشتند و مراقب می نشستند و بعد اوقات نمازها را قضا میکردند تا آنکه متعلقان عجوزه
 ایشان بخدمت حضرت آمده استغاثه نمودند که میر ترک تعلقات کرده گوشه اختیار نموده اند و
 ماضیهای در و زنده که برویم حضرت بجانب میترتوجه شده فرمودند که شما صاحب عیال اید
 فرزندان دارید اعانت اینها بر شما فرض است و الکاسب حبیب الله واقع شده است
 میر حیدر عذرهای در میان آوردند که الحال محنت نوکری از من نمیشود باید که اینها مرا مرده انگازند
 لیکن حضرت بنا بر پاس خاطر ضحاک قبول ناکرده فرمودند که بشکر بروید میر بشکر بفرستد و چند
 بودن در لشکر اختیار نمودند و باید عروس خود احوال خود اظهار کردند پدر عروس ایشان را رخصت
 داد که شمار بروید و بخدمت حضرت باشید خبرگیری فرزندان شما بر ذمه من است و خود نیز بخدمت
 حضرت آمده مرید گردیده باز بشکر بادشاه رفت و میر عرب بجانب حضرت آمده بخدمت تقدید
 بودند و بر ریاضات شامه اشتغال داشتند صبح و شام کتب تصوف میخواندند بمن توجه حضرت
 کار ایشان بکمال رسید حضرت ایشانرا خلافت عطا کردند بعد از چند ساله بادشاه با دشاپسر
 عالمگیر در کن آمد و باز عازم هند گردید پدر عروس ایشان با قبایل همراه بادشاه ابراده هند
 نموده بخدمت حضرت التماس کرد که من پیشده ام امید وارم که میر عرب را اجازت شود که همراه
 من باشد حضرت بمیر فرمودند که رضا مندی من در آن است که شما همراه پدر عروس پشاه بجهان
 بروید و در آنجا گوشه اختیار کرده خلافت را بسوی حق رهبری کنید چون میر عدول حکم حضرت
 نتوانستند که در اعلاج قبول کردند و تقیم و الم تمام از خدمت جدا شده پشاه جهان آباد رفتند
 مدتی در خانقاه خلیفه خواجه محمد سعید گذرانیدند و از صحبت خلیفه فیضهایا یافتند و اکثر مردم

آن شهر خدمت ایشان مرید شدند و بعد وفات خلیفه نیز خدیوے در خانقاه می بودند و همانجا وفات یافتند۔

ذکر بابا شاه خادم | وطن ایشان شهر همدان است در سن هفت سالگی از ولایت برگزید
خدمت حضرت ایشان رسید مرید شدند و خرقه پوشیدند و مدت خدمت با دیرنجامه نمود
بودن این خدمت بمقدیم رسانیده در خدمت خاص سعادت اندوز میشدند بعد از چند
بغیر من سفر از جناب حضرت خدمت گرفته از شاهجهان آباد تا سورت و گجرات سیاحت کردند
و بمکه بنگال و بمبلی بندر و حیدرآباد و آراچیوری و کوکن و کشمیر و پنج و چناب در سیر نمودند و اکثر
غریزان میگفتند که ایشان از قبیله شاهان اند لیکن ایشان مخفی میداشتند بسیار نورانی طلعت
و جمیل الوجه بودند عمر شریف ایشان تجربه گزشت و بے ریا زندگانی کردند و بجا نسیج اهل دولتی
نرفتند و در گوشه تکیه سکونت داشتند و در آخر وقت بکتاب دلائل النجرات و شنوی معنوی
و تذکره الاولیاء و نفحات الانس اشتغال میداشتند و بابائیک روزگار اختلاط کمی نمودند و حرف
حق را با همه کس میگفتند و بعد وفات حضرت مرشد بیشتر از خلائق ایشان رجوع آوردند
و مرید شدند نظام الملک آصفجه و اکثرے از اکابر شهر صحبت ایشان میرسید عمر شریف ایشان
به نو سال رسیده بود و شبها براسے تہجد میخوانستند و خادے نداشتند و با وجود ضعف پیری
تنها برکنار حوض میرفتند و در ہوائے رستان با وجود شدت سرما آب سرد و نوش میکردند و یک
کرتہ در بدن خود میداشتند و در وقتے کہ باد تند میوزریا زلس کہ بدن ضعیف بود چون بید میوزریدند
و در آوان جوانی با محصوران چندان الفت نداشتند لیکہ مکروہ میداشتند و در وقت پیری
اطفال صغیر را بسیار دوست میداشتند و با خود شاندہ طعام میخورانند و مینوی آہنا بدست خود
پاک میکردند و قلمہ در وہان آہنامی انداختند و نماز جماعت سہرگزار ایشان فوت نمیشد و ہر گاہ
کہ ایشان را آزارے رو میداد و اینچہ رند و پیر نہیں میکردند و اگر کسے براسے دوا و پیر نہیں میداد
بجہ نداشتن خوش میشدند و نہیں مودند اینچہ خدا خواستہ است خواہ شد و در آخر وقت در آفتاب

رمضان با وجود گرمی هوا روزی میباشند و اصحاب رجبه ایشان تغییر راه نمی یافت و استقامت
 ایشان در ریاضت بیشتر از جوانان بود روزی پیش از آزار بوقت قهوه خوردن باین فقیر و
 دیگران گفتند که ما مشرب بخواب دیدیم که شاه قلندر شهید آمده اند و با ما معانقه میکنند و از
 بدن ایشان بوسه ناخوش بمشام ما رسید ما گفتیم که از شما بوسه می آید از مادر شماره باشید و این
 ضمن از خواب بیدار شدیم بعد از آن گفتند معلوم شود که وقت مانزدیک است ایام صیام رمضان
 تمام و کمال بخوبی ادا نمودند و نماز عید خواندند و روز دوم عید از رتب برایشان عارض شد تا سه
 روز مسجد میرفتند و نماز جماعت میخواندند و روز چهارم قوت نماز چون وقت نماز میرسد میگفتند
 که وقت شده است میخواستند و تمجیم میکردند و احرام نمازی بستند و بعد تحریمه از خود میرفتند
 و بهوش میشدند و در تخم فلفله رو داد و بعد از آن چشم واکرده فرمودند که ما حضرت ایشان را در
 خواب دیدیم که با جمعی از عزیزان آمده اند و میفرمایند تهیه شاه خادم بکنید عزیزان عرض کردند
 که از برای تهیه ایشان دوسر روز می باید درین آنا بیدار شدیم باز فرمودند معلوم می شود که سه
 روز دیگر هم هستیم روز پنجم وقت نماز پیشین پرسیدند که وقت نماز رسیده است یا ران گفتند
 آری پس برخاستند و تمجیم کرده تحریم بستند و باز از خود رفتند و دراز کشیدند و چشم خود پوشیدند و بهوش
 شدند و در آن بهوشی از زبان ایشان برآمد طرفه طاقها و رو واقها است و برین طاقها گلهای
 رنگین کشیده اند و مرغان سفید برین طاقها نشسته بالجان خوش سرو میکنند و بهیچ میگویند
 و باز بافاقت آمدند و جانب این فقیر متوجه شده فرمودند که کلاه و تخت پوستان که حضرت بابایان کلاه
 علیه الرحمه بنده بخشید بودند حالا ما شما بخشیدیم طلبه که بیایکلاه ما را در میان گذاشت بگریزید
 و باز از خود رفتند باز بافاقت آمدند از فقیر پرسیدند که در دلایل الخیرات کدام صلوات است
 که آن را بخوانند و حضرت سرور کائنات را در خواب می بیند چون در خاطر فقیر نبود و فضیلت
 ملاعبه الرحمن بخنی نشسته بودند فقیر بجانب ایشان نظر کردم ایشان آن در و دریا داشته بودند
 خوانند خود هم چند دفعه تکرار کردند و باز کلمه طیبه چند دفعه با واز لب گفتند و بعد از آن تحمید و تملیل

در همان بی‌شوشی میگفتند و در آن بی‌شوشی میفرمودند که شیطان کجا با که دست نمی‌اندازد و سه دفعه
 بهین سخن فرمودند و باز با نفاقت آمدند و در ویر جباب سرور کائنات فرستادند و کلمه توحید
 بر زبان راندند و گفتند امانت راز و دیار گرفت و بجانب میان متوجه شدند فرمودند که مانند
 آرام داریم شما هم آرام کنید یاران همه بر خاستند حاجی فقیر که در خدمت حاضر بود گفتند که نماز
 قضای شود لیکن صحبت قضای نخواهد شد وقت نماز کار ما با آخر خواهد رسید شما حاضر خواهید بود و
 اذان شام گفت و مردم براس نماز رفتند امام یک رکعت خواند و در رکوع بود که باباجان بخیم
 کردند انا لله و انا الیه راجعون شب چهارشنبه نهم ماه شوال سنه یک هزار و یکصد و چهل و سه
 هجری بود روز چهارشنبه زیر قدم حضرت مدفون شدند و بعد از آن که ایشان وفات یافتند همه
 عزیزان قرار داده بودند که ایشان را نزدیک شاه قلندر شهید بایگ گذاشت چنانچه براس
 کندن قبر مقید شدند یک مرتبه بخاطر همه رسید که در جاسه ایشان از مدت پنجاه و شصت سال
 صبح و شام می‌نشستند و همان جا را براس خود مقرر کرده بودند بایگ گذاشت در همان جای قدم
 حضرت مرشد عقیب مسجد ایشان را دفن کردند در ایام صحت شاه قلندر شهید را در خواب دیده
 بودند که معانقه میکرد و ایشان گفتند از ما دور باشید که از لباس شما بوئی آید آخر همان قسم
 بعل آمد و صدق رویای ایشان بر همه ظاهر شد معلوم شد که شاه شهید با اهل دنیا صحبت
 داشتند همان بوئی دنیا بوده باشد که ایشان را ناخوش رسید اللهم عذرا الله شاه تراب میگفتند که
 من برادرے داشتم نیاز بیگ نام که از ولایت بهندوستان آمده در سرکار محمد فرخ سیراوان
 در زمره گزیر داران نوکر شده تعینات ارکاٹ گردیده بان طرف رفته بود و من بتلاش او از
 ولایت بخارا در ترکیه رسیده ملازمت بایشاه خادم کردم ایشان احوال پرسی من کردند عرض نمودم
 که براس تلاش برد خود بار کاٹ میروم فرمودند زود برو وید عرض کردم که از راه دور آمده ام
 و مانده شده ام چند روز در اینجا آرام گرفته عازم خواهم گردید بایامبیا الغه تمام فرمودند که زود برو
 که وقت این است من فرموده بایا بخاطر شایا ورده در اینجا ماندم و بعد دو ماه روانه شدم چون

آبر کاٹ رسیدم معلوم شد کہ برادرم پیش از رسیدن من بیازده روز وفات یافت از آنجا گزشتہ
درخت بنیاد تکلیف آمدم۔

و کہ حاجی الحرمین حاجی قاسم | وطن ایشان دیہ دولت آباد است از بلخ بعد وفات الدین
از دولت آباد برآمدہ درخت بنیاد بجناب حضرت ایشان رسیدہ مرید شدند و خرقرق پوشیدند
طالب علم و متبول ہمہ بودند گاہ گاہ فکر شعر ہم میکردند دستہ در خدمت حضرت در صحبت خاص کہ
مقابلہ کتاب شغوی و کتب دیگر میشد حاضر می بودند بعد از چندے از خدمت شریف مخص شد
بشرف زیارت حرمین شریفین مشرف شدند و باز بجناب حضرت رسیدہ و چندے بودہ از جناب
حضرت مخص شدہ بخدمت حضرت بابا پلنگ پوش قدس سرہ رسیدند و دستہ با تقابہ داری
مقصود و سرگرم بودند و خدمات شایستہ بجا آوردند بازار از آن جناب مخص شدہ و تقبیہ ایند پور
کہ عبادت چہرہ آقاسی نام از روشناسان بادشاہ عالمگیر فوجدار آنجا بود رسیدہ چندے در آنجا
ماندند چہرہ آقاسی بخدمت ایشان اخلاص ہم رسانید و چند بیکہ زمین فرو برد و پانزدہ بگاہ باغ
مع جاہ نختہ کہ در آن قصبہ بشکر باؤلی مشہور است نذر گذرانید و بعض بادشاہ رسانیدہ فرمان
زمین حاصل نمود و مسجد ساخت و حاجی در آنجا تامل اختیار نمودند و فرزندان از ایشان بوجود
آمدند و قصبہ در آن مکان تحوط افتاد حاجی با متعلقان خود از آنجا برآمدہ بخدمت حضرت رسیدند
حضرت از آمدن حاجی بسیار خوش شدند و فرمودند شما خوب کردید کہ فرزندان خود را ہمراہ آوردید
ما ہم پیشدیم و یاران قدیم ہمہ رفتند تقبیہ عمر با ہم گذرانیم و برائے فرزندان حاجی در شہر جاے
مقرر کردند حاجی متعلقان را در آن حویلی گذاشتہ خود صبح و شام در خدمت حاضر می بودند و اکثرے
یک پہر و پنج شش گہری شب بخدمت می نشستند و حضرت مہربانی بسیار بر ایشان مینمودند
حاجی قصیدہ بخدمت گذرانیدند حضرت بسیار خوش شدند و تحسین فرمودند قصیدہ این است

ما گدایان خسرو قہریم و در بر بوریاست
چہر شای بر سر ساسیہ بال ہماست
ماندوق آب حیوان سر نصیر ادا دہ ایم
خضر راہ ما محمد کار ساز ما خداست

تشنه مردنهای مالحق کمال زندگیت
 روز و شب پیوسته می نال می داند که
 دیده میگوید که نیم اشک میگوید روم
 در تلاش بوسه معنی خود گشته نهان ام
 گر چه رنگ من زرد عشق کا ہی گشته است
 من در گریه منت در دس زردوان کشم
 شایه باران هم را این معانی طاعت
 خود روز خنده ابل کرم بتوان ساخت
 اے گرفتار گل عنای بے صبری شنو
 خدمت سلطان فقر است پر دلان از شکوه
 کرد از بهر قیوس شمع صغان صفات
 منظرین عنایت گوهر دریائے فضل
 گشته است زانوشه شاهان مسافر جهان
 می شوند طاهر روشن عکس خورشید فلک
 در حجر دهر که دستش را چو عیسی بوسه داد
 چون نکرد دیده روشن از عبادت قدش
 اے که از حیرت ندانی غایت صفقت تمام
 قبله کا باب رحمت بسکه بر تو و است
 سو ختم از دست محنت رحم بنما از کرم
 تشنه کام جام قهرم در گاهت می طیم
 گر نیم خاک در دست بهتم چو فانوس خیال

دریا بانے کہ آنجا نقش اپنے مصطفیٰ است
 بند بندن زرد و او چنے زانهم جداست
 در خیالش می ندانم تا بجایان ماجراست
 طالب گلزار قهرم مردم باد صباست
 در گاهم لعل و گوهر موج آب کبریاست
 تمام از زیر پیلو چوب صندل نکاست
 پنجه دست گدا این شبهه پیر دعاست
 پرده چشم خیسان پشت پائوس گداست
 خاک بتان قناعت بذا که پیر طلاست
 ور نه تیغ تبر که با دازانت بر قناعت
 آنکه خورش زیر پا و آشیانش کبریاست
 مقداری منتی و شمشیر او اویاست
 تا که داند ملک معنی را نهایت تا کجاست
 آفتاب است در زمین پر توش سو گماست
 نخل طوبی بر کف او کمر از چوب عصاست
 زانکه در چشم حقیقت خاک پایش تو تیاست
 التجا کن از دعایش انچه در دل دعاست
 داعیان را تا اسیدی از خلایق بر طاست
 زانکه در کنش ازین کے طاقت بارکاست
 شربت فرما که چشم کا شے چینی نماست
 آتش شوق تو در دل شمع جامع راشعاست

ہیکچک ان فیض الطافت مبادا نا اسید تاکلا آدم شب نشین و ماہ انجم و جلالت
 ذکر شاہ کوچک | وطن ایشان ام البلاد بلخ است در خانہ حضرت خواجہ طاهر برادر آخوند
 ملا عوض وجہ تربیت یافتہ انداز انجا برآمدہ در محبتہ بنیاد بلازمت حضرت ایشان علیہ الرحمہ
 رسیدہ خرقہ پوشیدند و مرید شدند شب در و رنج دست خاص و بخدمت باور چرخانہ وغیرہ از خدا
 مقید و سرگرم بودند و بجز یک لنگ خیرے دیگر نداشتند و ہمیشہ سر و پا بر ہنہ بخت مستعد
 می بودند و از برائے مطیع ہم ہم از بازار خریدہ بر سر خود برداشتہ می آوردند و در ہمہ راؤنی در
 خانقاہ سنگہا بوزن پنج من و شش من می برداشتند و از برداشتن سنگہا کے گران جبرہ ایشان
 رنجیتہ شدہ بود یعنی مرض مفتوح عارض شدہ بود حضرت ایشان در بارہ ایشان لطف و کرم بیشتر دیگران
 داشتند و فقرا کے کہ از اطراف و جوانب می آمدند از سبب ضبط ایشان بیچ یکے از انہا در کتبہ
 بے ادبی نمی توانست کرد و اگر احیاناً کسی از اہل دنیا بے ادبانہ در کتبہ می آمد ایشان تنبیہ کردہ
 اور از کتبہ می برآوردند چنانکہ میرآیینہ نام جوانی از ہمراہیان فتح اللہ خان بہادر کہ حارس
 شہر بود روزے شراب خوردہ در کتبہ درآمد حضرت بنام شام مقید بودند و میرآیینہ از سرتی
 حرف بلند میگفت شاہ کوچک اورا چند مشت وسیلے زدہ از کتبہ بیرون کردند روز دوم تنہا
 او با جمیع کثیر لغزم فساد بیرون کتبہ آمدند بعضی مردم انہا را معقول کردہ برگردانیدہ بردند بعد چند
 روزے میرآیینہ باکے خانہ جنگی کرد و شمشیرے برگردانیدہ رسید چون زخم کاری بود گفت من از سبب
 بے ادبی کہ کردہ بودم بغضب حضرت گرفتار شدم مرا بتکیہ برید و بر سر دروازہ اندازید یا رانش
 چنین کردند حضرت شاہ کوچک را فرمودند کہ شما از احوال میرآیینہ خبردار باشید شاہ کوچک بریرا
 در حجرہ شاہ خادم آوردہ تعہد او کردند بعد چندے شفا و کلی یافت و بخدمت حضرت مرید شد
 و ہمیشہ در مجلس میگفت کہ تنبیہ شاہ کوچک باعث توفیق من شد شاہ کوچک مدتی تجرید و تقدیم
 خدمت در جناب حضرت گذرانیدند روزے بخاطر ایشان رسید کہ مدتی است از ولایت
 برآمدہ ام کیار بولایت باید رفت این معنی را بخدمت حضرت آمدہ عرض کردند و اب حضرت فرمود کہ

هر کس که از جناب حضرت رخصت میخواست هرگز مانع نمی شدند و فی الفور قاتحه میخواندند مگر
 شاه کوچک افزون زد که ما هم پیریدیم و شمار هم پیریدید اگر بایش از شرافت کنیم شرافت خاک در
 قبر ما اندازید و اگر شرافت بایش از ما بپیرید یا شمارا دین کنیم و اشک از چشم حضرت جاری گردید شاه کوچک
 بقدم حضرت افتاد غم سفر و فوت کردن بعد چند ایسان را از اسهال عارض شد
 تا مدت سه ماه تصدیق کشید مرض غلبه تمام کرد حالت ایشان با حق تعالی رسید حضرت بر کنار
 حوض وضو میآهتند یاران بخدمت حضرت آمده حالت شاه کوچک را عرض کردند فرمودند که
 بر او واجب است که با احوال شاه کوچک متوجه باشیم خدمتها بسیار کرده ما از و راضی و شاکیم
 خدا از و راضی باشد بعد فراغ از وضو بر بالین شاه کوچک آمده نشستند و فرمودند بخدا شوق
 باشد شاه کوچک بجا نیت حضرت نگاه کرده گریان شدند و از چشم بسیار اشک میبارید
 شد شاه کوچک در همان وقت دست خود را بجانب حضرت دراز کردند حضرت سر مبارک
 خود نزدیک بر شاه کوچک بردند بجان آنکه حرف میگفته باشد شاه کوچک پشیمانی حضرت
 را بوسیدند و گفتند الحمد للہ ما باز دوس خود رسیدیم و گفتند قبر حضرت فرمودند که ما را سه شام
 در نیکو عتب مسجد قریب می سازیم و شمار از نزدیک خود مدفون خواهیم کرد حاضر جمع و اید بعد از شتر
 سر را قیام فرمودند و متوجه احوال شاه کوچک شدند شاه کوچک با اسم ذات مقید بودند و درین
 مشغولی جان بحق تسلیم کردند حضرت سر از مراقبه برداشته بیرون آمدند و فرمودند که شاه کوچک
 ایمان ایست بر دین حق وفات شاه کوچک است و ششم ماه جمادی الثانی سنه یک هزار
 و یکصد و هشت هجری -

ذکر شاه ناظر | وطن ایشان سمرقند است بخدمت بابا حاجی عبدالرحیم عاقبت بخیر رسید
 خرقه پوشیدند و از ایشان رخصت شده جناب حضرت بابا یلنگ پوش قدس آمده سعادت اندوز
 شدند و خدمتها شایسته کردند و مریدان کثرت یافتند که رومی و حضرت شاعر
 میفرمودند که شما احکامات بنشینید و متوجه شوید ایشان بموجب فرموده قبل می آورند بعد از آن

جناب حضرت خلافت یافتند و همیشه در سفر و حضر لازم می بودند تا زمان وصال حضرت بگریز
از خدمت جدا نشدند و بعد وصال بخدمت حضرت ایشان علی‌الرحمه آمدند و مدت درینجا
ماندند بعد از آن نواب غازی الدینخان بهادر فیروز جنگ ایشان را طلبیده شیخ خانقاه خود
ساخت اغزاز و احترام ایشان بسیار بجای آورد چون نواب از بهادر شاه بادشاه بخدمت
صوبه داری گجرات مامور شده بصوبه مذکور رفت خلیفه نیز همراه رفتند و چند روز گجرات
ماندند و بعد وفات نواب غازی الدینخان همراه تالوت شاهیجهان آباد رفتند و از آنجا با
کثیر از فقرا و علمای اور و از لاهور یکشمیر رسیده چند روز بطریق سیر گذرانیدند اکثر از آنجا که شمیر
بخدمت ایشان آمد و رفت داشتند بعد از آنجا مراجعت کرده و شاهیجهان آباد آمدند و در آنجا
در آنجا ماندند چون نواب نظام الملک و حضرت محمد فرخ سیر بادشاه صوبه دار دکن گردیده در آنجا
آمدن ایشان را همراه آورد و چنانچه از فقرا در رفاقت ایشان بودند بخدمت حضرت ایشان علی‌الرحمه
صبح و شام میرسید و در وقت وفات حضرت حاضر بودند و فرقت حضرت بفرقه کمال بر
ایشان مستولی شد میگفتند که آمدن مادرین ملک محض از برای خدمت ایشان بود و چون سبب
از نواب نظام الملک رخصت گرفته عازم شاهیجهان آباد شدند و چند روز در آنجا ماندند بلا مورد
نشدند نواب عبدالصمدخان بهادر که از نزد محمد فرخ سیر بادشاه براسه تنبیه گردانیده و پادشاه
و گورواس پور بخواجوه کرده بودند چندان وقت خلیفه در آنجا بزیارت نواب براسه دیدن ایشان
آمد و گفت که ما پیش ازین بخدمت حضرت را بنجواب دیده بودیم که در لشکر از جهت اعانتی بیشتر
آورده اند از تشریف آوردن شما آمدن فقرا مقدمه خواب تبصیری انجام میدتوجه بزرگان و دعا
فقرا میداد است که مهم نیریت انجام و فتح نصیب ما شود شایه که خود نواب براسه طلبه می گشتند
اکثر بخدمت می آمدند و در سه ساعت می نشستند و التماس دعا میکردند بعد از آنکه از آنجا
گرد و دستگیر کردند و چهل نفر کس از زلفا و از دستگیر شد و فتح عظیم نصیب نواب شد و بعد
فتح خلیفه و ولایت ام البلاد بلخ رسیده زیارت روحه مطهره حضرت شاه مردان مقرر شد و از آنجا

حاصل کرده زیارت حضرت حاجی عبدالرحیم عاقبت بخیر که پیغمبر ایشان بودند رسیدند چیک
بر سر مرز ایشان ماندند و از اینجا باز لغزم هندوستان با جمعی کثیر از فقرا و چاکر آآمدند و سه روز
در اینجا توقف نمودند و اراده شاه جهان آباد کردند و هر آن آنا از ترتب عارض شد و سه روز
بیمار بودند تا پنج بخت و نهم محرم روز شنبه سینه بکزار و یکصد و رحلت کردند و کبیه
شاه ثانی نام درویشی که در اینجا شهو و معروف است مدفون شدند۔

ذکر خواجه عالم | از اولاد حضرت خواجه علاء الدین عطار قدس سره متوطن بلخ بودند و اوایل
از ولایت بجناب حضرت ایشان علیہ الرحمہ آمدند فقیر و مرید شده در تہ بخدمت بوده ولایت
رفته بودند ثانی الحال احرام خدمت حضرت بته بعد وصال حضرت بتکیہ رسیدند و مدت یکسال
در اینجا ماندند بعد از آن اراده زیارت حرمین شریفین بخاطر ایشان مصمم شد تہیه سفر کردند با شہ
خادم گفتند مادر واقعہ دیدیم که کشتی ایشان شکسته است معلوم می شود که وقت ایشان نزدیک
رسیده است و در صورت خواهند مرد بهتر این است که ایشان همین جا باشند اگر احیاناً وقت ایشان
برسد و زیر قدم مرشد خود مدفون شوند خواجہ این معنی قبول نکرده عازم شده در صورت رسیدن ایشان
را از آن کہم رسید بقضای اہی فوت شدند و صدق رویاے بابا بزرگتر مخلصان معلوم گردید۔
ذکر مولانا عبد الجلیل | مفتی نجف بنیاد مرید حضرت ایشان علیہ الرحمہ بودند میگفتند کہ وقتی
مرا بیماری سخت روداد و مشرف بر موت شدم و تفرقه خاطر زاید از خدمت ولی شدہ چند خواستم
کہ بکلمہ طیبہ متقیہ شوم فقرہ غلبہ میکرد اما آنکہ حضرت برائے عیادت تشریف آوردند من با فاقہ آمدم
جمال مبارک حضرت را دیدم و از سبب مرض باز چشم پوشیدم فقرہ از خاطر من دفع شد و اگر
بجناب حق پیدا شد چشم خود را باز کردم دیدم کہ حضرت متوجہ احوال من شسته اند عرض کردم الحمد
از تشریف آوردن حضرت احوال من بغایت خوب است حق تعالی باین توجہ حضرت این احوال
را تا دم آخر باقی دارد حضرت تبسم کتان بجانب من نگاہ کرده فرمودند انشاء اللہ تعالیٰصححت
خواہید یافت و خیریت خواہد شد و فاتحہ خواندہ برخاستند و بعد تشریف بردن حضرت تمام

روز و شب تفرق برین نبود روز و نیم باز تفرق زور آورده بجناب حضرت کس را فرستاده و
داشتیم که امیدوار تو جهات حضرت باز قدم رنج فرمودند و متوجه احوال من گردیدند تفرقه
بالکلیه از من مدفوع شد و از آزار صحت کلی یافتیم و این معنی باعث صدق اعتقاد من گردید و جناب
حضرت مرید شدم و الحال که مدت هفده سال از وصال حضرت گذشته است همان جمیع که
در صحبت شریف روداده بود تا حال باقی است۔

ذکر مرزا ابراهیم عرب | از سکنه کابل اندیزرگان و اقارب ایشان مناصب عده داشتند
ایشان باراده نوکری بادشاه از کابل روانه شده در لشکر و القار خان بهادر نصرت جنگ
میر بخشی بادشاه سپهر خان وزیر اعظم که همراه بادشاه بنده محمد کام بخش قلعه چنی را محاصره داشت
رسیدند و بواسطه اقربا خود که تعینات خان نصرت جنگ بودند تلاش منصب میکردند و قوت
فوج خان نصرت جنگ بر رویه تاخته غنیمت بسیار مال و مواشی و بندی بدست آوردند
یکی از سواران دختر که را اسیر کرده دشمن بدست خود گرفته بسوی خود میکشید و مادرش
بعجز و گریه دست دیگر را بدست خود گرفته میکشید و آن سوار بر حال آن ضعیفه هرگز رحم نکرد و برایشان
میز را بر سر آنها گذاشتند و از گرفتن دختر تهدید مانع آمدند آن سوار از غضب بیک ضرب تیغ دختر
از تن جدا ساخت و برقت میرزا از معانیه این واقعه بے اختیار برقت درآمد و از ملاحظه
بے ثباتی این دارنا پدیدار داده ترک تعلق در دل مصمم ساخته در میان صحرا بر سرنگی نشاندند و
دو شب روز برایشان در کمال جوش و خروش و رقت گذشت و سیلاب اشک مثل جویبار از
دیدہ روان گشت و استعراق تمام روداد اقارب ایشان خبر یافته نزد ایشان آمده خواستند
که ایشان را بر داشته بمکان خود ببرند هرگز سرنه برداشتند و لب سخن نکشوند تا آنکه راضی
شدند بر این معنی که از عزیزان محض شده در لشکر بادشاه بردند و براسی شفی خاطر آنها گفتند که بر
تلاش منصب میردیم و مافی الضمیر ایشان آن بود که از ازل دنیا آزار سے یافته در جناب شد
کابل یاد میان صحرا بر کوه اقامت گرفته بیاد دوست حقیقی مشغول باید شد غریزان غیر از

پس رضا ایشان چاره ندیدند اسپ و گاؤ و دیگر اسباب سفر را میا کرده و دو سه کس از ملازمان
با نوشته حاجت خود با بنام امیران حضور در باب پذیرائی منصب همراه ایشان دادند میرزا غیاث
یک گاؤ بجهت سواری و قدری از آلات ضروری راه چیره قبول نکردند و با ملازمان روان
شدند پاره اند راه طے کرده از بالا سگے کافر و فرود آمدند و میانش واکرده و بیان همه اسرار و
گفتند که اے گاؤ ترا در راه خدا آزاد کردم خدا تعالی عزیز تو را و دنیا آزاد گرداند پس از
قطع منازل در مقام کلک در شکر بادشا عالمگیر رسیدند اعزّه ایشان را هر دو یکپوری می پسند
و خواستند که در زمره منصبداران بجنوب بادشاہ ایتاده نمایند و حقیقت ایشان آن بود که
هم جاکه می نشستند خبری از عالم نداشتند و اشک از چشمان ایشان جاری بود چون بادشا
از کلک کوچ کرده متوجه بجا پور گردید میرزا هر کس بکرا به گرفته غریمت او رنگ آباد کرد و بادشا که
از فقر حضرت ایشان که بر اے کارے و انجا رفته معاودت کرده بود در خبر و اتفاق
راهی شده حالات کرامات آیات حضرت ایشان از زبان آن درویش استماع نمودند دل
ایشان بجانب حضرت ایشان بغایت مایل و منجذب گردید بعد رسیدن باورنگ آباد در مسجد
میرزا بیگ خان که دخیل پوره است فرود آمدند آنجا محمد حسن نام ملا سکوونت داشت و را
گفتند که شما در خدمت همه شایخ و درویشان که درین شهر اند بید و ملاقی گردانید تا هر کج
که در صحبت او جمیعے یا بم بیعت نمایم اگر چه جذبہ شوق دامن دل ایشان را بجانب حضرت
می کشید لیکن خواستند که اول جمیع اکابر و اصاغر شهر را دید و بجانب حضرت سعادت اندوز
شونینا بران سائر فقرائے شهر ملاقی شدند هیچ جادول ایشان پانند نشد بعد از آن در خدمت
حضرت ایشان در تکیه رسیدند حضرت در سایه دو درخت پاگروه نشسته بودند ایشان را از دور دید
روے مبارک بجانب ایشان آورده بدست مبارک میوس ایشان اشارت کرد و دو سه دفعه
فرمودند بیایید بیایید ایشان بچو دانکه در حضور شریف رسیدند خود را گم کردند و خود داده عشق گردید
ملا حسن را حضرت ایشان را شایسته میگردید و پیش پیا میزد بعد دیرے ملا ایشان را برداشته مسجد پروردگار

نقد و جسے کہ داشتند بخدمت حضرت آورده گذرانیدند و باختیار مریدی و فقیری سعادت نازند
 شدہ خرقہ میر محمود کہ از خلفا خاص حضرت اندیش حضرت بود پوشیدند تا کہ بوقت باوجود بخودی پاره
 بہوش بودند و نماز میخواندند و ہفتہ دویم شاہ ایشان دو بالاشد از او نماز فرض و وظائف و از جمیع
 امور باز ماند شاہ کوچک کہ خادم حضرت بود کیفیت بجناب حضرت عرض نمود آبے دم کرده از دست
 مبارک بایشان خورانیدند ایشان بخوردن آب پاره بہوش آمدند حضرت فرمودند خیرے بخورید عرض کردند
 آری رسیدند بخورید گفتند ان و گوشت مع ساگ میتی قریب پنج آٹا نان و ہین قدر گوشت و
 ساگ میتی بموجب امر حضرت نچتہ آوردند ایشان ہمہ را تناول کردند و پارچہ نان باقی ماند حضرت پرسید
 خیرے و گوشت بخورید گفتند آری حضرت فرمودند جالاس کنید و حضرت بیاران دیگر فرمودند کہ پارچہ نان باقی
 ماندہ را تقسیم کردہ بگیرید کہ تبرک است و میرا پس از استعاضا بجناب حضرت باسم شاہ عرب ملقب
 گردید شاہ عرب در اوایل بیا صاحب غیرت بودند در ایامے کہ بکابل سکونت داشتند امیر خان صوبہ
 اتجاہ پسرے داشت راضی مقررے و در مذہب خود مجتہد وقت بود و ایشان رض اورا گوش خود شنید
 و طبیعت ایشان تاب نیاورد چون صاحب تنگاہ بود در آن وقت ہیچ نتوانستند گفت بجناب الہی
 عہد بستند کہ تا اورا بکشم ہیچ خورم نہ شبانہ و دیگر رنگی و تشنگی بسر بردند و خادمے داشت سستی روز چہارم
 نزد او رفتہ از او پرسیدند کہ تو از اہل سنت جماعت هستی یا از اہل رض او گفت احمد شدستی امکن بلاعلاجی
 نوکری راضی اختیار کردہ ام ایشان گفتند اگر من اورا بکشم تو رفاقت من اختیار خواہی کرد گفت کہ من فریق
 شما ام و عہد این معنی بایشان حکم بست راضی مذکور در حویلی کہ می بود ہفت دروازہ داشت از بس کہ
 رض او شہور بود می رسید کہ کسی از اہل سنت در آمدہ مرا بکشد یا من و سواس شبہا خود بر سر یک یک
 دروازہ آمدہ ایستادہ میشد و بخنور خود بدست آن نوکر دروازہ ہا را متفضل میگذاشت و کلید ہا نزد خود گرفتہ
 در حجب انداختہ بخواب میرفت و اکثر اوقات پس از آنکہ نوکر دروازہ ہا بستہ بخواب میرفت بنا بر احتیاط خود
 می آمد و در قفلہا میگرفت و خاطر جمع کردہ بخواب میرفت شاہ عرب بوقت نصف شب بموجب قرار داد
 کہ بالوکر داشتند بر در حویلی رسید نوکر مذکور در وقت خواب او قفلہا را مضبوط کردہ و بکلفہ در ہا اوختہ کلید ہا

را بہت اوسپر دوان اہل گرفتہ پے یان مہنی نبرہ بلا احتیاط بدستور ہر روز براعتداد کو کربخا طمع دخواست
 رفت لوکر بعد رسیدن ایشان ہر یک دروازہ را وا کردہ ایشانرا اندرون طلبید ایشان بخوابگاہ اور سید
 دیدند کہ مثل بخت سیاہ خود در عین خواب است خود مل میگردند کہ بخاطرم رسید کہ در حالت بخیر کشتن
 شرط آدمی نیست اورا بیدار کردم او گفت تو کستی جواب آدم کہ من ہجان شخص ام کہ بحضور من حرف
 رفص گرفتہ بودی حالا آمدہ ام کہ ترا بشم انھی بجز شنیدن این سخن از جائے خود جریست و دست
 بشمشیر کردہ خواست کہ برین زندمن کش دیتی کردہ سوٹہ چوبے کہ در دست داشتہم بزور تمام بر شتر دم
 از یاد افتاد و فریاد برآورد لوکرش از شنیدن آواز بہوش شدہ افتاد و دست و پاے من از نہایت
 بیم در لرزہ درآمد چون دیدم کہ ہنوز زخمی از جہان ترشش باقی است سوٹہ دیگر زدم و کاش تمام را ختم
 و از بسکہ گرسنہ بودم خانہ او را کاختم و مرتبا ہنہام کی کہ در طاقہا بودی ختم و قدر سکا از ان تناول کردم و کچہ
 از قمشہ و انگشتر ہاے طلا و آلات مرصع و غیرہ آن کہ مبلغ خفاقی قیمت ہاں بود برداشتہ پارہ از ان بذر
 دادم پارہ خود گرفتہ بیرون آمدم و لوکر بدستور معین دروازہ را نقل و نہی و اساختہ خود بدروازہ اندرون
 بجائے کہ ہمیشہ بخوابیدہ خواب رفت صبح کہ مردم از سردروازہ او بنگاہ شدند دیدند کہ دروازہ بندہ است
 تا یک پہرہ در انتظار کشید بعد از ان مردم امیر خان را خبر کردند کہ ان امیر خان از تہا گذاشتہ و چوٹی
 درآمد و تا بدروازہ اندرون کہ لوکر خوابیدہ بود رسیدند و او را آواز دادند او گفت کہ ایشان صبح قفلہا
 را از دست خود وا کردہ بیرون می برآمدند امر و زمینہا ہم سبب چیست مردم دروازہ ہا را شکستہ در خانہ درآمد
 و او را مردہ دیدند لوکر گفت خیمہ سازین ماجر اندازم انہارفتہ کیفیت یا امیر خان طلبہ کردند ہر چند
 تفحص و تجسس کردند سرخ از قاتل پیدا شد تا آنکہ روزے نظر بازے دریکے از باغہاے کابل اوید
 و از سن پرسید کہ پسر امیر خان را تو کشتی جواب دادم کہ من با او چہ کار داشتہم چون آن نظر بازہ را شناخت
 من از کابل برآمدہ بکابل آباد آمدم چون بچناب حضرت رسیدہ متغیہ شدند ہرستہ از خود و از دیگرے خبر
 نداشتند ہفت ہشت روز یا دہ روز خیمہ بنیاد کردند و اگر خوردن می آمدند قریب ہفت ہشت آٹار تادہ
 آٹار و یک محاسن بخوردند ہفتہ بخندہ میگذاشت و ہفتہ دیگر گریہ مردم نماز جمعیت بخواندند ایشان رفتہ

مردم را بجایاوت میکردند و مردم را بچند می آوردند و حضرت بعد فراغ نماز دستها
ایشان را بستون می بستند و خلق میفرمودند و یک شب در فردا شب تمیها نهند و باز بدست مبارک
دستهای ایشان را و امیکردند و سهفته دیگر در گریه میگذاشت و حضرت در وقت گریه ایشان از محرو
بیرون آمده دست شفقت بر سر ایشان میگذاشتند و تسکین خاطر ایشان میشد مدتی بهمین طور
گذشت آخر الامر حضرت ایشان را از جذب برآوردند و بعد برآمدن از جذب بخدمت مقید شدند
و جمیع خدمات خانقاه بجان و دل بجای می آوردند خدمت باو چنانچه میکردند و کلون استجارا
درستی نمودند و طهارت خانه را پاک میساختند و در صحن کعبه جاروب میدادند و آب پاشی
میکردند و حیایان پند در کعبه بود ایشان بدلوهای کهنی از جوئے که در تکیه جاری است و برابر قد
آدم از زمین پست است آب میکشیدند و حضرت بدست مبارک خود آبداری میکردند و در عقب
مسجد قریب پنجاه شصت تنه تاک بود ایشان از دلوهای کهنی آب از باولی کشیده می آوردند
و آن تنه ها را سیراب میکردند و از پیش دروازه تکیه تا کنار ناله صبح و شام آب پاشی میکردند و قهوه
می سائیدند و می پختند و می خوراندند و در هفته یک دفعه دو دفعه خرده کفنی و دیگر لباس فقر را برکنار
تالاب می بردند و شسته می آوردند و با وجود این همه خدمتها شایسته شهباز خدمت فخر میکرد
و تمام شب بیدار می نشستند و اکثر اول شب تنهار و روضه حضرت شاه برهان الدین اولیای قدس
میرفتند و زیارت جمیع بزرگان روضه میکردند و مراجعت نموده نماز یا ماد در تکیه بجماعت میگذاشتند
و اکثر اوقات چهار پنج شب در روضه می بودند شبی بر سر فرات میرین دهلوی و شبی بر سر حضرت
سید را جو قتال و اند حضرت سید محمد بنده نواز گیسو دراز و شبی بر سر حضرت شاه جلال گنج روان
و در آن ایام قدرت چهار کس بلکه ده کس نبود که شهبازانکاهها تواند مانند ایشان تنها میگذاشتند
و شبی بر کوه سونلی بجهن که نزدیک فرات شاه جلال گنج روانست با وجود آنکه شیو در گرج و دیگر درند باران
کوه می بودند بلا وسواس تمام شب بران کوه میگذاشتند و میگذاشتند که یکبار براس زیارت درگاه فیض
نزدیک چوکی بزرگ رسیده بودم از پیش سگ برآمد و در هر دو چشم او دو تیر و شمشیر و شل لباس

دخشان بودم از دیدن او اندکے ہراس پیدا شد صورت مبارک حضرت را تصور کردم سنگی ب
من رسید و گدشت الحمد للہ آسیب او بر من نرسید و از بسکہ در شستن خمر کہاے تھا مشقت بلخ
بکاری بردند سردی آب در ایشان اثر کرد چندے از دست و پا ماند و باز صحت یافتند لیکن
اثر سردی باقی ماند از عہدہ خدمتہاے شدید نمیتوانستند برآمد و شستن و برخاستن ہم تصدیق
میکشیدند و درین ایام عازم مرین شرفین شدند از جناب حضرت رخصت خواستند حضرت فرمود
بروید انشاء اللہ تعالیٰ انجیر خوبی خواہید رسید ایشان را ہی شدہ بہورت رسیدن دران ایام علی نقی خان
پسر دایت خان متصدی آنجا بود شاہ عنایت درویش مرید شاہ نور جامی کہ آشنائے ایشان و
ہم پیو خان کور بود و با خان مذکور رفاقت داشت خان مذکور ظاہر ساخت کہ شاہ عرب بارادہ
مکہ معظمہ درینجا رسیدہ اند شاہ عنایت ایشان را نزد خان مذکور برد و خان پرسید کہ از زاد و را حلہ چیز
با خود دارید جواب داد کہ هیچ نداریم خان گفت خاطر جمع دارید خدا تعالیٰ آسان خواہد کرد ایشان
چندے در صورت ماند لیکن بملاقات خان مذکور رفتند و فرس کہ بر جہاز سوار شدند خان مذکور
قریب ہفتصد روپیہ بایشان داد ایشان بکہ معظمہ رسیدہ بعد اداے حج عنایت مدینہ منورہ نمودند
باوجودیکہ استعداد سواری بود پایے پایہ را ہی شدند و مشک آبے کہ قریب کمین وزن داشت
برکتف خود می برداشتند و اکثر مردم قافلہ را آب میخورانند و انجیر زاد و را حلہ ہمراہ بود ہمہ بزفقہ انبار کرد
و از مدینہ بطایف رفتند و سیر اطراف و نواح بواتمی نمودند و اکثر شبہا بزیارت مرقد کہ دران مکا ہما
بود می رفتند شبے ماریا سہ را نگشت پایے ایشان از اگر بفضل حق زہر اثر نکرد و صحت و عافیت
معاودت کردہ بجناب حضرت رسیدند و یکبار ایشان را شوق کسب علم پیدا شد شغول کسب علم شدند
و پیشتر از ان خط و سوادے نداشتند تا شرح ملاحظہ کرم کرد و باز کسب علم موقوف کرد و یکبار روز
جمعہ قریب نماز عصر حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ مسافر در سجاد شریف داشتند شاہ عرب در زیارت
انجیر کہ بر کنار دیوار تکیہ بود و دو سکہ دیگر نشستہ بودند شاہ عرب یکجا یک گفتند کہ با تو عالمگیر شاہ
راحمین زمان از پیش ما گذرانیدہ بنظر حضرت در آورده بودند چند کس کہ حاضر بودند متعجب شدند کہ بادشا

در احمدگر صحبت و سلامت است شاه عرب چنین میگویند روز دوم که شنبه بود یک نیمه پاس روزنامه
خبر رسید که بادشاه وفات یافت ایشان در ایام مرض حضرت بخدمت حاضر و تمام شیب بیدار می بودند
حضرت در حق ایشان دعا میفرمودند بعد وصال حضرت بخدمت باری تکیه بیعتی بودند و ز سر هر چه سبب نکشت
در باغ محمدی رفتند در اینجا معینه این بیت در زبان هندی خواند

موتی دهلک کیا به کا

ترجمه این بیت زبان فارسی آنکه بر پیام رویه است در هندوستان که منع می شود و در واد
چند بانی می آورند و ستورات آن را در میانی می آورند یعنی آن در شاهوار که در حلقه بینی محبوبه بخوبی خوشنای
زینده است بکوه گری فرو غلطید و بر عارض دلفریب آویزان شد چون ایشان از زبان هندی خوب
بودند و علم موسیقی داشتند بحد آنکه این بیت شنیدند ایشان را جذبه الهی روداد و از بانغمزی
گریان و نالان به جرحه خود آمدند و این فقیر قبل ازین بچند روز شب در خواب دیدم بود که در مسجد نزدیک دروازه
جنوب تنور است افروخته شاه عرب آمده در آن تنور نوزده افتاده و این کمترین فریادی نثار کرده
میکند که شاه عرب درین تنور افتاده اند کس باشد که ایشان را ازین تنور برارد درین ضمن چکنار خیزان
دوید و بر کنار تنور آمدند و دیدند که ایشان تمام و کمال در تنور سوختند و زمین آنها فقیر بیدار شدم و بعد چندی
ایشان را جذبه روداد و تا چهار پنج روز و شب بآفتاب میگریستند هر چند این فقیر و سبب سگ خان لاسا
میدادیم تسکین خاطر ایشان نمی شد تا آنکه فریاد و فغان کرده سرو پا برهنه در کوچه های شهر می گشتند
و با سگان الفت می گرفتند و گدائی کرده سگان را بخورانیند و باز گریخته می آمدند و تندی درین حالت
می بودند تا آنکه یکی از اشرافان قدیم ایشان ایشان را بخانید و تصدیع رسانید ایشان بعد از این تصدیع
ساکت شدند و باز بگریه متقیه میگریزند و ناسه روز چهار روز میگریستند و این کمترین می گفتند که بر
ما گوشه دزکویه مقرر کنید که در اینجا بشیم فقیر جرحه چهره پوشی که بر کنار ناله واقع بود بر ایشان تیار نمود و جرحه
درآمدند و دروازه را از اندرون بستند و با هیچ کس سخن نمیگفتند و چرخه میخوردند و غریزان که ایشان را
رخانیده بودند براس معذرت نزد ایشان آمدند و عجز و الحاح کردند ایشان دروازه را و انکر در آنها

گفتند کہ ما بشما حرفہ داریم بخوابیم کہ بگوئیم دروازہ را وا کنید گفتند انچه گفتنی است از عقب دیوار بگوئید
غزیران در اینجا نشسته معذرت بسیار کردند جواب ہمین قدر گفتند کہ بروید و تصدیق کنید مدت بہت
روز بہرین طریق گذشت روزی این فقیر بالمباح تمام بخدمت ایشان گفت کہ گشتی دفاقتہ کشتی
تا چند و از قوت چارہ نیست در جواب گفتند کہ بعد دوسہ روزی بعد پاؤ آثار کچری بخیمہ می آوردہ است
خدا م بعد دوسہ روز قدر پاؤ آثار کچری می بردند و ایشان اندکے از ان می خوردند و باقی واپس میدادند
مدت چند ماہ ہمیں دستور گذرانیدند کہ کسی را نزدیک خود آمدن نمیدادند تا آنکہ احوال ایشان تغییر
و بحالت نزع رسید فقیر و چند کس دیگر دروازہ را وا کردہ نزد ایشان رفتیم ایشان از خود خیر داشتند
بعد از ساعتی جان کجی تسلیم نمودند و آخر روز پنجشنبہ بود شب جمعہ ایشان را بیرون دیوار خانقاہ زیر
دیوار غرار شریف حضرت ایشان علیہ الرحمہ مدفون کردند الحال قبر ایشان درون دو حجرہ کہ متصل مسجد
و خارج از مسجد است و طرفی کہ جانماز ہا میگذرانند نزدیک دیوار روضہ حضرت واقع است۔
ذکر حضرت آخوند ملا خاموش | وطن ایشان در لواحی بلخ است نام ایشان در اوایل ملاحظہ
بود جذبہ بانشان روداد از ولایت خود برآمدہ از راہ ایران بکلمہ مغلہ رسیدہ زیارت حاصل کردہ
در محبت بنیاد بجانب حضرت ایشان علیہ الرحمہ رسیدہ ہمیشہ مذخر تہ پوشیدند و مرتبہ جذبہ
بخدمت مقید بودند بعد از ان بسلوک آمدند ایشان را حضرت بکتاب داری مامور کردند ہر جا مییے
و یکے ویتھے کہ می بود بخدمت ایشان آمدہ میخواند و از توجہ ایشان بجای میرسید و چندین ہزار کس بہتر
انفاس ایشان صاحب علم شدند اکثرے از شاگردان ایشان کہ دین وقت ہستند بعضے فاضل
و بعضے صاحب دلت اندواز بسکہ زبان ایشان را اثر تمام بود اکثرے از اکابر شہر از سادات و غیر ایشان
فرزدان خود را بخدمت حضرت می آوردند عرض می نمودند کہ اینہار انخدمت آخوند پس از حضرت آخوند
را طلبیدہ طفلان را می سپردن چون وقت ہر طفلان میرسید والدین آہنہا نیازے بخدمت آخوند
میگذرانیدند ایشان آن مبلغ را بطفلان مکتب تقسیم می نمودند و اگر خیرے باقی میماند فقرا و بیچارہ
میدادند ایشان صاحب تقوی و ورع بودند یک روز صایم می بودند و روز دوم افطار می نمودند

و ان روز ہم بفاطمہ میگذاشت صایم الدہر وقایم اللیل بودند یک گفتی کلیم کہ نہایت درشت می باشد
 و در ہندوستان از ان چل گاو ان میسازند و فروش ہم میکنند در بدن ایشان می بود و سہ چہار تار ریشہ
 در کمر و سہ پیچہ بر سر داشتند باین عنوان مدتی بخدمت حضرت گذرانید حضرت باحوال ایشان
 بسیار متوجہ بودند بعد چندے ایشان را از اسہال رو داد چون برین کمترین حکیم من تعلیم جوفا
 فرمود و ادعای حقوق مولائی داشتند در ایام مرض این کمترین را نزد خود طلبیدہ فرمودند کہ طبع ما بمونکہ
 در ہند می کیلہ میگیند بسیار یال است اگر از جاسے ہم رسد براسے با بسیار یکترین بازار رفتہ چند
 کیلہ خریدہ بخدمت ایشان آورد و ایشان نوش جان فرمودند و عا کا کردند و در سہ کپہار و یکصد و ہفتاد
 ہجری وفات یافتند از فوت ایشان حضرت تاسف بسیار کردند و آبیدہ شدند و فرمودند کہ آغوش
 ستون نگینہ بالودند و ایشان را در عقب مسجد زیر قدم حضرت بابا الینگ پوش مدفون کردند۔
 ذکر خواجہ میر شاہ [از اولاد حضرت عالم شیخ غریبان وطن ایشان قصبہ علی آباد و مضافات حضرت
 باغازی الدین خان بہادر و محمد امین خان بہادر بنی عم می شوند سید فضل وقاری بودند در ہندوستان
 آمدہ از بادشاہ عالمگیر منصب عمدہ یافتند ایشان را در اوایل حال عشق مجازی با جو آستانجانی نام رواد
 ترک منصب و تعلقات کردہ بخدمت حضرت ایشان علیہ الرحمہ والرضوان آمدہ مرید شدند و حرقہ
 پوشیدند و بطاعت و ریاضت مشغول شدند برادر خود و ایشان خواجہ عرب شاہ صدر صوبہ خجستہ بنیاد
 بود ایشان از راہ سبکدوشی براسے خریدہ پہل خریدہ شل پیاز و غیرہ در بازار میفروختند و در وقت خرید
 جہد و کد تمام در میان می آوردند اکثر مردم با ایشان می گفتند کہ برادر شما صدر و برادران دیگر امر اسے
 عمدہ اند نہ سب نیست کہ خود براسے خریدہ خیرے بازار روید ایشان میگفتند اے فقیر ایم ما را با عی
 و امرائی برادران چہ کار ایشان با وجود آزار و اسیر براسے نماز جماعت جہد و جہد بیخ کار می برند
 و بختہ یک وقت نماز بنا بر احتیاد اسہار یا چہا بار تجدید و غوی نمودند و تہجد و اشراق از ایشان گشت
 فوت می شد و حضرت رعایت ایشان بواقعی نمونہ براسے احتیاد و طرار و غن بازار کم می خوردند بکلیغیر
 می خریدند و بجنور خود و غن میکشیدند و براسے احتیاد و طعام بدست خود می نختند و با باران میخوردند

بہن آئین مدتے در خدمت حضرت بودند بعد چندے محمد امین خان بہادر صدر الصدد و بادشاہ
 عالمگیر غایبانہ بادشاہ عرض نموده کہ یکے از بنی عم من ترک تعلق نموده فقیر شدہ و محبتہ بنیاد شدہ است
 بادشاہ این حرف شنیدہ سر روپیہ روپیہ بر اے ایشان مقرر نمود ایشان ہمہ را صرف فقرا میگرد
 بعد از آن از ارجش بہم رسید و خون از شکم جاری شد بہ چند بار و عاجزہ خویشان آمدہ بچشدند کہ
 بخانہ ما بیامید ما خدمت خواہیم کرد قبول نکردند و الا امر انہا بخدمت حضرت آمدہ عرض نمودند حضرت
 خواجہ میر شاہ فرمودند کہ صلہ رحم از جلاہ واجبات است شمار ویدلا علاج بخانہ عاجزہ خود رفتہ
 دور فرما ند روزیوم بخدمت حضرت عرض کردہ فرستادند کہ عمرے در بندگی حضرت صحبت فقرا
 گذرانیم بموجب امر دور و زانیجا ماندیم حالا طاقت دوری از جناب ندارم امیدوارم کہ بجنوبیام
 حضرت فرمودند بیاید ایشان را باہر الکی سوار کردہ آوردند بر قدم حضرت افتادہ گریان شدند و مجبور
 خود آمدند و از غلبہ تمام کرد اصل طاقت نماند بہ چند خادمان و دشمنان خواستند کہ خدمت ایشان
 بکنند ہرگز راضی نمی شدند و میگفتند کہ دست شهادت حق من نا محرم است یا ران گفتند کہ شما طاقت داشت
 و برخاست و استیجا نداشتید و دیگر رانی گذارید کہ خدمت بجا آرئیں چہ بایکد ایشان گفتند اگر عورتے
 پیرے بچہ سدا و عقدا بیدست و پیرے قلیے مہر مقرر بایکد عاجزہ ایشان عورت پیرے را فرستاد
 بانسہ عقد بستند و مہرے مقرر کردند و در خدمت می بود بعد سر روز احوال ایشان متغیر شد حضرت
 وضو میگرد و شاہ قلندر ایتادہ بودند حضرت شاہ قلندر فرمودند شمار وید و بر احوال خواجہ توجہ شوید
 کہ وقت نازک است و شیطان در پے شاہ قلندر رفتہ و متوجہ احوال خواجہ شدند درین ضمن حاجی
 عاشور آمدن ایشان را نیز فرمودند کہ بروید و متوجہ احوال خواجہ باشید و بعد فرخ از وضو خود ہمہ را بپای
 خواجہ تشریف آوردند و متوجہ احوال خواجہ شدند خواجہ باگاہی تمام جان بخت تسلیم نمودند قبر ایشان در تکیہ
 مقبب مسجد واقع است سال وفات ایشان سنہ یکہزار و یکصد و نوزدہ ہجری است۔
 ذکر شاہ جان الشدا | ایشان از مردان و خلفائے حضرت بابا ملنگ پوش قدس سرہ و فاضل
 و قرائن بودند چون ایشان را حاجت انسانی رو مییاد ہر روز بفراصلہ دوسہ کردہ از شہر بیرہون

میرفتند و مختصاً حاجت میگردید و با وجود ضعف پیری گاهی در شہ قضاے حاجت میکردند و مدتی
 بخدمت حضرت بسریدند بعد از آن از جناب حضرت خلافت یافتہ رخصت شدند و در قصبہ
 نوساری نام نزدیک بندر سورت واقع است سکونت اختیار نمودند اکثر مردم آنجا بخدمت ایشان
 میرفتند و بعضی در خدمت ایشان میخواندند و عالم شدند و با وجود ضعف پیری اکثر سہ ماہ روزہ میدادند
 و بعد از وفات حضرت بابا یلنگ پوش برائے زیارت از قصبہ نوساری در کئی آمدہ بخدمت حضرت
 ایشان رسیدند و بر فراز حضرت بابا یلنگ پوش ختم قرآن نموده و طحائے تدار و اح پاک مہیا کردہ فقرا
 خورانیدند و از جناب حضرت ایشان محض شدہ باز بنوساری رفتند و مدتی در آنجا گذرانیدند
 با وجود آنکہ مردان برائے ایشان در آنجا مکانی برائے وقت اخیر تیار ساختہ بودند ایشان از آنجا
 برآمدہ راہی شدند و در بے وقت یک پہر روز برآمدہ یکایک از دروازہ کئیہ درآمدند و برائے
 زیارت حضرت بابا یلنگ پوش رفتند و عسائے بدست ایشان بود حضرت در جہو
 تشریف داشتند فقیر و خدمت ایتادہ بود از فقیر پرسیدند کہ کیست عرض کردم کہ عزیزے مانند
 شاہ جان اندہ هستند اغلب کہ ایشان باشند فرمودند کہ ایشان در نوساری اندہ اینجا چرا بیایید
 بعد از آن کہ بیرون آمدہ خبر کہ رقم شاہ جان اندہ بود بجناب حضرت معروف داشتیم حضرت بیرون آمدہ
 معائنہ کردند و ابیدہ شدند و با ہم فریاد شدند و احوال پرسی کردہ از سبب آمدن ایشان پرسیدند
 ایشان گفتند کہ وقت ماندیک رسیدہ است بنابراین استخوانہائے خود را بسایے خود و اینجا آوریم
 کہ زیر قدم مشرہ حق مدفون شویم حضرت برائے بودن ایشان زیر دالان فرار حضرت بابا یلنگ پوش
 مکانی تعیین فرمودند ایشان ماہ رفت روز بصرحت و عافیت گذرانیدند روز ہفتم از اسے عائل شد
 در روز دہم یا یازدہم شب شنبہ پانزدہم ربیع الاول جان بحق تسلیم کردند قبر ایشان زیر دالان نزدیک
 دیوار مسجد طرف محراب مشرق رویہ واقع است چون شاہ قلندر شہید بعد مدتی از وفات
 ایشان عمارتے دال دروازہ فرار حضرت و خارج دروازہ ترتیب دادند از سبب عمارت
 قبر ایشان نامعلوم است۔

ذکر حاجی صادق | ایشان متوطن نوشیروان انداز ولایت برآمدہ در سرکار حسین قلی خان بہا
کہ درین وقت نظام الملک آصفیہ خطاب دارند و نور و شناس شدند و روزے چند کس از اربابان
و مجلس ایشان نشسته بودند و اوصاف حمیدہ حضرت ایشان را بیان میکردند حاجی را اشتیاق
دیدن جمال مبارک بقرتبه روداد کہ بے توقف ترک نواری کردہ و حجبہ بنیاد بجناب حضرت رسید
دور اس اسب و دیگر نقد و جنسے کہ داشتند ہمہ را بنیاد حضرت کردہ و پیشند و لباس فقہر اختیار نمودند
مدتے بخدمت حضرت مقید بودند و چندے خدمت نمودنی بقدر حکم رسانیدند و مجذوب صفت بودند
و اکثر اوقات کشف از ایشان سر بر میزدند حضرت مرشد از سبب اظهار کشف بنظر حلال اسب و ایشان
دیدہ خصمہ فرمودند تقبے کہ حاجی بازارے بیلاگتند و از دماغ ایشان ریخ و خون بر می آمد مدتی این
عارضہ ماند شبے حاجی وقت خلوت یافتہ در حجرہ حضرت درآمدہ بقدم مبارک افتادہ کہ یہ بسیار کرد
حضرت عفو تقصیر کردند بعد چند روز شفای کمال یافتہ بخدمت نمودنی مشغول شدند بعد از آن از جناب
حضرت رخصت شدہ عازم ہندوستان شدند و سیر کشمیر کردند اکثر سزاگبار و صغار بخدمت ایشان
اخلاص آوردند و مرید شدند بارشایر جہان آباد مراجعت کردند اکثرے از اہل دنیا و خدمت ایشان
از روے اخلاص و اعتقاد رجوع داشتند شاہ تراب نقل میکند کہ من کشمیر بخریت حاجی بودم
و مرا کسے سخت روداد حاجی کا سہ خراج من نمیکردند بجا طرم گذشت کہ من نزد ایشان می باشم ایشان
خبر من نمی گیرند حیف است من برابر الاخان می بودم روزے بہت قصاصے حاجت از بالا فرمودم
دیوار را اگر فتنہ نمیرقم حاجی در سایہ درختے نشسته بودند پرسیدند کہ چہ حال داری گفتیم از اردارم فرمودند دیوار
را بگذار برفتم چہ تم بگذارم کہ خواہم افتاد باز گفتند دیوار را بگذار برفتم جواب دادم چون بکرات فرمودند
دیوار را گذارم و بنگان ضرور رقم بعد از فراخ برآمدہم از اراد من و صیغہ شدہ بود چون در ناظر من نظر
گذاشتہ بود حاجی بسہ کنان جانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ پیرسیم این قمی پیرسیم -
نیشہ تراب نقل کردند و وقتے کہ حاجی در شایر جہان آباد در مدرسہ غازی الدیخان بودند من
با ایشان می بودم روزے علمی البصیح مسجد درآمدہ و بعد از نماز با مدد من فرمودند کہ بچاندان خان

رفتہ خبر گیری کہ خان زندہ است یا فوت کردہ و حال آنکہ برآزار خان کسے را اطلاع نبودند
 بخانہ اور قتبہ دیوانخانہ نظر کروں ہم چکیں را اور انجانیدیم در حویلی درآمد دیدم کہ در پردہ افتادہ اندیکے
 از خدمتگاران پیش آمدہ ازو پرسیدم کہ احوال خان چتہم است گفت مشرف بر موت اندازا بخان
 برگشتہ حقیقت حال او بجائی گفتم حاجی فرمود نہ آشناے ماست و حقوق خدمت دار در قتبہ اورا برینم
 بخانہ خان رفتند خان اصلاً از خود خبر داشت حاجی نزدیکتر قتبہ بمراقبہ فرورفتند و توجہ احوال او
 شد بعد ویری خان با فاقہ آمد و نظرش بر حاجی افتاد بر خاستہ نشست و بطور مطایبہ گفت
 حاجی خواہند کہ مارا فریب دہند حاجی آواز خان را شنیدہ سر برداشتند و گفتند چون شما آشنا و خلائق
 ما بودید ضرور دانستہ نزد شما آمیم اما نہ خوبے بہیہ گفت دہ روپیہ میدیم چنانچہ آوردہ گذرانیدہ حاجی
 فاتحہ خواندہ بر خاستہ بمکان خود رسید و بچہ را آنکہ آمدہ نشستند تب شدت تمام رویدا تا سہ روز
 و شب کسب نہ بود بعد از ان صحت یافتند و خان نیز شفای کامل یافت در وقت تحریر این کلمات بخان
 این فقیر رسید روزے حرارت سخت باین فقیر و نمودن و اضطراب بمترتہ تمام داتم حاجی بر اعمیادت
 تشرف آورد بعد احوال پرسی گفتند کچہری بریانی اند حضرت بابا پلنگ پوش تیار کردہ اگر بخورائید آواز
 شمارا برداریم این فقیر گفت کچہری تیار کردہ بسیار یادزد حاجی چنکس از رویشان را طلبیدند و کچہری
 را تناول فرمودہ ساعتے متوجہ احوال من شدند تب از من دفع شد و حاجی را تب شدت گرفت این
 قسم کار ہا و توجہات اکثر از حاجی سر برینید و اکثر زبان مبارک حضرت میگفتند کہ دو کس از طالبان
 حق ترک دنیا کردہ نزد ما آمدہ فقیر شدند یکے شاہ عرب دویم حاجی صادق و حاجی بعد وصال حضرت
 از شاہ رحمان آباد قصد زیارت فرار شریف حضرت کرد لیکن بحسب تقدیر ہمار شدہ بقصای آہمی
 وفات یافتند و تکیہ علیہ خواجہ محمد سعید قدس سرہ بکنار نہر متصل پل سرخ مدفون شدند۔

ذکر شاہ حیدر شاہ سکندری | ایشان از مریدان حضرت بابا پلنگ پوش اند سیلک بش نمودہ
 بفرگشتان رفتند بسبب وقعیہ بش افتادند مدتے در زمان محبوس بودند و بشارت از حضرت خضر علیہ السلام
 یافتہ باملا حضرت خضر از قید نجات یافتہ بکہ معظمہ رسیدند و سعادت حج حاصل کردہ و اکابر و ہم دار شدہ

در اسکندریه در وضع بلبل درسی بدت سکونت اختیار کرد و ریاضات شاکه کشید و سلطان مصطفی بتغیر
 لباس نر و شاه حیدر آمده ملاقات نمود شاه چندان تیاری که بحسب ظاهر از قهر با انغیا صادر میگردد
 بعمل نیاورد و سلطان با وزیر در خدمت ایشان نشست بعد حرف و حکایت قهوه حاضر ساختند سلطان
 بجناب شاه عرض کرد که ما از مقربان سلطان هستیم اگر کویمیر براسه صرافت قهر بعضی بادشاه رسانیده
 مقرر کرده بود که قبول فرمائید شاه دست بجاسن خود برده فرمودند در تاسی است که بر دواول سلطانه
 نشسته ایم و احتیاج بکجه نیاورده ایم و گذران ایشان باین پنج بود که از قلندران قریب چهل تن در
 خدمت ایشان بودند هر روز یک تن برآمده در یوزه کرده می آورد و آنچه موجود می شد جمیع قهر قوت لایق
 خودی نمودند بهرین عنوان در تاسی بر سر می بردند و اکثر از اعیان آن دیار اخلاص بهم رسانیدند تسوی
 افندی نام عزیز به خدمت ایشان اتحاد تمام داشت و شاه در تکیه خود نیز بلند استاده کرده
 بر نیزه قندیل آویخته بودند سلطان روم از گوشک خود قندیل را دیده بزبان ترکی گفت که این روشنی
 بتاره نمی ماند و تا صبح روشن و تابان می باشد خبر که این را برائے تحقیق آن فرستاد حقیقت را معلوم
 کرده بعضی سلطان رسانیدند باز سلطان کس را فرستاد که باعث روشن نمودن قندیل چه باشد
 شاه فرمودند که چون تکیه قهر در گوشه واقع شده شاید غیبی مسافر درین دیار آید شود و بوس تکیه قهر
 نماید به روشنی قندیل راه یافته خود را باین مکان رساند سلطان از شنیدن این معنی بسیار خورسند شد
 بعد چندی وزیر بادشاه خواب دید در خدمت شاه آمده ظاهر کرد که وقت شما قریب رسیده است
 شاه این خبر شنیده انگشت شهادت خود را در گردش آورده فرمودند خانه حیدر خراب شد بعد سه روز
 چون وقت آخر رسید وصیت فرمودند که تسوی افندی ما را غسل بدهد بعد وصال ایشان در شب
 براسه رسانیدن خبر تر افندی رفت در آن وقت افندی بر فراغت خود رفته بود در پیش بزرگ شاه
 رسید افندی در باغ در گوشه بود بعد کوفتن دروازه افندی بیرون آمد پیش از آنکه در پیش خبر گوید افندی
 فرمود که مادر واقعه مشاهده کرده ایم که آفتاب در نیمه گردیده نیمه ازان بجانب مغرب فرود می آید
 دیگر بجانب مشرق صدامی بگوش مار سید که شاه حیدر رفت الحال قهر قندیلان در بلبل درسی موجود است

و فقر بعد وصال شاه لوسے یا تو غے از باسے آورده بر سر قبرا ایشان نصب کرد همان شب شاه در خواب ضعیفہ سیوہ کہ قریب فرار ایشان سکونت داشت فرمود تو غے کہ بر سر نگا گذاشته اند ما را بسیار تشویش میدارد و حق غریب است آن ستورہ این حقیقت باور دیشان ظاہر کرد چون تحقیق نمودند حق غریب بوده است عزیزے دیگر این معنی را شنیده لوسے ساخته بر سر قبر گذاشت و باخج و فوات ایشان در آن لوح ثبت نموده اند قبرا ایشان در آن دیار مشہور و معروف است۔

ذکر حضرت خواجہ ذکر پیر ستم قندی | ایشان از اولاد قطب در آن غوث زمان مخدوم عظم کہ متب۔
ایشان در کتب مطبوعہ است بودند از ولایت بہندوستان تشریف آورده مدتہ دین دیار بودہ بارگاہ
معاودت نمودند و در زمانے کہ بادشاہ عالمگیر در کلہ بود بار دیگر از ولایت آمدہ با بادشاہ ملاقات نمودند
بادشاہ کما شفی اعزاز و اکرام ایشان بجا آورد و یکہزار روپیہ در ماہہ براسے خرج مقرر کرد و فرمود کہ بہر سہر
کہ ایشان باشند دیوانیان آنجا مبلغ مذکور را میرسانیدہ باشند مدتہ در نجستہ بنیاد گذارند و تعمیر فرمایند
ایشان قریب ہصد سال رسیدہ بود جمیع اکابر از ملازمت ایشان فیضیاب می شدند و ہر کس کہ بر آ
دیدن ایشان می آمد سفرہ با انوع مہربانی حاضر میکردند اگر شل صد دفعہ مردم می آمدند ستارخان بانہما
مہربانی بود و سولے آن در ہر ہفتہ دو دفعہ و گاہ سہ دفعہ جمیع اکابر سہر را از فقر و علما ضیافت بالو
اطعمہ میکردند و در عیدین موافق حال ہر کس خلعت عطا می نمودند چنانچہ براسے حضرت مرشد مانیر
خلعت میفرستادند و حضرت مرشد نجائے ایشان تشریف برودہ از راه اخلاص ادا بجا می آوردند و حضرت
خواجہ ہم با حضرت ماحبت اخلاص قلبی داشتند و اعزاز و اکرام بہترین کمال علی می آوردند بعد چندے
حضرت خواجہ اگر چه سابق زیارت حرمین شریفین کردہ بودند دفعہ ثانی با قبائل و جمعی از مریدان خلعت
عازم حرمین شریفین شدند و بنیویت در آنجا رسیدہ سعادت حج و زیارت مدینہ نورہ حاصل نمودہ و مراجعت
بجستہ بنیاد کردہ قریب ہشہر رسیدند ناظم صوبہ و متصدیان دیگر و اکابر و بزرگان ناظم پورا استقبال
نمودند و حضرت مرشد مانیر ناظم پورا استقبال نمودند حضرت خواجہ بسیار نورسند شد تا برے معاقتہ
کردند و اشتیاق و الفتہاے قدیم بیان فرمودند حضرت مرشد تاد و لتجائے حضرت خواجہ ہمراہ بودند بعد از آن

رخصت گرفته تکبیر شریف تشریف آوردند و در هر ماه سه دوسه دفعه برای ملاقات حضرت خواجه
 میقتد و خواجه صاحب نیربشتیاق تمام می طلبیدند و خود بعد دو ماه یا سه ماه بجا افتاده تشریف می آوردند
 حضرت شمس الدین آنرا ناله استقبال می نمودند حضرت خواجه قهوه و ما حضرت نوش جان فرموده بر تخت روان
 سوار شده بدولتخانه خود تشریف می بردند روزی عبد الغفور خان قلندر احمد مگر که از مخلصان حضرت
 بود چند دانه می فرستاد و در آن وقت همی اصلا در شهر بهیم نمی رسید و آن ایام این فقیر خورد سال بود حضرت
 باین فقیر فرمودند که این دانه ها سه بهی بخدست حضرت خواجه برسانید و عرض اخلاص ما بگوئید و حضرت
 بریکس را عرض اخلاص می گفتند مگر بخدست خواجه حسب الامر بجناب خواجه صاحب رقم جمع کثیر در
 مجلس شریف نشسته بودند فقیر را دیده بشفقت تمام پیش خود طلبیده پرسیدند چه آورده اید عرض کردم دانه ها
 بهی است و مال را بدست خود برداشته پیش خود گذاشته و فرمودند یا اسلام ما برسانید و بگوئید
 که فردا در اینجا تشریف میارند این دانه ها سه بهی را می بسکیم با اتفاق تناول خواهیم نمود فقیر خرس شده
 بجناب حضرت پیغام رسانیدم بعد از ساعتی میر عالم که خادم حضرت خواجه بود بخدست حضرت شمس
 آمده باین پیغام رسانید فرود می حضرت بهوجب دعوت بجا از ایشان تشریف بردند جمع کثیر از اکابر
 و اصاغر شهر را طلبیده و اطعمه الوان تیار فرموده ضیافت کردند و اکثر اوقات در مجلس شریف ایشان در گذشت
 حضرت ما میگذاشت میفرمودند باوصف آنکه ما سید و بزرگ زاده مقرر سه سیم و اطعمه لذیذ وجود
 می سازیم و ضیافت مردم میکنیم مردم بطرف ما اکثر رجوع دارند و بخدست ما با که در اینجا شکم سیر نمی یابند
 خلائق بر محبت تمام میر و فرزندان اینجا معلوم می شود که نعمت ظاهری و باطنی از بزرگان ما به بار سیده است
 و ما به بهره مانیم و بزرگان تشریف ایشان می گذشت که بابا به شک شب و لی اند حضرت خواجه باز
 اراده ولایت کرده بر کنار محوی باغ منزل کردند جمیع اهل شهر از تشریف و وضعی شل خواجه یادگار
 عم زاده حضرت خواجه میشدند و دیگر اعز برای دواعی بخدست تشریف آمدند و جمیع اعز و دستار باران
 سر خود فرود آورده فاتحه گفتند و رخصت شدند و حضرت شمس با بعد از همه رخصت شدند و دستار
 از سر خود فرود آوردند حضرت خواجه نیز دستار از سر مبارک خود فرود آورده فاتحه طلولانی خواندند حضرت خواجه

برای اعزہ دیگر دستار فرودنیا ورده بودند و حسین فاتحہ گریہ با کردند و از یکدیگر مریض شدند و از اینجا کوچ کرده
 بقصبہ پہلری کہ شہت کرواہ باشند رسیدن چون ایام رستان بود بخدمت حضرت ماعنایت تامہ نوشتند
 کہ ما بخیریت پہلری رسیدیم ہوا در نہایت پروت است اگر از جاسے پوتین ہم برسد براسے ما بفرستید
 تا رسیدن پوتین در اینجا توقت سیکنیم قبل ازین بچند روز بفضل الہی پوتینے بسیار خوب از جاسے بجناب
 حضرت بطریق مذکور آمدہ بود شاہ کوچک را فرمودند کہ خیاط را طلبید تا ستر چھیٹ بندری دادہ در زمین
 شہتیار نماید بموجب امر تیار کردند و وقت سحر بخدمت حضرت خواجہ روانہ نمودند و پیشہ کہ برده بود
 پوتین را گذرانید پوشیدند و فاتحہ خواندند و خوردند و در پیش راضی عطا فرمودند۔

در پیش نقل میکرد کہ حضرت خواجہ یادگار بجناب حضرت خواجہ عریضہ ارسال داشتہ بودند بدین مضمون
 کہ ما و حضرت با ہم حکمانہ و سید و اکابر ما و اراکین ہریم در وقت فاتحہ گرفتن حضرت براسے ما دستا خود
 را فرودنیا ورده و از براسے فقیرے کہ پدران ایشان و خود ایشان را در ولایت کسے نمیدانند تا
 فرود آورند این چہ نسبت داشت حضرت خواجہ در جواب ایشان نوشتند کہ ما دستار خود را با اختیار
 خود فرودنیا ورده ایم ہرچ پاک حضرت مخدوم اعظم کہ ولایت و بزرگی با یادستار ما را فرود آورده چون
 این مذکور بجناب حضرت مرشد رسید فرمودند فی الواقع پدران ما بکفش گاہ پدران این عزیزان
 باری یا فضل الہی شال حال است کہ صاحب ادگان و بزرگ زادگان بر ما این ہمہ مہربانی نمیکند
 و سکرہ کردند و حضرت خواجہ از پہلری کوچ نموده بہندوستان رسیدند از ان جا بلاہور و از لاہور بہ پشاور
 رسیدہ عازم کابل گردیدند درین اثنا حیات ایشان با خمر رسید تا بوقت ایشان بدینچ برزند و در اینجا
 مدفون کردند وصال ایشان در سنہ یکہزار و یکصد و شانزدہ ہجری است۔

ذکر حضرت خواجہ عبدالولی سمرقندی دہ بیدی | ایشان از اولاد حضرت مخدوم اعظم قدس سرہ
 صاحب کرامات و کریم الاخلاق و صاحب یشار بودند اکثرے از علما و فضلاء و اہرام مدیوخلص ایشان
 بودند و با حضرت مرشد ما اتحاد تمام داشتند اکثر عزیزان نقل میکردند کہ یکبار حضرت خواجہ قرضدار مبلغے
 شدند و در ان ایام در شہر خرمیہ بنیاد قضا غلامی بر تہ کمال بود حضرت خواجہ از سبب قرضداری غلام را کمال

موقوف کردند و خود و صوفیان کچری بارغن سیاه می نختند و می خوردند و باین قسم گذرانیدند آنکه
از قرض قانع شدند وصال ایشان در سنه
یزاسا ویتماک به -

ذکر حضرت خواجه یادگار دهره بیدی | ایشان نیز از اولاد حضرت مخدوم اعظم قدس الله سره اند
صاحب جود و سخا و کریم الطبع اکثر اکابر شهر رومی طلبیدند و ضیافتها میکردند و مبلغ شش هزار
روپیہ در هر سال از سرکار عالمگیر بادشاه برائے خرج ایشان میسر میداد و چون قرضدار مبلغ
می بودند و قشیه انجام کارهای سرکار ایشان از قرض می شد و جوی خود قریب سجیدیل بیگ خان سکونت
داشتند چون قرض زیاد شد جوی را فروخته و جوی دیگر تمام گرفتند و رانجا کسل مند شدند و خیرجاری ایشان
بحضرت مرشد ما علیہ الرحمہ رسید بلب عیادت تشریف بردند و خواجه بر چهارپائی رویختوب خوابید بودند
حضرت نزدیک چهارپائی نشستند و لامر هم که از خادمان خواجہ بود و خواجہ اطلاع داد که پادشاه تشریف آوردند
خواجہ در کمال شدت از آلودن دیشیار شدند و روی خود را بجانب حضرت گردانیده دست مبارک حضرت را
بدرست خود گرفته فرمودند با آنچه کردم خطا کردم و توبه کردم شاید ما باشید حضرت ما فرمودند که فقیرم آنچه کردم
توبه کردم خواجہ گریه کردند و حضرت باین گریه کردند بعد مصافحه فاتحه خواندند و حضرت خواجہ فرمودند وقت اخیر است
متوجه احوال باید بود حضرت رخصت شده به خانقاه تشریف آوردند و در بهال شب خواب ازین عالم
رحلت نمودند قبر شریف ایشان نزدیک مرقد حضرت خواجه عبدالولی است قدس سره -

تمت تمام شد موقوفه نقشبندیہ

حسب الفرائض مرزا صاحب والا مناقب احمد بیگ خان بہادر مدظلہ العالی و زاد اقبالہ تلخ
ہفتہ ہم شہر و قیعدہ روز شنبہ ۱۲۴۱ھ یکہزار و دو صد و چهل و یک ہجری النبوی صلی اللہ علیہ وسلم از دست
بندہ اضعف العباد محمد امیر الدین ابن محمد نصیر الدین مقدم کاغذی وارہ اتمام رسید وقوع از مطالعہ نمایان
این رسالہ چنانست کہ ہر کس یا خطا سے نوشتن شدہ باشد بنیل عاطفت پوشیدہ باصلاح پردازند
قاریا برین مکن چندین عتار گزشتہ رفتہ باشد در کتاب اس خطا رفتہ را تصحیح کن اگر کم واللہ اعلم بالصواب
(کتبہ خادم الخطاط سید جیدر بادشاہ قادری الحسنی)

CALL No. {

۲۹۷۶۴

(R)

ACC. No. ۱۱۷۱۹

AUTHOR

پا شاه صافتر

TITLE

ملفوظات اقصیٰ بنزی

27/7

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.

